

Мумтоз адабиёт
дурдоналари

ФУЗУЛИЙ

Қалб
гавҳари

821.512 162-1

Ф 96

Мумтоз адабиёт
дурдоналари

ФУЗУЛИЙ
*Қалб
гавҳари*

«HILOL-NASHR»
Тошкент
2014

УЎК 821.512.133-1

КБК.84(5Ў)1

Ф96

Оташнафас шеърлари билан туркий халқларнинг муштарак шоирига айланиб кетган, асрлар давомида туркий шеъриятга кучли таъсир кўрсатиб келган Муҳаммад Сулаймон ўгли Фузулий ўзбек халқи орасида ҳам машҳур. Утмишда ҳофизхонлик, навоийхонлик, бедилхонлик қатори фузулийхонлик ҳам кенг тарқалган, шоир асарлари мадрасаларнинг уқув дастурига киритилган эди.

Юртимизда Фузулийнинг ҳассос шеър ва қўшиқлари кириб бормаган ўзбек хонадони йўқ десақ, муболага қилмаган бўламиз. Шеърият шинавандаларининг эҳтиёжларини ҳисобга олиб тузилган ушбу тўғлам соҳир сўз санъаткорининг энг машҳур ва бадий баркамол газаллари, таржеъбандлари, таркиббанди, мухаммаслари, мусаддаси, мураббаълари, қитъалари ва рубоийлари ҳамда «Форсий девон»идан таржима қилинган намуналарни ўз ичига олади.

Тутувчи ва сўзбоши муаллифи:

Эргаш ОЧИЛОВ,

филология фанлари номзоди

Жамоатчилик кенгаши:

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

Муроджон Маъсуров

Тоҳир Малик

Эркин Малик

Баҳодир Қаримов

Аҳмад Муҳаммад

Ҳасанхон Яхё Абдулмажид

Ҳусайнхон Яхё Абдулмажид

Эргаш Очилов

Тақризчи:

Баҳодир ҚАРИМОВ,

филология фанлари доктори

Масъул муҳаррир:

Аҳмад МУҲАММАД

Ф96

Фузулий

Қалб гавҳари – Т.: «Hilol-Nashr» 2014. – 432 б.

УЎК 821.512.133-1

КБК 84(5Ў)1

INV №

2023/32-29

ISBN 978-9943-4448-3-6

© Фузулий

© «HILOL-NASHR» папирети. 2014.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

СЎЗБОШИ

Буюк Роббимиз Аллоҳ таолога У Зотнинг азамати ва кибриёсига муносиб беҳисоб ҳамду саноларимиз бўлсин!

Суюкли Пайғамбаримиз Муҳаммад мустафо соллаллоҳу алайҳи васалламга, у зотнинг аҳли байтлари ва саҳобаларига беҳисоб саловоту саломларимиз бўлсин!

Халқимиз маънавиятига муносиб улуш қўшишни, юрда маърифат тарқатишни ўзига шиор қилиб олган «Ҳилол-нашр» нашриёти томонидан нашрга тайёрланган яна бир китоб сиз, азизларимизнинг маънавий мулкига айланганидан бениҳоя мамнунмиз. Ҳозиргача ёзма адабиётимизнинг асосчиси, «ғазал мулкининг султони», улуғ ўзбек ислом шоири Алишер Навоийнинг «Навоийдан чу топқайлар навое» асарлар тўплами, уйғур адиби Азизийнинг «Фаридиддин Аттор» бадиаси, улуғ туркман шоири Махтумқулининг «Булбул ноласи» шеърӣй китоби мухтарам ўқувчиларимиз ҳукмига ҳавола қилинган эди. Бугун эса улуғ озарбайжон шоири, хассос ғазалхон Фузулийнинг асарлар тўпламини сизларга тақдим этяпмиз.

Фузулий Карбалода туғилиб, Озарбайжонда ижоди камолга етган бўлса-да, у халқимиз орасида ҳам маълуму машҳур бўлган, шеър-ғазалларини зиёлиларимиз ёддан билишган, унинг асарлари мадрасаларимизда ўқитилган. Бу улкан шоирнинг асарларидан таъсирланмаган ўзбек шоири ва адиби кам бўлган, ҳатто Абдулла Қодирийдек сўз устаси Фузулий но-

мини ҳар иккала рӯмонида ҳам тилга олиб ўтган. Унинг бир канча ғазаллари куйга солиниб, ҳозиргача куйлаб келинади.

Бу бежизга эмас. Чунки Фузулий том маънода илоҳий ишкнинг, Аллоҳга ошиқликнинг куйчиси эди. Унинг барча асарларида тавҳид нурлари жилоланиб туради, банданинг Аллоҳ розилигини топиш орзуси тараннум қилинади, Ёр ва Ошиқ муносабатлари тилга олинади. Фузулий асарларини нашрга тайёрлаган заҳматкаш олимимиз Эргаш Очилов таъкидлаганларидай, «Фузулий шеърятининг асосий мавзуси ҳам, ҳаракатлантирувчи кучи ҳам, бу шеърларни ичдан нурлантириб турган қувват манбаи ҳам, уларни жозибали ва севимли қилган ҳам – барча-барчаси илоҳий ишқ. Шоир учун ишқ – устоз, ишқ – шогирд, ишқ – дўст, ишқ – маҳрам, ишқ – ҳаёт мазмуни, ишқ – яшаш шарти, ишқ – инсонийликдан мақсад, ишқ – камолот калити, ишқ – Аллоҳга етиш кафолати, ишқ – қалбдаги гавҳар, ишқ – бошдаги афсар (тож), ишқ – кўзлардаги нур, кўйингки, ишқ – ҳамма нарса!»

Ушбу китобнинг халкимиз учун манфаатли асарлардан бўлишидан, Фузулий асарларининг мухлисларига гўзал бир тухфа сифатида қабул қилинишидан умидвормиз. Шу билан бирга мухтарам шоир ва адибларимиз, тадқиқотчи олимларимиздан мумтоз адабиётимиз дурдоналарини халкимизга етказишдек муҳим ва савобли ишда «Ҳилол-нашр» нашриёти билан бевосита ҳамкорлик қилиб, халкимиз маънавиятини бойитиш ишида уларга кўмаклашишларини сўраймиз. «Ҳилол-нашр»нинг эшиклари ҳамма учун ҳамиша очик!

Шайх Муҳаммад Содиқ МУҲАММАД ЮСУФ

2014 йил 5 октябрь, Тошкент

ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ МУШТАРАК ШОИРИ

Оташнафас шеърлари билан туркий халқларнинг муштарак шоирига айланиб кетган, асрлар давомида туркий шеърятга кучли таъсир кўрсатиб келган Муҳаммад Сулаймон ўғли Фузулий 1498 йили Ирокнинг Карбало шаҳрида туғилган. Отаси Озарбайжоннинг Баёт кабиласидан бўлиб, XV аср ўрталаридаги сиёсий нотинчлик туфайли кўплаб қабилadoшлари катори ўрта асрнинг маданий марказларидан бўлган Бағдодга кўчиб боради.

Фузулийнинг ёшлиги шох ва шоир Исмоил Хатоний ҳукмронлик қилган, озарбайжон тили, адабиёти ва маданияти гуллаган даврга туғри келади. «Бу адабиёт туркий халқлар адабиёти орасида Навоий адабий мактабидан кейинги энг илғор адабий мактаб эди»¹. У Карбалодаги бошланғич мактабда саводини чиқариб, сўнг Бағдод мадрасаларида таҳсилини камолга етқзади, ўзи ҳам мударрислик қилади. Унинг бир ўғли бўлиб, Фазлий тахаллуси билан шеърлар ёзган ва ўз замонида анча шуҳрат қозонган.

Жуда ёшлигидан кўлига қалам олган Фузулий бой адабий анъанага эга бўлган форсий ва туркий адабиётнинг Низомий Ганжавий, Саъдий Шерозий, Хоконий Ширвоний, Мужрим Байлаганий, Салмон Соважий, Ҳофиз Шерозий, Камол Хўжандий, Имоиддин Насимий, Атоий, Лугфий, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий каби атоқли сўз санъаткорлари ижодини меҳр билан ўқиб-ўрганиб, уларнинг маҳорат сирларидан баҳраманд бўлади. Унинг

¹ Расул Х. Муҳаммад Фузулий (Сўзбоши) // Муҳаммад Фузулий. Асарлар. Икки жилдли. 1-жилд. Девон. – Тошкент, 1968. 8-бет

шеърятдаги илк устози озарбайжон мумтоз адабиётининг таникли намояндаси Ҳабибий эди. Шоир ижодига, айниқса, Лутфий билан Навоий кучли таъсир кўрсатган.

Фузулий нуқтаи назарига кўра, шоир барча диний ва дунёвий илмлардан хабардор, халқ тарихи ва маданияти, кадрият ва анъаналарини чуқур биладиган, дунёқараши кенг, донишманд ва аллома даражасидаги киши бўлиши керак. «Зероки, илмсиз шеър асоси йўқ девор ўлур ва асоссиз девор ғоятда безътибор ўлур»¹, дейди шоирнинг ўзи бу ҳақда девонига ёзган дебочасида. Шунинг учун у шоирлиги муқаррар бўлгач, умрининг бир қисмини сарфлаб, турли илмларни эгаллаганини айтади. Асарларининг мазмунан теран, фалсафий жиҳатдан қуюқлиги, ҳикмат даражасидаги фикр-мулоҳазаларга бойлиги Фузулийнинг ўз даврининг ҳар жиҳатдан етук, фозил ва мутафаккир кишиси бўлганидан далолат беради. Замондошлари уни бежиз Мавлоно деб аташмаган.

Фузулий бутун умр моддий жиҳатдан қийналиб яшаган. У шоҳу амалдорлар, ҳокиму дин арбобларига бағишлаб кўплаб қасидалар битганига қарамай, ўзи кутган ёрдамни ололмаган. «Масалан, 1534 йилда Бағдод шаҳрини фатҳ этиши муносабати билан усмонли турк султони Қонуний Султон Сулаймонга бағишланган «Келди буржи авлиёйа подшоҳи номдор» дея бошланувчи қасидаси машҳур. Шунингдек, усмонли салтанатининг давлат арбоби – садри аъзам Макбул Иброҳим Пошшо, козиаскар Абдулқодир Чалабий, нишончи Жалолзода Мустафо Чалабий, Бағдод ҳокимлари Иброҳим Хон Мусулий, Увайс, Жаъфар, Аёз ва Муҳаммад Пошшоларга ҳам қасидалар битган»². Султон Сулаймон марҳамат кўрсатиб, шоирга

¹ Расул Х. Муҳаммад Фузулий. 20-бет.

² Жўрабоев О. Фузулийнинг «Сув қасидаси» // «Ўзбек тили ва адабиёти», 2006 йил, 5-сон, 45-бет.

кунига тўққиз ақчадан нафақа тайинлаган бўлса-да, у бу пулни ололмаган ва Мустафо Чалабий номига ўзининг машҳур «Шикоятнома»сини ёзган. Форсий касидаларидан маълум бўлишича, у диний доираларга яқин бўлган ва асосан уларнинг қўллаб-қувватлаши ҳисобига тирикчилигини ўтказган¹.

Ирокнинг Бағдод, Ҳилла, Нажаф каби қатор шаҳарларида бир қанча муддат яшаган Фузулий она шахри Карбалога қайтиб, 1556 йили шу ерда вабо касалидан вафот этган.

Фузулий ўзидан бой адабий-фалсафий мерос қолдирган: шеърий девони, «Лайли ва Мажнун» достони, «Матлаъул-эътиқод» («Эътиқоднинг бошланиш жойи») фалсафий рисоласи, «Ҳадикатус-суадо» («Бахтиёрлар боғи»), «Сухбатус-асмор» («Мевалар мунозараси»), «Шикоятнома», «Банг ва бода», «Анисул-қалб» («Қалб дўсти»), «Етти жом» («Соқийнома» деб ҳам юритилади), «Ринд ва Зоҳид», «Сихҳат ва Мараз» («Соғлиқ ва Беморлик») каби ўнлаб назмий-насрий, фалсафий-дидактик асарлар шулар жумласидан. Шунингдек, у араб ва форс тилларида ҳам маҳорат билан қалам тебратган забардаст зуллисонайн шоир ҳисобланади. У бадиий юксак асарлари билан озарбайжон адабиётини янги босқичга кўтарди.

Ғазал билдирур шоиринг кудратин,

Ғазал орттирур нозиминг шухратин², –

деб ёзган Фузулий ижодида ғазал етакчи ўрин тутади: унинг девонидан уч юзга яқин ғазал, етмиш беш рубой, қирқ иккита қитъа, бир неча таржеъбанд, таркиббанд, мухаммас ва мураббаълар ўрин олган. У Шарқ мумтоз сўз санъатидаги забардаст қасиданавислардан бири ҳам ҳисоб-

¹ Бу ҳақда қаранг: А р а с л и Г. Великий азербайджанский поэт Физули. – Баку, 1958. С. 58–61.

² М у х а м м а д Ф у з у л и й. Асарлар. 1-жилд. 21-бет.

ланади – шоирнинг туркий девонида – 27, форсий девонида – 46, арабий девонида – 12 қасида мавжуд¹. Қасидалари ғазаллари ва бошқа жанрдаги асарларидан тил ва услуб жиҳатидан бир қадар мураккаблиги билан ажралиб туради.

Маълумки, ҳар бир пайғамбарнинг бир мўъжизаси бўлган. Исо алайҳиссаломнинг мўъжизаси эса Аллоҳнинг изни билан ўликларга жон ато этиш эди. Шунга ишора қилиб, Шарк мумтоз адабиётида ўзининг хассос, оташнафас шеърлари билан кўнгилларга ўт соладиган, муз юракларни эритадиган шоирларни «исонафас» деб улуғлашган. Чунончи, Навоий ўзининг ғазалчиликдаги устозларини санар экан, «Бири исонафаслик ринди Шероз» деб, Ҳофиз Шерозийга ишора қилади². Ўзининг оташин шеърлари билан туркий адабиётнинг Ҳофиз Шерозийси номини олган Фузулийни³ ҳам айни жиҳатдан «исонафас» деб таърифласак, муболаға бўлмас. Чунки Фузулий шеърлари турмуш ташвишлари, ҳаёт машаққатлари гирдобида ҳалокатга маҳкум дилларни уйғотиб, уларга қайта ҳаёт бахш этади, занг босган юракларни муҳаббат, олижаноб туйғулар ўтида поклаб, юксак самовий ҳисларга ошно қилади.

Фузулий – дилўртар шоир. Унинг шеърларини хотиржам, сокин ўқиб бўлмайди. Бу шеърлар катида яширин ўтли туйғулар, шоирнинг ҳароратли нафаси, ишқ тандирига айланган ошиқ қалбининг қайноқ ҳовури сизни ҳам чулғаб олади.

Фузулий шеърляти – буюк бир ишқ чашмаси. Шоир ғазаллари ана шу чашмадан тўлдирилган лиммо-лим май

1 Жўрабоев О. Фузулийнинг «Сув қасидаси». 46-бет.

2 Қаранг: Алишер Навоий. Мукамал асарлар тўплами. Ўнгирма жилдли. 6-жилд. – Тошкент, 1990. 516-бет.

3 Бу ҳақда қаранг: Жалолов Т. Фузулий (Сўзбоши) // Фузулий. Девон. – Тошкент, 1959.5–6-бетлар.

кадахига ўхшайди. Бу май ўз ичкучисини масту хумор қилмай қўймайди. Шунинг учун ҳам у асрлар давомида ошуфта кўнгиллар куйчиси сифатида ардоқланиб келади.

Фузулий шеърятининг асосий мавзуси ҳам, ҳаракатлантирувчи кучи ҳам, бу шеърларни ичдан нурлантириб турган қувват манбаи ҳам, уларни жозибали ва севимли қилган ҳам – барча-барчаси илоҳий ишк. Шоир учун ишк – устоз, ишк – шоғирд, ишк – дўст, ишк – маҳрам, ишк – ҳаёт мазмуни, ишк – яшаш шарти, ишк – инсонийликдан мақсад, ишк – камолот калити, ишк – Аллоҳга етиш қафолати, ишк – калбади гавҳар, ишк – бошдаги афсар (тоғ), ишк – кўзлардаги нур, қўйингки, ишк – ҳамма нарса!

Сарманзили ҳар мурода раҳбардир ишк,

Кайфияти ҳар камола мазҳардир ишк,

Ганжинаи кинота гавҳардир ишк,

Ҳар зоҳир ўлан нашъая масдардир ишк.

Бу ишкқа соҳиб бўлиш учун унинг беҳаду беҳисоб синовлари, чексиз-чегарасиз ранжу машаққатлари, ибтидою интиҳоси йўқ азобу ҳижронларидан кўркмайдиган, уларга сабр эта биладиган, маъшуканинг барча нозу қарашмаларини кўтара оладиган ва бундан инжимайдиган, бу йўлда тақдирнинг найранглари, чархи кажрафторнинг турфа ўйинларига матонат билан чидайдиган мард ва танти, олижаноб ва ҳимматли, журъатли ва шижоатли Ошиқ бўлиш керак. Фузулий ўзини ана шундай ошиқ ҳисоблайди ва бу ошиқлик қошида Фарҳоду Мажнунларни бор-йўғи бир шоғирдвачча санайди. Менинг ишк йўлидаги шижоатим олдида Фарҳод ўз куч-қудратидан лоф урмаса ҳам бўлади, чунки у битта тоғни казиш учун мингта тешани ўтмас қилган бўлса, мен мингта тоғни биттагина тирноғим билан кўпоришга кодирман, дейди:

Кўхкан кунд айламиш минг тешайи бир тоғ илан,
Ман кўпоруб солмишам минг тоғи бир тирноғ илан.

Жоним чикса ҳам, ўзим ишқ йўлидан чикмайман, дейди
шоир бошка бир шеърида, шунинг учун менинг қабримни
ишқ аҳли ўтиб-қайтадиган йўл устида тикланг:

Эй Фузулий, чикса жон, чикмам тариқи ишқдин,

Раҳгузори аҳли ишқ узра қилинг мадфан манго.

У ишқ йўлида шунчалик содиқки, қани мингта жоним
бўлса, уларни битта-битта сенга фидо килардим, дейди:

Минг жон ўлайди кошқи ман дилшикастада,

То ҳар бир ила бир гез ўлайдим фидо Санга.

Ишқнинг мумтоз шеъриятда бу қадар улуғланишининг
сабаби – унинг камолот воситаси эканида. Чунки бу ишқ
Аллоҳга аталган ва ўз Парвардигорини севган ҳамда унинг
васлига интилган, рози-ризалигини истаган банда ўзидаги
кусурлардан кутулишга ва фазилатлар касб этишга ҳаракат
килади. Зеро, Парвардигори олам фақат комил инсонлар-
ни севади ва уларни ўзига яқин тутади. Шунинг учун ҳам
Фузулий айтадики, мен ишқни сира тарк этмайман, зеро, у
пировард-натихада мени камолга эриштиради:

Эй Фузулий, қилмазам тарқи тариқи ишқким,

Бу фазилат доҳили аҳли камол айлар мани.

Ишқ асири дунё бандига тушмайди. Ишқ дарди дунё ға-
мини ўзига яқин йўлатмайди. Ишқ шундай бир ўтки, унинг
алангасида тирикчилик ташвишлари, кундалик икир-чи-
кирлар ғами, хою хаваслар ёниб, кул бўлади. Мумтоз
адабиётда ўтнинг ишққа нисбат берилиши, улуғланиши,
ошиқнинг Яратгандан қалбидаги ишқ ўтини янада сарба-
ланд этишини сўраши шундан. Фузулий бу ҳақда ёзади:

Ишқа то душдинг, Фузулий, чекмадинг дунё ғамин,

Билки, қайди ишқ эмиш доми тааллуқдин нажот.

Барча мумтоз шоирлар каби Фузулий ҳам инсонни ҳақ йўлдан оздирувчи, унинг камолотига тўсик бўлувчи, қалбини ўлдирувчи сифатида дунё, нафс, молу давлатни қаттиқ мазаммат этади. Бу дунёга кўнгил бериб, охирида пушаймон бўлмаган киши йўқ. Шунинг учун ҳам ўтмиш сўз санъатида дунё нозу ишва билан ҳаммани йўлдан урадиган, ўзига ошиқу шайдо этадиган, лекин ҳеч кимга вафо қилмайдиган бевафо маъшуқага ўхшатилади. Фузулий ҳам салафлари анъанасини давом эттириб, рубойларидан бирида дунёнинг аввали ҳирсу охири ҳасратдир, дейди:

Адвори замон доираи ҳайрат эмиш,
 Асбоби жаҳон маҳолику меҳнат эмиш.
 Дунёя тамаъ этмамак этмакдин йиг,
 Чун аввали – ҳирсу охири – ҳасрат эмиш.

Мана бу машҳур байтида эса шоир дунёни ҳар ким ўзида борини – дунё аҳли сийму зарини, хунар аҳли фазлу камолини намойиш қиладиган бозорга қиёс этади :

Даҳр бир бозордур – ҳар кас матоъин арз эдар:

Аҳли дунё – сийму зар, аҳли хунар – фазлу камол.

Албатта, Фузулий мутасаввиф шоир бўлган. Шоир шеъриятини тасаввуфдан ажратиб олиб ўрганиш мумкин эмас. Бир қатор шеърларида у еру кўкнинг соҳиби Аллоҳ таолони мадҳ этади, Унга муножотлар қилади, зоҳидларга таъна-маломат тошларини ёғдириб, сўфий ва дарвешларни улуғлайди, факру фанолик мақомига интилади, илоҳий Маҳбубани таъриф-тавсифлаб, ваҳдат шароби мастлигидан сўз очади, ишқу ошиқликни тараннум айлаб, дунёга берилишни қоралайди ва ҳоказо. Чунончи, сўфийлар маҳшарда Аллоҳ жамолини кўриш умиди билан яшайдилар. Аллоҳ ўз жамолини кўрсатса, улар учун дўзах ҳам жаннатдан афзал, аксинча, Аллоҳ ўзини кўрсатмаса, жаннат ҳам дўзахдан баттардир. Бу ҳақда шоир ёзади:

Махшар куни кўрам дерам ул сарвкомати,
Гар онда ҳам кўрунмаса, кел, кўр қиёмати!

Аллоҳга – илоҳий Маҳбубага жондан кечмай туриб етиб бўлмайдим. Бу ишкнинг ҳақиқий қурбонлари абадий барҳаётдирлар. Шоирнинг мана бу байти шу хусусда:

Вермаян жонин санго бўлмас ҳаёти жовидон,
Зиндаи жовид анго дерларки, қурбондир санго.

Тасаввуф аҳли нуктаи назарига кўра, кўнглидан дунё меҳри, тирикчилик ташвишлари, турфа хою хавасларни қувиб, ёлғиз Аллоҳ ишки билан қолган кишининг қалби ойинадай мусаффо бўлиб, унда Парвардигор жамол кўргизади. Комиллик истаган киши ана шу мақомга етиши керак. Фузулий ҳам айни мақомга кўтарилганини таъкидлаб ёзади:

Пок қилди сурагимдан заъф даҳр ойинасин,
Ўйла маҳв ўлдимки, бир зарра ғуборим қолмади.

Яъни, ўзликдан кечиб, Ўзи билан қолдим, демоқчи шоир.

Фузулийнинг бир қатор рубоийлари хайёмона чуқур фалсафий мазмунга эга. Чунончи, қуйидаги рубоий Умар Хайёмнинг бу дунёда доим масту аласт юраман, у дунёга ҳам қайфи тарақ ҳолда кетаман, менинг ҳатто қабримдан ҳам май иси келиб, унинг ёнидан ўтганлар ҳумор бўлади, вужудим гупроққа айланса-ю, ундан кўза қилсалар, ундан ҳам май ҳиди анқийди каби фикрларига ҳамоҳанг:

Хуш улки, дами ажал чекуб бодаи ноб,

Сармаст ётам қабрда то рўзи ҳисоб.

Ғавғои қиёматдадурам масту хароб,

На фикри ҳисоб ўла, на идроқи азоб.

Албатта, мумтоз шеърятда май ҳам, мастлик ҳам мажозий маънода қўлланилиб, илоҳий ишқ ва унга мубталолик назарда тутилади.

Куйидаги рубойсида ўткинчи умрни кадрлашга, фурсатни бой бермай, илму хунар эгаллаш, эзгу ишлар қилишга ундайди. Бағрида гавҳари бўлмаган садафнинг киммати бўлмаганидек, инсонни ҳам илму хунари улуғлайди:

Илму адаб аст мояи иззу шараф,

Гавҳар ки набошад, чи бувад кадри садаф?

То фурсати қор ҳаст, бекор мабош,

Мапсанд, ки беҳуда шавад умр талаф¹.

Шоирнинг форсий ижодига мансуб мазкур рубойнинг мазмуни қуйидагича: «Иззат ва шарафнинг асоси илму адаб ҳисобланади. Гавҳар бўлмаса, садафнинг кадри нима ҳам бўлар эди? То ишлашга фурсат бор экан, бекор ўтирмай бирор иш билан машғул бўл. Умрнинг беҳуда ўтиб кетишига йўл қўйма».

Ёник бир эхтирос, ёруғ бир ҳасрат, самимий кечинмалар, нафис туйғулар билан йўғрилган, фалсафий теран ва бадий мукамал бу шеърлар ҳар қандай сўз ошиғини ўзига мафтун этади. Илохий бир илҳом бўлмаса, бундай жозиб мисраларни ожиз бандасининг яратганига ишонмайсиз. Фузулий ҳар бир мисрасини образлилик асосига куради, ҳар бир фикрини бадий санъатлар билан безайди. Аслида шоирликнинг ўзи гузал ва теран фикрни нафис ва мукамал шаклда ифода этмоқдир. Шу маънода, шоир ижодида шунчаки тизилган сатр, оддий қилиб айтилган фикрлар йўқ. Бутун бошли шеърини биттагина ташбеҳ, деталь ёки фикр асосига курадиган ҳозирги ўзбек шеърятининг навқирон авлоди учун Фузулий ижоди айни жихатдан буюк маҳорат мактаби, улкан тажриба устахонасидир. Чунончи, хавода маъшуқа сочининг иси, сувда оразининг акси бўлгани учун ҳам ҳубоб (қўпик) елни бағрига босиб, сувга қўз тикмиш, дейди шоир бир шеърда:

¹ Гулчини аз гулзори назми Футулий. – Душанбе, 1960. С. 108.

Елда бўлмиш бўйи зулфинг, сувда акси оразинг
Ким, ели бағрина босиб, суя кўз дикмиш хубоб.

Кўпикнинг фақат сув юзида бўлиши-ю, хавода шишиб туришини қандай гўзал ташбеҳ билан таърифлайди шоир. Бошқа бир ўринда эса, маҳбубанинг гавҳар каби тишларининг таърифини сабо денгизга сўйласа, денгиз қаъридаги садаф ичида турган дур ҳам уни берилиб тинглайди дейди:

Баҳра лўълў дишларинг васфин магар сўйлар сабо
Ким, кулоқ тутмиш садаф ичра дури ғалтон анго.

Алишер Навоий каби туркий халқлар орасида Фузулийнинг оташин шеърляти кириб бормаган хонадон йўқ. Маълумки, Шарк халқлари орасида асрлар давомида қиссахонлик ва шеърхонлик кечалари анъана тусини олган эди. Бу ўзига хос адабий давраларда, хусусан, хофизхонлик, навойхонлик, бедилхонлик машхур бўлган. Фузулий ғазаллари ва «Лайли ва Мажнун» достони туркий халқлар ўртасида кенг тарқалган. Саъдий Шерозийнинг «Гулистон» ва «Бўстон», Хофиз Шерозийнинг «Девон», Абдурахмон Жомийнинг «Баҳористон», Алишер Навоийнинг «Чор девон» китоблари қаторида, Фузулий асарлари ҳам мадрасаларнинг ўқув дастурига киритилган.

Шоир асарларининг халқимиз орасида қанчалик кенг тарқалгани, ота-боболаримиз унинг ижодини севиб ўқиганлари, ҳикматли байт ва мисраларини такрорлаб юрганларини атоқли адибимиз Абдулла Қодирийнинг «Ўткан кунлар» ва «Меҳробдан чаён» романларидаги лавҳаларда ҳам кўришимиз мумкин. Ота-она орзу-ҳаваси туфайли Зайнабга уйланиш мажбурияти остида қолган ва бу билан севгилиси Кумушнинг қайғусига сабаб бўлган Отабек Фузулийнинг «маънолик шеърлари»дан нажот ахтаради. Шунинг устига келиб қолган Кумуш: «Фузулий яхши китоб,

мен ҳам ёлғиз қолган кезларимда бу китобдан бошимни ололмас эдим, сизамми?»¹ – дейди.

Маълум бўладики, Фузулий шеърлари дардманд юракларга малҳам, ёлғиз кўнгилларга ҳамдам, ишққа ташна, илмга ошна қалбларга доимий маҳрам бўлиб келган. Ўзи саводсиз бўлса-да, адабиёт муҳиби бўлган оддий халқ вакиллари ҳам бундай шеърят давраларига қатнашиб, улардан баҳраманд бўлганлар. Натижада буюк шоирларнинг ҳикматларидан айримлари уларнинг ҳам қалбига маҳкам ўрнашган. Улар бу ҳикматларга амал қилганлар, бир-бирларига сўйлаб юрганлар, ўз нутқларини безаганлар. Чунончи, «Меҳробдан чаён» романида оддий қоровул Тохир ака Фузулийнинг «Даҳр бир бозордур – ҳар кас матоъин арз эдар» мисрасини келтириб, олам ва одам ҳақидаги ўз фикр-мулоҳазаларини тасдиқлайди².

Ёки «Лайли ва Мажнун»даги:

Гул гунчалигида хор иландур,

Очилса, бир ўзга ёр иландур, –

мисраларини такрорлаб юрмайдиган шоир мухлиси топилмаса керак. Айни жиҳатдан, халқимизнинг севимли шоири Абдулла Орипов «Озарбайжон» шеърисида:

Бир лаҳза қўлидан қўйганми ўзбек,

Ўзинг айт, Фузулий битган девонни, –

деб ёзганида ҳақ эди.

Алишер Навоийнинг «Лайли ва Мажнун» достонида фалсафий мазмун ва руҳ қуюқ, кучли. Шунга мувофиқ равишда, асар композицияси ҳам бирмунча мураккаб, тили ва услуби ҳам оғир. Уни теран тушуниш учун муайян тайёргарлик ва мушоҳада тақозо қилинади. Шунинг учун-

¹ Бу ҳақда қаранг: Абдулла Қодирий. Ўткан кунлар. Меҳробдан чаён. – Тошкент, 1994. 150–151-бетлар.

² Абдулла Қодирий. Ўткан кунлар. Меҳробдан чаён. 538-бет.

ми, халқ орасида Фузулийнинг «Лайли ва Мажнун»и кўпроқ машҳур бўлган. Бу дoston содда ва халқчил услубда ёзилган. Тили ҳам енгил ва тушунарли. Ҳассос руҳи, жозиб оҳанги, ҳароратли мисралари билан ўзига тортади. Достоннинг эл ичида бу қадар машҳурлигига сабаб қилиб баъзи мутахассислар Фузулий ўз асарини Мажнун бўлиб ёзганлигини кўрсатадилар¹. Ҳамид Олимжоннинг куйидаги мисралари ҳам шоир достонининг халқ орасида канчалик машҳур бўлганидан далолат беради:

Фузулийни олдим қўлимга,

Мажнун бўлиб йиғлаб кичкирди.

XVII асрдан бошлаб Шарқда, жумладан Мовароуннаҳрда форсий шеърятга Бедил, туркий шеърятга Фузулийдек таъсир кўрсатган шоир бўлмаган. Биз кейинги асрлар ўзбек мумтоз шеърятда Фузулийдан таъсирланмаган, унга у ёки бу даражада эргашмаган, ғазалларига татаббуъ ёзмаган, тахмис боғламаган, шоирнинг «вор», «вер», «чўх», «йўх», «бох», «бинг», «этмаз», «қилмаз», «ўлмаз», «бенгзатдим», «душти», «этмазмидим», «дагил», «сакин», «верар», «дутмишлар», «керакмазми санго», «айлар бани» каби озарбайжонча талаффуздаги сўз ва ибораларидан фойдаланиб ғазаллар битмаган шоирни деярли учратмаймиз. Бу таъсирнинг изларини биз Турди ва

Машрабдан тортиб, Андалиб, Вафойи, Мунис, Огахий, Роким, Равнак, Мужрим Обид, Увайсий, Маҳзуна, Нодира, Амирий, Гулханий, Ғозий, Шавкий, Асирий, Маъдан, Ҳижлат, Хон, Муқимий, Фурқат, Завкий, Дилшод-Барно, Юсуф Сарёмий, Комил Хоразмий, Аваз каби мумтоз, Ҳамза, Ғафур Гулом, Ҳамид Олимжон, Чустий, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Жамол Камол сингари замонавий шоирларгача да-

¹ Қаранг: Ж а л о л о в Т. Фузулий. 7-бет.

вом этиб келгани ва давом этаётганини кўрамиз. Чунончи, Машрабнинг куйидаги ғазали озарча талаффузда:

Не савдолар боша солдинг, бу савдолар туганмазму?

Ки банд эттинг аёғларни, яна бандлар ёзилмазму?

Мунис девони дебчасидаги устоз шоирлар шогирдлик эхтироми билан тилга олинган ғазалида ироклик ишқидан ботиним нашъа топди, деганда, Фузулийни кўзда тутган:

Топибон ишқи ироқидан замирим нашъае,

Ҳосил аҳли ишқнинг шўри тамомидур манга.

Фузулийнинг, айниқса, «керакмазми санго» радифли ғазали ниҳоятда машҳур бўлиб, Мунис, Огаҳий, Увайсий, Амирий каби кўплаб шоирлар унга татаббуъ ёзганлар, тахмис боғлаганлар.

Хон тахаллуси билан ижод қилган Маъдалихон Фузулий таъсирида битган ғазалларидан девон тузибгина қолмай, буюк салафининг «Лайли ва Мажнун» ига ўхшатиб, шу номда дoston ёзган.

«Фузулийнинг «Банг ва Бода», «Ҳафт жом» каби форс тилида битилган асарлари Аҳмаджон Табибий ва Мирзо каби шоирлар томонидан ўзбек тилига маҳорат билан таржима қилинган. Ҳатто андижонлик номаълум шоир Фузулийнинг «Банг ва Бода» асарига ўхшатиб «Чой ила Кўкнор» номли мустақил асар ёзгани илм аҳлига маълум»¹.

Фуркатнинг буюк салафининг «Сурмадин кўзлар қаро, аллар хинодин доларанг» мисрасини тазмин қилиб олиб ғазал битганини биламиз:

«Сурмадин кўзлар қаро, аллар хинодин доларанг»,

Ғозадин юзларда тобу, ўсмадин қошлар таранг.

Ёки Гулханийнинг машҳур:

¹ Ҳасанхўжа Муҳаммадхўжа ўғли. «Фалаклар ёнди оҳимдан...»

// «Жаҳон адабиёти», 1998 йил, 7-сон, 107-бет.

Кўнгул озодадур, дунёға арзи эҳтиёж этмаз,
Тарикат солики бу йўлда майли издивож этмаз, –
байти билан бошланадиган ғазали ҳам Фузулий таъсирида
ёзилган.

Эркин Воҳидов «Ҳамдардликни куйлаган ғазал» мақола-
сида: «Қардош озарбайжон халкининг оташнафас фарзанди
Муҳаммад Фузулий туркий ғазал услубини камолот чўқ-
кисига кўтарган буюк сиймолардан бири саналади. Унинг
ғазаллари равон ва мусикийлиги, ўйнокилиги билан, ғўзал
ташбехларга бойлиги билан кўнгилларни банд этади. Фузу-
лий ўзбек халки учун ҳам севимли ва кадрлидир. Бизнинг
ота-боболаримиз Фузулий байтларини ибтидоий мактаб-
дан ёд олиб, кўнгилга жо қилганлар. Лайли ва Мажнун-
нинг ўтли муҳаббатига махлиё бўлганлар, бир қанча ўтмиш
шоирларимиз Фузулий оҳангида ўғуз лаҳжасида ғазаллар
битганлар»¹, – деб ёзади. Унинг «Фузулий хайкали қошида»
шеърисида мана бундай ўтли эътирофларни кўраимиз:

Ошиқлар ухлайди саҳарга томон
Фузулий девонин бошига кўйиб.
Мажнун севгисидан ўқилса дoston,
Булбуллар тинглайди бутокка кўниб...
Ғазал ҳам бўлурми шунча дилрабо,
Бунчалар серишва, бунчалар серноз.
Менинг шоирлигим ёлғондир, аммо,
Фузулий шеърига ошиқлигим рост.

Эркин Воҳидовнинг ўз ижодида ҳам Фузулийнинг таъ-
сири кучли. Масалан, шоирнинг «Дилга ёз дилбар сўзин,
жонон сўзини жонга ёз» мисраси Фузулийнинг «Жонни
жононая этдим, дили дилдора фидо» мисрасини ёдга со-
лади.

¹ Воҳидов Э. Шоир у шеър у шуур (Адабий ўйлар) . – Тошкент. 1987. 102-бет.

Бу жаҳонда, дейдилар, ҳар кимда бор бир ўзга таъб,
 Менга – май, булбулга – тонг, гул баргида – шабнам ши-
 рин, – мазмунидаги байти эса Фузулийнинг:

Ҳар киминг оламда микдоринчадир таъбинда майл,
 Ман лаби жононими, Хизр оби ҳайвонин севар, –
 байти таъсирида ёзилгани кўриниб турибди. Ёки буюк
 салафининг:

Окибат расво ўлуб, майтак тушар эл оғзина,
 Кимки бир сармаст сокий лаъли хандонин севар, –
 байтининг таъсири шорнинг «узум» радифли ғазалида
 шундай акс садо беради:

Кимки ошиқликни даъво айласа, шулдир жазо,
 Окибат хум ичра бўлди маҳкуми зиндон узум.
 Хум ичида неча йил хун бўлмок эркан қисмати,
 Лабларингга етди охир бир пиёла қон узум.

Фузулий ижоди жаҳон микёсида кенг кўламда тадқиқ
 ва таржима қилинган. Шоир ҳаёти ва ижодини ўрганишни
 Латифий, Аҳдий Бағдодий, Сом Мирзо Сафавий, Содикбек
 Афшор, Ҳасан Чалабий, Мустафо Баёний, Риёзий, Қиётий
 каби XVI–XVII асрлар тазкиранавислари бошлаб берган-
 лар. Асрлар ўтган сари шоир шуҳрати янада ошиб бора-
 верган, асарлари қўлёзмалари қайта-қайта кўчирилиб, халқ
 ўртасида кенг тарқалган. Фузулий асарлари қўлёзмалари,
 шоир шеърлари киритилган баёз ва мажмуалар дунёнинг
 кўплаб мамлакатлари кутубхоналари, музейлари, қўлёзма-
 лар фондларида сақланаётгани ҳам унинг қанчалик маш-
 хур сўз санъаткори бўлганидан далолат беради. Т. Жало-
 ловнинг маълумот беришича, Фузулий асарлари Октябрь
 тунтаришига қадар Ўзбекистонда 24 марта чоп этилган¹.
 Фузулий девонининг 1581 йили кўчирилган муътабар нус-
 халаридан бири Ўзбекистон Республикаси Фанлар акаде-

¹ Қаранг: Ж а л о л о в Т. Фузулий. 8-бет.

мияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар хазинасида сақланади.

XIX асрдан Фузулий ғарб шарқшунослари эътиборини тортди. Ҳаммер Пуртштал, Гибб, Э. Броун, В. Д. Смирнов, А. Кримский, Е. Э. Бертельс, Ф. Кўпрулизода, М. Д. Пошоев, Ҳ. Орасли, И. Ҳикмат, К. Адиб, А. Н. Тарлан, А. Гулпинорли, Муаллим Ножий, А. Тавфик, Ф. Рашот, Ф. Оғазода, А. Қорахон, Х. Мозиўғли, М. Ф. Охундов, А. Т. Сур, Ф. Кечерли, А. Шоик, Б. Чобанзода, Ж. Жабборли, М. Жалол каби Европа, рус, турк ва озарбайжон олимлари Фузулий ҳаёти ва ижодини ўрганиш, асарларини нашр этишда эътиборга молик ишларни амалга оширганлар. Чунончи, XIX асрда арман шоири Раффи «Лайли ва Мажнун» достонини арман тилига таржима қилган. Арман адабиётшуноси Георгий Тарзибанян Фузулий ҳақида уч жилдди тадқиқот яратган – унинг дастлабки икки жилди 1928–1929 йилларда Истанбулда босилиб чиққан, учинчи жилди муаллиф вафоти туфайли тугалланмай қолган¹. Атоқли озарбайжон бастакори Узайр Ҳожибеков 1908 йили «Лайли ва Мажнун» достони асосида биринчи озарбайжон операсини яратган. 1958–1961 йилларда Озарбайжонда таникли адабиётшунос олим Ҳамид Орасли раҳбарлиги, иштироки ва таҳририда Фузулий асарларининг беш жилдди илмий-танкидий матни нашр этилган. Ўзбек адабиётшунослигида Абдурауф Фитрат, Вадуд Маҳмуд, Воҳид Абдуллаев, Воҳид Зоҳидов, Тўхтасин Жалолов, Холид Расул, Абдуқодир Ҳайитметов, Азиз Қаюмов, Ҳасанхўжа Муҳаммадхўжаев, Иброҳим Ҳаққул, Эргаш Очилов, Отабек Жўрабоев, Зебо Қобилова каби олимлар шоир ҳаёти ва ижоди бўйича у ёки бу даражада тадқиқотлар олиб боришган.

¹ Бу ҳақда қараг: А р а с л ы Г. Великий азербайджанский поэт Физули. С. 4.

Фузулийнинг «Ўландан сўр», «Ғамзасин севдинг, кўнгил...», «Ҳосилим барқи ҳаводис...», «Фалаклар ёнди оҳимдан...», «Этмазмидим», «Бу кеча», «Изҳор эт», «Ихтиёрим колмади», «Азал котиблари ушшоқ бахтин қора ёзмишлар», «Ниҳон этмиш» ва бошқа кўплаб ғазал ва мураббаълари куйга солиниб, асрлар давомида халқ ҳофизлари томонидан севиб куйланиб келмоқда.

Фузулий ўз асарларининг таъсири ва тақдири хусусида фикр юритар экан, уларнинг даврлар талотўпида йўқолмаслиги, вақт шамолида соврилмаслиги, билъакс абадулабад боқий қолиши ҳақида фахр билан гапирган эди. Шоирнинг бу башорати ҳақ бўлиб чиқди: асрлар ўтган сари унинг шуҳрати ортса ортиб боряптики, асло камаяётгани йўқ. Чинакам бадиият дурдоналарининг умрбоқийлиги ҳам шунда.

Биз мазкур тўпламни тузишда Фузулийнинг таниқли адабиётшунослар – Тўхтасин Жалолов ва Мунирхон Муинзодалар нашрга тайёрлаган «Девон»и, Холид Расул нашрга тайёрлаган икки жилдли «Асарлар»ининг биринчи жилди ва «Ўзбек адабиёти» мажмуасининг тўрттинчи жилди иккинчи китобидан фойдаландик¹.

Фузулий араб ва форс тилларида ҳам маҳорат билан қалам тебратган бўлиб, унинг бу тиллардаги шеърлари ўзбек ўқувчиларига маълум эмас. Адабиётимиздаги ана шу кемтикликни бир қадар тўлдириш мақсадида шоирнинг форсий девонидан ҳам намуналар таржима қилиб, тўпламга киритдик.

Эргаш ОЧИЛОВ,
филология фанлари номзоди

¹ Қаранг: Ф у з у л и й. Девон (Нашрга тайёрловчилар Тўхтасин Жалолов, Мунирхон Муинзода). – Тошкент, 1959 (иккинчи наشري – 1961); М у х а м м а д Ф у з у л и й. Асарлар. Икки жилдли (Нашрга тайёрловчи Холид Расул). Биринчи жилд. Девон. – Тошкент, 1968; Ўзбек адабиёти (мажмуа). Тўрт жилдли. 4-жилд. 2-юғтоб (муҳаррирлар Порсо Шамсиев, Раҳмат Мажидий). – Тошкент, 1960.

ҒАЗАЛЛАР

Қад анор ал-ишқа лил-ушшоқи минхож ал-худо¹,
Солики² роҳи³ ҳақиқат ишқа айлар иктидо⁴.

Ишқдир ул нашъаи комилким, андандир мудом
Майда⁵ ташвири⁶ ҳарорат, найда гаъсири садо.

Водийи ваҳдат⁷ ҳақиқатда макоми ишқдир
Ким, мушаххас⁸ ўлмаз ул водийда султондан гадо.

Айламаз хилватсаройи сирри ваҳдат маҳрами
Ошики маъшукдан, маъшуқи ошиқдан жудо.

Эйки, аҳли ишқа сўйларсан: маломат таркин эт!
Сўйлаким, мумкинмидур тағйири тақдири Худо?

Ишқ килки⁹ чекди хатт¹⁰ ҳарфи вужуди ошиқа
Ким, ўла собит Ҳақ исботинда нафйи¹¹ моадо¹².

Эй Фузулий, интиҳосиз¹³ завк бўлдинг ишқдан,
Бўйладур¹⁴ ҳар ишки. Ҳақ оди-ла қилсанг ибтидо¹⁵.

¹ Маъноси: Ишқ ошиқларга тўғри йўлни курсатади.

² С о л и к – тариқат нулига кирган ва сайри сулук қилаётган киши.

³ Р о х (р а х) – йўл.

⁴ И к т и д о – эргашиш, тақлид қилиш.

⁵ М а й – тасаввуф адабиётинда илоҳий гажаллий тимсоли, ишқ ва ирфон рамчи бўлиб келади.

⁶ Т а ш в и р – изтироб, ҳаяжон, талотўл.

⁷ В а ҳ д а т (т а в х и д) – Аллоҳ таолонинг бирлиги, ягоналиги. Бу тушунчага кўра борлик ягона бир вужуддан, оламдаги барча нарсалар унинг тажаллийси – намоён бўлишидан иборат. В о д и й и – в а ҳ д а т – тариқатнинг бешинчи водийси. Иккиликнинг ўртадан кўтарилиб, Ҳақ ва банд орасида бирликнинг қарор топиши.

⁸ М у ш а х х а с – бу ерда: фарк, тафовут.

⁹ К и л к – калам.

¹⁰ Х а т (т) – қизлар лаби устидаги майини туклар. Тасаввуф истилоҳида гайб олами.

¹¹ Н а ф й и – рад этиш, инкор қилиш, узоклаштириш.

¹² М о а д о – бундан ташқари, бундан бошқа.

¹³ И н т и х о – охир, сунг, ниҳоя.

¹⁴ Б ў й л а – бундай, бунақа, шунчалик, бу каби

¹⁵ И б т и д о – бош, бошланиш, аввал.

Коргар¹ душмаз хаданги² таънаи душман манго,
Касрати³ пайконинг⁴ этмишдур дамирдан⁵ тан манго.

Эминам санги⁶ маломатданким, олиб чеврами⁷,
Ўлди занжири жунун⁸ бир қалъайи оҳан⁹ манго.

Анданам расвоки, селоби¹⁰ сиришким¹¹ чок эдар,
Заҳми тиғинг қони кийдирдикча пироҳан¹² манго.

Дам-бадам шамъи жамолингдан мунаввар ўлмаса,
Эй қузим нури, керакмаз дийдаи равшан манго.

Ҳеч масканда қарорим йўқдурур ул завқдин
Ким, қачон хоки сари¹³ қўйинг ўла маскан манго.

Бошда бир сарви¹⁴ суманбар васлининг савдоси вор,
Суд¹⁵ қилмаз, боғбон, наззораи¹⁶ гулшан манго.

Эй Фузулий, ўдлара ёнсун бисоти салтанат!
Йигдур¹⁷ ундан, Ҳақ билур, бир гўшаи гулхан манго.

¹ К о р г а р – таъсир этувчи, таъсирли.

² Х а д а н г – 1) ўқ, камон ўқи; 2) найза.

³ К а с р а т – куплик, муллик.

⁴ П а й к о н – 1) ёй ўкининг учи; 2) тиканнинг учи; 3) киприк.

⁵ Д а м и р – темир.

⁶ С а н г – тош.

⁷ Ч е в р а – атроф, ён.

⁸ Ж у н у н – ошиқлик, беқарорлик, савдойилик, ўздан беҳабарлик.

⁹ О х а н – темир.

¹⁰ С е л о б – 1) сел суви, тошқин; 2) қўз ёши.

¹¹ С и р и ш к – қўз ёши.

¹² П и р о х а н (п е р о х а н) – қўйлак.

¹³ С а р – бош.

¹⁴ С а р в – кишин-ёзин қўм-қўқ бўлиб яшшаб гурадиган игнабаргли гузал ва хушқомат дарахт. Маъшуканинг келишган зебо қадди-коматини сарвга нисбат берадилар.

¹⁵ С у д – фойда, наф, манфаат.

¹⁶ Н а з з о р а – қараш, назар солиш, томоша қилиш.

¹⁷ Й и г – яхши, афзал.

Эй малаксиймоки, сандан ўзга ҳайрондур санго,
 Ҳақ билур, инсон демас ҳар кимки инсондур, санго.

Вермаян¹ жонин санга бўлмаз ҳаёти жовидон²,
 Зиндаи³ жовид анга дерларки, курбондур санго.

Олами парвонаи⁴ шамъи жамолинг килди ишқ,
 Жони оламсан, фидо ҳар лаҳза минг жондур санго.

Ошиқа шавкинг-ла жон вермак санго мушкил дагил⁵,
 Чун Масихи⁶ вақтсан, жон вермак осондур санго.

Чикма ёрим кечалар, ағёр⁷ таъниндан сакин⁸,
 Сан маҳи⁹ авжи малоҳатсан, бу нуксондур санго.

Подшоҳим, зулм эдуб, ошиқ санго золим демиш,
 Хўбрулардан¹⁰ ямон келмаз, бу бўҳтондур санго.

Эй Фузулий, хўбрулардан тағофулду¹¹ ямон,
 Гар жафо ҳам келса онлардан, бир эҳсондур санго.

¹ В е р м а я н – бермаган.

² Ж о в и д о н (ж о в и д) – боқий, мангу, абадий.

³ З и н д а – тирик, барҳаёт.

⁴ П а р в о н а – кечаси шам ёки чирок атрофида айланиб, ўзини унга урадиган ҳашарот. Шам ва парвона – тасаввуф шеъриятидаги машҳур тимсоллардан. Бунда шам – илоҳий ишқ, парвона – ошиқ тимсоли бўлиб келади.

⁵ Д а г и л – эмас.

⁶ М а с и ҳ – Исо пайғамбар. Унинг қўли теккан – силаган ўликка жон кирар экан. Шунинг учун ҳам у киши Масих – силовчи деб улуғланган. Нафаси ошиққа жон бағишлайдиган машуқага ҳам Масих сифатини беришади.

⁷ А г ё р – рақиблар, душманлар, бегоналар.

⁸ С а к и н – сақлан, эҳтиёт бўл, ҳазир бўл.

⁹ М а ҳ (м о ҳ) – ой.

¹⁰ Х ў б р ў (й) – чиройли юзми, гузал, зебо.

¹¹ Т а г о ф у л – бепарволик, ўзни билмасликка солиш.

Жом¹ ичра майки, доира солмиш хубоб² анго,
Ойнадурки, акс солур офтоб анго.

Зоҳид³ савол эдарсаки, майдан надур мурод?
Бизда сафодур⁴, анда кудурат⁵ жавоб анго

Қон ёш дуқуб, ёнинда кезар оташин кабоб,
Маъшука бенгзар⁶ оташу ошиқ кабоб анго.

Айлар кўнгилда ашқ хатинг шавқини фузун,⁷
Ўддин чикар бухор⁸ сочилдиқча об⁹ анго.

Чашминг¹⁰ маризи¹¹ ўлди кўнгил, лаълинг¹² етур,
Ранжи хумора душди, даводур шароб анго.

Таклифи жаннат айлама кўйингда кўнглима,
Чун жаннат аҳлидур, на верарсан азоб анго.

¹ Ж о м – қадах, пиёла. Жом ва унинг маънодошлари тасаввуфда маърифат зиёсига лиммо-лим кўнгил маъносига келади.

² Х у б о б – сув юзиди пайдо бўладиган нуфакча, кўпик. Бу сўз мавж билан биргаликда ҳаракат, моҳиятнинг зухуротини билдиради.

³ З о ҳ и д – узлат ва таквон касб қилиб олиб, дунё лаззатларидан юз утирган киши. Бу тоифа ишқ ва ирфон (маърифат)дан беҳабар бўлиб, уларнинг мақсади гакво билан охираат мағфиратини қозониш. Қуръонда ваъда қилинган жаннатнинг ҳузур-халоватига етишиш. Сўфийларнинг ҳар икки дунёдан мақсади Худонинг ўзи, унинг дийдори булгани учун ҳам тоҳидларнинг бу ишини тамағирлик деб ҳисоблайдилар ва уларни танқид қиладилар.

⁴ С а ф о – риёзат чекиш нағижасида дилининг нафс хоҳишлари, ёмон иллатлар, гаддор дунё ва Худо ёдидан булак нарсалардан қутулиб покланиши.

⁵ К у д у р а т – 1) хиралик, губор; 2) гам, андух; 3) душманлик, адоват.

⁶ Б е н г з а р – ухшар.

⁷ Ф у з у н (а ф з у н) – кўп, ортик, зиёда.

⁸ Б у х о р – дуд, тутун, буг.

⁹ О б – сув.

¹⁰ Ч а ш м – кўз.

¹¹ М а р и з (м а р а з) – касал, хаста, бемор.

¹² Л аъ л – қизил рангли ялтироқ қимматбаҳо тош. Маъшуқанинг қизил лабини унга нисбат берадилар.

Масдуддур¹ Фузулия майхоналар² йўли,
Ё Раб, хидоят айла тариқи³ савоб анго.

* * *

Дўстим, олам санинг-чун гар ўлур душман манго,
Ғам дагил, зеро етарсан дўст анжак⁴ сан манго.

Ишқа солдим ман мани, панд олмаюб бир дўстдан,
Ҳеч душман айламаз оники, этдим ман манго.

Жону тан ўлдукча мандан дарду доғ ўксук⁵ дагил,
Чикса жон, чок ўлса тан, на жон керак, на тан манго.

Васл кадрин билмадим хижрон балосин чекмадан,
Зулмати хажр этди чўх⁶ мубҳам иши равшан манго.

Дуду⁷ ахгардур⁸ манго сарв ила гул, эй боғбон,
Найларам ман гулшани, гулшан санго, гулхан манго.

Ғамза тиғин чекди ул моҳ, ўлма ғофил, эй кўнгил
Ким, мукаррардур бугун ўлмак санго, шеван⁹ манго.

Эй Фузулий, чикди жон, чикмон тариқи ишкдан,
Раҳгузори¹⁰ аҳли ишк узра килинг мадфан¹¹ манго.

¹ М а с д у д – банд, боғлик, тусилган.

² М а й х о н а (м а й к а д а) – шавку завку илоҳий файзга кон бўлган комил ориф-нинг боғини. Илоҳий олам маъносида ҳам келяди.

³ Т а р и қ – 1) йўл, одат; 2) усул, қола, маслак.

⁴ А н ж а к (о н ж а қ) – шундай.

⁵ Ў к с у к – кам, оз.

⁶ Ч ў х (ч ў к) – кўп.

⁷ Д у д – тутун.

⁸ А х г а р – лахча, чуғ, учкун, олов.

⁹ Ш е в а н – нола, зори.

¹⁰ Р а ҳ г у з о р (р а ҳ г у з а р) – одамлар ўтиб турадиган йўл; йуловчи.

¹¹ М а д ф а н – гўр, қабр, қабристон.

Риштадур жисмимки, даври чарх вермиш тоб анго,
Мардуми¹ чашмим дузар ҳар дам дури сероб анго.

Сояи зулфинг шабистониндадур² шамъи рухинг³,
Неча етсун кадр ила хуршиди⁴ оламтоб⁵ анго.

Дурди⁶ майтак ғаркаи хуноба⁷ кўрдим кўнглими,
Сокиё⁸ чўх этма таклифи шароби ноб⁹ анго.

Қомати ҳам бирла бир ахли кароматдур кошинг,
Тош ўлур, албатта, гар бош эгмаса меҳроб¹⁰ анго.

Чашминги ахли назар¹¹ қасдина таъйин айлаян,
Нозу ғамзангдан муҳайё айламиш асбоб¹² анго.

Терламиш рухсор ила хўблар¹³ очарлар кўнглими,
Кўр, на гулшандурки, оташдан верарлар об анго.

¹ М а р д у м – 1) кўз қорачиғи; 2) одам, инсон.

² Ш а б и с т о н – 1) тун қоронғилиғи; 2) тунги еток, хилватхона, базмтоҳ.

³ Р у х – юз.

⁴ Х у р ш и д – қуёш, офтоб.

⁵ О л а м т о б – оламни ёритувчи.

⁶ Д у р д – май куйкаси, қолдиғи. Тасаввуфда – қаноат ва номуродлик. Маъшуканинг ошиқни бетоқат қилувчи ёдини ҳам билдиради.

⁷ Х у н о б а (х у н о б) – қонли ёш, аччиқ йиғи.

⁸ С о қ и ё – деганда суфийлар Аллоҳни, Муҳаммад алайҳиссаломни, маъшукани, пир ёки қомил инсонни назарда тутадилар. Соқий даврага май улашгани каби улар ҳам одамлар қалбига илоҳий файз бағишлайдилар, ҳақиқий ишқ ўтини соладилар, ғайб маърифатидан баҳраманд этадилар.

⁹ Н о б – тоза, тиник, соф.

¹⁰ М е х р о б – 1) саждагоҳ, масжидда имом турадиган тепаси қайрилма жой; 2) гўзалларнинг қайрилма қоши.

¹¹ А х л и н а з а р – орифлар, қаромат соҳиблари.

¹² А с б о б – бу ерда: 1) себаблар, баҳоналар; 2) кишанлар, банд қилиш воситалари.

¹³ Х ў б л а р – 1) яхшилар; 2) гўзаллар.

Силки¹ аҳли ҳола² чекмиш зоҳиди ашки риё,
Мис кибиким, сийм³ қадрин билдирур симоб⁴ анго.

Эй Фузулий, қолмамиш ғавғойи Мажнундан асар,
Ғолибо, афсонаи ишқинг кетурмиш хоб⁵ анго.

* * *

Ишқ атворин⁶ мусаллам⁷ айлади гардун⁸ манго,
Бунчаким елди-югурди, етмади Мажнун манго.

Қилди мандан рафъ⁹ таклифи намози мастлик,
Солди Ҳақ бир нашъаи жоми майи гулгун¹⁰ манго.

Боғбон, гар майл қилман сарвинга, маъзур тут,
Сарвдан йиграк келур ул қомати мавзун¹¹ манго.

Дўстлар, кон ёш тукуб, қилди мани расвойи халқ,
Ваҳки, душман чикди охир дийдаи пурхун¹² манго.

Ўлмазам, ҳар қандаким ўлсам, гирифтор ўлмадан,
Бир балодур кўз, бир офатдур дили маҳзун манго.

¹ С и л к – 1) ип, тизим; 2) саф, катор.

² А х л и х о л – тасаввуф аҳли.

³ С и й м – 1) кумуш; 2) кумуш танга, бойлик; 3) оқбадан.

⁴ С и м о б – кумушранг кимёвий элемент. Мумтоз шеърятда бетокатлик, бекарорлик раизи ва кўз ёши тимсоли булиб келади.

⁵ Х о б – уйқу.

⁶ А т в о р – бу ерда: йул, усул, одат.

⁷ М у с а л л а м – 1) лойик, муносиб; 2) муяссар қилмоқ; 3) тайин қилмоқ; 4) таслим булган.

⁸ Г а р д у н – 1) осмон, фалак; 2) дунё, олам.

⁹ Р а ф ъ – юксалиш; бу ерда: узоклаптириш. Йуқ қилиш.

¹⁰ Г у л г у н – пуштиранг, кизил.

¹¹ М а в з у н – келишган, хушбичим, гўзал.

¹² П у р х у н – конля, конга тўла.

Эй Фузулий, новаки¹ оҳим-ла олдим интиком²,
Дуна-дуна³ гарчи бедод этди чархи дун⁴ манго.

* * *

Ғам диёринда ажал пайки⁵ гузор⁶ этмаз манго,
Йук сонур⁷ ворим магарким, эътибор этмаз манго.

Ёр жавр этмаз манга, ағёр таълим этмадан,
Биллоҳ⁸, ағёр айлаян эҳсони ёр этмаз манго.

Доғидар⁹ хар лаҳза барги айшими оҳим ели,
Хонси¹⁰ ноҳак зулмдурким, рӯзгор¹¹ этмаз манго.

Ишк дарди-ла хушам, тарки насихат эт, рафиқ¹²,
Манки, тарёки¹³ мизожам, захр кор этмаз манго.

Чархдан ошурмадан ёдинг-ла охи оташин,
Қадр эдуб. гардун шарафдан зар нисор этмаз манго.

Нақди жон торожи ғамдан сахламок душвордур¹⁴,
Ишк то санги маломатдан ҳисор¹⁵ этмаз манго.

¹ Н о в а к – 1) ук, камон ўки 2) киприк.

² И н т я к о м – ўч, қасос.

³ Д ў н м о к – айланмок, зврилмок, узгармок. Д ў н а-д ў н а – айлана-айлана, қайта-қайта.

⁴ Д у н – тубан, разил, пастқаш.

⁵ П а й к – элчи, хабарчи.

⁶ Г у з о р – ўтиш, йул.

⁷ С о н м о к – 1) ишонмок; 2) уйламок, ҳисобламок.

⁸ Б и л л о ҳ (б и л л а ҳ) – Худо ҳақки, азбаройн Худо.

⁹ Д о г и т м о к – таркатмок, ёймок, сочмок.

¹⁰ Х о н с и – қайси.

¹¹ Р у з г о р – 1) давр, замон; 2) ҳаёт, турмуш; 3) тақдир, толе.

¹² Р а ф и қ – 1) дўст; 2) ҳамдари, сирдош; 3) ҳамроҳ, йўлдош; 4) маҳбуба, севгили.

¹³ Т а р ё к – захарни даф қиладиган дори.

¹⁴ Д у ш в о р – қийин, огир, мушкул.

¹⁵ Ҳ и с о р – қалъа, қургон, истехком.

Ёди лаълинг-ла Фузулий кўзлаюб роҳи адам¹,
Вор² бир тадбири, аммо ошкор этмаз манго.

* * *

Жониминг жавҳари³ ул лаъли гуҳарбора⁴ фидо,
Умрининг ҳосили ул шеваи⁵ рафтора⁶ фидо.

Дард чекмиш сарим ул холи сиях⁷ қурбони,
Тоб⁸ кўрмиш таним ул турраи⁹ таррора¹⁰ фидо.

Кўзларимдан дўкилан қатраи ашким гуҳари
Лабларингдан сочилан лўълўи¹¹ шахвора¹² фидо.

Чоки сийнамда ўлан қонли жигар поралари
Маст чашмингда ўлан ғамзаи хунхора¹³ фидо.

Пора-пора дили мажруҳи паришонимдан
Сари кўйингда кезан ҳар ита бир пора фидо.

¹ Адам – йўқлик.

² Вор – бор.

³ Жавҳар – 1) гавҳар; 2) восос, моҳият; 3) нодир, ноёб; 4) ҳаёт.

⁴ Гуҳарбор – гавҳар ёғдирувчи.

⁵ Шеваи – 1) одат, равиш; 2) ҳунар; 3) ноз, ишва.

⁶ Рафтор – 1) одат, расм; 2) юриш.

⁷ Сиях – қора.

⁸ Тоб – бу ерда: азоб чеккан.

⁹ Турра – соч ўримлари, зулф, қоқил.

¹⁰ Таррор – айёр, маккор, хийлагар. Турраи таррор – ҳушни угирловчи.
дили узига асир қилувчи зулф.

¹¹ Лўълў – гавҳар.

¹² Шахвора – шохона; қимматбаҳо.

¹³ Хунхор – қон тухувчи, қолим.

Жону дил қайдини¹ чекмакдан ўзим қутқордим,
Жони жононая этдим, дили дилдора фидо.

Эй Фузулий, нўла² гар сахлар эсам жони азиз,
Вакт ўлаким, ўла ул шўхи ситамкора фидо.

* * *

Ғамдан ўлдим, демадим холи дили зор санго,
Эй гули тоза, раво кўрмадим озор санго.

Ич майи нобки, бағриндан эдар жумла кабоб
Оташи ишк ила ушшоқи³ жигархор⁴ санго.

Майи гулгунда дагил наргиси⁵ мастинг акси,
Қадах ўлмиш кўз очиб ошики дийдор санго.

Оразинг гул-гул эдубдур майи гулгун тоби,
Ваҳки, бир гулдан очилмиш неча гулзор санго.

Боға сайр эт бу руху лаъл илаким, гунчаву гул,
Гўстара⁶ хуни дилу дийдаи хунбор⁷ санго.

Дер эдим қоматинга сарв, вале ўзга эмиш
Ҳаракоту равишу шеваву рафтор санго.

¹ Қ а й д – банд; занжир. Бу ерда: фикр, хаёл, ғамхўрлик.

² Н у л а – нима бўлади.

³ У ш ш о қ – ошиқлар.

киритиладиган илминг натижасидан шоду хуррамлик сифатида тушунилади.

⁴ Ж и г а р х о р – кайгули, ғамгин.

⁵ Н а р г и с – бутакуз: мажозан: маъшуканинг кўзи. Тасаввуфда амал оркали қулга

⁶ Г ў с т а р м о қ – кўрсатмоқ.

⁷ Х у н б о р – кон йиғловчи, аччик ёш тухувчи.

Эгилуб тарфи баногўшинга¹ дарди дилими
Ё ўтоғанг² дея, ё турраи таррор санго.

То гирифторингаму фитнадан ўлман озод,
Ҳеч ким ўлмасин, эй шўх, гирифтор санго.

Лаъли нобинг ҳаваси бағрими қон айладигин,
Оҳким, қонли ёшим қилмади изҳор санго.

Эй Фузулий, фалакинг вор санинг-ла назари
Ким, гаму меҳнатини верди наким вор санго.

¹ Баногўш – кулок солинчоги.

² Ўтоға – бошга тақиллаган жиға.

Ғамзасин севдинг, кўнгил, жонинг керакмазми санго?
Тиға урдинг, жисми урёнинг¹ керакмазми санго?

Оташин оҳим-ла айларсан манга таклифи боғ,
Боғбон, гулбарги хандонинг керакмазми санго?

Ела верма доғидуб ҳар ён, аёқлардан кетур,
Эй пари, зулфи паришонинг керакмазми санго?

Эй камонабрў², ракиба верма ғамзангдан насиб,
Ўқ отарсан тоша, пайконинг керакмазми санго?

Ёндируб жоним, жаҳонсўз³ этма барки⁴ оҳими,
Осмон, хуршиди рахшонинг⁵ керакмазми санго?

Куфри зулфиндин мани манъ айламак лойикмидур,
Сўфий, инсоф айла, иймонинг керакмазми санго?

Туталимким⁶, ашк селобина йўқдур эътибор,
Эй Фузулий, чашми гирёнинг⁷ керакмазми санго?

¹ У р ё н – яланғоч.

² К а м о н а б р ў – қоши камон.

³ Ж а ҳ о н с ў з – жаҳонни куйдирувчи.

⁴ Б а р к – 1) чакмок, яшин; 2) ўт, олов.

⁵ Р а х ш о н – порлок.

⁶ Т у т а л и м к и м – тўхтагайким, бас қилайким.

⁷ Г и р ё н – йиглаб турган, йиғловчи.

Гарчи, эй дил, ёр учун юз верди юз меҳнат¹ санго,
Заррача қатъи муҳаббат этмадинг, раҳмат санго!

Сахлама нақди ғами ишқини, эй жон, зоҳир² эт
Ким, вера ҳабси³ бадандан чикмаға рухсат санго.

Чораи беҳбудими⁴ сӯрдим муолиждан⁵ деди:
Дард дарди ишқ эса мумкин дагил сихҳат санго.

Тутарам тонгла киёматда, ҳабибим⁶, доманинг⁷,
Мастсан ғафлат шаробиндан, бу кун муҳлат санго.

Аҳли ишқи оташи ҳижрона айларсан кабоб,
Дӯна-дӯна имтиҳон этдим, будур одат санго,

Инжидар нолам сани, ваҳ, нӯла гар бир тиг ила,
Чашми жаллодинг эда эҳсон манго, миннат санго.

Санда дун⁸ кӯрдим, Фузулий, майли меҳробу намоз,
Тарки ишқ этмакми истарсан, надур ният санго?

¹ М е х н а т – 1) мусибат, бало; 2) ғам, дард; 3) кийинчилик, машаққат.

² З о ҳ и р – 1) кӯришиб турган, очик-ошкор; 2) ташки кӯриниш, сирт, гаш.

³ Ҳ а б с – камок, кафас, зиндон.

⁴ Б е ҳ б у д – яхшилик, хушаҳвол.

⁵ М у о л и ж – табиб.

⁶ Ҳ а б и б – 1) дӯст, кадрдон; 2) маҳбуба, севгили.

⁷ Д о м а н – этак.

⁸ Д у н – тун, кеча.

Эй бевафоки, одат ўлубдур жафо санго,
Биллох, жафодур ўлма демак бевафо санго.

Гаҳ нозу, гаҳ карашмаю, гаҳ ишвадур ишинг,
Жонин севанлар ўлмаса йиг ошно санго.

Минг жон ўлайди кош мани дилшикастада¹,
То ҳар бири-ла бир гез ўлайдим фидо санго.

Ишқингда мутбалолиғими айб эдан сонур
Ким, ўлмоқ ихтиёр иладур мубтало санго.

Эй дилки, хажра дўзмаюб², истарсан ул маҳи,
Шукр эт бу ҳола, йўкса келур бир бало санго.

Эй гул, ғамингда ашқ руҳи зардим³ этди ол⁴,
Билдирди, ўйла, сурати ҳолим сабо⁵ санго.

Душмаз чу шоҳ қурби, Фузулий, гадолара,
Ул шаҳдан илтифот на нисбат манго-санго.

¹ Д и л ш и к а с т а – кўягли синик.

² Д ў з м о қ – тўзмоқ, хароб бўлмоқ.

³ З а р д – сарик.

⁴ О л – қизил.

⁵ С а б о – Шарк томондан эсадиган тонги ёқимли ва салқин шамол. Тасаввуфда у Аллох таолонинг раҳмоний нафасига нисбат берилиб, хайрга боис бўлиши айтилади. Сабо ошиқнинг оҳу ноласини Аллоҳга, ўз навбатида, Аллоҳнинг хабарини ошиққа етказди.

Фақр¹ мулки тахту олам тарки афсардур² манго,
Шукрилиллох³, давлати боқий муяссардур манго.

Зулфу рухсори хаёли-ла надур ҳолинг, деманг,
Ўйлаямки, кечаю кундуз баробардур манго.

Хуру тўби⁴ васфин, эй воиз, бу кун оз айлаким,
Ҳамдам ул тўбихи⁵роми⁵ хурпайкардур⁶ манго.

Орадан, эй шамъ, чик, бир гўша тутким, бу кеча
Базм бир хуршидталъатдан⁷ мунаввардур манго.

Верди боди⁸ субх⁹ бир хуршидталъат муждасин,
Шамъваш¹⁰, ваҳким, бу дам ўлмак муқаррардур манго.

Зоҳидо, сен қил таважжух¹¹ гўшаи меҳробаким,
Қиблаи тоат хами абруйи¹² дилбардур манго.

Эй Фузулий, жамъ ўлур пайваста эл наззорама,
Арсай¹³ дашти жунун саҳрон маҳшардур¹⁴ манго.

¹ Фақр – тариқатнинг туртинчи мақоми. Дунё неъматлари, вужуд эҳтиёжларидан қўл тортиб, фақат Ҳаққа муҳтож бўлиш.

² Афсар – тож.

³ Шукрилиллох – Аллоҳга шукр.

⁴ Тўбий (тўбо) – жаннатдаги ранг-баранг мевали ва хушбўй серсоя дарахт, баъзан жаннатнинг ўзи.

⁵ Тўбихи ром – тўбий юришли.

⁶ Хурпайкар – қомати ҳурдай, гўзал.

⁷ Хуршидталъат – гўзал юзли.

⁸ Бод – ел, шамол.

⁹ Субх – тонг. Ваҳдат ёки ваҳдат нурига ишора.

¹⁰ Шамъваш – шам қаби, шамга ухшаган.

¹¹ Таважжух – юзланиш, қараш, майл қилиш.

¹² Аброу – кош.

¹³ Арса – майдон, кенглик.

¹⁴ Маҳшар – қиёмат куни барча улганлар тирилиб, суроққа тутланадиган жой.

Шарбати лаълингки, дерлар чашмаи хайвон¹ анго,
Ул верир жон дам-бадам ушшокаву ман жон анго.

Ўқларингданким, тиконтак сончилибдур ҳар тараф,
Гулбунедур² ҳам кадим, ҳар ғунча бир пайкон анго.

Холу³ хатдур билман ул ойинаи рухсор уза,
Ё кўзимдан акс солмиш мардуми мужгон⁴ анго.

Тутма, эй қон, дам-бадам туғён эдуб тан чокини,
Кўй, бу манзардан даме наззора қилсун жон анго.

Баҳра⁵ лўълў дишларинг васфин магар сўйлар сабо
Ким, кулоқ тутмиш садаф⁶ ичра дури ғалтон⁷ анго.

Кўнглима солмиш хатинг завқин фалак қон ютдуруб,
Тифлтакким⁸, ўхудурлар зажр⁹ ила Қуръон анго.

Эй Фузулий, ул санам афғонинга раҳм айламаз,
Тоша бенгзар бағри, таъсир айламаз афғон¹⁰ анго.

¹ Ч а ш м а и х а й в о н – Хизр алайҳиссалом ер остидаги зулмат қаъридан излаб топган ва сувидан ичиб, абадий ҳаётга ноил бўлган мангулик булоғи. Оби ҳаёт, оби хайвон, оби Хизр, Хизр суви, Хизр чашмаси, тириклик суви каби купдан-куп номлар билан ҳам юритилади. Оби ҳаёт тасаввуфда саъй-ҳаракат билан эришиб бўлмайдиган, Аллоҳ томонидан ўзи хоҳлаган бандаларига бериладиган ладуний (илохий) илм маъносида келяди.

² Г у л б у н – гул бутаси.

³ Х о л – тасаввуфда илохий зотнинг ягоналиги тимсоли, ваҳдат нуқтаси.

⁴ М у ж г о н – киприк, миҷжа. Тасаввуфда маъшуканинг нозу қарашмаси туфайли ошиқнинг кўксига санчилиб, уни яралайдиган ўж, найза, ханжар кўзда тутилади. Соликнинг валояти, ҳоли ва мартабаси йўлидаги ҳижобга ҳам ишора қилинади.

⁵ Б а ҳ р – қатта дарё, денгиз.

⁶ С а д а ф – ичида гавҳар этиладиган ҳукка.

⁷ Д у р и ғ а л т о н – юмалок дур.

⁸ Т и ф л – бола, гўдак, чакалок.

⁹ З а ж р – зулм, азоб, қийнаш.

¹⁰ А ф ғ о н – фигонлар, нолалар, фарёдлар.

Ҳар замон манзур бир шўҳи ситамгардур манго,
Қанда улсам, бир бало Ҳақдан мукаррардур манго.

Ул хаами абруя қилсам сажда ҳар соат нўла,
Қибла ила ул хаами абру баробардур манго.

Ғам дагил жисмимда гар санги маломат захми вор,
Шахнаи¹ бозори савдоям, бу зевардур² манго.

Қузда хунолуда³ пайкониинг хаёли-ла хушам,
Ҳар бири гўёки бир барги гули тардур⁴ манго.

Захмлардан этмадим ҳаргиз⁵ адои шикваким⁶,
Ҳар ўкиинг бир неъматии ғайри мукаррардур⁷ манго.

Ақл иршоди-ла⁸ бўлмоқ ком⁹ мумкиндур, вале¹⁰,
Доми роҳ ул ҳалқаи зулфи муанбардур¹¹ манго.

Ахтари¹² бахтим вуболин¹³ кўрки, ул маҳдан келан
Меҳрлардур ўзгая, жавру жафолардур манго.

Эй Фузулий, манзили мақсуда етсам, на ажаб?
Хидмати пири муғон¹⁴ иршоди раҳбардур манго.

¹ Шахна – посбон, коровул.

² Зевар – безак, зийнат.

³ Хунолуд (а) – қонга буланган.

⁴ Гули тар – 1) янги очилган гул; 2) навниҳол маҳбуба.

⁵ Ҳаргиз – асло, ҳеч қачон.

⁶ Шиква – шикоят, нолиш.

⁷ Ғайри мукаррар – бетакрор.

⁸ Иршод – тўғри йул кўрсатиш, раҳбарлик қилиш.

⁹ Ком – бу ерда: 1) мурод, мақсад; 2) етишиш, ноил булиш.

¹⁰ Вале – ва лекин.

¹¹ Муанбар – анбар хидли, хушбуй, муаттар.

¹² Ахтар – юлдуз.

¹³ Вубол – увол.

¹⁴ Пири муғон – муғлар пири. Тасаввуфда маънавий раҳбар, комил инсон маъноларида қўлланади.

Ё ман аҳота илмакул ашға куллаҳо¹,
На ибтидо санга мутасаввир², на интиҳо.

Ким верса жон йўлингда – бўлур хоки мақдаминг,
Гўёки хоки раҳингдир нақди жонбаҳо.

Сансан қилан мазоҳири уммиду бим эдуб,
Мусони илм ганжи, асосини аждаҳо.

Сандан бўлубдур Аҳмади мурсал мақоми курб,
Таҳсини «Ё»ву «син» ила ташрифи «То»ву «ҳо»³.

Яъқубда нишонаи шавқинг ғаму алам,
Юсуфда нашъаи назаринг беҳжату баҳо.

Бўлмазди қаҳринг очмаса хони сиёсатин
«Ҳал мин мазид»⁴ лукмасина дузах иштиҳо.

Ё Раб, балои кайда – Фузулий асирдур,
Ул бедили бу доми кудуратдан эт раҳо⁵.

¹ Маъноси: Эй илмининг бутун нарсаларини сақловчи.

² М у т а с а в в и р – кўринган, тасаввур қилинган.

³ Бу ерда Қуръони каримнинг «Ёсин» ва «Тоҳо» сураларига ишора қилинмоқда.

⁴ Маъноси: Яна борми?

⁵ Р а ҳ о э т м о қ – халос қилмоқ.

Ё Раб, хамиша лутфинги эт раҳнамо манго,
Гўстарма ул тарикики, етмас санго, манго.

Қатъ айла ошнолиғим анданки ғайрдур,
Онжоқ ўз ошноларинг эт ошно манго.

Бир йўлда собит эт қадами эътиборими
Ким, раҳбари шарият ўла муктадо манго.

Йўқ манда бир амал санго шойиста, ох, агар,
Аъмолима кўра вера адлинг жазо манго.

Хавфи хатарда музтарибам, вор умидким,
Лутфинг вера башорати афву ато манго.

Ман билмазам манго керагин, сан ҳақимсан,
Манъ айла, верма, ҳарна керакмаз санго, манго.

Улдур манго муродки, ўлур санга мурод,
Ҳошоки, сандан ўзга ўла муддао манго.

Ҳабси хавода қўйма Фузулий сифат асир,
Ё Раб, хидоят айла тарики фано манго!

Зиҳи зотинг ниҳону ул ниҳондан мосиво пайдо,
Биҳори¹ сунъинга амвож² пайдо, қаър нопайдо.

Баланду пасти олам шоҳиди файзи вужудингдур,
Дагил беҳуда ўлмоқ йўқ экан арзу само пайдо.

Камоли қудратинг изҳори ҳикмат қилмаға этмиш
Ғубори тийрадан ойинаи гетинамо³ пайдо.

Дамодам акс олур миръоти олам қаҳру лутфингдан,
Анинг-чун гаҳ кудурат зоҳир айлар, гаҳ сафо пайдо.

Гаҳи тупроға айлар ҳикматинг минг маҳлиқо пинҳон,
Гаҳи сунъинг қилур тупроғдан минг маҳлиқо пайдо.

Жаҳон аҳлина то асрори илминг колмая маҳфий,
Қилибдур ҳикматинг куффор ичинда анбиё пайдо.

Нишони шафқатингдурким, ўлур изҳор ҳамдинг-чун
Фузулий тийра таъиндан каломи жанфизо пайдо.

¹ Биҳор – баҳрлар, денгизлар.

² Амвож – мавжлар, тўлқинлар.

³ Ойинаи гетинамо – жаҳонни кўрсатувчи кўзгу.

Ашрикат мин фалакил бехжати шамсун ва бихо,
Малаал олама нуран ва суруран ва бахо¹.

Чикди бир кунки, зиёсинда тамомии русул,
Ўлди махв, ўйлаки, хуршид шуоъинда суҳо².

Ўлди бозори жаҳон равнаки бир дурри ятим³
Ки, дагил икки жаҳон ҳосили ул дурра баҳо.

Рутбаи ҳикмати меърожи камолина кўра,
Ҳукамо фуркаи дун, фалсафа жамъи суфаҳо.

Мунҳийи маърифати ҳоли дил ила доим
Қилур аҳли Ҳақа асрори ҳақиқат инҳо.

Неча тақрир эдайн васфини бир шоҳингим,
Анго вассоф ўла «Ёсин»у муарриф «Тоҳо».

Эй Фузулий, раҳи шаръини тут ул роҳбаринг,
Бу тарик ила залолатдан ўзинг айла раҳо.

¹ Маъноси: Гузаллик фалагидан порлоклик ва куёш чикди. оламни гузаллик, шодлик ва нур билан тўлдирди.

² С у ҳ о – ҳулкар юлдузлар тўпламидаги энг хира юлдуз.

³ Д у р р и я т и м – шоҳона, кимматбаҳо дур.

Эй ӯлуб меъроҷ бурхони улувви шон санго!
Ера инмиш кӯқдан истикқол эдуб Фурқон¹ санго.

Ҳийни даъвойи муҳаббат муддаий илзомина,
Жоҳил экан эл, камоли илм бас бурхон санго.

Килки хукминг чекди ҳарфи сойири адёна² хат,
Хукм исбот этди нафйи сойири адён санго.

Бокийи муъжиз на ҳожат амри Ҳақ исботина,
Олам ичра муъжизи бокий етар Қуръон санго.

Васф Жибрили амин этмиш қабули хизматинг,
Сирри Ҳақ кашфина онинг-ла етиб фармон санго.

Сансан ул хотамки, дафъ этмиш тамоми ҳокими,
Хотами хукми рисолат топшириб даврон санго.

Ул қадар завки шафоат жавҳари зотингдадир
Ким, келур арзи хато маънида бир эҳсон санго.

Моҳи навдур³, йӯқса сан этдикда сайри осмон,
Қолдириб бармоқ кетурмиш осмон иймон санго.

Ё наби, лутфинг Фузулийдан кам этма, ул замон
Ким, ӯлур таслим мифтоҳи дари гуфрон⁴ санго.

¹ Фурқон – Қуръони карим.

² Адён – динлар.

³ Моҳи нав – янги ой, ҳилол.

⁴ Дари гуфрон – афв эшиги.

Камоли хусн верибдур шароби ноб санго,
Санго ҳалолдур, эй мугбача¹, шароб санго.

Сани малак кӯрали ёзмаз ўлди ишки гуноҳ
Вале ёзилди бу юздан бaсе савоб санго.

Лабинг саволина вермаз жавоб ушшоқинг,
Савол ўлурса бу сандан, надур жавоб санго?

Жазо кунинда сӯралмас хатолар айладигинг,
Етар фиғон ила ман вердигим азоб санго.

Мани қарорим ила қўймаз ўлдинг, эй гардун,
Еридир оҳим ила версам инкилоб санго.

Шуоъи жавҳари тиғиндан умма раҳм, эй дил,
Соғинма сув верай, эй ташна, бул сароб санго.

Фузулий, бошинга ул сарв соя солди бугун,
Улувви рифъат² ила етмас офтоб санго.

¹ М у г б а ч а – муг (оташпараст)лар ибодатхонасидаги дастёр бола. Тасаввуф адабиётида содиқ мурид, чин ошиқ ва соқий тимсоли буляб келадн.

² У л у в в и р и ф ъ а т – эяг олий юксаклик.

Шабки, мифтоҳи¹ маҳи нав ўла ганжинакушо,
Қила паймонаи гардуни жавохирпаймо.

Гизлаюб чашмаи хуршид сувин кӯзаи чарх,
Қатра-қатра қила анжум рашахотин² пайдо.

Лоларанг ўла шафақдан фалаки минофом,
Дишра солмиш киби акси майи гулгун мино.

Маҳи нав жомини давра кетира соқийи даҳр,
Анжуми чарха сола нашъаи таъсири ҳаво.

Ман ҳам ул руҳфизо роҳи тӯкам соғараким,
Нахли ҳиммат рашахотиндан ола нашъу намо.

Тутар ўлсам, на ажаб, май этагин дурд сифат,
Айлаюбдур неча туфроғи бу иксир тилло.

Жом давринда, Фузулий, ўкудим май васфин:
Оташи хирмани ғам, оби ҳаёти ҳукамо.

¹ Мифтоҳ – калит.

² Рашахот – томчилар.

Манимтак ҳеч ким зору паришон ўлмасун, ё Раб!
Асири дарди ишқу доғи хижрон ўлмасун, ё Раб!

Дамодам жаврлардур чекдигим бераҳм бутлардан¹,
Бу кофирлар асири бир мусулмон ўлмасун, ё Раб!

Кўруб андишаи катлимда ул моҳи, будур вирдим²
Ки, бу андишадан ул маҳ пушаймон ўлмасун, ё Раб!

Чихормок этсалар тандан чекуб пайконин ул сарвинг,
Чихон ўлсун дили мажруҳ, пайкон ўлмасун, ё Раб!

Жафою жавр ила муътодам³, онларсиз нўлур ҳолим?
Жафосина ҳаду жаврина поён ўлмасун, ё Раб!

Деманким, адли йўқ, ё зулми чўх, ҳар ҳол ила ўлса,
Кўнгил тахтина андан ғайри султон ўлмасун, ё Раб!

Фузулий топди ганжи⁴ офият⁵ майхона кунжиндан,
Муборак мулкдур ул мулк, вайрон ўлмасун, ё Раб!

¹ Б у т – 1) санам; 2) маъшуқа;

² В и р д – кундалик бажариладиган вазифа, уқиладиган дуо.

³ М у ъ т о д – ўрганган, одатланган.

⁴ Г а н ж – бойлик, хазина.

⁵ О ф и я т – соғлиқ, тинчлик, хотиржамлик.

Субҳ чекмиш чарха тиғин, тоша чолмиш офтоб,
Зоҳир этмиш ул маҳи даллока¹ айна интисоб².

Дам-бадам таҳрики³ тиғиндан бўлур бошлар сафо,
Ўйлаким, сув мавж уруб, зоҳир килур ҳар дам хубоб.

Ҳар сари мўйимда⁴ бир бош ўлса мўйи сар киби,
Кесса ворин, тиғи хунрезиндан этман ижтиноб.

Кашфи асрори⁵ маломат жавҳари тиғиндадур
Ким, олур бошлардаги савдо жамолиндан ниқоб.

Ғуссасиндан бошиминг қил киби инжилмиш⁶ таним
Ким, таним-ла тиғи ўртосинда бошимдур ҳижоб⁷.

Тиғи чобук⁸ сайрина оҳуйи Чин⁹ дерсам нўла,
Сайр килдикча тукар саҳройи Чина мушки ноб¹⁰.

Мўйи жўлидам-ла¹¹ тиғиндан умидим кесмазам,
Эй Фузулий, холи ўлмаз барқи ломеъдан¹² саҳоб¹³.

¹ Даллок – ходимчи, ходимгар.

² Интисоб – 1) ёйилиш, ёзилиш; 2) шодлик, хурсандлик.

³ Таҳрик – ҳаракат, ҳаракатга келтириш, тўлкинлантириш.

⁴ Мўй (й) – соя.

⁵ Асрор – сирлар.

⁶ Ияжимок – ранжимок, хафа булмок.

⁷ Ҳижоб – парда. Тасаввуфда Ҳақ ва банда, ошиқ ва маъшук ўртасидаги моне-ликларга ишора қилинади.

⁸ Чобук – 1) тез, чаккон, илдам; 2) шўх, ўйноқи, гузал.

⁹ Чин – Хитой.

¹⁰ Мушки ноб – тоза, асил мушк.

¹¹ Жўлидам ўй (й) – сочи ёйиқ, тузиган.

¹² Ломеъ – порлоқ, ялтирок.

¹³ Саҳоб – булут.

Ғолибо, бир аҳли дил¹ тупроғидир дурди шароб
Ким, қилиб хурмат, бинолар тутмиш устинда хубоб.

Барку борон² сонмаким, кўрдикча оху ашкими,
Билмазам намдур маним, оғлар³ манго ёнар саҳоб.

Эй сўран ҳолим, бу истиғно саволиндан на суд?
Ҳолим айларсан савол, аммо эшитмазсан жавоб.

Дашти ғамда хоки қабрим узра сарви гирдбод,
Чекса бош, ул сарвдан сув кесма, эй сели сароб.

Етмаюб васлина сан Лайливашинг⁴ бир умрдур,
Ман киби Мажнун ўлуб саҳроя душмиш офтоб.

Ул бут абрусин қўйиб, меҳроба дўндармам юзим,
Қўй мани, зоҳид, манго чўх верма Тангри-чун азоб.

Нақди умринг бир санам ишқинда сарф этдинг тамом,
Эй Фузулий, ох, агар сандан сўралса бу ҳисоб.

¹ Аҳли дил – маърифат аҳли, орифлар.

² Борон – ёмғир.

³ Оғламок – йиғламок.

⁴ Лайливаш – Лайли каби, Лайлига ухшаш.

Қилса васлинг шомими субҳа баробар, йўк ажаб,
Расмдур фасли баҳор ўлмок баробар рўзу¹ шаб².

Кунки, соянг душдиги ердан турар – бир важҳи вор,
Келса оликадрлар, фақр аҳли³ турмакдур адаб.

Ўлмадан майхонаи ишқингда масти жоми завқ,
Дузмади базми фалакда Зухра⁴ қонуни тараб.

Жаннати васлингдур ул мақсадки, иймон аҳлина
Қилса Ҳақ рўзи⁵ жаҳаннам оташи улдур сабаб.

Ғолибо, мақсад висолингдурки, дун-кун тинмаюб,
Чарх саргардон кезар, билмас надур ранжу тааб⁶.

Бастаи⁷ занжири зулфингдур насими⁸ тармизож⁹,
Ташнаи жоми висолингдур муҳити¹⁰ хушклар¹¹.

Қилма файзи неъматини васлинг Фузулийдан дариг,
Йўқдур ўзга матлаби – сандан сани айлар талаб.

¹ Р ў з – кун, кундуз.

² Ш а б – тун, кечаси.

³ Ф а қ р а х л и – фақр мақомига мансуб кишилар; суфийлар.

⁴ З у х р а – Венера сайёраси: уни «фалак чолғувчи»си дейдилар ҳамда гузаллик, муснақю ракс ва шодлигу хурсандчилик тимсоли ҳисоблайдилар.

⁵ Р ў з и (й) – ризқ, насиба.

⁶ Т а а б – кийинчилик, машаққат.

⁷ Б а с т а – боғлиқ, банд.

⁸ Н а с и м – 1) тонг шамоли; 2) снғил, ёқимли шабада.

⁹ Т а р м и з о ж – нозикмижоз.

¹⁰ М у ҳ и т – уммон, денғиз.

¹¹ Х у ш к л а б – ташналар, маҳрум, бебаҳра.

Сан юзингдан олами равшан қилуб солдинг никоб,
Ёзия¹ солсин бу кундан бўйла нурин офтоб.

Сан на нури поксан, эй мазхари² сунъи³ илох
Ким, олур шамъи рухингдан нур меҳру⁴ моҳтоб⁵.

Акси рўйинг⁶ суя солмиш соя, зулфинг тупроға,
Анбар этмиш тупроғинг один, сувинг исми гулоб⁷.

Елда бўлмиш бўйи зулфинг, сувда акси оразинг⁸
Ким, ели бағрина босиб, суя кўз дикмиш хубоб.

Лаългун⁹ майдур алигда¹⁰ соғари¹¹ сиймин¹² ила,
Ё нигини¹³ лаълдур рашки лабингдан ўлди об.

Килки қудрат лавҳи сийнамда сани қилмиш рақам,
Айлаюб маҳбублар мажмуъасиндан интихоб¹⁴.

Эй Фузулий ҳар амал қилсанг хатодур ғайри ишқ,
Будурур ман билдиким: «Валлоҳу аълам бис-савоб»¹⁵.

¹ Ё з и – чўл, дашт, саҳро.

² М а з х а р – 1) кўриниш, зохир бўлиш; 2) акс.

³ С у н ъ – 1) яшаш, яратиш; 2) иш, ҳунар, маҳорат.

⁴ М е ҳ р – кўёш.

⁵ М а ҳ т о б (м о ҳ т о б) – тўлиқ ой.

⁶ Р ў (й) – юз.

⁷ Г у л о б – гул япроқларидан тайёрланадиган хушбўй ичимлик; мажозан: кўз ёши.

⁸ О р а з – юз, чехра, жамол.

⁹ Л а ь л г у н – лаъл рангли, яъни кизил.

¹⁰ А л – қўл.

¹¹ С о ғ а р – май ичадиган пиёла, жом, қалаҳ. Тасаввуфда ғайб сирларини мушоҳада қиладиган орифнинг қалби. Мастлик ва шавқни ҳам соғардан тилайдилар.

¹² С и й м и н – кумушранг, оппоқ.

¹³ Н и г и н – узук.

¹⁴ И н т и х о б – сайлаш, танлаш.

¹⁵ М а ь н о с и : тўғриси Аллоҳ яхши билади.

Кўхкан¹ Ширина ўз нақшин чекуб, вермиш фириб,
Кўр на жоҳилдур, йўнар тошдан ўзи-чун бир ракиб.

Қошларинг ёйи бир ўқ лутф айламиш ҳар ошиқа,
Ман ҳам андан айларам бир ўқ таманно², ё насиб!

Тўтиёйи хоки пойинг³ файзина йўл бўлмишам,
Нури чашмим айб килма, кўр ўлур дерлар ғариб.

Музтарибдур⁴ чораи дардимда, ваҳким, билмаюб
Бир давосиз дарда ўргатмиш ўзин мискин табиб.

Барки оҳиндан эви⁵ ҳар гуша бўлмиш рахналар⁶,
Кел, кўр, эй гулким, гирифтори қафасдур андалиб⁷.

Эй манга сабр эт деян, холи дилимдан беҳабар,
Ишк ўлан ерда недур ором ё найлар шикиб⁸?

Эй Фузулий, инжима, сандан тағофул қилса ёр,
Расмдурким гўстара аҳбоба⁹ истиғно¹⁰ ҳабиб.

¹ Кўхкан – Фарходнинг лақаби: тоғ казувчи.

² Таманно – истак, хоҳиш, мақсад.

³ Хоки пой – оёқ ости тупроғи.

⁴ Музтариб – изтиробда қолган, парижон. бетокат.

⁵ Эв – уй, хона.

⁶ Рахна – дарз, ёрик, тешик, дарча.

⁷ Андалиб – булбул.

⁸ Шикиб (шикеб) – 1) сабр, тоқат, чидам; 2) ором, тинчлик;

⁹ Аҳбоб – дўстлар, сирдошлар.

¹⁰ Истиғно – эҳтиёжсизлик. Суфийнинг риёзат босқичларидан бири – Худо ҳақида ўзида билим ҳосил қилган киши Аллоҳнинг ҳаёли ва ишки билан ўзига эҳтиёжсизликни шиор этади.

Улки, ҳар соат куларди чашми гирёним кўруб,
Оғлар ўлди холима бераҳм жононим кўруб.

Айлаян таъйин ажзойи¹ мудово² дардима,
Тарк эдуб, жамъ этмади ҳоли паришоним кўруб.

Лоларухлар³ кўксиминг чокина қилмазлар назар,
Ҳеч бир раҳм айламазлар доғи пинҳоним кўруб.

Тут кўзин, эй дуди дил, чархингки, даврин тарк эдуб,
Қолмасин хайратда чашми гавҳарафшоним⁴ кўруб.

Партави⁵ хуршид сонманг, ердаким, даври фалак
Ера урмиш офтобин моҳитобоним⁶ кўруб.

Сувда акси сарв сонмангким, кўпориб, боғбон
Суя солмиш сарвини, сарви хиромоним⁷ кўруб.

Эй Фузулий, билки ул гул оразин кўрмиш дагил,
Кимки таън айлар маним чоки гирибоним⁸ кўруб.

¹ А ж з о – узалар, кнсмлар, булақлар.

² М у д о в о – даво, дори-дармон.

³ Л о л а р у х – лола юзли, қизил юзли, гузал маҳбуба.

⁴ Г а в ҳ а р а ф ш о н – гавҳар сочувчи.

⁵ П а р т а в – нур, ёғду, шуъла, ёруғлик.

⁶ М о ҳ и т о б о н – порлоқ ой.

⁷ С а р в и х и р о м о н – хиром эгувчи сарв, яъни келишган қоматли, чиройли юрувчи маҳбуба.

⁸ Г и р и б о н – ёқа.

Рўзгорим бўлди даврони фалакдан инқилоб,
Қон ичар ўлдим, аёғин¹ чекди базмимдан шароб.

Шуълаи оҳ ила ёндирдим дили саргаштайи²,
Бир ўд ўлдим, чиркинан³ чеврамда ўлмазми кабоб,

Лаълинг ила бода⁴ баҳс этмиш, зиҳи⁵ гумроҳлик,
Ўлди вожиб айламак ул беадабдан ижтиноб⁶.

Вермаз ўлди йўл висола печи⁷ зулфинг, оҳким,
Риштаи тадбирдан даврони кажрав⁸ очди тоб⁹.

Ўлмади ул моҳа равшан ёндиғим ҳижрон куни,
Ёндиғим шаб то саҳар шамъинг на билсин офтоб.

Кўзки пайконин хаёли-ла сочар ҳар ён сиришк,
Бир садафдур, қатраи борони айлар дурри ноб¹⁰.

Ўлди абри¹¹ дуди оҳим пардаи рухсори моҳ,
Оҳким, олмас жамолиндан ҳануз ул маҳ никоб.

Кесмади мандан сари кўйинда озорин рақиб,
Эй Фузулий, неша жаннат ичра йўк дерлар азоб.

¹ А ё г (а ё қ) – кадаҳ, жом, коса.

² С а р г а ш т а – сарсон, саргардон, овора.

³ Ч и р к и н м о қ – айланмоқ.

⁴ Б о д а – май, шароб.

⁵ З и х и – яхши, ажаб, соз, гузал, қандай яхши.

⁶ И ж т и н о б – узоклашиш, четлашиш, сақланиш.

⁷ П е ч – 1) ўралиш, буралиш, тўлғаниш; 2) соч халқаси, тугуни, жингалағи.

⁸ К а ж р а в – эгри, тесқари юрувчи; мажозан: маққор, ҳийлагар.

⁹ Т о б – бу ерда: тугуни, чин.

¹⁰ Д у р р и н о б – тоза, тиник, қимматбаҳо дур.

¹¹ А б р – булут.

Дарди ишқим дафъина захмат чекар доим табиб,
Шукрким, ўлмиш анго захмат, менго роҳат насиб.

Бир забондур шарҳи ғам тақририна¹ ҳар барги гул,
Айламаз беҳуда гул кўрдикда афғон андалиб.

Билса завким васлдан фурқатда афзун ўлдиғин,
Дам-бадам манъим раво кўрмазди рашкиндан ракиб.

Таъни ғафлатдур париталъатлара² изҳори ҳол,
Сонмаким, аҳбоб холиндан ўлур гофил ҳабиб.

Ох, билмам, найлайим, қуртулмок³ ўлмаз кайддан,
Ман ҳарифи⁴ содадил, хўблар жамоли дилфириб⁵.

Шамъ қурби-ла тафоҳур⁶ қилма, эй парвонаким,
Хирмани умринг куяр барги фанодан⁷ анқариб⁸.

Нўла оғларса, Фузулий, равзаи кўйинг онгиб⁹,
Ложарам¹⁰ гирён ўлур қилғоч ватан ёдин ғариб.

¹ Та қ р и р – тасдиқлаш, баён қилиш.

² П а р и т а л ъ а т – паричеҳра.

³ Қ у р т у л м о к – қутулмок, озод бўлмок.

⁴ Х а р и ф – 1) ёр, дўст; 2) ракиб, душман.

⁵ Д и л ф и р и б – 1) йулдан оздирувчи, дилни мафтун қилувчи; 2) дилрабо, дилбар.

⁶ Т а ф о ҳ у р – фаҳрланиш, мағрурлик.

⁷ Ф а н о – ўлим, ажал, йук бўлиш. Тасаввуфда банданинг Ҳақда фано бўлиши, яъни башарий хусусиятларнинг илоҳий сифатлар ичра маҳв бўлиши.

⁸ А н қ а р и б – 1) эҳтимол, чамаси, шекилли; 2) яқинда, яқин орада.

⁹ О н г и б – эслаб, ёдлаб.

¹⁰ Л о ж а р а м – албатта, шубҳасиз.

Ғайра¹ айлар бесабаб минг илтифот ул нўшлаб²,
Илтифот этмаз манга мутлақ, надур билмам сабаб?

Жавр ўлур одат ғазаб вақти, на одатдур буким,
Жаврин оз айлар манга ул тундхў³ қилғач ғазаб.

Нўла ғамзанг фикри душдиси дили сўзонима⁴,
Золиминг гар ўлса оташ манзили, ўлмас ажаб.

Дам-бадам гар душса кўздан дурри ашким, важҳи вор –
Ёш ушоқлардур⁵ етим⁶, онларда йўқ расми адаб.

Жаври кўнглимдур чекан, кўздур кўран рухсоринги,
Аллоҳ, Аллоҳ, ком олон кимдир, чекан кимдур тааб?

Ёр бедод айламаз ушшоқ фарёд этмадан,
Ҳар неча рўзи муқаддар⁷ ўлса, вожибдур талаб.

Мутриб⁸, оғлатма сурудинг-ла⁹ Фузулий хастани,
Сели ашқиндан сақин, кўпмоя бунёди тараб¹⁰.

¹ Ғ а й р – ёт, бегона, ўзга.

² Н ў ш л а б – 1) ширинлаб; 2) махбуба.

³ Т у н д х ў (й) – жаҳли тез, ўжар.

⁴ С ў з о н – ёлқивли, қуйган.

⁵ У ш о қ – бу ерда: гўдак, бола.

⁶ Я т и м – бу ерда: тартибсиз, кулоқсиз.

⁷ М у қ а д д а р – тақдир қилинган.

⁸ М у т р и б (м у ғ а н и й) – орифлар дилини рамзлар кашфийо ҳақиқатлар баёнига тулдирадиган, файз етказувчи. Илоҳий оламдан огоҳ этувчилар ва комил пирларга ҳам ишора қилинади. Унинг қуйи – маърифат, қўшиғи – ҳақиқат.

⁹ С у р у д – қуй, оханг; қўшиқ, ашула.

¹⁰ Т а р а б – шодлик, хурсандчилик, айшу ишрат.

Эй новаки шавкинг сипари сийнаи аҳбоб,
Зулфинг хама арбоби вафо сайдина куллоб.

Меҳробда шакли хама абруйи латифинг,
Вожиб бу жихатдан қамуя саждаи меҳроб.

Сўзим дер эдим шамъ санго айлая равшан,
Наззораи рухсорингга йўк шамъда ҳам тоб.

Хуршид жамолиндан ул ой солди ниқобин,
Субх ўлди, дур, эй бахт, надур мунча шакархоб?

Дун субх етурдим фалака сели сиришким,
Ғарқ этди фалак узра ўлан анжуму гирдоб.

Сокий, магар ул лаъл сўзин дер майи ноба
Ким, душди аёғина, алин ўпди майи ноб?!

Жамъияти, асбоба кўнгил верма, Фузулий
Ким, тафрикадур хотира жамъияти асбоб.

Субх солиб мохи рухингдан ниқоб,
Чикки, тамошая чиқар офтоб.

Риштаи жоним етар, эт бир гирех,
Солма сари зулфи сумансоя тоб.

Маст чикиб, солма назар хар ёнго,
Кўрма равоким, ўла олам хароб.

Кесма назар жониби ушшоқдан,
Нолаи дилсўздан эт ижтиноб.

Шомлар анжум сонирам субхатак¹,
Эй шаби ҳажринг манга рўзи ҳисоб.

Дўзаха кирмаз ситамигдан ёнон,
Кобили жаннат дагил аҳли азоб.

Солди оёқдан ғами олам мани,
Вер манга ғам дафъина, сокий, шароб!

Раҳм қил афтодаларинг ҳолина,
Ҳеч керакмазми санго бир савоб?

Ёр савол этсаки: «Ҳолинг надур?»
Хаста Фузулий на верурсан жавоб?

¹ С у б х а – тасбех.

Пойбанд ўлдим сари зулфи паришонинг кўруб,
Нутқдан душдим лаби лаъли дурафшонинг кўруб.

Ўда ёқдим шамъваш жоним бокиб рухсоринга,
Чарха чекдим дуди дил сарви хиромонинг кўруб.

Кездирар ҳарён кўзим ашк ичра бағрим порасин
Хилъати гулгун ила рахш узра жавлонинг кўруб.

Бир замон чекмазки, дил тигингдан ўлмаз чок-чок,
Очилур ҳардам тутилмиш кўнглим эҳсонинг кўруб.

Кўнглими танҳолик айларди паришон, сийнада
Ўлмасайди жамъ ҳар ёнинда пайконинг кўруб.

Банду зиндони ғаму меҳнатдан ўлмишдим халос,
Оҳким, душдим яна зулфу занаҳдонинг кўруб.

Эй Фузулий, бунчаким тутдинг ниҳон ҳоли дилинг.
Оқибат фаҳм этди эл чоки гирибонинг кўруб.

Эй асири доми ғам, бир гушаи майхона тут!
Тутма зухходинг¹ муҳолиф пандини, паймона тут.

Дишладимса лаълинг, эй қоним тукан, қаҳр айлама,
Тутки, кон этдим, адолат айла, кони қона тут!

Чиркануркан бошинга, шамъи рухингдан жоними
Манъ қилма, они ҳам ул шамъа бир парвона тут!

Ғар санга афғоними беҳуда дерса муддаий²,
Ул суза тутма қулоқ, ман чекдигим афғона тут!

Тутмазам занжири зулфи таркин, эй носих³, мани –
Хоҳ бир оқил хаёл эт, хоҳ бир девона⁴ тут!

Эй ўлуб султон, деян дунёда мандан ғайри йўқ,
Сан ўзинг бир чугз⁵ бил, дунёни бир вайрона тут!

Эй Фузулий, даҳр⁶ золининг⁷ фирибиндан сакин,
Ўлма ғофил, эр қаби тебран, ишинг мардона тут!

¹Зухход – зоҳидлар.

²Муддаий – даъвогар, рақиб.

³Носих – насихатгуй.

⁴Девона – ишққа ошиғи ҳайрону сарғашта бўлган ва сулуққа мансуб киши.
Ошяқнинг мағлубияти ҳам девоналик дейилади.

⁵Чугз – бойқуш, бойғули.

⁶Даҳр – 1) дунё, олам; 2) давр, замон.

⁷Зол – кекса, қари. Даҳр золи – эски дунё.

Мурда жисмим илтифотингдан бўлур ҳардам ҳаёт,
Ўлурам гар қилмасанг ҳардам манга бир илтифот.

Ёза билмаз лабларинг¹ васфин тамоми умрда
Оби ҳайвон верса Хизра² қилку зулматдан даво³.

Ман факирам, сан ғаний⁴, вергил закоти⁵ ҳуснким,
Шаръ⁶ ичинда ҳам мангодур, ҳам санго вожиб закот.

Кўрмайинча ҳуснинги иймона келмаз ошиқинг,
Юз паямбар жамъ ўлуб, густарсалар минг муъжизот.

Мазҳари осори⁷ қудратдур вужуди комилинг,
Файзи фитратдан⁸ ғараз⁹ сансан, туфайлинг¹⁰ коинот.

Жавҳари зотингдадур мажмуъи авсофи¹¹ камол,
Бу сифот илаки сансан, қандадур бир пок зот?

Ишқа то душдинг, Фузулий, чекмадинг дунё ғамин,
Билки, қайди ишқ эмиш доми тааллуқдин¹² нажот.

¹ Л а б – суфийлар истилоҳотида маънавият оламиндан анбиёга малаклар воситасида, авлиёга эса илҳом оркали нозил буладиган калом. Пирнинг илоҳий маърифатга қон сўзи ва унинг мазмуни ҳам кўзда тутилади.

² Х и з р – «оби ҳайвон». яъни тириклик сувини излаб топган ва ундан ичиб, абадий ҳаётга ноил бўлган пайгамбар ёки валий киши. У одамларни мушкул аҳволдан қутқарадиган, уларга тўғри йўлни кўрсатадиган халоскор ва ошиқлар ҳомийси ҳисобланади.

³ Д а в о т – сиёҳдон.

⁴ Ғ а н н и – бой, бадавлат.

⁵ З а к о т – Ислом динида муҳтожлар фойдаси учун ҳар йили умумий даромаднинг юрқдан бир улуши миқдорида бериладиган солиқ.

⁶ Ш а р ъ – шариат, Ислом қонун-қоидалари.

⁷ О с о р – бу ерда: белгилар, нишонлар.

⁸ Ф и т р а т – бу ерда: яратилиш.

⁹ Ғ а р а з – максад, ният, муддао.

¹⁰ Т у ф а й л – сабаб, баҳона.

¹¹ А в с о ф – висфлар, таърифлар, мақтовлар.

¹² Т а а л л у қ – дунёга боғлиқлик.

Сабо, ағёрдан пинҳон, ғамим дилдора изхор эт,
Хабарсиз ёрими ҳоли харобимдан хабардор эт!

Кетур ёдим анинг ёнинда гар кўрсангки, қаҳр айлар,
Хамуш ўлма, яна дашном такриби-ла¹ такрор эт!

Кўнгил, ғам кунларин танҳо кечурма, иста бир ҳамдам,
Ажал хобиндан, афгонлар чекуб, Мажнунни бедор эт!

Чу² йўқ ишқ оташи бир шуъла чекса тоқатинг, эй най,
Бош оғритма, дами ишқ урма, онжақ нолаи зор эт!

Мани парвонатак рашк ўдина, эй шамъ, ёндирма,
Етар, хуршиди рухсоринг чироғи базми ағёр эт!

Гирифтори ғами ишқ ўлали овораи даҳрам,
Ғами ишқа мани бундан батар, ё Раб, гирифтор эт!

Фузулий, боҳмоқ ўлур ул гунаш³ ёди-ла хуршида,
На важҳ илаким ўлса кун кечар, фикри шаби тор⁴ эт!

¹Т а к р и б – восита, баҳона.

²Ч у – 1) чунки, агар, модомики; 2) уҳшаш, бамисоли.

³Г у н а ш – қуёш.

⁴Ш а б и т о р – коронги тув.

Юру етир манга, эй сийми ашк, бедод эт,
Гар оқча била олинмиш кул эсам, озод эт!

Йитирма итлари овозининг кўнгил завқин,
Етар қаро кечалар, ҳарза-ҳарза фарёд эт!

Хароб ўлан кўнгил, эй бут, санинг мақомингдур,
Тағофул айлама, бир қоч тош ила обод эт!

Эшитмадингми, кўнгил, ишқ мушкул ўлдиғин,
Санго бу мушкул иши, ким дедиким, бунёд эт!

Хилофи одата чўқ ўлма, эй пари, мойил,
Етар фусун ила тасхири одамизод эт!

Сабо, асирлари қасдин айламиш ул гул,
Бизи ҳам анда агар душса фурсатинг, ёд эт!

Фузулий, истар эсанг издиёди¹ рутбаи фазл,
Диёри Руми кузат, тарки хоки Бағдод эт!

¹ Издиёд – орғиш, кўпайиш.

Акси рухсоринг ила ўлди музайян миръот,
Бадани мурдая файзи назаринг верди хаёт.

Бенгзадардим кадди мавзунингга, филжумла, агар,
Жон ичинда алиф этсайди қабули ҳаракот.

Хат бу мазмун иладур тарфи занахдонингга
Ки, бу зиндонинг асирина йўк уммиди нажот.

Кокилинг қилди муқаррар манга саргашталиги,
Демасин кимсаки, вор гардиши гардуна сабот.

Ғамза пайконин эдар ошиқа чашминг садақа,
Ўйлаким, мардуми мунъим вера муҳтожа закот.

Офарин жавҳари мақбулингаким, оламда
Мумкин ўлмаз бу сифот илаки, сансан бир зот.

Эй Фузулий, вараъу зухд ила муътод ўлдинг,
Билмадинг ҳолинги, беҳуда кечурдинг авқот.

Баҳри ишқа душдинг, эй дил, завқи дунёни унут,
Болиғ ўлдинг, кел раҳимдан ичдигинг кони унут!

Верди рихлатдан хабар мўйи сафиду¹ рўйи зард²,
Чехраи гулгун ила зулфи паришони унут!

Чек надоматдан кўка дуди дилинг, тўк қонли ёш,
Сарви нозин таркин эт, гулбарги хандони унут!

Кўр, ғанимат фақр мулкинда гадолик шевагин,
Эътибори мансабу даргоҳи султони унут!

Чекма олам қайдини, эй сарбаланди фақр ўлан,
Салтанат тахтина эрдинг, банди зиндони унут!

Лавҳи хотир сурати жонона қил ойинадор,
Они ёд эт, ҳар наким ёдингдадур, они унут!

Маъсият³ дарсинг етар, такрор кил, дўндир варақ,
Ўзга ҳарфин машқин эт, ул дарси унвони унут!

Эй Фузулий, чек маломат раҳгузориндан кадам,
Лаҳза-лаҳза чекдигинг беҳуда афғони унут!

¹ Мўйи сафид – оқ соч.

² Рўйи зард – сарик, заъфарон юз.

³ Маъсият – гуноҳ.

Тилисми ганж учун минг исми аъзам¹ ёд тутдинг, тут,
Тилисми синдириб, ганжи тўкиб, исми унутдинг, тут!

Тўкиб май, жоми май тутмоқ таманносин чиқар бошдан,
Ўқуш² конлар тўқуб оламда чўқ хуноба ютдинг, тут!

Шароби ноб завқиндан на ҳосил чун дагил боқий,
Риёзи умра минг тез сув вериб, охир курутдинг, тут!

Чу не Жамшид билмишдур бақо кайфиятин, не Жам
Бу базм ичра Жаму Жамшид алиндан жом тутдинг, тут!

Фузулий, қил қиёс ҳолинг аҳли даҳр ҳолиндан,
Қимору макру тазвиру ҳиял аҳлиндан ўтдинг, тут!

¹ И с м и А ъ з а м – Худонияг исмларидан бири – қим уни билиб олса, ҳар қандай мушкулотни еча олади.

² Ў қ у ш – қўп, ҳисобсиз.

Хатти рухсоринг эдар лутфда райхон ила баҳс,
Хусни суратда жамолинг¹ гули хандон² ила баҳс.

Юзинга дурмасун ойина³ уруб лофи сафо,
На раво маҳ қила хуршиди дурахшон⁴ ила баҳс.

Гарчи шамшодда⁵ чўх лофи латофат вордур,
Йўрулур айласа ул сарви хиромон ила баҳс.

Қилса жон лаълинг илан файз етурмак баҳсин,
Жониби⁶ лаълини тут, эй кўнгил, эт жон ила баҳс.

Душар ўз шамъ дилина бу сабабдинки, килур
Дил узодиб кечалар ул маҳитобон ила баҳс.

Жаннати кўйинга зуҳд аҳли⁷ муносиб десалар,
На муносибки, қилам бир неча нодон ила баҳс.

Сифати хуснинг эдар хаста Фузулий, на ажаб,
Хусни гуфторда гар айласа Ҳассон⁸ ила баҳс.

¹ Ж а м о л – ошиқнинг кучли рағбат ва талабига кўра маъшуканинг ўз жамолини намоён этиши: илоҳий тажаллий.

² Г у л и х а н д о н – очилган гул; мажозан: маҳбуба.

³ О й и н а (к ў з г у) – илоҳий мазҳар бўлган комил инсон қалби. Чунки ойина деганда, Аллоҳнинг зоти, сифатлари, исмларига нишора қилинадики, уларнинг барчаси комил инсон қалбида акс этади.

⁴ Д у р а х ш о н – порлоқ, ялтироқ, ёруғ.

⁵ Ш а м ш о д – кичик ва хушбўй гулли, ҳамиша кўм-кўк яшнаб турадиган хушқомат ва чиройли дарахт.

⁶ Ж о н и б – томон, тараф.

⁷ З у ҳ д а ҳ л и – зоҳидлар

⁸ Ҳ а с с о н – илк бор Ислонни улуғлаб шеърлар ёзгани учун Пайгамбар Муҳаммад алайҳиссаломнинг шоирлари сифатида шуҳрат топган машҳур араб шоири Ҳассон ибн Собит (563-674).

Жаҳон ичра ҳар фитнаким, ўлса ходис¹,
Анга сарви қаддингдур албатта боис.

Мадорисда² таҳқиқи³ мўйи миёнинг⁴,
Дакойикдан⁵ ўртоя солмиш мабоҳис⁶.

Муваҳхидлара⁷ қилма инкор, зоҳид,
Майи ваҳдати⁸ сонма уммул-хабоис⁹.

Икки дийдасиз олама Юсуфу¹⁰ сан,
Сиза йўқ жаҳон ичра имкони солис¹¹.

Манга жамъ ўлур қандаким вор, бир ғам,
Манам мулки ғам ичра Мажнуна ворис.

Тўқуб ашк кўйингда, васлинг дилар дил,
Сочар нафъ учун дона тупроға ҳорис¹².

Узору¹³ лабинг васфин айлар Фузулий,
Анга ҳам муфассир¹⁴ дерам, ҳам муҳаддис¹⁵.

¹ Ҳ о д и с – содир бўлган, юз берган.

² М а д о р и с – мадрасалар.

³ Т а ҳ қ и қ – нарсанинг моҳиятини билиш, ҳақиқатга етиш. Тасаввуфда банданинг ҳақиқатни кашф этиш учун қиладиган саъй-ҳаракати.

⁴ М и ё н – бел. Тасаввуфда комил инсоннинг фикру таҳайюли. Ингичка (қилдай) бел – бу фикру таҳайюлнинг нозик ва теранлиги. Солиқнинг вужуди ҳижобига ҳам ишора қилинади.

⁵ Д а қ о й и қ – чуқур ва нозик маънолар.

⁶ М а б о ҳ и с – баҳсу мунозара.

⁷ М у в а ҳ х и д – Аллоҳни ягона ва танҳо деб билувчи киши.

⁸ М а й и в а ҳ д а т – Аллоҳнинг ягоналигини ҳис қилиш маърифатига эриштирадиган май.

⁹ У м м у л - х а б о и с – ёмонликлар онаси, яъни шароб, май.

¹⁰ Ю с у ф – ҳусну малоҳатда тенгсиз Юсуф алайҳиссалом назарда гутилади. Қуръони каримда қиссаси батафсил келган Юсуф алайҳиссалом ҳусн ва камолда тенгсиз бўлган. Аллоҳнинг кўплаб синоваларига учраган пайғамбар; мажозан: гузал маҳбуба.

¹¹ С о л и с – учинчи.

¹² Ҳ о р и с – 1) экин эқувчи, деҳқон; 2) посбон, назорат қилувчи.

¹³ У з о р – 1) юз, чеҳра; 2) ҳусн, жамол; 3) бет, саҳифа.

¹⁴ М у ф а с с и р – Қуръони каримни шарҳ-тафсир қилувчи олим.

¹⁵ М у ҳ а д д и с – ҳадисни туплаш, саралаш ва шарҳлаш билан шуғулланадиган олим.

Эй губори кадаминг арши барин бошина тож,
Шарафи зотинга аднойи маротиб меърож.

Мунтаҳо шаръина адёни тамомии русул,
Баҳрсан, сойири арбоби рисолат амвож.

Хозини ганжи шафоат сани килмиш Эзид,
Ҳеч ким йўққи, санга ўлмаё охир муҳтож.

Суннатинг мағфират асбобина минҳожи ҳусул,
Тоатинг маъсият амрозина тадбири илож.

Халка таклиди сулукинг сабаби ҳусни маош,
Мулка тағйири тарикинг асари сӯи мизож.

Қоим ўлмазди низому насақи асли вужуд,
Вермасайдинг асари адл ила дунёя ривож.

Шукрилиллоҳки, Фузулийни эдуб дохили файз,
Рағбатинг доираи хавфдан этмиш ихрож.

Жон чикар тандан кўнгил зикри лаби ёр айлагач,
Тан олур жон янглидан ул лафзи такрор айлагач.

Қилма, эй афғон, кўзин бедор, масти хоб экан,
Ўлмаё бир фитна пайдо ўла, бедор айлагач.

Сухбатимдан ор эдиб, эй гул, мани тарк этмаким,
Гул ўлур афсурда¹ тарки сухбати хор² айлагач.

Ворими фикри даҳонинг-ла йўх этдимким, казо³
Бўйла амр этмиш манга йўхдан мани вор айлагач.

Арзи рухсор эт букун, эй маҳ, гум⁴ ўлсин кўкда кун,
Ўйлаким анжум⁵ ўлур, кун арзи рухсор айлагач.

Ҳар забон бир тигдур гўё Зулайхо⁶ қатлина,
Юсуфи олмоқда аҳли ишқ бозор айлагач.

Нолаи зорим, Фузулий, хуш келур ул гулруха⁷,
Очилур гул кўнгли булбул нолаи зор айлагач.

¹ А ф с у р д а – 1) эзилган, сулгин; 2) тушкун, гамгин,

² Х о р – тикан.

³ К а з о – тақдир, қисмат. Аллоҳ таолонинг ҳамма нарсаларнинг келажакда қандай бўлишини олдиндан билиши.

⁴ Г у м – йуқолиш, ғойиб бўлиш.

⁵ А н ж у м – юлдузлар.

⁶ З у л а й х о – Юсуф алайҳиссаломни яхши кўриб қолган аслзода аёл. Бу ерда Шарқда машҳур Юсуф ва Зулайхо қиссасига ишора қилинмоқда. Бошқа ишқий қиссалардан фарқли ўлароқ, унда Юсуф – маъшук, Зулайхо – ошиқ ҳисобланади. Илоҳий ҳусну малоҳат соҳиби бўлган Юсуф муҳаббатига эришолмаган Зулайхо тухмат билан уни зиндонга солдиради.

⁷ Г у л р у х – гул юзли, гузал юзли.

Кўнглим очилур зулфи паришонинги кўргач,
Нутким тутулур ғунчаи хандонинги кўргач.

Бокдукча санга кон сочилур дийдаларимдан,
Бағрим дилинур новаки мужгонинги кўргач.

Раънолик ила қомати шамшоди қилан ёд
Ўлмазми хижил сарви хиромонинги кўргач.

Чўқ ишқа ҳавас эдани кўрдимки, ҳавосин
Тарк этди санинг ошиқи нолонинги кўргач.

Кофирки, дагил муътарифи¹ нори² жаҳаннам,
Иймона келур оташи хижронинги кўргач.

Нозиклик ила ғунчаи хандони эдан ёд,
Этмазми ҳаё лаъли дурафшонинги кўргач.

Сан ҳоли дилинг сўйламасанг нўла, Фузулий,
Эл фаҳм қилур чоки гирибонинги кўргач.

¹ М у ъ т а р и ф – тан олган, иқдор.

² Н о р – 1) ўт, олов; 2) аяор; 3) дузах.

Ўлур қаддим дуто¹ ишқинг йўлида ҳар бало кўргач,
Тарик аҳлина² одатдур тавозуъ ошно кўргач.

Нихон ишқими маълум этса олам дуди оҳимдан,
Ажаб йўқким, гумони ганж эдар халқ аждаҳо кўргач.

Фузун ўлдиқча ишқим, гарм³ ўлур ашқим кўзим ичра,
Агарчи сув бурудат⁴ касбини айлар ҳаво кўргач.

Ўқунг ҳар лаҳзаким, жоним дилар, кўнглим қилар афғон,
Биайниҳ⁵ ўйлаким, фарёд эдар итлар гадо кўргач.

Ривожи нақд нақши сиккадандур⁶, нўла қадр этсун,
Манга эл жисми урёмимда нақши бўрё⁷ кўргач.

Мани дарवेशа⁸ эл ҳам жавр эдар, сан жавр қилдиқча
Ким, айлар зулм манъин, подшоҳим, сан раво кўргач.

Фузулийни ёшур, эй заъф⁹, махвашлар жафосиндан
Ки, махвашлар килтурлар минг жафо бир мубтало кўргач.

¹ Д у т о (х) – эгилган, икки букилган.

² Т а р и к а ҳ л и – сўфийлар, дарवेशлар.

³ Г а р м – иссиқ, қайноқ.

⁴ Б у р у д а т – совуқ, совуқлик.

⁵ Б и а й н и ҳ – худди ўзи, айнан, бамисоли.

⁶ С и к к а – пул зарб қилиш.

⁷ Б у р ё – бунра.

⁸ Д а р в е ш – тасаввуф истилоҳотида изловчи, истовчи маъносини ифдалаб, сўфий, фақир, ошиқ, ориф, соҳибдил, соҳибасрор, соҳибназар каби ўзини Ҳаққа бағишлаган кишиларнинг тимсоли бўлиб келади.

⁹ З а ъ ф – қувватсизлик, холсизлик, хасталик.

Эй кўнгил, ёри иста, жондан кеч,
Сари куйин кузат, жаҳондан кеч!

Ё тамаъ кес ҳаёт завқиндан,
Ё лаби лаъли дилситондан кеч!

Мулки тажриддур фароғат уйи,
Тарки мол айла, хонумондан кеч!

Ломакон¹ сайрининг азиматин эт!
Бу хароб ўлажақ макондан кеч!

Эътибор этма мулки дунёя,
Эътибори улувви шондан кеч!

Аҳли дунёнинг ўлмаз охирати,
Гар бун истар эсанг, ондан кеч!

Масканинг базмгоҳи ваҳдатдур,
Эй Фузулий, бу хокдондан² кеч!

¹ Ломакон – ваҳдат олами бўлиб, у зухур этадиган жой ирфон соҳибларининг соф кўнгилларидир.

² Хокдон – тупрок уйи, яъни дунё.

Кимсада рухсоринга тоқати наззора йўх,
Ошики ўлдирди шавқ, бир назара чора йўх.

Бағри бутунлар¹ манга таъна эдарлар мудом,
Ҳолими шарҳ этмага бир жигари пора йўх.

Йиғди маним бошима даҳр ғамин, найласин,
Бодияи² ишқда ман киби овора йўх.

Даҳрда ҳамто³ санга вор парирух десам,
Вор, гузал чўқ, вале сан киби хунхора йўх.

Кузда кезиб чирканур қатраи ашким мудом,
Қатраи ашким киби чарҳда сайёра йўх.

Чок кўруб кўксими қилма иложим, табиб,
Зоеъ ўлур марҳаминг, манда битар ёра йўх.

Зорлиғим ишқдан вор, Фузулий, вале,
Ул маҳи бемехрдан⁴ раҳм мани зора йўх.

¹ Тасаввуфий гушунчага кура, кўнгли (бу ерда: бағри) бутунлик – илоҳий жазба ва ишқдан беҳабарликни, кўнгли синиклик эса илоҳий ишқ шавқиға ошноликни билдиради.

² Б о д и я – чўл, дапг, саҳро.

³ Ҳ а м т о – тенг, шерик.

⁴ Б а д м е х р – меҳри йўқ, кўнгли қаттик, шавқатсиз.

Лабларингтак лаълу лафзингтак дури шаҳвор йӯх,
Лаълу гавҳар чӯх, лабингтак лаъли гавҳарбор йӯх.

Сандан этмам дод: «Жавринг вор, лутфинг йӯх» деюб,
Масти завки шавкингам, бирдур ёнимда вор-йӯх.

Кима изҳор айлайим билмам бу пинҳон дардими,
Вор юз минг дарди пинҳон, кудрати изҳор йӯх.

Давр сармасти шароби ғафлат этмиш олами,
Мунча сармастинг тамошосина бир ҳушёр йӯх.

Халки мадхуш¹ айламиш хоби шаби тули амал²,
Субҳ таҳқиқи аломотина бир бедор йӯх.

Сурати зебо санамлар йӯк деман бутхонада³,
Вор чӯх, аммо санга бенгзар бути хунхор йӯх.

Эй Фузулий, сахлдур⁴ ҳар ғамки, ғамхори ўла,
Ғам будурким, манда минг ғам вор, бир ғамхор йӯх.

¹ М а д х у ш – беҳол, паришон, узини йуқоттан.

² Т у л и а м а л – беҳуда ҳаёл.

³ Б у т х о н а – бутпарастлар ибодатхонаси. «Бутхона» деганда ошиқлар Аллоҳ васлини, илоҳиёт ҳузурини тушунадилар.

⁴ С а ҳ л – енгил, осон.

Гар дагил бир моҳ меҳри-ла манимтак зор субҳ,
Бошин очиб, неша ҳар кун ёқасин йиртор субҳ.

Кун дагил, ҳар кун бир ой меҳри-ла кўксин чок эдуб,
Тоза-тоза доғлардурким, килур изҳор субҳ.

Тиғи хуршид ила рафъ ўлса еридурким, мудом
Ёндириб парвонаи, шамъа верур озор субҳ.

Субҳи шому шоми субҳ ўлмиш манам оламдаким,
Шом шамъи базм ўлуб, айрилди мандан ёр субҳ.

Гар на ошиқдурки, бир хуршида восил бўлмаға,
Сарф эдар ҳар лаҳза минг-минг лўълўи шаҳвор субҳ.

Ишқда содиклик изҳор этди доғин кўрсатиб,
Ғолибо дерларди козиб, килди андан ор субҳ.

Ҳажр шоминда ғам этмишди, Фузулий, қасди жон,
Ўлмасайди марҳаматдан дам уруб ғамхор субҳ.

Агар мурод эса вермак сафойи жавҳари рух,
Фалак мисоли юрит соғари шароби сабух.

Буюрма тавба манга ул шаробдан, носих
Ки, кўrsa они тутар жазм тарки тавба Насух¹.

Хужуми ғамда манга они этди заврақи май
Ким, этмади они тўфон ўланда киштиий Нух.

Мудом чашмима қон тўлдирур хаданги ғаминг,
Юво бошимда тутган кушлари эдуб мажрух.

Дил ўлди доғи фирокинг-ла шарҳа-шарҳа, вале
На суд чун санга ўлмади ҳоли дил машрух².

Танимда сончилу новакларинг-ла шодамким,
Дари бало бу калид иладур манга мафтух³.

Фузулий ўлди белинг фикри ила мўй мисол,
Хануз ўлмади ул сирра эҳтимоли вузух⁴.

¹ Тавбаи Насух – сидкидилдан қилинган тавба. Бу ерда хотинлар ҳаммомидаги ходимлиги фош бўлган Насухнинг ўлимдан кўрқиб қилган катъий тавбаси кўзда тутилмоқда.

² Машрух – шарҳланган; изох, баён.

³ Мафтух – очилган.

⁴ Фузух – расволик, шармандалик.

Хонси моҳинг, билмазам, меҳри-ла ўлмиш зор субҳ,
Ҳар кун айлар халқа бир доғи ниҳон изҳор субҳ.

Ботди анжум, чикди кун, ё бир асири ишқдур,
Тўқди дурри ашки, чекди охи оташбор субҳ.

Нўла гар, амвота эҳё верса субҳинг дамлари,
Зикри лаълингдурким, айлар дам-бадам такрор субҳ.

Бир мусаввирдурки, заррин килк ила ҳар кун чекар
Саҳфайи гардуна нақши орази дилдор субҳ.

Мужда бир хуршиддан вермиш магар боди саҳар
Ким, нисор айлар анга юз минг дури шаҳвор субҳ.

Ошиқи содикдур, изҳори ғам айлар ҳар саҳар,
Оҳ ила халқи юхусиндан қилур бедор субҳ.

Эй Фузулий, шомӣ ғам анжомина йўқдур умид,
Бир тасаллидур санга ул сўзки, дерлар, вор субҳ.

Ранги рўйингдан дам урмиш – соғари саҳбоя бох,
Офтоб ила килур даъво, тутулмиш оя бох!

Шамъ бошиндан чиқармиш дуд шавқи кокилинг,
Бўйла кўтоҳ умр ила бошиндаги савдоя бох!

Эй саломат аҳли, ул рухсора бохма зинҳор!
Эҳтироз айла маломатдан, мани расвоя бох!

Билди ишқинда намадпўш¹ ўлдиғим ойинатак,
Раҳм эдуб ҳаргиз манга бохмаз, бу истиғноя бох!

Сийнами чок айла, кўр дил изтиробин ишқдан,
Равзан оч, ҳардам ҳаводан мавж уран дарёя бох!

Эй деянким, шамъи иқболинг на юздан тийрадур,
Соя солмиш оя – ул гисуйи анбарсоя бох.

Эй Фузулий, ҳар неча манъ айласа носих сани,
Бохма онинг қавлина, бир сурати зебоя бох!

¹Намадпўш – кигиз кийтав.

Ноладандур най киби овозаи ишқим баланд,
Нола таркин қилмазам найтак кесилсам банд-банд.

Қил мадад, эй бахт, йӯхса коми дил мумкин дагил,
Бӯйлаким, ул дилрабо бедарддир, ман дардманд.

Доғлардур ўдлу кўксимдан қароси кўпмомиш,
Ё саботи ишқ учун ўд узра бир неча сипанд¹.

Очилур кўнглим гаҳиким гиряи² талхим³ кўруб,
Очар ул гулрух табассум бирла лаъли нўшханд⁴.

Хоки роҳингдан мани колдира билмаз соятак
Қилса гардун офтобинг ҳар шуоъин⁵ бир каманд⁶.

Жом тут, дер, сокийи гулчеҳра, зоҳид тарки жом,
Эй кўнгил, фикр айла, кўрким, хонси бирдир судманд⁷.

Эй Фузулий, сурати фақрин қабули дўстдур,
Ҳеч дарвеши санингтак кўрмадим султонписанд.

¹ С и п а н д – исриқ, ҳазориспанд.

² Г и р я – йиғи.

³ Т а л х – аччик.

⁴ Н у ш х а н д – чиройли табассум, ширин кулги.

⁵ Ш у о ъ – нур.

⁶ К а м а н д – халқа, сиртмоқ, аркон, тузук.

⁷ С у д м а н д – фойдали.

Кўз хатингдан мардумин маҳв этмадан бўлмаз мурод,
Зоеъ айлар ҳуснинги хаттинг савод узра савод¹.

Ўла билмаз чини зулфингдан жудо кўз мардуми,
Жори ўлмишдир бу одат – килксиз ўлмаз мидод².

Кўнглинг охимдан тараҳҳум³ суратин гўстарди, лек,
Мавждан сув накшина чўх этмак ўлмаз эътимод⁴.

Ашку оҳим нафрати қатъ⁵ этди элдан улфатим,
Чавринан⁶ чеврамда ё гирдобдур, ё гирдбод⁷.

Кечди тандан ўхларинг, танҳо қолиб дил дам-бадам
Нолалар айлар, кечан ҳамдамларин этдикча ёд.

Чоки сийнамдин кўнгил чихдихча шод ўлсам нўла,
Бўйла офатдан яқосин қуртаран ўлмазми шод?

Шеваи шамшод қаддинг кўрса, айлар боғбон,
Эътидоли⁸ сарвдан албатта салби⁹ эътиқод.

Мардумин маҳв¹⁰ этмадан ўлмаз хатингдан дийда шод,
Бўлмоқ ўлмаз завқ хатлардан очилмадан савод.

Қўйма ноқис аҳли дард¹¹ ичра Фузулийни, табиб,
Айла бир дармонки, дардин эда кун-кундан зиёд.

¹ С а в о д – 1) кора, қоралик; 2) коронги, зулмат.

² М и д о д – снёҳ, қоралик.

³ Т а р а ҳ ҳ у м – раҳм этиш, шафкат қилиш.

⁴ Эъ т и м о д – ишонч, суянч, таянч.

⁵ Қ а тъ – босиб ўтиш, юриш.

⁶ Ч а в р и н а н – айланган.

⁷ Г и р д б о д – айланма шамол, бурон, довул.

⁸ Эъ т и д о л – бу ерда: тик, тўғри, келишган.

⁹ С а л б – тонил, инқор қилиш, йўққа чиқариш.

¹⁰ М а ҳ в – йўқотил, йўқолиш.

¹¹ А ҳ л и д а р д – дардмандлар, беморлар; мажозан: ошиқлар.

Гармдур шому саҳар меҳрингда чархи ложувард,
Гаҳ сиришки ол эдар изҳору гоҳ рухсори зард.

Субҳа бенгзар ошики содиқ демак оламдаким,
Бир нафас кечмазки, чекмаз сўзи дилдан оҳи сард.

Яхши сонма, эй кўнгул, аҳли хирад атворини,
Ўла ғофил, ишк дардиндан ямон ўлмаз бу дард.

Мумкин ўлдукча фалак мансубасиндан қил ҳазар,
Нешаким, холи дагил бедод нақшиндан бу нард.

Зулмати ғам изгиробин чекмаз ул озодаким,
Ҳар тааллукдан ўла хуршидтак оламда фард.

Эй Фузулий, кесма ул маҳваш висолиндан умид,
Сабр қилким, давр даврони дагил беҳудагард.

Эй мазоқи¹ жона жавринг шахду² шаккартак лазиз,
Дам-бадам заҳри ғаминг қанди мукаррартак³ лазиз.

Оташи барқи фироқинг нори дўзахтак алим⁴,
Журъаи⁵ жоми висолинг оби кавсартак⁶ лазиз.

Шарҳи аҳволим санга етса, насихат киби талх,
Талх гуфторинг мани махмура⁷ соғартак лазиз.

Доғи ишқинг дарди завқи салтанаттак дилпазир⁸,
Хоки кўйинг сайри фатҳи⁹ ҳафт¹⁰ кишвартак¹¹ лазиз.

Нўла бўлсам завқ куйдурдикча сийнам узра доғ,
Аҳли дарда доғ ўлур бедарда зевартак лазиз.

Тоза-тоза доғи дардингдур дили сўзонима,
Филмасал¹², ҳирс аҳлина жамъияти¹³ зартак лазиз.

Эй Фузулий, оламинг кўрдим каму неъматларин,
Ҳеч неъмат кўрмадим дийдори дилбартак лазиз.

¹ М а з о қ – таъм билиш аъзолари.

² Ш а ҳ д – асал, бол.

³ М у к а р р а р – 1) такрорланган, қайталанган; 2) қайта тозаланган (қанд ҳақида).

⁴ А л и м – оғир, машаққатли.

⁵ Ж у р ь а – қултум, қатра.

⁶ О б и к а в с а р – кавсар суви. К а в с а р – жаннатдаги ховуз, булокнинг номи. Унинг суви асалдан ширин, қор ва сутдан оқ булиб, ичган киши абадулабад ташналик нималигини билмайди.

⁷ М а х м у р – маст, хумор. Махмурлик – беҳудлик мартабаси.

⁸ Д и л п а з и р – ёқимли, дилга хуш келувчи.

⁹ Ф а т ҳ – 1) забт этиш, эгаллаш; 2) ғалаба, зафар.

¹⁰ Ҳ а ф т – етти.

¹¹ К и ш в а р – вилоят, ўлка, иқлим, мамлакат.

¹² Ф и л м а с а л – масалан, гўё, фаразан.

¹³ Ж а м ь и я т – 1) одаилар гуруҳи, мажлис; 2) хотиржамлик, осудалик; 3) мол-мулк.

Жилваи¹ акси рухинг ойнада, эй рашки хур,
Равшан этмиш ониким, хуршиддандур оя нур.

Барки охим кўк юзин гутмиш, сиришким ер юзин,
Сухбатимдан ҳам вухуш² этмиш танаффу³, ҳам туюр⁴.

Ишк расми гар будур, мушкул етар дармона дард,
Дард аҳли безабон, бедардлар масти гурур.

Доғи дилсўзи⁵ фирокинг ўлди кун-кундан фузун,
Нури моҳ афзун ўлур хуршиддан ўлдукча дур⁶.

Ваъдаи васлинг чўх, аммо бахт ёр ўлмаз, на суд,
Гул кетурмаз оби ширин вермак ила хоки шўр.

Тори зулфингдурми рухсорингда, жонлар маскани,
Ё бурокмиш⁷ гурраи пурпечу⁸ ҳам гулзора мўр⁹.

Ул сари кўй итлари ичра, Фузулий, йўк ерим,
Бас манга мотамсаро, ман қандану базми сурур?

¹ Ж и л в а – солиқи ориф дилида порлаб, уни волаю шайдо айлайдиган илоҳий нур.

² В у х у ш – ваҳший ҳайвонлар.

³ Т а н а ф ф у р – нафратланиш, жирканиш.

⁴ Т у ю р – кушлар.

⁵ Д и л с ў з – жон куйдирувчи, жонкуяр.

⁶ Д у р – узок, олис.

⁷ Б у р о к м о қ – чикмоқ.

⁸ П у р п е ч у – чувалган, чигал. П у р п е ч у х а м – ўралиб-чувалиб кетган соч.

⁹ М у р – чумоли.

Ёнан ишқ оташина оташи дўзахдан эминдур,
Наким, бир гез ёнар, ёндирмоқ они ғайри мумкиндур.

Буроқдим завраки¹ дил ишқ баҳрина, сакин, эй мох,
Тамавуж² вермасин ташвиш ангаким, анда сокиндур.

Дахонинг³ дуржини⁴ холи лабинг кўздан ниҳон этмиш,
Амонат кўрки, хинду махзани⁵ лўълўя хозиндур⁶.

Гамингким, дўкди коним, дилда сокин ўлдуғинг билдим
Ки, хилват чекмайин таъсири сирри кашфи ботиндур.

Жигар доғина марҳам ўлди пайконинг, бихамдиллоҳ⁷,
Саодат кавкабина⁸ ахтари бахтим муқориндур⁹.

Рухингдан нур ўғирлар шамъ, бошин кессалар жоиз,
Будур бир кул саранжомики¹⁰, султониноа хоиндур.

Фузулий, холи ўлмаз сурати дил дўст фикриндан
Бу маъниданки, Байтуллоҳ¹¹ деярлар, қалби муъминдур.

¹ Заврақ – кайик, кема.

² Тамавуж – мавжланиш, тулкиланиш.

³ Дахон – оғиз. Суфийлар истилоҳида илоҳий каломга, унинг чиқиш урнига ишора. Шунга мувофик, оғизнинг ангишвонадай кичкиналиги, гоҳо хатто кўриб булмас даражада эканлиги – илоҳий асрорни ақл билан англаб етишнинг имконсизлигидан нишона.

⁴ Дурж – салаф, жавоҳир қутиси.

⁵ Махзан – хазина.

⁶ Хозин – хазиначи, кўрикчи.

⁷ Бихамдиллоҳ – Худога шукр, Аллоҳнинг ҳамди учун.

⁸ Кавкаб – юлдуз, сайёра.

⁹ Муқорин – яқин, ёнма-ён турган, пайваста.

¹⁰ Саранжом – 1) бажарилмиш, тугалланмиш; 2) оқибат, охир.

¹¹ Байтуллоҳ – Аллоҳнинг уйи. Қазба.

Шуълаи шамъи рухнинг ағёра базмафрӯз¹ ўлур,
Оҳким, етгач манга бир барки оламсўз² ўлур.

Гайра чашмингдан бўлур ҳардам нигоҳи марҳамат,
Ман на қилдимким, насибим новаки дилдўз³ ўлур?

Ҳар кун очур кўнглими завқи висолинг янгидан,
Гарчи гуллар очмаға ҳар йилда бир Наврӯз ўлур.

Ҳолатак⁴ чихмаз эвиндан моҳталъатлар⁵ мудом,
Ҳар киминг даври қамарда⁶ толеъи фируз⁷ ўлур.

Соидинг⁸ завқи-ла тарк этмиш Фузулий олами,
Майли сахро айламинз ҳар қушки, дастомўз⁹ ўлур.

¹ Б а з м а ф р у з – базмни ёритувчи.

² О л а м с ў з – оламни куйдирувчи.

³ Д и л д ў з – дилозор, дилни тешиб утувчи.

⁴ Ҳ о л а – ой ва қуёш атрофидаги гардиш.

⁵ М о ҳ т а л ъ а т – ой юзли, гузал.

⁶ К а м а р – ой.

⁷ Ф и р у з – бахтли, толели.

⁸ С о н д – қул.

⁹ Д а с т о м ў з – қулга ўргатилган.

Гаҳ кӯзда, гаҳ кўнгилда хадангинг макон тутар,
Хар қанда улса қонлини, албатта қон тутар.

Дил чекса нӯла жону тани хоки кўйинга,
Хору хас этар ондаки, куш ошиён тутар.

Зикри лабинг-ла зулфинга жон бўлди дастрас¹,
Онинг киби ўқиуб афсун² илон тутар.

Дил тутди ғунча ила баробар дахонини,
Бу ақли ноқис ила ўзин хурдадон³ тутар.

Хуршид хирманина уран шуъла-шуъла ўт,
Оҳимки, лаҳза-лаҳза роҳи осмон тутар.

Жон айладикда майли тамошои коматинг,
Кӯз равзанин⁴ сиришки равоним равон тутар.

Тутмоқ дилар копунгда⁵ Фузулий маком, лек
Бу сирри кимсая оча билмаз, ниҳон тутар.

¹ Д а с т р а с – қул етиш, эришиш.

² А ф с у н (ф у с у н) – сеҳр, жоду, хийла.

³ Х у р д а д о н – нозикфаҳм, ўткир заковатли.

⁴ Р а в з а н – туйнук, дарча, тешик.

⁵ К о п у – эшик, дарвоза.

Хушамким, дам-бадам гирён кўзим ул хоки подандур,
Зиёни ўлмаз ул кўз ёшинингким, тўтиёдандур.

Дамодам мардуми чашмим ичар қон зулфу холингдан,
Бале, аксар маоши¹ аҳли дарёнинг киродандур.

Дема Фарҳод қонин тўкмиш анжақ ишқ шамшири,
Маним кўр қонли ёшимким, бу ҳам ул можародандур.

Муанбар сунбулингдан² олмадан бў, ўлмадан расво,
Бу расволик манга сандан дагил, боди сабодандур³.

Ҳубоби ашқ ичинда мўйи жўлидам-ла⁴ хушҳолам,
Бошимда бу ҳумоюн⁵ соя ул оли бинодандур.

Вафо расмин унутмишсан дея инжитмазам, зеро,
Буқим мандан жафо кам айламазсан ҳам вафодандур.

Камоли ҳусни машраб⁶ ори⁷ ўлмоқдур таарруздан⁸,
Риё аҳлина⁹ ҳам чўх эътироз этмақ риёдандур.

Фузулий, тўкма чўх ёш, эҳтиёт эт, кетмасун ногаҳ
Кўзингдан сурмаким, хоки раҳи аҳли сафодандур¹⁰.

¹Маош – тирикчилик, яшаш.

²Сунбул – ингичка баргли, гуллари ҳалқа-ҳалқа, кўнгироксимон ўсимлик. Маъшуканинг сочи ҳалқа-ҳалқалиги ва муаттар хид таратиши жиҳатидан сунбулга нисбат берилади.

³Боди сабо – тоят ели, майин шабада.

⁴Мўйи жўлида – паришон, тўзгиган соч.

⁵Ҳумоюн – қутлуғ, муборак.

⁶Машраб – табиат, хулқ-атвор.

⁷Ори (й) – омон, қутулган.

⁸Таарруз – эътироз, қаршилик.

⁹Риё аҳли – мунофиқлар, макхорлар.

¹⁰Аҳли сафо – кўнгли соф, покнза кишилар, илоҳий сламдан баҳра олувчилар.

Паришон халки олам оҳу афғон этдигимдандур,
Паришон ўлдиғим халки паришон этдигимдандур.

Дили зоримда дарди ишк кун-кундан фузун ўлмок
Тани бедарда тадбир ила дармон этдигимдандур.

Кўзимким, бағриминг қонин тўкар паргола-паргола,
Дамодам орзуйи лаъли жонон этдигимдандур.

Дагил беҳуда гар ёғса фалакдан бошима тошлар,
Биносин тешаи оҳим-ла вайрон этдигимдандур.

Қачон расво ўлурдим қон юдуб, сабр эда билсайдим,
Маломат чекдигим беҳуда афғон этдигимдандур.

Хатосиндан дагил, жисмим ўқингдан бенасиб ўлса,
Хубоби ашки гулгун ичра пинҳон этдигимдандур.

Фузулий, ихтилот¹ мардуми оламдан икрохим²
Паривашлар хаёлин муниси жон этдигимдандур.

¹ Ихтилот – алоқа, аралашш.

² Икрох – ёмон кўриш, ёқтирмаслик, жирканиш.

Қабрим тошинаким, ғам ўдиндан забонадур,
Таън ўқин отмаким, хатари чўх нишонадур.

Қолдирди ашки дун мани ул остонадан
Ким, мақсадим маним дахи¹ остонадур.

Воиз сўзина дутма кулок, ғофил ўлмаким,
Ғафлат юкусининг² сабаби ул фасонадур³.

Назр⁴ этмишам фироқингаким, йўк ниҳояти,
Нақди сиришкимки, туганмаз хазонадур⁵.

Айлар қадах замона ғамин дафъ, ғолибо,
Даври қадах муҳолифи даври замонадур.

Жон вермайимми ғурбатаким, бийми⁶ таънадан
Ёди ватан фиғонима сансиз бахонадур.

Эй дил, ҳазар қил, оташи оҳинг-ла ёнмасин –
Жисмимки, дард қушларина ошёнадур.

Мандан, Фузулий, истама ашъори⁷ мадҳу зам⁸,
Ман ошиқам, ҳамиша сўзим ошиқонадур.

¹ Дахи (дағи) – яна, тагин.

² Юқу – уйқу.

³ Фасона – афсона, эртак, уйдирма.

⁴ Назр – Худо йўлида бирор нарсани бағишлаш; хайр, садақа.

⁵ Хазона – бойликлар, хазиналар.

⁶ Бийм (бим) – хавф, хатар, қурқинч.

⁷ Ашъор – шеърлар.

⁸ Мадҳу зам – мактов ва танқид.

Жони ким жонони учун севса, жононин севар,
Жони учун кимки жононин севар, жонин севар.

Ҳар киминг оламда миқдоринчадур табъинда майл,
Ман лаби жононими, Хизр оби ҳайвонин севар.

Боша дам душдукча тақсир айламаз, айлар мадад,
Ул сабабдан муттасил чашмим жигар қонин севар.

Мушки Чин¹ овора душмишдур ватандан ман киби,
Хонси шўхинг, билмазам, зулфи паришонин севар.

Сувки, саргардон кезар бошинда вордир бир ҳаво,
Ғолибо, бир гулрухинг сарви хиромонин севар.

Окибат расво ўлуб, майтак душар халқ оғзина,
Кимки, бир сармаст соқий лаъли хандонин² севар.

Нўлажакдур, тарки ишқ этма, Фузулий, ваҳм эдуб,
Ғояти дерлар ўла бир банда султонин севар.

¹ М у ш к – оҳулардан бир турининг киндигида ҳосил буладиган қора рангли хушбўй модда. Мушк берадиган оҳулар Хўтан, Хитой ва Ҳиндистонда яшайди. М у ш к и Ч и н – Хитойда тайёрланган мушк.

² Л а ъ л и х а н д о н – маъшуканинг кулиб турган лаби.

Мужам сарчашмалар¹ манзил қилан ошuftа² Мажнундир,
Анинг-чун бастаи занжири сели ашки гулгундур.

Саводи нуктаи гирдоба бенгзар мардуми чашмим
Ки, доим ғарқаи гирдоби чашми ашки пурхундур.

Эшит дарди дилим, афсонаи Мажнуна майл этма
Ким, ул афсонадан ҳам англани мутлак бу мазмундур.

Фараҳбахши³ дили маъшук ўлур шарҳи ғами ошик,
Суруди базми Ширин нолаи Фарходи махзундур.

Каманди чини зулфинг⁴ ваҳми кетмаз зор кўнглимдан,
Манга ул риштаи аждар қилан билмам на афсундур.

Хамида⁵ қоматимким, доғи дилдан қона ғарқ ўлмиш,
Ичинда нуктаси гўёки кон остиндаги нундур⁶.

Фузулий, вермади таън ўқлари кўз ёшина таскин,
Йўлин банд этмак ўлмаз хору хошок ила, Жайхундур⁷.

¹ С а р ч а ш м а – булок боши; сув чиқадиган жой.

² О ш у ф т а – ошик, шайдо, гирифтор.

³ Ф а р а х б а х ш – хурсандчилик бағишловчи.

⁴ Ч и н и з у л ф – халка-халка, урам-ўрам соч.

⁵ Х а м и д а – эгик, эгилган.

⁶ Н у н – араб алифбосидаги «н» харфининг номи. Н у н – ярим ой шаклида бўлиб, уртасида нуктаси бўлади.

⁷ Ж а й х у н – Амударе.

Ғубори саждаи роҳинг хати лавҳи жабинимдур¹,
Сужуди² дарғаҳинг сармоџи дунёву динимдур.

Агар азми раҳ этсам, шавқи васлинг ҳодийи³ роҳим
Ва гар ором ҳам дутсам, хаёлинг ҳамнишинимдур⁴.

Ҳавои равзай⁵ кўйинг – баҳори гулшани жоним,
Ниҳоли қоматинг – сарвим, узоринг – ёсаминимдур⁶.

Яқинимдурки, максудим улур ҳосил санга етсам,
Бихамдиллоҳ, манга сандан яна раҳбар яқинимдур.

Талабгори висолам, муждаи⁷ васлинг дариг этма
Ким, ул мужда ғараҳбахши дили андуҳгинимдур⁸.

Чиқарди завқи васлинг хотиримдан равза парвосин,
Сўзинг – кавсар, мунаввар мажлисинг – хулди баринимдур⁹.

Манга юз ғустарир ҳар лаҳза юз минг шоҳиди давлат,
Чу миръоти¹⁰ рухинг манзури чашми покбинимдур¹¹.

Сарири¹² салтанат завқиндан афзундур манга ул сўз
Ки, лутф ила демишсан: бир ғуломи¹³ камтаринимдур.

¹ Жабин – манглай, пешона.

² Сужуд – саждалар, ибодатлар.

³ Ходий – йул кўрсатувчи, ҳидоятга бошловчи раҳбар, пир.

⁴ Ҳамнишин – бирга ўтирувчи, улфат.

⁵ Равза – 1) боғ, боғча; 2) жаннат.

⁶ Ёсамин (Ёсмин) – суман: хушбўй оқ гул.

⁷ Мужда – хушхабар, севинчли хабар.

⁸ Андуҳгин – ғамгин, қайғули.

⁹ Хулди барин – энг ғўзал жаннат.

¹⁰ Миръот – кўзгу.

¹¹ Покбин – пок назар, пок ишқ соҳиби.

¹² Сарир – бу ерда: тахт.

¹³ Ғулом – қул, банда.

Бари ўлдим, Фузулий, ғайрдан, ул дилрабо анжак
Анисим¹, мунисим, ёрим, нигорим, нозанинимдур.

* * *

Демиш хар ғунчая ошиқлигим розин сабо дерлар,
Эл оғзин тутмоқ ўлмаз, кўркурам, эй гул, санго дерлар.

Асири дарди ишқу масти жоми шавқ чўх, аммо,
Бизиз машхур ўлан – Лайли санга, Мажнун манго дерлар.

Санинг меҳру вафо гўстардигинг ағёра чўх кўрдим,
Ғалатдурким, сани бемехр ўкурлар, бевафо дерлар.

Санга дерлар бути Чин², зулфинга зуннор³ сўйларлар,
Зиҳи иймони йўқлар, куфр сўйларлар, хато дерлар.

Манга дерларди аввал бир малакдур севдигинг, холо⁴
Кўранлар сан фақира кўкдан инмиш бир бало дерлар.

Маризи ишқ ақди зулфинг⁵ айлар орзу, зеро,
Муолижлар бу мухлик⁶ дарда мушқулдур даво дерлар.

Фузулий, ошиқа онларки, дерлар: тарки ишқ айла,
Демазларми хато, тағйир⁷ қил ҳукми қазо дерлар.

¹ А н и с – дўст, улфат, ҳамсухбат, сирдош.

² Б у т и Ч и н – Хитой гузали.

³ З у н н о р – насровий динидагилар белига боғлайдиган чилвир. Исломи мамлакатларида ғайримусулмонлар ҳам зуннор боғлаб юришган. Тасаввуфда зуннор – ҳақиқий маҳбуба хизмати ва тоатига бел боғлаш.

⁴ Х о л о – ҳозир.

⁵ А қ д и з у л ф – соя уримлари, соя ҳалқалари.

⁶ М у х л и к – ҳалокатли, улдирувчи.

⁷ Т а ғ й и р – ўзгариш, ўзгартириш.

Сабодан гул юзингда сунбули пурпечу тоб¹ уйнар,
Сонарсан пар очуб гулшанда бир мушкин ғуроб² уйнар.

Хаёли оразинг жавлон эдар бу чашми пурнамда³,
Нетакким, мавжланмиш сувда акси офтоб уйнар.

Рухинг кўргач, улур сўзи даруну⁴ дарди дил ҳосил,
Баҳор айёми сачрар барги рахшанда⁵, саҳоб уйнар.

Йироғ улсин ёмон кўздан, на хуш соатдир ул соат
Ки, маъшук ила ошиқ айлаюб нозу итоб уйнар.

Риёи зоҳиди хушкинг⁶ самоъиндан⁷ нўлур ҳосил,
Хуш улким, ринду⁸ майхора⁹ ичуб жоми шароб уйнар.

Бу ғамларким, маним вордур, баиринг бошина кўйсанг,
Чиқар кофир жаҳаннамдан, кулар аҳли азоб¹⁰, уйнар.

Килур кўз пардасин хуноби ҳасрат чок ҳардамким,
Рухингда лаззати дийдор завқиндан никоб уйнар.

Футулий, рашкдан титрар дили пурхуни ушшокинг,
Баногўшинда ёринг ҳар замонким, лаъли ноб уйнар.

¹ Пурпечу тоб – уралиб-чувалиб кетган, ҳалкама-ҳалка.

² Ғуроб – зоғ, қора қарға.

³ Пурнам – ёшга тула, гирён.

⁴ Дарун – ич.

⁵ Рахшанда – порлоқ, мунаввар.

⁶ Хушк – қурук.

⁷ Самоъ – суфийларнинг вазду ҳолга эришиш мақсадида уюштирадиган шеър, кўшиқ, мусика ва рақс мажлислари.

⁸ Ринд – шарнат ва тарикат босқичларидан утиб, ҳақиқат асрорига етган киши. Тасавуф адабиётида ринд молу давлатни кузга илмаган ҳурфикрли, исёнкор, майпа-раст, илохий ишқдан сархуш ва саргардон ошиқ тимсоли бўлиб келади.

⁹ Майхора – майхур, қул ичувчи.

¹⁰ Аҳли азоб – дузахийлар.

Оҳ айладигим сарви хиромонинг учундур,
Қон оғладиғим гунчай хандонинг учундур.

Саргашталигим кокили мушкининг учундан,
Ошуфталигим зулфи паришонинг учундур.

Бемор таним наргиси мастинг аламиндан,
Хунин¹ жигарим лаъли дурафшонинг учундур.

Ёҳдим таними васл куни шамътак, аммо,
Билким, бу тадорук шаби ҳижронинг учундур.

Қуртормаға яғмойи² ғамингдан дилу жонни
Саъйи назарим наргиси фаттонинг³ учундур.

Жон вер, кўнгил, ул ғамзаяким, мунча замонлар
Жон ичра сани сақладиғим онинг учундур.

Воиз биза дун дўзахи васф этди, Фузулий,
Ул васф санинг кулбаи эҳзонинг⁴ учундур.

¹ Х у н и н – қонли, тўқ қизил.

² Я ғ м о – талон-тороғ, ғоратгарлик.

³ Ф а т т о н – фитна солувчи, мафтун қилувчи.

⁴ К у л б а и э ҳ з о н – ғам қулбаси, қайғу уйи; мажозан: дунё.

Хонси гулшан гулбуни сарви хиромонингча вор?
Хонси гулбун узра ғунча лаъли хандонингча вор?

Хонси гулзор ичра бир гул очилур ҳуснинг киби,
Хонси гул барги лаби лаъли дурафшонингча вор?

Хонси боғинг вор бир нахли¹ қадингтак борвар²,
Хонси нахлинг ҳосили себи занахдонингча³ вор?

Хонси хуний⁴ сан киби жаллода ўлмишдур асир,
Хонси жаллодинг қиличи тиғи мужгонингча вор?

Хонси базм ўлмиш мунаввар бир қадингтак шамъдан,
Хонси шамъинг шуъласи рухсори тобонингча вор?

Хонси ерда бўлунур нисбат санга бир ганжи ҳусн,
Хонси ганжинг аждари зулфи паришонингча вор?

Хонси гулшан булбулин дерлар, Фузулий, сан киби,
Хонси булбулнинг суруди оху афгонингча вор?

¹ На х л – кучат, ниҳол.

² Бор вар – сермева.

³ Се би з а н а х д о н – бағбақа.

⁴ Х у н и й – котил, конхўр.

Вах, на қомат, на қиёмат, бу на шохи гули тардур,
На балодур назар аҳлина, на хуш мадди назардур?¹

Кўз йўлидурки, кўнгил мулкина хўблар кирар андан,
Тутма, эй ашк, ани, биллоҳки, ажаб роҳгузардур.

На гуҳар бўлса биканмаз² – буроҳир ёзия дарё,
Ғолибоким, анга мақсуд дишинг киби гуҳардур.

Ишқ айбини билибсан ҳунар³, эй зоҳиди ғофил,
Хунаринг айбдур, аммо дедигинг айб хунардур.

Ситаминг гарчи ёмондур, ани тарк айлама, биллоҳ
Ки, тағофул ситамингдан даҳи албатта батардур.

Охир ўлмаз нечаким, кўз ёши оқирса ҳамоно
Ки, дамодам анга имдод⁴ қилан хуни⁵ жигардур.

Сарсари⁶ босма қадам ишқ тариқина, Фузулий,
Эҳтиёт айлаки, ғоятда хатарнок⁷ сафардур.

¹ М а д д и н а з а р – нигоҳ қаратилган, кўз олдида турган нарса.

² Б и к а н м а з – пинҳоя қолмас.

³ Х у н а р – бу ерда: фазилат.

⁴ И м д о д – ёрдам, мадад, кўмак.

⁵ Х у н – қон.

⁶ С а р с а р и – бу ерда: ўйламай, мулоҳаза қилмай.

⁷ Х а т а р н о к – хатарли, хавфли.

Хуснинг ўлдуқча фузун ишк аҳли ортик зор ўлур,
Хусн на микдор ўлурса, ишк ул микдор ўлур.

Жаннат эчун манъ эдан ошиқлари дийдордан,
Билмамишким, жаннати ошиқларинг дийдор ўлур.

Ишк дардиндан ўлур ошиқ мизожи мустақим¹,
Ошиқинг дардина дармон этсалар бемор ўлур.

Зоҳиди худбин на билсин завқини ишк аҳлининг,
Бир ажаб майдур муҳаббатким, ичан хушёр ўлур.

Ишк савдосина сарф айлар Фузулий умрини,
Билмазам бу хоби ғафлатдан қачон бедор ўлур.

¹ М у с т а қ и м – бу ерда: яхши, мустақкам, соғлом.

Эй гул, на ажаб силсилаи мушки таринг¹ вор,
Вэй сарв, на хуш жон олуи ишваларинг вор?

Инжитди мани аччи сўзинг, тунд² нигоҳинг,
Эй нахли малоҳат, на бало талх баринг³ вор?

Пайконлари ила дўлудур⁴ чашми пуробим⁵,
Эй баҳр, соғинма⁶, санинг онжақ гуҳаринг вор.

Ул сангдила⁷ нолаи зоринг асар этмиш,
Эй дил, санга бу завқ етар то асаринг вор.

Ишк ичра, кўнгил демаки, ман беҳудам онжақ,
Эй ғофил, ўзингдан санинг онжақ хабаринг вор.

Дедим, етар, эт жавр, чу хоки раҳинг ўлдим,
Дедики, етар жавр санга то асаринг вор.

Чўқ боқдигинга ғамза ила бағрин эзарсан,
Ҳар кимаки боқмазсан, онинг-ла назаринг вор.

Ишк аҳлина ул моҳ, Фузулий, назар этмиш,
Сан ҳам ўзинги гўстар, агар бир хунаринг вор.

¹ Мушки тар – қора соч.

² Тунд – ўткир, ғазабли.

³ Бар – мева, ҳосил.

⁴ Дўлудур – тўладир.

⁵ Пуроб – ёшга тўла.

⁶ Соғинмок – бу ерда: ўйламок, ҳисобламок, гумон қилмок.

⁷ Сангдил – тошкўнгил, кўнгил каттик.

Лаҳза-лаҳза лабинг онгуб эдажак афғонлар,
Катра-катра сочилур дийдаларимдан қонлар.

Катра-катра дема қондурки, чиқар чашмимдан,
Дам-бадам кўнглим ўди-ла эриян пайконлар.

Қошларинг ёйна майл айлаяли жону кўнгил,
Дуну кун, ман билурамким, на чекарлар онлар.

Очма кокул гирехин¹, бошинг эчун кўрма раво
Ки, паришон ўлалар бир неча саргардонлар.

Ел тегар зулфинга, ё қўймаюб ўз холи ила
Кездирарлар они элдан-эла ҳар дам жонлар.

Айла ушшоқа жафоларки, вафолар кўрасан,
Сонмаким, зоеъ ўлур айладигинг эхсонлар.

Сурма зухходи, Фузулий, раҳу расмин ишқинг
На билурлар равиши аҳли хирад², нодонлар.

¹ Гирех (гирих) – тугун, чигал.

² Аҳли хирад – донолар, оқиллар.

Тўқдукча қоними ўқинг, ул остон ичар,
Бир ердаям асирки, тупроғи кон ичар.

Аҳли замона қонина чўк ташнадур замин,
Қонинг киминг тўқарса фалак, ул замон ичар.

Май ичмадан очилмаз эмиш боби маърифат,
Савгандлар¹ бу бобда пири муғон ичар.

Уқбода² кавсар истамасин ринди майкада,
Дунёда бас дагилми майи арғувон³ ичар.

Ғамзанг кўринмаюб кўза қонлар ичар мудом,
Зоҳид кибики, бодани элдан ниҳон ичар.

Майдан агарчи тавба верир эл Фузулия,
Эй сарв, сан қадах сунар⁴ ўлсанг, равон ичар.

¹ Савганд – қасам.

² Уқбо – охират, бокий дунё.

³ Арғувон – гуллари ниҳоятда қизил буладиган дарахт; мажозан: қизил ранг.

⁴ Суномоқ – узатмоқ, чўзмок.

Кируб майхоная муғ¹ машраби-ла кимки хў² айлар,
Ўлуб мўмин, биҳишти³, кофирам, гар орзу айлар.

Магар девонадур савдойи абрўси-ла зоҳидким,
Боқиб мехроба доим ўз-ўзи-ла гуфтигу⁴ айлар.

Дамодам катра-катра қон ёшимдурким, чиқар куздан
Ва ё пайконларингким, оташи дил они су(в) айлар.

Раҳи ишқингда ўлман тангдил⁵ савдо ҳужуминдан,
Тариқи салтанат ҳар ким тутар, ғавғоя хў айлар.

Дедим: «Кимдир паришон айлаян ошиқлар аҳволин?»
Сабо гўстарди тори сунбули зулфингки, бў айлар.

Фузүлий зулфинга боғланди, аммо ўйла инжилди
Ки, гўё заъф они ҳам зулфинга бир тори му айлар.

¹ М у ғ – оташпараст; баъзан оташпарастлар руҳонийси маъносида ҳам келади; мажозан: пири комил.

² Х ў (й) – одат, феъл, табиат.

³ Б и ҳ и ш т – жаннат.

⁴ Г у ф т у г ў – суҳбатлашиш, гаплашиш.

⁵ Т а н г д и л – юраги сикилган, ғамгин, хафа.

Сочинг андишаси таҳриқи занжири жунунимдур,
Жунуним дафъина зикри лаби лаълинг фусунимдур.

Диёри дард саргардониям, ҳар ким мани истар,
Далили роҳи қатра-қатра ашки лолагунимдур¹.

Фалақда барқи оҳимдан саросар² ёнди кавкаблар,
Қолон ўдларда ёнмиш кавкаби бахти забунимдур³.

Галан новакларинг бир-бир ёкиб, қўймаз булам завкин,
Мани хирмон⁴ ўдина ёндиран сўзи⁵ дарунимдур.

Сари қўйингда кўнглим барқи оҳин сонма беҳуда,
Қоронғу кеча азми қўйинг этсам раҳнамуниmdir⁶.

Лаби ширинларинг завқи-ла Фарҳоди манам асринг,
Ёнимда жамъ ўлан санги маломат Бесутунимдир⁷.

Фузулий, холи ўлмоқ жоми айшим соф саҳбодан⁸,
Нишони бахти нофаржому⁹ иқболи нигунимдур¹⁰.

¹ Лолагуни – лоларанг, кизил.

² Саросар – бошдан-оёқ, ҳаммаси, тўла.

³ Забун – ожиз, нотавон, бечора, мағлуб.

⁴ Хирмонлик – маҳрумлик, бенасиблик.

⁵ Сўз – қуйдириш, ўрташ; олов, аланга.

⁶ Раҳнамун (роҳнамун) – йўл кўрсатувчи.

⁷ Бесутун – Ҳамадон шаҳри ғарбидаги тоғ. Фарҳод шу тоғни кесиб йўл очган, деган ривоят бор.

⁸ Саҳбо – олий сифатли кизил май.

⁹ Нофаржом – самарасиз, фойдасиз; оқибати ёмон.

¹⁰ Нигун – 1) эгилган, букилган; 2) чалпа, тескари.

Манда Мажнундан фузун ошиқлик истеъдоди вор,
Ошиқи содиқ манам, Мажнуннинг анжақ оди вор.

Нўла қон тўқмакда мохир ўлса чашминг мардуми,
Нутфаи қобилдурур, ғамзанг киби устоди вор.

Қил тафохурки, санинг ҳам вор манимтак ошиқинг,
Лайлининг Мажнуни, Шириннинг агар Фарходи вор.

Ахли тамкинам¹, мани бенгзатма, эй гул, булбула,
Дарда йўқ сабри анинг, хар лаҳза минг фарёди вор.

Ўйла бадҳоламки², аҳволим кўранда шод ўлур
Ҳар кимингким, давр жавриндан дили ношоди³ вор.

Кезма, эй кўнгил куши, ғофил фазойи ишқда
Ким, бу саҳронинг гузаргоҳларда⁴ чўх сайёди⁵ вор.

Эй Фузулий, ишқ манъин қилма носихдан қабул,
Ақл тадбиридур ул, сонмаки, бир бунёди вор.

¹ А х л и т а м к и н – оғир, вазмин кишилар.

² Б а д х о л – ҳоли ёмон, аҳволи танг; бахтсиз.

³ Н о ш о д – ғамгин, хафа.

⁴ Г у з а р г о ҳ – ўтадиган жой, йўл.

⁵ С а й ё д – овчи.

Муқаввас¹ қошларингким, вусма² бирла ранг тутмишлар,
Қиличлардурки, қонлар тукмак ила занг тутмишлар.

Қилиб тағйири сурат вусмадин, яғмо килурлар дил,
Ҳароми³ қошларинг расму раҳи найранг тутмишлар.

Кўнгил миръотини айлар муқаддар⁴ ақл таклифи,
Хуш ул бебокларким⁵, тарки ному нанг⁶ тутмишлар.

Фазойи умрдан гўё дагиллар ғунчатак воқиф
Уларким, ўзларин дунё учун дилтанг тутмишлар.

Маниким, сангсори⁷ меҳнатам бозори ишқ ичра,
Бало доғин чекан Фарход ила ҳамсанг⁸ тутмишлар.

Лабинг давринда зоҳидлар тутуб майхоналар кунжин,
Қилиб тасбеҳ таркин, тори зулфи чанг⁹ тутмишлар.

Сахар булбуллар афғони дагил беҳуда гулшанда,
Фузулий, нолаи дилсузини оҳанг тутмишлар.

¹ Муқаввас – қайрилма.

² Вусма – ўсма.

³ Ҳароми – бу ерда: ғоратгар, йўлтўсар, хийлагар.

⁴ Муқаддар – хира, занг босган.

⁵ Бебок – 1) ботир, қўркмас; 2) золим, тошбағир, шафқатсиз; 3) ҳаёсиз, аядишасиз.

⁶ Ному нанг (нангу ном) – обрў, эътибор, шараф, номус.

⁷ Сангсор – тошбўрон қилиш.

⁸ Ҳамсанг – тенг, баробар.

⁹ Зулфи чанг – ҳалка-ҳалка соч.

Ошөни мурғи дил¹ зулфи паришонингдадур,
 Қонда ұлсам, эй пари, кўнглим санинг ёнингдадур.

Ишқ дарди-ла хушам, ал чек иложимдан, табиб,
 Қилма дармонким, ҳалоким заҳри дармонингдадур.

Чекма доман ноз эдуб, афтодалардан² ваҳм қил,
 Кўклара очилмасин алларки, домонингдадур.

Кўзларим ёшин кўриб шўр, этма нафратким, бу ҳам
 Ул намакдандурки³, лаъли шаккарафшонингдадур⁴.

Масти хоби ноз ұлуб, жамъ эт дили садпорами⁵
 Ким, анинг ҳар пораси бир нўги⁶ мужгонингдадур.

Баски, ҳижронингдадур хосияти қатъи ҳаёт⁷,
 Ул ҳаёт аҳли⁸ хайронамки, ҳижронингдадур.

Эй Фузулий, шамътак мутлақ очилмаз ёнмадан
 Тобларким, сунбулиндан риштаи жонингдадур.

¹ Мурғи дил – дил куши.

² Афтода – заиф, нотаваон, бечора.

³ Намак – туз.

⁴ Шаккарафшон – шакар сочувчи; мажозан: ширинсўз.

⁵ Садпора – юз пора, чок-чок.

⁶ Нўг – уч.

⁷ Қатъи ҳаёт – ўлим.

⁸ Ҳаёт аҳли – тириклар.

Сокиё, жом тут ул ошиқаким, қайғулудур,
Қайғу чекмак на эчун, жом ила олам дўлудур.

Талх гуфторсиз¹ ўлмаз лаби ёр, эй ошиқ,
Чўх ҳавас айлама ул шарбатаким, оғулудур.

Қўялим боши хуми² бода аёғина мудом,
Тутмомок ўлмаз онинг ҳурматини, бир улудур³.

Бунчаким, кўх⁴ сифат бошима тошлар урулур,
Дийдаи бахтим уёнмаз⁵, на оғир уйқулудур.

Дили пурхунима ёғдирма бало пайконин,
Ҳазар эт, шишая ногоҳ зарар айлар, дўлудур.

Кўнглиминг захмина пайконини этдим марҳам,
Ганжи ғамдур, нўла гар бўйла дамир копулудур.

Наргисинг фикри, Фузулий, кўзу кўнглимда кезар,
Тутар оҳу ватан ул ердаги ўтлу, сулудур.

¹ Г у ф т о р – сўз, сўзлаш.

² Х у м – завок аҳли наздида сулуқнинг ибтидоси. Бунда солиқ хумга эндигина солинган майдек қайнаб-тошади.

³ У л у (в) – олий, юксяк.

⁴ К ў х – тоғ.

⁵ У ё н м а з – уйғонмас.

Мани зикр этмаз эл, афсонаи Мажнуна мойилдур,
На бенгзар ул манга, дарди анинг дармона қобилдур.

Биёбонларда Мажнундан ғаму дардим савол этманг,
На билсун баҳр ҳолин улки, манзилгоҳи соҳилдур.

Манимтак ўла билмаз шухраи¹ шаҳри бало Мажнун,
Қабул айларми бу расволиғи ҳар кимки оқилдур.

На мушкил ҳоли ўлса ошиқинг, маъшук эдар чора,
Ғар ул бедард билмазса бу ҳоли, ҳоли мушкилдур.

Фирок айёми селоби сиришкимдан хабар тутмаз,
Қиёмат мижаросиндан, кўр, ул золим на ғофилдур.

Фақиҳи² мадраса маъзурдур инкори ишқ этса,
Йўқ ўзга илмина инкоримиз, бу илма жоҳилдур.

Фузулий, эл сани Мажнундан афзун дер маломатда,
Бунга мункир дагил, Мажнун дахи маъқула қойилдур.

¹ Ш у х р а – машҳур.

² Ф а қ и ҳ – шариат қонунлари мажмун бўлмиш фикр илмининг билимдони, дин ҳуқуқшуноси.

Ул паривашким, малоҳат мулкининг султонидур,
Хукм онинг хукмидур, фармон анинг фармонидур.

Сурди Мажнун навбатин, эмди манам расвойи ишқ,
Туғри дерлар – ҳар замон бир ошиқинг давронидур.

Лаҳза-лаҳза кунглим удиндан шарарлардур¹ чихан,
Қатра-қатра кўз тукан, сонманг, сиришким қонидур.

Чоклар жисмимда тиғи ишқдан, айб этмангиз
Ким, жунун гулзорининг бунлар гули хандонидур.

Эй Фузулий, ўлаким раҳм эда ёр афғонинга,
Оғлағил зор ончаким, зор оғламоқ имконидур.

¹ Ш а р а р – учқув, аланга.

Манимким, бир лаби хандон учун гирёнлигим вордур,
Паришон турралар давринда саргардонлигим вордур.

Ёшим тахти равондур, тожи заррин¹ шуълаи охим,
Курингким, давлати ишқ ила на султонлигим вордур.

Юмулмаз ашк туғениндан онсиз чашми хунборим,
Хаёли сурати жонона хуш хайронлигим вордур.

Сиришким кўр, мани, эй абр, ўзингдан кам хаёл этма,
Хавойи ишқ ила минг санча ашкафшонлигим² вордур.

Лабинг давринда, ким инсон ўлан, жон дер анга мутлак,
Агар оби ҳаёт этсам талаб, хайвонлигим вордур.

Фузулий, жоми май таркин қилиб зудх³ ила тақводан,
Каму доноя равшандур буким, нодонлигим вордур.

¹ З а р р и н – зарли, олтин билан зийнатланган.

² А ш к а ф ш о н (а ш к ф и ш о н) – ёш тўқувчи.

³ З у х д – дунёдан воз кечиб, тоат-ибодат билан шугулланиш, тақводорлик, пар-хезкорлик, порсолик.

Завқ-шавқ ила жаҳон қайдин чекан заҳмат чекар,
Аҳли завқ улдурки, андан домани ҳиммат чекар.

Кун чекар ердан кӯка хардам губори роҳини,
Туттиё учун, бале, ердан кӯка миннат чекар.

Эй чекан ғайр ила пинҳон базм эдуб май гох-гоҳ,
Ёд қил анданки, базминг ёд эдуб, ҳасрат чекар.

Холи этмиш ғайрдан зулфинг хаёли кўнглими,
Нўла соҳибкашф¹ ила бир умрдур хилват чекар.

Чек сабуҳий², субҳ накқошина арзи ораз эт,
Бўйла чексун гар фалак лавҳина бир сурат чекар.

Сарвқоматлар³, суманрухсоралар⁴ тупроғидур,
Ҳар суманким, очилур, ҳар сарвқим, қомат чекар.

Қатраи ашқим қатори сийна чокиндан кириб,
Тан уйина тишрадан⁵ бори ғаму меҳнат чекар.

Эй Фузулий, бокмаям то ғайра ҳар хунин мужа,
Оташин бир милдурким⁶, чашмима ғайрат чекар.

¹ С о х и б к а ш ф – каромат соҳиби.

² С а б у х и й – тонгда бош оғриги учун ичиладиган май.

³ С а р в қ о м а т – хушқомат, қадди-қомати келишган.

⁴ С у м а н р у х с о р а – оқ юзли, гўзал.

⁵ Т и ш р а – ташқари.

⁶ М и л – сурмачуб.

Ҳар китобақим, лаби лаълинг ҳадисин ёзалар,
 Риштаи жон бирла завк аҳли ани шерозалар¹.

Бу на сирдур, сирри ишқинг демадан бир кимсая,
 Шаҳра душмиш ман сани севдим деян овозалар.

Шайхлар майхонадан юз дундирарлар масжида,
 Бетариқатларни² кўрким, дўғри йўлдан озалар.

Чоклар кўксимда сонмангким, очибдур тиғи ишқ –
 Кўнглиминг шаҳрина меҳринг кирмака дарвозалар.

Эй Фузулий, ёр агар жавр этса, андан инжима,
 Ёр жаври ошиқа ҳар дам муҳаббат тозалар.

¹ Ш е р о з а – китобни муковалашда унинг саҳифалари сочилимасин учун ипак билан тикиш.

² Б е т а р и қ а т л а р сўзи бу ерда икки маънода қўлланапти: 1) йўлсизлар; 2) тарикат – суфийлик йулига кирмаганлар.

Сайр қил, кўрким, гулистонинг на обу тоби¹ вор,
Ҳар тараф минг сарви сарсабзу² гули сероби³ вор.

Панжаи барги чинор этмиш муҳайё шоналар⁴,
Англамиш гўеки, сунбул кокилининг тоби вор.

Рохат эчун фарш⁵ солмиш сабзаи⁶ тар гулшана,
Наргисинг кўрмиш кўзин махмур, сонмиш, хоби вор.

Булинур ҳар дарда истарсан гулистонда даво,
Ҳуққасинда⁷ гунчанинг, сонким, шифо жуллоби⁸ вор.

Кулди гул, очилди наргис, лола дўлди жоладан⁹,
Эй хуш улким, ишрату айш этмака асбоби¹⁰ вор.

Ғолиб ўлмиш халқа завқи сайри гулшан гўйиё
Чекмага халқи бинафша зулфининг куллоби¹¹ вор.

Гар Фузулий майли гулзор этса фасли гул нўла,
Айш эчун хунобаи дилдан шароби ноби вор.

¹ О б у т о б – товланиш, яшнаш.

² С а р с а б з у – кукарган, яшнаган.

³ С е р о б – 1) мўл-қўл, кўп; 2) серсув, нам; 3) дурақшон, яркирок.

⁴ Ш о н а – тарок.

⁵ Ф а р ш – тушак, гилам, палос.

⁶ С а б з а – кукат, майса, кўкалам, яшиллик; с а б з а и т а р – барра кукатлар.

⁷ Ҳ у қ қ а – 1) кутича; 2) оғиз.

⁸ Ж у л л о б – гулоб билан омухта қилинган шифобахш канд шарбати.

⁹ Ж о л а – шудринг, шабнам.

¹⁰ А с б о б – бу ерда: 1) сабаб, баҳона; 2) керакли нарсалар, воситалар.

¹¹ Қ у л л о б – илгак, чангак, кармок.

Сарви озод¹ кадинг-ла манга яксон² кўринур,
Ная саргашта ўлан бокса, хиромон кўринур.

Жон кўринмаз десалар танда, ишонман нешаки³,
Лутфдан ҳар неча боксам, танинга жон кўринур.

Дерам аҳволими жонона қилам арз, вале
Кўра билман ўзими андаки, жонон кўринур.

Эй деян: сабр қил, оҳ айлама, ёри кўражак,
Манга душвордур ул, гар санга осон кўринур,

Сўрдим аҳволими ишкингда мунажжимлардан⁴,
Бокдилар толеъ уйина, дедилар кон кўринур.

На камондорсан⁵, эй маҳки, отиб ғамза ўқин,
Йикдуғинг сайдда⁶ не захм, на пайкон кўринур.

Бир санам зулфина гўёки, верубдур кўнглин
Ки, Фузулийнинг экан холи паришон кўринур.

¹ Сарви озод – тик ва баланд сарв; мажозан: гўзал маҳбуба ва унинг келишган қомати.

² Яксон – тенг, баробар.

³ Неша – неча.

⁴ Мунажжим – юлдузшунос, фалакшунос (астроном).

⁵ Камондор – мерган.

⁶ Сайд – ов, шикор.

Сулуки¹ фақр атворим, мазоки ишқ ҳолимдур,
Тажарруд олами сайрида олам поймолимдур.

Хаёлимда будурким, бўлмишам оламда бир хилқат,
На олам, хонси хилқат² сондиғим ботил хаёлимдур.

Жунун файзи-ла озод ўлмишам қайди алойиқдан,
Камолу фазл тарки рутбаи³ фазлу камолимдур.

Манам шамъи висола ёндиран парвонаваш ворам,
Фанойи мутлақим жонон ила базму висолимдур.

Табибо, қилмишам ташхис – дарди ишқдур дардим,
Аломат охи сарду⁴ рўйи зарду ашки олимдур.

Ҳаводан мавжа келмиш баҳри дардам, шоҳиди ҳолим-
Дили пуризитробу⁵ нолаи беътидолимдур⁶.

Фузулий, олами фақру фанода⁷ мунъими⁸ вақтам,
Диёри масканат⁹, нақди қаноат мулку молимдур.

¹ Сулуқ – йўл. Илоҳий маърифатга интилган солиқнинг руҳий-ахлоқий камолот-га эришиш жараёни, тарикат.

² Хилқат – яратилиш, пайдо бўлиш.

³ Рутба – унвон, мартаба, даража.

⁴ Сард – совуқ.

⁵ Пуризитроб – изтиробга тула, ғамгин.

⁶ Беъътидол – номўътадил, бир зайлда бўлмаслик.

⁷ Фақру фано – тарикатнинг сунгги мақоми. Аллоҳдан булак ҳамма нарсадан узилиб, ёлғиз Ҳаққа боғланиш, таваккул эътиқоди билан яшаш.

⁸ Мунъим – неъмат берувчи, ризқ улашувчи.

⁹ Масканат – бечоралик, фақирлик, мискинлик.

Шифойи васл кадрин хажр ила бемор ўландан сўр,
Зулоли¹ завқ шавқин ташнаи дийдор ўландан сўр.

Лабинг сиррин келуб гуфтора мандан ўзгадан сўрма,
Бу пинҳон нуктани² бир вокифи асрор³ ўландан сўр.

Кўзи ёшлуларинг холин на билсун мардуми гофил,
Кавокиб⁴ сайрини шаб то саҳар бедор ўландан сўр.

Хабарсиз ўлма фагтон кўзларинг жаврин чеканлардан,
Хабарсиз мастлар бедодини хушёр ўландан сўр.

Ғамингдан шамътак ёндим, сабодан сўрма аҳволим,
Бу аҳволи шаби хижрон маним-ла ёр ўландан сўр.

Хароба жоми ишкам, наргиси мастинг билур ҳолим,
Харобот аҳлининг⁵ аҳволини хуммор ўландан сўр.

Муҳаббат лаззатиндан беҳабардур зоҳиди гофил,
Фузүлий, ишқ завқин завқи ишқи вор ўландан сўр.

¹З у л о л – бу ерда: шароб.

²Н у к т а – позик ва чуқур маъноли сўз, ҳикмат.

³В о к и ф и а с р о р – сирлардан хабардор.

⁴Н а в о к и б – юлдузлар.

⁵Х а р о б о т – майхона; комил инсон ҳузур; башарий сифатларнинг хароб ва жисмовий вужуднинг фоний булиши. Х а р о б о т а ҳ л и – ритмлар.

Хам очилдикча зулфингдан балову меҳнатим ортар,
Биҳамдуллоҳки, умрим узонур, жамъиятим ортар.

Деман ўксук мани тадриж¹ ила ёқут ўлан тошдан,
Бўёндикча жигар кони-ла қадру кийматим ортар.

Тута кўр кўз йўлин, эй ашкким, тамкиним ўксукдур,
Бу суратхонанинг кўрдукча нақшин ҳайратим ортар.

Маризи дарди ишқам, тарки оламдур муродимким,
Бу нохуш мулкда айландигимча заҳматим ортар.

Букилди қоматим ҳасрат юкиндан, ваҳки, оламда
Умидим ўксулиб, ҳар лаҳза юз минг ҳасратим ортар.

На шарбатдур ғамингким, ичдигимча ўксулур сабрим,
На сеҳр айлар рухингким, боқдигимча рағбатим ортар.

Чўх ўлдикча ғаму дардим раҳи ишқ ичра хушҳолам,
Фузулий, шод ўлуб, шуқр этмайимки, неъматим ортар.

¹Т а д р и ж – аста-секин, даражама-даража.

Нўла гар рашки рухсоринг-ла бағри хўбларинг кондур,
Тоши таъсир ила лаъл айлаян хуршиди рахшондур.

Мужанг гар сангдиллар кўнглини олса, ажаб ўлмаз,
Анингтак обнус¹ ўк лойиқи фўлод пайкондур.

Паривашлар дили сахтина² душмиш меҳри рухсоринг,
Санинг аксинг олон фўлод кўзгулар фаровондур.

Даҳонинг дуржиким, кайдин чекарлар хур-пайкарлар,
Парилар тоати-чун хотами³ мулки Сулаймондур⁴.

Отинг йўлинда хўблар сурсалар юз нўла амринг-ла,
Малак хайли⁵ сужуди Одам этмак насси⁶ Қуръондур.

Қоти кўнглина бағри тошларинг душмиш ғами ишкинг,
Бир ўддур ишқи дилсўзингки, тошлар ичра пинҳондур.

Кезар кўйингда ҳар ён чўх гирибончок гулрухлар,
Бу ранг ила, Фузулий, ул сари кў бир гулистондур.

¹ Обнус – кора тусли қаттик ва хушбуй дарахт.

² Сахт – қаттик.

³ Хотам – 1) узук; 2) муҳр.

⁴ Сулаймон – Қуръони каримда зикри келган шон-шавкатли подшоҳ ва пайгамбарнинг номи. Унинг мол-мулки ҳад-ҳисобсиз булган. У Парвардигорнинг изни билан нафакат одамлар, балки ҳайвонлар, қушлар, барча жинларга ҳам ҳукмини ўтказа олган.

⁵ Хайл – 1) тўда, гуруҳ, тоифа; 2) эл, жамоа. Малак хайли – фарншталар.

⁶ Нас (с) – ҳукм.

Сабрим олиб, фалак манга юз минг бало верар,
Оз бўлса бир матоъ, анга эл чӯх баҳо верар.

Душдум балойи ишка, хирадманди¹ аср экан,
Эл энди мандан олдиғи пандин манго верар.

Сонманг ажаб, рутаб² ерина верса лаъли тар
Нахлеки, кон ёшим анга нашъу намо верар.

Хоки дарингдур³ улки, дуну кун савоб эчун,
Ҳам оя сурма, ҳам гунаша тўтиё верар.

Килмаз қабул сурати икбол бунчаким,
Ойнаи вужудима жавринг жило верар.

Най киби жисмим ўлди ўқингдан дилик-дилик,
Дам урдуғимча ерли ериндан садо верар.

Ҳар дардсиздан умма, Фузулий, давои дард,
Сабр айла, кимки, дард верибдур, даво верар.

¹ Х и р а д м а н д – ақлли, доно, донишманд.

² Р у т а б – нам, хул.

³ Д а р – эшик.

Азал котиблари ушшоқ бахтин кора ёзмишлар,
Бу мазмун ила хат ул сафҳаи рухсора¹ ёзмишлар.

Ҳавоси хоки пойинг шарҳини таҳқиқ эдан мардум,
Губор ила баёзи² дийдаи хунбора ёзмишлар.

Гулистони сари кўйинг китобин боб-боб, эй гул,
Хати райҳон ила жадвал³ чекуб, гулзора ёзмишлар.

Ики сатр айлауб ул икки майгун⁴ лаъллар васфин,
Кўранлар ҳар бирин бир чашми гавҳарбора ёзмишлар.

Кируб бутхоная қилсанг такаллум⁵, жон бўлур шаксиз,
Мусаввирлар на суратким дару девора ёзмишлар.

Муҳаррирлар ёзонда ҳар кима оламда бир рўзи,
Манга ҳар кун дили садпорадан бир пора ёзмишлар.

Ёзонда Вомиқу Фарҳоду Мажнун васфин аҳли дард,
Фузүлий одини, кўрдим, сари туммора⁶ ёзмишлар.

¹Сафҳаи рухсор – гузал чеҳра.

²Баёз – бу ерда: оқ, оклик.

³Жадвал – китобдаги хат чизиги.

⁴Майгун – май рангли, кизил.

⁵Такаллум – сўз, нутқ.

⁶Сари тумор – хатнинг боши.

Ҳавоии ишк бошда, дилда тоби нори фурқат вор,
Бало хокинда тан помол, кӯзда оби ҳасрат вор.

Нула базми балода сийнаи нолони чок этсам,
Даруни дилдан ул ёра яна арзи муҳаббат вор.

Маҳи нав сонма, тутмиш чархи тиғи шуълаи оҳим,
Адуйи¹ бадниҳода², улмаз эсам, яна ният вор.

Лабинг ёдина жон вермиш дейив Фарҳоди дил, жоно,
Яна афвоҳи³ оламда ажаб ширин ҳикоят вор.

Ғаҳи дарди фароғи ёр, ғаҳи таънаи агёр,
Фузулий, сонма бу меҳнатсарода⁴ истироҳат вор.

¹ А д у (в) – душман, ёв, ракиб.

² Б а д н и х о д – ёмон табиатли.

³ А ф в о х – оғиз.

⁴ М е х н а т с а р о (й) – азоб ва машаққат манзили; дунё.

Гушаи абруларингда чашми жодулармидур?
Йўкса кирмиш ёя тийрандоз¹ хиндулармидур?²

Икди³ шабнамдур гули тар узра ёхуд ҳар тараф
Қатра-қатра тердан ул рухсор уза сулармидур?

Икки аждардурки, бир ганж узра бош қўймиш ётур,
Ё мусалсал⁴ оразинг давринда гисулармидур?⁵

Ашки чашмимдур сари зулфинг хаёли-ла мудом,
Ё дузулмиш риштаи мушк узра лўълўлармидур?

Санмисан анжак, Фузулий, буйла хублар мойили,
Йўкса ишк аҳли қаму сантак балоҷулармидур?⁶

1 Тийрандоз – мерган.

2 Хинду – хинд миллатига мансуб киши; мажозан қора ранг, маъшуканинг холи, қора рангли қул маъноларида келади.

3 Икд – 1) тугун, чигал; бу ерда: риштага тизилган инжу шодаси маъносида.

4 Мусалсал – занжирга ўхшаш, ҳалка-ҳалка, бир-бирига уланган.

5 Гесу (гясу) – соч, зулф, кокил.

6 Балоҷу (й) – бало изловчи, бадбахт; мажозан: ошик.

Чашми суратбозима мужгон сафи хангомадур,
Қона ботмиш ҳар мужам бир шӯхи гулгун жомадур.

Густарар ҳардам аломатлар киёматдан қадинг,
Қойим этмиш ҳашр бурҳонин ажаб алломадур.

То хатинг узра хами абруларинг саргармиям,
Ҳар кўзим дарди дил имлосина бир сарномадур.

Юзда накши хуни дил рози ниҳоним фош эдар,
Шархи ғам таҳририна ҳар кипригим бир хомадур.

Дардим улдурким, мусулмон ўлмиш ул тарсобача,
Куфра ўлан зулмлар таъни бу кун исломадур.

Эй сабо, раҳм этким, ул бедард қилмиш тарки жавр,
Чораи дарди дилим мавқуф¹ бир эъломадур².

Эй Фузулий, бўлмадим ранги риёдан бир сафо,
Нула гар майлим бу ранг ила майи гулфомадур.

¹ Мавқуф – боғлиқ.

² Эълом – эълон қилиш.

Сабух учун манга дурди майи шабона етар,
Асарки вор, хароб ўлмаға баҳона етар.

Жафо ўкин манга ёғдирманг, анжак, эй афлок,
Демангки, едди камондора бир нишона етар.

Баёна етмага дарду ғамим фасоналари
Забоним оташи дилдан чихан забона етар.

Кўпорди мардуми чашми кўнгил биносинким,
Хубоби ашк ҳаво нақдина хазона етар.

Лабинг хаёли ила пора-пора ўлди жигар,
Гувоҳи ҳол манга ашки дона-дона етар.

Ҳарифи базми ғамам, хуни дил шаробим ўлуб,
Таронаи тарабим охи ошиқона етар.

Фузулий, истамазам маснади Жаму Жамшид,
Манга нишимани давлат шаробхона етар.

Меҳри кўнглимда нихон ўлдиғин ул моҳ билур,
Кимса билмаз, фуқаро сирри дилин шоҳ билур.

Сўрманг ул моҳ ила ҳоли дилими Тангри учун,
Билали они ўзим, билмазам Аллоҳ билур.

Гоҳ юз лутф килур, гоҳ тағофул гўё
Гоҳ билмаз бу гирифторлигим, гоҳ билур.

Жон фидо айламайи ёра ҳамин ман билирам,
Бу тариқи дема ҳар гофилу гумроҳ билур.

Назари лутф дариг этма Фузулийданким,
Санга сидқ ила ўзин бандаи даргоҳ билур.

* * *

Эй жаҳондийда кўзим, бунчаки чўк ёшинг вор,
Оз кўрубсан эйи кун, ваҳ, на ёмон бошинг вор?

Вор рухсорима хуноба чекан мужгоним,
Қилқалам кибики, нашқ этмая накқошинг вор.

Шавқи наълим ўда солур нечаким қаршимда
Оташин талъат илан зулфу кўзинг-қошинг вор.

Лаъл кони киби гар кўксими чок айлаялар,
Анда хуноба илан рангли чўк тошинг вор.

Роҳи ишк ичра, Фузулий, дема танҳо юурам
Ки, эй хабарсиз, гаму меҳнат киби йўлдошинг вор.

Бўлди кўйингда даво дарди дили беморимиз,
Сан оғосан, биз қулиз, кўйингдадур теморимиз¹.

Зоҳидо, кўр сийна чокин шуъласин, биздан сақин,
Бир ўчоғиз бизки, сўзондур дару деворимиз.

Нула гар ўлдурса фоний² Кўҳкан, ман боқиям,
Ишка биздандур бако, йўқдур йўқ ўлмоқ воримиз.

Гулшани ғам нахлийиз парварда³ оби дийдадан⁴,
Доғлар барк, оҳи оташборимиздур⁵ боримиз.

Аҳли туркинг қулююз, улдур биза жондан азиз,
Юсуф эса худфуруш⁶, онинг-ла йўқ бозоримиз.

Ашкимиз гирдоби олий, умримиз бунёди паст,
Кўр на олчоқ дизлиг ила чизкинур паргоримиз⁷.

Эй Фузулий, жаври ёру таънайи агёрдан
Вор юз минг ғам, бу ҳам бир ғамки, йўқ ғамхоримиз.

¹ Те м о р – ғам, андух, гусса.

² Ф о н и й – йўқ бўлиш, йўқолиш.

³ П а р в а р д а – парвариш қилинган, тарбия топган.

⁴ О б и д и й д а – кўз ёши.

⁵ О т а ш б о р – ўт ёғдирувчи.

⁶ Х у д ф у р у ш – ўзини бозорга солувчи.

⁷ П а р г о р – ширкуль.

Хам қад ила оғларам ул турраи гаррорсиз,
Гарчи дерлар чангдан чихмаз тараннум торсиз.

Сийнаи чоқимдан ўксук этма тири¹ ғамзанги,
Эй гули раъно, билурсанким, гул ўлмаз хорсиз.

Сохламаздим новакинг– кўзда балосин чекмасам,
Басламаздим² сув веруб ул нахли, ўлса борсиз.

Йўл озарсан зулмати хайратда, эй дил, воқиф ўл,
Зинҳор ул қўя ворма охи оташборсиз.

Гиряи зор ила хушҳоламки, баҳри ишқда
Ашксиз кўз бир садафдур лўълўи шахворсиз.

Жона озори хадангинг хуш келур, эй қоши ёй,
Бир сифориш³ қилки, биздин ўтмасин озорсиз.

Зухддан кечмаз, Фузулий, айламаз тарки риё,
Панд чўх вердим – эшитмаз, орсиздур, орсиз.

¹ Тир (тийр) – ўх.

² Басламоқ – сакламоқ, асрамоқ.

³ Сифориш – топшириш, буюриш.

Тариқи фақр тутсам, таъб тобеъ, нафс ром ўлмаз,
 Гино¹ қилсам талаб, асбоби жамъият² тамом ўлмаз.

Даҳонингдан асар кўрман, миёнингдан нишон, ваҳким,
 Мани нокома³ умримдан муяссар ҳеч ком ўлмаз.

Мукими⁴ кўйи дард айлар мани оҳи жигарсўзим⁵,
 Бу оҳанги малолафзо⁶ бундан йиг мақом ўлмаз.

Муриди⁷ сокиямким, лутфи аҳли завқ⁸ доимдур,
 На ҳосил аҳли зуҳдинг шафқатинданким, мудом ўлмаз.

Дедим: ушшока жавр этма; деди ул хўблар шоҳи:
 Сиёсат ўлмайинча ишқ мулкинда низом⁹ ўлмаз.

Лабингдан қатра-қатра қон ичар кўнглим кароҳатсиз¹⁰,
 Шакардан ўлижоқ¹¹ май қатраси гўё ҳаром ўлмаз.

Фузулийни маломат айлаян бедард билмазми
 Ки, бозори жунун расволаринда нангу ном ўлмаз.

¹ Гино – бойлик.

² Асбоби жамъият – бу ерда: мол-мулк воситалари.

³ Нокома – максадига етмаган, бебаҳра, маҳрум.

⁴ Муким – турғун, собит.

⁵ Жигарсўз – бағирни куйдирувчи, изтиробга солувчи.

⁶ Малолафзо – малоллик орттирувчи.

⁷ Мурид – толиб, талабгор, бирор шайх ёки пирга қўл бериб, унга эргашувчи.

Тасаввуфда моддий боғлиқликлар ва ўз хоҳиш-иродасидан воз кечиб, Ҳаққа инти-
 лаётган киши.

⁸ Аҳли завқ – ишқ ва истеъдод соҳиблари.

⁹ Низом – интизом, тартиб.

¹⁰ Кароҳат – нафрат, кўнгил тортмаслик.

¹¹ Ўлижоқ – бўладиган.

Олам ўлди шод сандан, ман асири ғам ҳануз,
Олам этди тарки ғам, манда ғами олам ҳануз.

Жон бағишларди лабинг изҳори гуфтор айлаюб,
Урмадан Исо лаби жонбахшликдан дам ҳануз.

Саждагоҳ этмишди ишқ аҳли қошинг меҳробини,
Қилмадан хайли малоик¹ саждаи Одам ҳануз.

Жона дардинг, жисма пайкониинг равон этмишди ҳукм,
Жисм ила жон иртиботи² ўлмадан маҳкам ҳануз.

Ашк сарф айлар фалакдан ком ҳосил қилмаға,
Бу гуҳар кадрина билмаз дийдаи пурнам ҳануз.

Пардаи чашмим маком этмишди бир тарсобача³,
Ўлмадан маҳди⁴ Масиҳо домани Марям⁵ ҳануз.

Эй Фузулий, айлади ҳар дарда дармон ул табиб,
Бир маним захмимдур анжақ бўлмаян марҳам ҳануз.

¹ М а л о и к – малаклар, фаришталар.

² И р т и б о т – боғланиш, алоқа.

³ Т а р с о б а ч а – насроний динидаги бола. Тасаввуфда гўзаллик, ҳусну малоҳат мазҳари. Орифлар раббоний жозиба ва руҳоний жוליба (жалб қилувчи, маҳбуба)ни тарсобача дейдилар.

⁴ М а ҳ д – бешик.

⁵ М а р я м – Исо алайҳиссаломнинг онаси.

Ғамза пайконин кўзинг ман мутбалодан сахламаз,
Сарф эдар аҳли назар нақдин, гадодан сахламаз.

Дил надур ёнимда, чун қилмаз мани ғамдан халос,
Чекман ул таъвиз¹ боринким, балодан сахламаз.

Жона жисмим ул хаданги ғамзадан ўлмаз паноҳ,
Ҳеч жавшан² кимсани тийри қазодан сахламаз.

Ишқдан бир дам тани сўзони дур этмаз фалак,
Ваҳ, неча фонусдур, шамъи ҳаводан сахламаз.

Олами шайдо қилур гар ўлса кўздан ҳам нигон,
Бир паривашким, сари зулфин сабодан сахламаз.

Айларам беҳуд³ фиғон кўрдикча кўйинг итларин,
Ошно рози ниҳонин ошнодан сахламаз.

Бесабаб сонманг Фузулийнинг маломат чекдигин,
Беҳабардур, машрабин аҳли риедан сахламаз.

¹ Таъвиз – тумор.

² Жавшан – совут.

³ Беҳуд – ўздан беҳабар. Мавтлик ва ошиклик мақомидаги киши.

Рози ишқинг сахларам элдан ниҳон, эй сарвиноз¹,
Кетса бошим шамътак, мумкин дагил ифшойи² роз.

Хўблар меҳроби абрусини майл этмаз фақих,
Ўлса кофирдур, мусулмонлар, анга қилманг намоз.

Кимса ул бадхўя³ изҳор эда билмаз дардими,
Эй суруди нола, Тангри-чун сан ўлғил чорасоз⁴.

Қолабим⁵ кўрмиш тихи⁶, дўкмак дилар бир тоза рух,
Барки оҳимким, келан пайконинга вермиш гудоз⁷.

Хўбсуратлардан⁸, эй носих, мани манъ этмаким,
Партави анвори⁹ хуршиди ҳақиқатдур мажоз¹⁰.

Ман худ ўлдим, эй туробимдан¹¹ ўлан соғар, мудом
Риндлар базмин кезуб, бир-бир етур бандан ниёз¹².

Эй Фузулий, қолмишам ҳайратда, билмам найлаям,
Давр – золим, бахт – нофаржом, талаб – чўх, умр – оз.

¹ С а р в и н о з – гўзал, келишган, нозли севгили.

² И ф ш о – ошқор қилиш, фош этиш.

³ Б а д х ў (й) – бадфетъл, баджаҳл, кўпол, тўнг.

⁴ Ч о р а с о з – чора толувчи, мададкорлик қилувчи.

⁵ Қ о л а б – қолит; тан, бадан.

⁶ Т и х и – бўш, холи.

⁷ Г у д о з – 1) эриш, куйиш; 2) дард, алам, андух.

⁸ Х ў б с у р а т – чиройли, гўзал.

⁹ А н в о р – 1) нурлар; 2) нурли чеҳра.

¹⁰ М а ж о з – ўзининг туб маъносида ишлатилмай, бирор муносабат ва ўхшатиш орқали бошқа маънода ишлатилган сўз.

¹¹ Т у р о б – тупрок, ер.

¹² Н и ё з – 1) эҳтиёт, муҳтожлик; 2) ялиниш, ёлвориш, ялтижо; 3) ағаш, назр ки-

Фигонким, бағриминг ул лоларух кон ўлдиғин билмаз,
Жигар парголасинда¹ доғ пинҳон ўлдиғин билмаз.

Ҳабибим кўнглими жамъ айламаз рухсори давринда,
Магар зулфи киби ҳолим паришон ўлдиғин билмаз.

Қилур таксир² эдуб бир лутф ҳар дам кўнглим олмоқда,
Вафо расмин сонур душвор, осон ўлдиғин билмаз.

Гўзаллар давлати васли илан мағрур ўлан ошиқ,
Нишоти³ васлда андуҳи ҳижрон ўлдиғин билмаз.

Дили садпорадан бедод кесмаз ғамзаи мастинг,
На ғофил подшоҳдур, мулк вайрон ўлдиғин билмаз.

Сонур зоҳид ўзин холи ҳаёлингдан, ғалатдур бу,
Бу ҳайрон ўлдиғиндандурки, ҳайрон ўлдиғин билмаз.

Фузулий хастая душман сўзи-ла дўст жавр айлар,
Зиҳи сода, муориз⁴ кавли⁵ бўҳтон ўлдиғин билмаз.

¹ Паргола – парча-парча.

² Таксир – суслик.

³ Нишот (нашот) – шодлик, хурсандчилик.

⁴ Муориз – муқобил, муқолиф.

⁵ Кавл – сўз, гап.

Кўнгилда минг ғамим вордурки, пинҳон айламак ўлмаз,
Бу ҳам бир ғамки, эл таъниндан афғон айламак ўлмаз.

На мушкул дард ўлурса, бўлинур оламда дармони,
На мушкул дард эмиш ишқингки, дармон айламак ўлмаз.

Фано мулкина чўх азм этма, эй дил, чекма захматким,
Бу тадбир ила дафъи дарди хижрон айламак ўлмаз.

Сақин, кўнглим йикарсан панддан, дам урма, эй носих,
Ҳавои нафс ила бир мулки вайрон айламак ўлмаз.

Даҳонинг узра лаълинг истамиш дил, дафъи мушкулдур,
Кўринмаз ҳеч жирми¹ йўқ ера қон айламак ўлмаз.

Дуолар айларам, мандан яна бир дам гузор этмаз,
На чора, сеҳр ила сарви хиромон айламак ўлмаз.

Фузулий, олами кайд ичрасан, дам урма ишқиндан,
Камоли жаҳл ила даъвойи ирфон² айламак ўлмаз.

¹ Ж и р м – оғирлик, вазн.

² И р ф о н (м аъ р и ф а т) – Аллоҳнинг моҳияти ҳақидаги илм.

Ташнаи жоми висолинг оби хайвон истамаз,
Мойили мури хатинг мулки Сулаймон истамаз.

Зулмати зулфинг гирифтори дам урмаз нурдан,
Толиби¹ шамъи рухинг хуршиди рахшон истамаз.

Айламаз майли бихишт афтодаи хоки даринг,
Сокини² кунжи ғаминг сайри гулистон истамаз.

Жаврдан оҳ этма, эй ошикки, айна лутфдур,
Дӯст асбоби камоли ҳусна нуқсон истамаз.

Ишқдан ваҳм этмасин ошиқ йиқар кунглим деюб,
Ҳеч султонам деян мулкани вайрон истамаз.

Ошиқ эсанг ринду расволикдан икроҳ этмаким,
Ишқ сиррин иктизойи давр пинҳон истамаз.

Эй Фузулий, муттасил даврон мухолифдур санга,
Ғолибо, арбоби истеъдоди даврон истамаз.

¹Т о л б – изловчи; шоғирд. Тасаввуфда тарикатта кириб, риёзат боскичларини босиб утиш оркали Худо сари сайр қилаётган йуловчи, мурид, солиқ.

²С о к и н – бир жойда турувчи, тургун яшовчи.

Халқа оғзинг сиррини ҳар дам килур изҳор сўз,
Бу на сирдурки, ўлур ҳар лаҳза йўқдан вор сўз.

Ортуран сўз кадрина сидк ила, кадрин орттирур
Ким, на миқдор ўлса, аҳлин айлар ул миқдор сўз.

Вер сўза ихёки¹, тутдукча сани хоби ажал
Эда ҳар соат сани ул уйхудан бедор сўз.

Бир нигори анбаринхатдур кўнгиллар олмаға,
Гўстарар ҳар дам ниқоби ғайбдан рухсор сўз.

Хозини ганжинаи асрордур – ҳар дам чекар
Риштаи изҳора минг-минг гавҳари асрор сўз.

Ўлмаян ғаввоси² баҳри маърифат ориф³ дагил
Ким, садаф таркиби тандур, лўълўи шахвор сўз.

Гар чўх истарсан, Фузулий, иззатинг, оз эт сўзи
Ким, чўх ўлмоқдан килубдур чўх азизи хор сўз.

¹ Ихё (эхё) – бу ерда: жон, ҳаёт.

² Ғаввос – сувага шўнгувчи, сузувчи.

³ Ориф – маърифат соҳиби, Аллоҳни таниган киши, комил инсон. Аллоҳнинг зоти, сифатлари ва исмларини мушоҳада этадиган завқий ва ваздий илмлар эгаси булган зот.

Манга боди сабо ул сарви гулрухдан хабар вермаз,
Очилмаз ғунчаи бахтим, умидим нахли бар вермаз.

Дўкуб кўз ёшени, сансиз ҳалоким истарам, аммо,
Ажал пайкина сели ашк гирдоби гузар вермаз.

Кўзимда маскан эт – хори мужамдан эътироз¹ этма,
Гули хандона сўрдим, хора ёр ўлмоқ зарар вермаз.

Агар жон олмоқ истарсан, танимдан ўкинги кесма
Ки, пажмурда² ниҳола вермайнча су(в) самар вермаз.

Киёс эт шамъдан, ваҳм айла чархинг инкилобиндан
Ким, ул бош олмоға қасд этмайнча тожи зар вермаз.

Бало зимнинда³ роҳат ўлдиғин изҳор этар халқа,
Фалак беҳуда хори хушқдан гулбарги тар вермаз.

Фузулий, даҳрдан ком олмоқ ўлмаз ўлмадан гирён,
Садаф су(в) олмайнча абри найсондан⁴ гуҳар вермаз.

¹ Эътироз – сақланиш, ўзини четга олиш, хазар қилиш.

² Пажмурда – саргайган, қуриган, эзилган.

³ Зимн – ичида, орасида.

⁴ Найсон – сурёний тақвими бўйича еттинчи ой – апрелга тўғри келади. Ривоят қилишларича, бу ойда ёғадиган ёмғир томчиларидан садаф ичида марварид ҳосил бўлади. Абри найсон – найсон булут, баракали, серёмғир булут.

Маним ашким мукаддар хотиримдан дафъи ғам қилмаз,
Бу равшандурки, нам ойинадан зангор¹ кам қилмаз.

Хами абруйи мушкининг кӯрарса зоҳиди кажбин²,
Дахи қомат сужуди гушаи меҳроба ҳам қилмаз,

Санга, эй шӯҳи сангиндил³. деман бут, нечаким, бут ҳам
Агарчи сангдилдур, буйла бедоду ситам қилмаз.

Жафову жавр ила қон ўлди бағрим, ё Раб, ул бадхў
Нечун тарк айламаз бедоду жаврин, бир карам қилмаз.

Муродим гирядан касби ғубори раҳгузорингдур,
Кӯзим ёши дамодам чехраи беҳуда нам қилмаз.

Хатинг давринда ашки ол ила дарду ғамим шарҳин,
Дам ўлмазким, рухи зард узра мужгоним рақам қилмаз.

Фузулий бенаво то равзаи кўйингда сокиндур,
Таманнойи биҳишту майли гулзори Эрам⁴ қилмаз.

¹Зангор – 1) яшил; 2) занг, моғор.

²Кажбин – тесқари курувчи, эгри тушунувчи.

³Сангиндил – тошбағир, хунгли каттик.

⁴Эрам – афсонавий гузал боғ. Ямандаги Од кавмининг ҳукмдори Шаддод ер юзида жаннат яратиш даъвоси билан уни бунёд этган экан.

Кӯҳкандан кӯринур кӯҳда осор хануз,
Ул на бенгзар манга – онинг асари вор хануз.

Чекди Мажнун оёгин бодиядан, лек верар
Қонли гуллар оёгиндан чекилан хор хануз.

Водийи ишқда савдо¹ ила саргашта эдим,
Келмадан гардиша бу гунбади даввор² хануз.

Нуктаи холина боғланмиш эди жону кӯнгил,
Кезмадан доираи даврда паргор хануз.

Моҳа чекдим шаби хижрон алами шуълаи оҳ,
Оҳким, ўлмади ул моҳ хабардор хануз.

Нолаи зорим ила халқа ҳаром ўлди юку,
Қора бахтим юкудан ўлмади бедор хануз.

Марҳами васли ила бўлди каму дарда даво,
Бу Фузулий алами ҳажр ила бемор хануз.

¹ С а в д о – бу ерда: девоналик, мажнунлик.

² Г у н б а д и д а в в о р – айланиб турувчи фалак, узгариб турувчи дунё.

Эй кўнгил, ул ханжари мужгона айларсан хавас,
Қасди жон этдинг, бақойи умрдан уммид кас¹.

Чекма ғурбат азмина, эй сорбон², маҳмил³, сақин
Ким, бу йўлда бими ғурбатдандур афғони жарас⁴.

Ҳоли зоримдан сани фарёдим огоҳ айлади,
Шукриллилоҳ, ўлди фарёдим манга фарёдрас⁵.

Бир-бирига сончилуб ҳар ён танимда ўқларинг,
Мурғи руҳим⁶ кайдина ўлмиш мураттаб⁷ бир кафас.

Таънаи аҳли маломатдан на нуқсон ошиқа,
Барки ломеъ дафъин айларми ҳужуми хору хас?

Сўзи ишқинг танда ногаҳ бўлмасин нуқсон деюб,
Жон чиханча истарам чихмая тандан бир нафас.

Эй Фузулий, ман каноат мулкининг султониям,
Салтанат асбоби эгнимда палоси фақр бас.

¹ К а с – бу ерда: кес, уз.

² С о р б о н – туякаш.

³ М а х м и л – маҳова, кажава.

⁴ Ж а р а с – кўнгирок.

⁵ Ф а р ё д р а с – кишининг додига етувчи, мадад ва кўмак берувчи.

⁶ М у р ғ и р у ҳ – руҳ куши.

⁷ М у р а т т а б – тартибли, мукамал.

Даҳр бир манзил, халойиқ корвони беш¹ эмас,
Сўз ғаму афсона, эл афсонахони беш эмас.

Тарки фикри дуняву савдойи уқбо айлаким,
Дуняву уқбо хаёлию гумони беш эмас.

Ахли ҳашмат² кисватин³ зарбафт эдар, билмазким, ул
Боғи жамъият баҳорина хазони беш эмас.

Гар тавонолиғ⁴ сўзин сўйлар ҳулул⁵ этгач қазо,
Ҳар кими курсанг тавоно⁶, нотавони беш эмас.

Айлаюб меҳнат замонинда дамодам изтироб,
Истама роҳатки, роҳат ҳам замони беш эмас.

Умр нақдин суд савдосинда зоеъ қилмаким,
Улким, один суд қилмишсан, зиёни беш эмас.

Эътибор, эй дил Фузулийдан кетурким, ул факир
Бедилу⁷ бечораю бехонумони⁸ беш эмас.

¹ Беш – куп. ортиқ.

² Ҳашмат – 1) дабдаба, шону шавкат, буюклиқ, салтанат. 2) ҳурмат, обрў-эътибор. Ахли ҳашмат – салтанат ва дабдаба эгалари.

³ Кисват – либос, кийим.

⁴ Тавонолиғ – бойлиқ, бадавлатлиқ, қудратлиқлик.

⁵ Ҳулул – келиб етиш, юз бериш.

⁶ Тавоно – қувватли, бардам, соғлом.

⁷ Бедил – дилини бой берган, ошиқ, бекарор, гирифтор.

⁸ Бехонумон – уй-жойсиз, сарсон-саргардон, бечора.

Маскан, эй булбул, санга гаҳ шохи гулдур, гаҳ қафас,
Неча ошиқсанки, оҳингдан туташмаз хору хас.

Ёр кўйинда, мусулмонлар, гар ўлсайди ерим,
Кофирам гар равзаи ризвона¹ айлардим ҳавас.

Кўх фарёди садосин верди Фарҳодинг деманг,
Нақши Шириндур, верур овоз ўлуб фарёдрас.

Ноқа² Лайли маҳмилини чекмиш биёбон сайрина,
Айла Мажнуни бу ҳолатдан хабардор, эй жарас!

Бир нафас қолмиш ҳаётимдан, ҳабибим, субҳтак,
Нула гар бир меҳр гўстарсанг манга охир нафас.

Холи этдим дил ҳавойи ихтилоти халқдан,
Базми ғамда най киби ҳамдам манга фарёд бас.

Эй Фузулий, гар санга жаъмияти дилдур мурод
Боғла бир дилдора кўнглинг, ғайрдан пайванд кас.

¹ Ризвон – жаннат. Равзаи ризвон – жаннат боғи.

² Ноқа – ургочи туя.

Кўз ёшимдан сўзи пинҳоним эдар ориф киёс,
Бехабар таъсири анжумдан дагил ахтаршунос¹.

Қондурурким, дам-бадам кўздан инуб, ўртар таним,
Дашти ғам Мажнуниям, ман қандану қандан либос?

Хиштлартак бир-бири узра жигар парголасин
Кўз йиғиб, солмиш ҳубоби хун биноси-чун асос.

Эй сонон жулидамў бошинда Мажнунинг, сақин,
Бетакаллуф кетмаким, Лайли эвидур ул палос.

Лаҳза-лаҳза хам қадим пайконинг истар, ё қилур
Зарра-зарра моҳи нав хуршиддан нур иктибос².

Тиғи ғамзанг ўйла буррондурки³, жаллоди ажал
Тўкса қон таъжил⁴ учун тиғингдан айлар илтимос.

Эй Фузулий, захри қаҳри-ла дўлудур тоси чарх⁵,
Чекмаз онинг қаҳрини ҳар ким чекар бир дўлу тос⁶.

¹ А х т а р ш у н о с – мунажжим, астроном.

² И к т и б о с – бу ерда: бирор нарсадан манфаат олиш, бирор нарсадан бирор нарса ҳосил қилиш.

³ Б у р р о н – ўтқир, кескир.

⁴ Т а ъ ж и л – шошилинич, тезлик, зудлик.

⁵ Т о с и ч а р х – осмон, фалак.

⁶ Д ў л у т о с – тўла жом.

Хоки раҳ этди ошиқи мискини ул ҳавас
Ким, пойбуси ёра қачон бўла дастрас.

Рози даруни дишрая солмоқ раво дагил,
Будур гуноҳиким, очилур муттасил жарас.

Дийдори дӯстдур ики олам натижаси,
Йўқ андан ўзга ошиқа оламда мултамас.

Сийнам ҳавойи ишқинг ила дўлди най каби,
Дам урдуғимча оҳу фиғондур чихан нафас.

Ҳар қайд ўлурса маҳ балодурки, булбула
Гар шоҳи гулдан ўлса, кудурат, верар қафас...

Ул ғамзадан, кўнгил, агар истарсан илтифот,
Тиғи тажарруд ила жонингдан алоқа кас.

Ўлмаз вужуди ошиқа ишқ ичра эътибор,
Дурмаз, Фузулий, оташи ҳижрона хору хас.

Эй хуш ул мастки, билмаз ғами олам на эмиш,
На чекар олам учун ғам, на билур ғам на эмиш.

Бир пари силсилаи зулфина душдум ногаҳ,
Шемди¹ билдим сабаби хилқати одам на эмиш.

Воиз авсофи жаҳаннам қилур, эй аҳли вараъ²,
Вор анинг мажлисина, кўрки, жаҳаннам на эмиш.

Ўқи кўксимдан ўтуб, колмиш эди пайкони,
Оҳ, билдим сабаби оҳи дамодам на эмиш.

Эй Фузулий, мазаи сокийи сахбо билдинг,
Тавба қил, то биласан зарку³ риё ҳам на эмиш.

¹ Ш е м д и (ш и м д и) – эъди.

² А ҳ л и в а р а ъ – такводорлар, парҳезкорлар.

³ З а р к – макр, хйла, мунофиклик.

Бу кун тиғин чекиб, чикмишдур ул номехрибон сархуш,
Сақин, эй раҳм эдан жонинаким, билмаз амон сархуш.

Анга, хушёр, экан дарди дил истарман, деям, соқий,
Паёпай¹ сунма жоми, қилма ул сарви равон сархуш.

Дагил такводан этсам бода таркин, ваҳмин андандур
Ки, изҳор айлайим халқ ичра ишқин ногаҳон сархуш.

Магар қон ичмак ила асрамиш наргисларинг, вар на
Басе май нӯш эданлар² кўрдим, ўлмаз буйла қон сархуш.

Майи ишқинг-ла сармаст ўлдуғим эдан ниҳон қолмаз,
Маҳоли ақлдурким, сахлая розин ниҳон сархуш.

Кўнгил то ўлди беҳуд, олди ғамзанг жоними тандан,
Верар яғмоя нақди ганжин олғач посбон сархуш.

Фузулий, ғайр ила хилват магар базм этмиш ул гулрух,
Рақибии кажрави кўрдим бу кун бори ёмон сархуш.

¹ П а ё п а й – кетма-кет, муттасил.

² Н ў ш э т и ш – ичиш.

Билмаз эдим – билмак оғзин сиррини душвор эмиш,
Оғзини дерларди йўқ, дедикларинча вор эмиш.

Ожиз ўлмиш йикмаға оҳ ила кўхи Кўҳқан,
Найласин мискин, анинг ишки ҳам ул миқдор эмиш.

Тоша чекмиш халқ учун Фарҳод Ширин суратин,
Арз қилмиш халка маҳбубин, ажаб беор эмиш.

Каъба эхромина¹ зоҳид, дедилар, бел боғлади,
Айладим таҳкик – анинг боғландиғи зуннор эмиш.

Умрлардур айларам аҳволи дунё имтихон,
Нақди умру ҳосили дунё ҳамон бир ёр эмиш.

Завки дийдори-ла дилдоринг йўқ этдим ворими,
Давлати боқийки, дерлар, давлати дийдор эмиш.

Дун Фузулий оразинг кўргач, равон топширди жон.
Лоф эдиб дердики, жоним вор, амонатдор² эмиш.

¹ Э х р о м – 1) мусулмонларнинг ҳаж қилиш чоғидаги махсус кийими; 2) қасд этиш, ният қилиш.

² А м о н а т д о р – бировнинг омонатини асраш.

Дилки, сарманзили¹ ул зулфи паришон ўлмиш,
Нўла журмеки², осилмоғина фармон ўлмиш.

Шоҳсан мулки малоҳатда, санга қуллар чўх,
Бири улдурки, вориб Мисрда султон ўлмиш³.

Раҳм эдуб ошиқинга, ҳашр⁴ кунӣ ёқмаялар
Ки, бу дунёда асири ғами ҳижрон ўлмиш.

Дедилар ғам кутурур бода, кўп ичдим, сансиз
Ғами ҳижрона муфид⁵ ўлмади ул, кон ўлмиш.

Боғбони чамани даҳра хаёли даҳанинг,
Сабаби тарбияти ғунчаи хандон ўлмиш.

Одам аввал сари кўйинг веруб, олмиш жаннат,
Эшидуб таъни малак, сўнгра пушаймон ўлмиш.

Эй Фузулий, маним ахволима бир вокиф йўк,
Бўйлаким, олам анинг ҳуснина ҳайрон ўлмиш.

¹ С а р м а н з и л – асосий, биринчи манзил.

² Ж у р м – гуноҳ, айб.

³ Бу ерда Юсуф алайҳиссаломга ишора қилинмоқда. Ўғай акалари томонидан мисрлик савдогарларга арзимас пулга сотиб юборилган Юсуф Мисрда муқим бўлиб, Миср султони даражасига эришади.

⁴ Х а ш р – қиёмат, махшар.

⁵ М у ф и д – фойдали.

Хубоби ашки хунин жисмими элдан ниҳон этмиш,
Ғами ишқинг мани расвойи беному нишон этмиш.

Кўтурмиш хокдан тугёни ашқим хору хошоки,
Бошим узра маломат кушлари-чун ошён этмиш.

Буқуб меҳнат юкиндан қаддими, чихмиш танимдан жон,
Тавофи кўйинг этмак қасдина таййи¹ макон этмиш.

Санинг-ла даъвийи ҳусн этдиги-чун мулки ҳусн ичра,
Фалак таъзир эдуб, Лайлини расвойи жаҳон этмиш.

Магар таркиби Исо хоки кўйи дарғаҳингдандур
Ки, дурмиш хокдан қадри-ла азми осмон этмиш².

Кезан пайконларингдур танда, ё жон боғина ишқинг,
Бало сарчашмасиндан ҳар тараф сувлар равон этмиш.

Фузулийдан мизожин мунҳариф³ кўрдим бу кун ёринг,
Магар фурсат бўлуб, бир шамма⁴ ҳолиндан баён этмиш.

¹ Т а й – юриш, кезиш, босиб ўтиш.

² Куръони қаримда зикр қилинишича, Исо алайҳиссалом тириклайин осмонга кўгарилган ва Қиёмат куни арафасида ер юзида яна пайдо бўлади.

³ М у н х а р и ф – бу ерда: кутулиш, холи бўлиш.

⁴ Ш а м м а – озгина.

Токи тоқи зарнигорин¹ чарх вайрон айламиш,
Хишти зарринин сабо фарши гулистон айламиш.

Котиби тақдир² хатти сабз таҳрир этмака
Лавх³ гулзори хазон барги зарафшон⁴ айламиш.

Қатъ эдуб фасли хазон оби равон шерозасин
Нухаи гулзоринг аврокин⁵ паришон айламиш.

Давр жаврин кўрки, нузҳатгоҳи⁶ аҳли завқ экан,
Жўйбори⁷ гулшани занжири зиндон айламиш.

Айламиш тадбири ташвиши хазон торожина,
Лола рангин рахтини⁸ доғ ичра пинҳон айламиш.

Рўзгорин тийра⁹, бахтин қора, нутқин лол эдуб,
Мотаи гул булбули зоғ ила яксон айламиш.

Эй Фузулий, даҳр ҳолин шохи гулдан қил қиёс
Ким, веруб аввал тажаммул¹⁰, сўнгра урён айламиш.

¹ Зарнигор – олтин билан безалган.

² Котиби тақдир – тақдирларни битувчи Аллоҳ таоло.

³ Лавҳ – Аллоҳ инсониятнинг тақдирларини ёзган китоб (Лавҳул Махфуз)

⁴ Зарафшон – зар сочувчи.

⁵ Аврок – 1) варақлар, саҳифалар; 2) барглар, япроқлар.

⁶ Нузҳатгоҳ – дилкушо оромгоҳ, хушхаво ва ёқимли жой.

⁷ Жўйбор – серсув арик.

⁸ Рахт – 1) нарсас; 2) кийим.

⁹ Тийра – қора, хира, қоронги.

¹⁰ Тажаммул – шукух, дабдаба, хашамат.

Ғунчасин гул булбулинг катлина пайкон айламиш,
Булбул очилгон гули юзина қалқон айламиш.

Гул арусин¹ сулх учун булбул никоҳ этмиш, магар
Ўзини ёшил будоғ ичинда пинхон айламиш.

Ғунча пайконини тез этмаклик эчун шохи гул
Жисмини бошдан-оёға мисли суҳон² айламиш.

Даҳраро гар бир синик девор кўрсанг, уйла, бил,
Ул Сулаймон мулкидурким, чарх вайрон айламиш.

Эй Фузулий, меҳрина орданма – чархинг гардиши
Кўка стурмиш, вале хок ила яксон айламиш.

¹ А р у с – келин, келинчак.

² С у х о н – эгов.

Жисмими ёндирма, раҳм эт ёшима, эй бағритош!
Эҳтиёт эт, ёнмасин ногаҳ қуру ўдинда ёш.

Хуш кечар наззорайи хуснинг-ла умрим, вор умид
Ким, эда макбули даргоҳинг мани хусни маош.

Тавфи¹ кўйингда оёғдан-боша эрмиш бир мадад,
Нўла гар қаддим буқуб, ҳар дам оёғим ўлса бош.

Фитна ёйин қурмаға оташми ўлмиш эҳтиёж
Ким, урусан олама оташ чотуб пайваста² қош.

Эй ҳубоби ашк, ноёб эт тани урёними
Ким, бу расво пардами чок этди, сиррим килди фош.

Пора-пора кўнглиминг сўзи даруна тоби йўк,
Кўз йўлинда катра-қатра қон ўлуб чиксайди қош.

Эй Фузулий, гарқи хуноб этди кўз мардумларин,
Кўрайим қуллоби мужгона дизилсин қонли ёш.

¹ Т а в ф – айланиш, зиёрат.

² П а й в а с т а – тугашган.

Бути наврасим намоза шабу рӯз роғиб ўлмиш,
Бу надиндур, Аллох, Аллох, бута сажда вожиб ўлмиш.

Асари қабули тоат анга вермиш ўйла ҳолат
Ки, кулуби аҳли ҳола ҳаракоти жозиб ўлмиш.

Фараҳим кӯруб, жафосин ҳасанота дохил айлар,
На малакким, ул парининг амалина котиб ўлмиш.

На ажаб гар ўлса ғамдан туниму куним баробар,
Назаримдан ул юзи кун неча кунки, ғойиб ўлмиш.

Ғами ҳажрдурким, ортар асари-ла ишқ завки,
Ғалат айламиш Фузулийки, висола толиб ўлмиш.

Халқа хўблардан висоли рохатафзодур¹ ғараз,
Ошиқа анжак тасарруфсиз² тамошодур ғараз.

Зоҳидо, тарк этма шоҳидлар³ висоли роҳатин,
Гар ибодатдан ҳамин⁴ ғилмону⁵ хавродур⁶ ғараз.

Хуру кавсарданки, дерлар равзаи ризвонда вор,
Соқийи гулчехраву жоми мусаффордур ғараз.

Завқсиз лозим чиқар дунёдан ул дунёпараст
Ким, анга дунёдан анжак завқи дунёдур ғараз.

Роҳат ўлсайди ғараз дунёда – фақр истарди халқ,
Ғолибоким, халқа бир беҳуда ғавғодур ғараз.

Ориф ул, савдойи ишқ инкорин этма, эй ҳақим
Ким, вужуди халқдан анжак бу савдодур ғараз.

Кил Фузулий, тарки иброми⁷ такаллумким, етар
Сурати холинг гар изҳори таманнодур ғараз.

¹ Рохатафзо – роҳатни оширувчи.

² Тасарруф – бу ерда: ихтиёр.

³ Шоҳидлар – гузал маҳбубалар.

⁴ Ҳамин – шу, ушбу.

⁵ Ғилмон – 1) гуломлар, хизматкорлар; 2) жаннатдаги хизматкор бола.

⁶ Хавро – хурлар. Жаннатдаги тақводорларга насиб қиладиган оҳу кўзи гузаллар.

⁷ Ибром – кисташ, зурлаш, жонга тегиш.

Кил, сабо, кўнглим паришон ўлдигин жонона арз,
Сурати холин бу вайрон мулкинг эт султона арз.

Дархам¹ ўлмиш сунбулинг, гўёки қилмишдур анга
Мў-бамў² холи дилим, диллар узодуб шона арз.

Танда жоним бир паринингдур, амонат сахларам,
Ул замонданким, амонат қилдилар инсона арз.

Халк куфр аҳлина иймон арз эдар, ман дам-бадам
Куфри зулфинг³ айларам кўксимдаги иймона арз.

Сурати бежон ила жаннат тўлар бутхонатак,
Қилсалар жаннатда тасвиринг чекуб, ғилмона арз.

Мунъиминг арзи тажаммулдур иши фақр аҳлина,
Нўла гар дил қилса хар дам дарди ишқинг жона арз.

Эй Фузулий, бўйла пинхон тутма ашки олинги,
Айла хар ранг илаким, вор, ул гули хандона арз.

¹ Д а р х а м – сочилган, ёзилган, паришон.

² М ў - б а м ў – бирма-бир, тўла.

³ К у ф р и з у л ф – тасаввуфда дунёга боғланиб, ҳақни унутиш. Сўфий наздида ишқинг кофири бўлиш ҳақиқий иймонга эга бўлишдир.

Қилмоғил маҳкам, кўнгил, дунёя оқди иртибот,
Сан бир овора мусофирсан, бу бир вайрон работ¹.

Бу чаманда гунчалар, гуллар кўран ориф билур
Ким, сабот² устинда қилмаз ҳеч кабуз инбисот³,

Аҳли ирфондур жаҳон кайфиятин таҳқиқ эдан
Ким, нишотиндан бўлур юз ғам, ғаминдан юз нишот.

Ишк даврони манга топширди Мажнун навбатин,
Холи ўлмаз нақши арбоби вафодан бу бисот.

Ҳар кўран маҳруя сарф этма, Фузулий умринги,
Бевафолардан ҳазар қил, тут тариқи эҳтиёт.

* * *

Зихи, жавоҳири эҳсони ома маъдани хос,
Дури шафоат учун баҳри раҳмата ғаввос.

Етиб ҳузуринга меърож вақти қилмишлар,
Қамар хусули муассир, суҳайл⁴ касби ҳавос.

Фалак ҳам ул кеча бўлмиш сафоки, сўфитак
Қарор тутмаюб, ўлмиш у базмда раққос.

Раҳи мутобаатингдур тариқи фавзу нажот,
Ҳавойи марҳаматингдур умиди хайру халос.

Тафохур айла, Фузулийким, андан ўзга дагил,
Санга замонада нақши саҳифаи ихлос.

¹ Работ – қарвонсарой, мусофирхона; мажозан: дунё.

² Сабот – барқарор, мустаҳкам, боқий.

³ Инбисот – ёйилиш, ётилиш.

⁴ Суҳайл – порлоқ юлдуз.

Дурждур лаъли равонбахшинг, дури шахвор лафз,
Дурждан дурлар тўкарсан айласанг изҳор лафз.

Уйла оғзинг тангдурким, сўйлашар соат санга,
Гарчи нозикдур, верур албатта бир озор лафз.

Етмак ўлмаз лафзи жонбахшинг-ла оғзинг сиррина,
Вахйидур¹ гўё буким, мутлак оғиз йўқ, вор лафз.

Неша лаълинг кеч келур гуфтора, гўёким билур,
Ман киби ул лаълдан айрилмоғи душвор лафз.

Гунча лаълига латофатдан дам урмиш, билмазам
Найлар изҳор айлагач ул лаъли гавҳарвор лафз.

Эй Фузулий, истарам дилдор ҳолим сўрмая,
Рашкданким, бўлмасун васли лаби дилдор лафз.

¹ В а х й и (в а х и й)– Аллоҳ таолонинг ўз пайгамбарларига фаришталар орқали юборган буйруқ ёки кўрсатмалари; илоҳий хабар.

Офтоби талъатинг¹ тутдукча авжи иртифоз²,
Қатли аҳли ишка тиғи ғамзадур андан шуоъ.

Дашт тутмоқ одатин қўймишди Мажнун ишқда,
Шухраи шаҳр ўлмоғин расмин ман этдим ихтироъ.

Зарқ дарёсинда бир хошокдурким, чирканур,
Сўфийи³ шайёдким⁴, даврон тутуб, айлар самоъ.

Кечдигим дунёву уқбодан санинг-чун ўлди фош,
Тўғри дерлар: «Кулли сиррин жовазал-иснайна шоъ»⁵.

Ул бути саркаш келур, солмиш жамолиндан никоб,
Эй саломатал-фироқ⁶, эй ақлу иймон, алвидоъ.

Жону дил бир умрдур тиғинг-чун айларлар жадал,
Кирмадан тиғинг санинг ўртоя катъ ўлмаз низоъ.

Эй Фузулий, охират мулкина лозимдур сафар,
Бўйла фориғ кезма, тақводан мухайё қил матоъ⁷.

¹ Т а л ъ а т – 1) юз, чехра; 2) дийдор.

² И р т и ф о ъ – кўтарилиш, юксалиш.

³ С ў ф и й – тарикатга кириб, дунёдан кунгил узган, риёзат боскинчларини босиб
утиб, Ҳаққа интилавётган киши.

⁴ Ш а й ё д – маккор, фирибгар, хийлагар.

⁵ М а ъ н о с и: ҳар сир иккинчи кимсадан ўтса, ёйилиб кетади.

⁶ А л - ф и р о қ – айрилиқ вақтида ва ҳижрон азобида айтиладиган нидо сузи.

⁷ М а т о ъ – бу ерда: мол-дунё, бойлик, давлат.

Ёр васлин истаян кесмак керак жондан тамаъ,
 Ҳар кишиким васли ёр истар, кесинг ондан тамаъ.

Орзуйи васли жонон жона офатдур, кунгил,
 Ё тааллук жондан уз, ё васли жонондан тамаъ.

Чун манга бир зарра йуқ тоби тамошойи жамол,
 Ман кимам, васл этмак ул хуршиди рахшондан тамаъ.

Ошик улдурким, таманнойи балойи ҳажр эда,
 Йўкса чўқдур меҳр эдан ул мохитобондан тамаъ.

Риштаи гули амал доми балодур, найлайим,
 Узмак ўлмаз ул сари зулфи паришондан тамаъ.

Оразин кўрмак ҳаётим тоза айлар, ваҳ, на айб,
 Гар гадо важҳи маошин¹ қилса султондан тамаъ.

Муттасил хирмон қилур ҳосил тамаъдан аҳли ҳирс,
 Турфақим, ортар анга келдикча хирмондан тамаъ.

Истар ўлсанг ҳасрату хирмона ҳардам душмамак,
 Кес, Фузулий, даҳрдан уммиду даврондан тамаъ.

¹ В а ж х и м а о ш – тирикчилик воснталари.

Дил узодур баҳс ила ул орази хандона шамъ,
Ўд чиқар оғзиндан, этмазми ҳазарким ёна шамъ?

Нўла ғайрат оташи жоним эритса мумтак,
Бу на сўздурким, демишлар орази жонона шамъ?

Орази жонон ила баҳси камоли хусн эдар,
Дил учиндандурки, ҳар соат душар нуксона шамъ.

Гаҳ оёғи боғли, гаҳ буйни надандур, билмазам,
Бир пари ишқиндан ўлмишдур магар девона шамъ.

Нўла жоним қоматинг истарса, кўнглим оразинг,
Расмдур оламда: булбул гул севар, парвона шамъ.

Қил шабистони мунавварким, нисоринг¹ қилмоға
Риштадан дурлар чекуб, жамъ айламиш домона шамъ.

Эй Фузулий, шавқдан ёқдинг танинг рўзи висол,
Нетдинг, эй ғофил, керакмазми шаби ҳижрона шамъ?

¹ Н и с а р – 1) сочиш, сочқи; 2) фидо.

Кел, эй роҳат сонан асбоб жамъин, қилма нодонлиғ,
Тарики фақр тутким, фақр эмиш оламда султонлиғ.

Мурод ар салтанатдан коми дилдур, нафса тобеъсан,
На ҳосил салтанат оди-ла қилмоқ бандафармонлиғ.

Паришонликдан, эй ахли жаҳон, сиз жамъ эдинг хотир
Ки, ман жамъ айладим ҳар қанда вордир бир паришонлиғ.

На толеъдур буқим, оламда оғоз¹ этмадим бир иш
Ким, ул ишдан саранжом этмадим ҳосил пушаймонлиғ.

Манга зулми сарих² ул кофир айлар, кимса манъ этмаз,
Фуззудий, куфр ўлурми гар десам йукдур мусулмонлиғ?

¹ Оғоз – бошланиш, киришиш.

² Сарих – ошқора, аник, ойдин.

Сокиё, май сунки, доми ғамдурур хушёрлиғ,
Мастлиқдурким, килар ғам аҳлина ғамхорлиғ.

Вор фикрин, йўқ ғамин чекмак надур, бир жом ила
Бехабар қилким, манга бир ўла йўклиғ-ворлиғ.

Жон матоъининг баҳосидур наким, даврон верур,
Турфа¹ буким, сонурам шафкатдур, ул ғаддорлиғ².

Мандан охир чун қилур безорлиғ асбоби дахр³,
Дахр асбобиндан аввал ман қилам безорлиғ.

Таънаи ағёр чекмакдур ишим бир ёр учун
Ким, ўлуб ағёра ёр, айлар манга ағёрлиғ.

Чекма заҳмат, чек алинг тадбири дардимдан табиб
Ким, дагил сан билдигинг ман чекдигим беморлиғ.

Эй Фузулий, айларам қатъи тааллук⁴ комудан,
Бу тарик ичра манга тавфиқ⁵ эдарса ёрлиғ.

¹Турфа – кизик, ажабланарли; нодир, кам учрайдиган.

²Ғаддор – мажор, хийлагар, хоин.

³Асбоби дахр – дунё бойликлари, неъмат ва лаззатлари.

⁴Қатъи тааллук – боғлиқликлардан халос бўлиш.

⁵Тавфиқ – ёрдам, мадад, кумак.

Айш учун бир турфа манзилдур баҳор айёми боғ,
Анда тутсун гунчаваш ҳар кимки, айш истар утоғ.

Гунчалар очилди, сайри боғ эдинг, эй ахли дил
Ким, кӯруб гуллар кўнгиллар очилан чоғдур бу чоғ.

Сандан, эй булбул, фузундур манда мехнат фасли гул,
Сансану минг тоза гул, холо ману минг тоза доғ.

Боға сарвим келдигин билмиш саҳардин шохи гул,
Равшан этмиш раҳгузори узра ҳар ён минг чироғ.

Чексалар занжир ила гулзора кетманким, манга
Сунбули зулфинг фироқиндин мушаввашдур¹ димоғ.

Мавсуми гулдур, вале кетман чаман сайринаким,
Равзаи кўйинг манга ул сайрдан вермиш фароғ².

Маҳрам ўлмаз риндлар базмина май нӯш этмаян,
Эй Фузулий, чек аёк ул базмдан, ё чек аёғ.

¹ Мушавваш – ташвишли, беором, паршон.

² Фароғ – 1) тивчлик, хотиржамлик; 2) роҳат, хурсандчялик.

Эй хаданги ғаминга сийнаи аҳбоб хадаф¹,
Мунтазир ханжари мужгонинга жонлар саф-саф.

Хоки даргоҳинга ҳар субҳ сураи кун юзини,
Ғолибо, андан анга ҳосил улубдур бу шараф.

Ҳошалиллоҳки², бу девонаи шавқи хатинга
Сабаби қайд ўла занжири сутури³ Мусфаҳ⁴.

Солди дарёя сабо ханжари ғамзанг ваҳмин
Ки, чикормоя дахи гавҳари носуфта⁵ садаф.

Эй кунгил, олама алданма, санга ранг верур,
Хокдурким, ани гаҳ лаъл қилур, гоҳ хазаф⁶.

Базми Жамшид⁷, фано бўлмоқ ила билдимким,
Давр жавриндан эмиш навҳаи⁸ най, нолайи дафъ⁹.

Эй Фузулий, талаби рутбаи ирфон айла,
Жаҳл ила ҳосили авкоти¹⁰ шариф¹¹ этма талаф¹².

¹ Х а д а ф – нишон.

² Х о ш а л и л л о ҳ – Аллоҳ сакласин.

³ С у т у р – 1) сатрлар, хятлар; 2) от-улов.

⁴ М у с ф а ҳ – Қуръон.

⁵ Н о с у ф т а – айбсиз, нуксонсиз; бутун.

⁶ Х а з а ф – сопол.

⁷ Ж а м ш и д – қадимги Эроннинг афсонавий подшоҳи.

⁸ Н а в ҳ а – йиғи, фарёд, фиғон.

⁹ Д а ф ъ – доира, чилдирма.

¹⁰ А в к о т – вақтлар, дамлар.

¹¹ Ш а р и ф – шарафли, азиз, қадрли.

¹² Т а л а ф – нобуд бўлиш, йўқ бўлиш.

Меҳнати ишқ, эй дил, осондур деюб чўқ урма лоф,
Ишқ бир юкдурки, хам бўлмиш анинг остинда Қоф¹.

Ўлма холи дурдкашлар² суҳбатиндан, эй кўнгил,
Гар диларсан, эдасан ойинаи идроки соф.

Субҳидам зулфинг доғит, ё шом арзи ораз эт,
Қўйма субҳу шом аросинда тариқи ихтилоф.

Рашки рухсоринг дили хуршида солмиш изтироб,
Ғайрати каддинг мизожи шамъа вермиш инхироф³.

Хоки кўйинг Каъбая нисбат қилан билмазмиким,
Бунда ҳардам, анда бир навбат ўлур вожиб тавоф.

Ваҳмим андандурки, мумкин ўлмаё ғамдан нажот,
Фарриж-ил лаҳумма ҳамми, нажжини мимма нахоф⁴.

Эй Фузулий, зоҳид ар⁵ даъвойи ақл айлар, на суд,
Нафйи завқи ишқдур жаҳлина⁶ айни эътироф.

¹ Қ о ф – бутун дунёни ураб олган тоғ тарзида тасаввур қилинади.

² Д у р д к а ш – май куйкасини ичувчи, ута майхур. Тасаввуф адабиётида яқранг сўфийлар, маломатийлар тушунчасида ўтган, қўлдан кетган иш маъносига келади.

³ И н х и р о ф – четлашиш, чекиниш.

⁴ М а ъ н о с и : Аллоҳим мени ғамдан халос эт, кўркувдан нажот бер.

⁵ А р – агар.

⁶ Ж а х л – 1) нодонлик, билимсизлик; 2) ғафлат, жаҳолат.

Ўлур рухсоринга кун, лаълинга гулбарги тар ошиқ,
Санга ўксук дагил – кукдан ёғар, ердан битар ошиқ.

Манга максуд тарки ишқ эди, ваҳким, майи хуснинг
Ўлуб кун-кундан афзун, килди кун-кундан батар ошиқ.

Тамошойи жамолингдан назар аҳлини манъ этма,
На суд, ул хўб юзданким, анга қилмаз назар ошиқ.

Чаманда пойбўсингдан¹ ўлубдур сабзалар хуррам,
Ҳамон бир сабзача ўлмоға оламда нетар ошиқ?

Қилурсан минг жигар кон хар ёнга боқдиқча, эй золим,
На бохмоқдур бу, ҳардам қандан олсин бир жигар ошиқ?

Қирирсан аҳли ишқи, тутолим кимса алинг тутмаз,
На ишдур бу – керакмазми санга, эй сиймбар², ошиқ?

На парвона дуяр бир шуълая, на шамъ бир оҳа,
Фузулий, сонмаким, бенгзар санга оламда ҳар ошиқ.

¹ П о й б ў с – оёқни ўпиш.

² С и й м б а р – окбадан, кумушбадан; гўзал; маъшука.

Тоби хуршид махи рўйинга вермиш равнак,
Токи, зебо хат учун ўла бу тазҳиби¹ варак.

Акси қаддинг-ла кўран доирайи ойинайи
Дер махи бадрдур² ангушти³ нубувватдан⁴ шақ⁵.

Санга гулшанда нисор этмак учун ҳар наргис
Кетурубдур боша олтун дўлу бир сийм табак.

Ҳар санам Мусхафи ҳусни Ҳақа бир оятдур,
Мақтаби ишқда ҳар дил анга бир тифли сабак.

Ошиқ ўлмоқ санга басдур биза бурхону⁶ жунун,
Ҳусна ақл аҳли муқайяд⁷ ўла билмаз мутлак.

Расмдур ошиқа келмак қоши ёлардан оҳ,
Ишқ пайдо ўлалӣ бўйла қурулмиш бу насақ⁸.

Шоҳдур ҳусн бисотинда бу кун ул гулруҳ,
Эй Фузулий, мани овора сурулмиш байдақ⁹.

¹ Т а з ҳ и б – зарҳал бериш, тилла суви югуртириш.

² Б а д р – ўн тўрт кунлик ой, тўлин ой.

³ А н г у ш т – бармоқ.

⁴ Н у б у в а т – 1) пайгамбарлик; 2) муъжиза курсетиш.

⁵ Ш а қ – ёриш, ёрилиш, синдириш.

⁶ Б у р х о н – далил, ҳужжат.

⁷ М у қ а й я д – боғланган, банд, гирифтор.

⁸ Н а с а қ – равиш, тартиб, қоида; ҳолат, аҳвол.

⁹ Б а й д а қ – шахмат пиёдаси.

Ўлмаз ўлди кўруб аҳволими эл хўблара ошиқ,
Ишқ наҳйинда¹ бу расволиғи кўр шаръа мувофик.

Келур ўлсанг килурам фарши раҳинг пардаи чашм,
Дахи нам вор, азизим, кўза қарши санга лойик.

Кулуб очилмок умулмаз даҳанингдан, магар улдур
Жузьким лоятажаззо² дер анга аҳли дақойик.

Бағриминг пораларин кўзларим осмиш мужалардан,
Мардуми гушанишин³ кандану кандан бу алойик⁴.

Кечалар шамъ ёнар, ашқ тўкар субҳ галинча,
Жон верур субҳ келур дамда, зиҳи ошиқи содик.

Сабқат⁵ этмишди жигар кони кўзим ёшина бир дам,
Ишқ ҳукм этди, яна жори ўла одати собик.

Эй Фузулий, ўзинги гушанишин эт хуми майтак.
Ўла ногаҳ ўласан қошифи асрори ҳақойик⁶.

¹ Наҳйи – манъ этиш, қайтариш.

² Маъноси: хиссалардан ажралмаган бўлак.

³ Гушанишин – хилватда ўтирувчи.

⁴ Алойик – алоқалар, муносабатлар; дунё неъматларига майлу хавас.

⁵ Сабқат – пешкадам, илғор.

⁶ Ҳақойик – ҳақиқатлар.

Эй фироки лаби жонон, жигарим хун этдинг,
Чехраи зардими хуноб ила гулгун этдинг.

Жигарим қонини күз ёшина тўкдинг, эй дил,
Вора-вора ани Қулзум¹, буни Жайхун этдинг.

Неча хусн ила сани Лайлия нисбат қилайим,
Билмаюб кадрими, тарки мани Мажнун этдинг.

Сўйладингким, тутарам шод кунгилларда маком,
Шод экан, бу сўз ила кўнглими маҳзун этдинг.

Аҳд қилдингки, жафо кесмаясан ошиқдан,
Ошиқи ваъдаи эҳсон ила мамнун этдинг.

Журъа-журъа май ичуб, зеби жамол орттирдинг,
Зарра-зарра кўзиминг нурини афзун этдинг.

Эй Фузулий, окидуб сели сиришк оғлаяли,
Ишк аҳлини фиғон этмаги қонун этдинг.

¹ Қулзум - Кизил денгиз.

Қилди зулфингтак паришон ҳолими холинг санинг,
Бир кун, эй бедард, сўрмазсан надур холинг санинг.

Кетди бошингдан, кўнгил, ул сарв қаддинг сояси,
Оғлаким, идбора¹ табдил ўлди икболинг санинг.

Зийнат эчун жисм деворинда этмаздим ерин,
Чекмасайди ишқ жон лавҳинда тимсолинг санинг.

Тез чекмазсан жафо тигин мени ўлдирмака,
Ўлдирар охир мани бир кун бу эҳмолинг² санинг.

Ғарки хуноби жигар қилмиш кўзим мардумларин
Орзуйи холи мушкину рухи олинг санинг.

Домгоҳи³ ишқдан тут бар канор⁴, эй мурғи дил,
Синмадан санги маломатдан пару болинг⁵ санинг.

Сояваш чўхдан, Фузулий, хоки кўйинг ясланур,
Будур уммидимки, бир кун ўла помолинг⁶ санинг.

¹ И д б о р – бахтсизлик, тушкунлик, ишнинг орқага кетиши.

² Э х м о л – бепарволик, сусткашлик.

³ Д о м г о ҳ – ов учун тузук қўйилган жой; мажозан: дунё.

⁴ К а н о р (к а н о р а) – сохил, кирғок; чет, ён. Б в р к а н о р – четга.

⁵ П а р у б о л – канот.

⁶ П о м о л – поймол, оёғости, эзилган, босилган.

Чашмими ашк ила ганжи дури макнун¹ этдинг,
Мардуми чашмими эҳсон ила Корун² этдинг.

Майи гулгуни, дединг, акла зиёндуру, соҳид,
Бумидур ақлки, тарки майи гулгун этдинг?

Жоним олдинг май учун, соқий, ичирдинг манга қон,
Дод алингданки, мани ол ила мағбун³ этдинг.

Хаттинги офати жон ўлдугини билдирдинг,
Лутф қилдингки, мани воқифи мазмун этдинг.

Дил тутар мори⁴ сари зулфинги ваҳм айламаюб,
Билмазамким, анга таълим на афсун этдинг.

Тонимаз ўлди мани таъна эдан аҳли риё,
Шукрим, холими, эй ишк, дигаргун⁵ этдинг.

Эй Фузулий, на мурод ўлди муяссар, билман,
Бунчаким ҳасрати лаъли-ла жигархун⁶ этдинг.

¹ Дури макнун – садаф ичидаги дур.

² Қорун – Мусо алайҳиссалом даврида яшаган, ҳад-ҳисобсиз бойлигини хайрли ишларга сарфламай, ҳасисликда ном чиқарган шахс. Бу такаббур кимсани охир-оқибат бутун мол-дунёси билан бирга ер юттан. У Шарк адабиётида ҳарислик ва ҳасислик тимсоли ҳисобланади.

³ Мағбун – 1) алданган, зарар кўрган; 2) одамгарчиликдан чиққан.

⁴ Мор – илон.

⁵ Дигаргун – бошқача, ўзгача.

⁶ Жигархун – бағри қон.

Эй мах, маним-ла дўстларим душман айладинг,
Душман ҳам айламаз бу ишиким, сан айладинг.

Пайконларинг-ла дўлди таним – офарин санга,
Бедод чекмая танимни оҳан айладинг.

Таҳсин сангаки, кўнглим эвин тийра кўймадинг,
Ҳар захми новакинг анга бир равзан айладинг.

Ўлсун зиёда рифъатинг, эй оҳи оташин,
Меҳнатсаромизи бу кеча равшан айладинг.

Ўқсулмасин тароватинг, эй ашки лолагун,
Гул-гул домуб, мақомимизи гулшан айладинг.

Жон чикса, манзил этмаз, эв тут хубобдан,
Эй кўз ёшики, қасди бинойи тан айладинг.

Мумкин дагил, Фузулий, жаҳонда икоматинг¹,
Беҳуда сан бу марҳалада² маскан айладинг.

¹ И к о м а т – 1) яшаш, истикомат қилиш; 2) бир жойда туриш, муқим бўлиш.

² М а р ҳ а л а – 1) манзил, масофа; 2) манзилгоҳ, қарвонсарой.

Шамъи руйинг офтоби оламородур санинг,
Нури Ҳақ хуршиди рухсорингда пайдодур санинг.

Сансан ул жавҳарки, дуржи мумкинот¹ ичра бу кун
Мумкин улон айбдан зотинг мубарродур² санинг.

Жон верур лаълинг таманносинда минг оби ҳаёт,
Файзинга лабташна юз Хизру Масиходур санинг.

Сарву гул наззорасин найлар санга ҳайрон улон
Ким, қадинг сарву рухинг гулбарги раънодур санинг.

Рози ишқинг халқдан қилмоқ ниҳон мумкин дагил,
Ошиқинг ул ваҳждан оламда расводур санинг.

Қилди шавқинг ишқ ғаввоси кўзинг мардумларин,
Эй дури тар, манзилинг гўё бу дарёдур санинг

Жумла офок³ ахлидан чекмиш тааллуқ доманин,
То Фузулий хастая васлинг таманнодур санинг.

¹ М у м к и н о т – жами мавжудот.

² М у б а р р о – озода, холи.

³ О ф о к – дунё, олам.

Ўйла раънодур, гулим, сарви хиромонинг санинг
Ким, кўран ҳар кўз ўлур, албатта, ҳайронинг санинг.

Кокилингтақ бошинга чирманмақ истар хотирим,
Эй ману юз ман киби саргашта қурбонинг санинг.

Оразинг давринда жамъиятдан ўлсин ноумид,
Ўлмаёян ошуфтаи зулфи паришонинг санинг.

Чун ажабдур лаъла гўёлиғ, на мўъжиздур, буқим,
Айлар изхори суҳан лаъли дурафшонинг санинг.

Чарх ёйиндан отилди жонима тийри ажал,
Лек андан тезрак тебранди мужгонинг санинг.

Доғи ҳижронинг ўдин бенгзатмақ ўлмаз дўзаха,
Ўлмасун кофир асири доғи ҳижронинг санинг.

Эй Фузулий, ўйлақим, бемори дарди ишқсан,
Йўқдурур ўлмақдан ўзга ҳеч дармонинг санинг.

Сабо, лутф этдинг, аҳли дарда дармондан хабар вердинг,
Тани мажруҳа жондан, жона жонондан хабар вердинг.

Хазони ғамда кўрдинг изтиробин булбули зоринг,
Баҳор айёмитак гулбарги хандондан хабар вердинг.

Сўзингни ваҳйи нозил гар дер эсам, ҳеч куфр ўлмаз,
Жаҳони тутмиш экан куфр, иймондан хабар вердинг.

Дедилар ёра ушшоқинг келур жамъ этмака кўнглин,
Магарким ёра ушшоқи паришондан хабар вердинг.

Сулаймон маснадиндан деви гумроҳ рағбатин кесдинг,
Денгизда хотами ҳукми Сулаймондан хабар вердинг.

Фузулий рўзгорин тийра кўрдинг шоми хижрондан,
Насими субҳтак хуршиди рахшондан хабар вердинг.

Бако мулкин диларсан, фоний эт ворингни дунётак,
Этак чек кўрдигингдан офтоби оламоротак.

Тааллуқ зулматин тажрид¹ хуршидина қил матлаъ²,
Агар оламда бир кун кўрмак истарсан Масихотак.

Кўнгил ҳар сурати Ширина верма, ич майи маъни,
Ҳазар қил, тоша чолма тешани Фарҳоди шайдотак.

Рафикинг ўлса дилсиз жонивар ҳам, сахла роз анда,
Сакин, сирринг душурма диллара Мажнуни расвотак.

Етар товустак ужб³ ила қил оройиши сурат,
Вужудингдан кечиб, оламда бир од айла Анқотак⁴.

Гуҳартак қилма тағйири табиат дилсалар бағринг,
Қарор эт, ҳар ҳаводан ўлма шўрангиз⁵ дарётак.

Фузулий, коинот асбобининг қилдим тамошосин.
Надоматсиз танаъум⁶ йўқ, тасарруфсиз тамошотак.

¹ Т а ж р и д – ёлғизланиш, дунёни кўнгилдан чиқариш, Аллоҳ билан танҳоликда бўлиш.

² М а т л а ъ – бу ерда: чиқиш жойи.

³ У ж б – манманлик, кибр, ўзига бино қўйиш.

⁴ А н қ о – Қоф тоғида яшайдиган афсонавий қушнинг номи; мажозан: топилмас, нодир, ягона.

⁵ Ш ў р а н г и з – гавго солувчи, тўполон кўтарувчи.

⁶ Т а н а ъ у м – баҳраманд бўлиш.

Даҳанин дардима дармон, дедилар, жононинг,
Билдилар дардими, йўқдур дедилар, дармонинг.

Ўлса маҳбубларинг ишқи жаҳаннам сабаби,
Хуру филмони қолур кандусина ризвонинг¹.

Кечди майхонадан эл масти майи ишкинг ўлуб,
На малаксанки, хароб этдинг эвин шайтонинг?

Урмазам сиххат эчун марҳам ўкинг ёрасина,
Истарам чикмая завқи алами пайконинг.

На билур ўқимаян Мусхафи хуснинг шарҳин
Ера кўкдан на эчун индигини Куръонинг.

Ердан, эй дил, кўка қовушди сиришким малаки,
Анда ҳам қўймайақдур улари афғонинг.

Эй Фузулий, ўлубам ғаркаи гирдоби жунун,
Кўр, на қаҳрин чекарам дўна-дўна давронинг.

¹ Ризвон кандуси – жаннат боғи.

Эй кўнгил, чўх сайр қилма гунбади даввортак,
Сокин ўлмок сайрдан йиг нуктайи паргортак.

Ун верур жон риштаси ҳам коматимдан чексам ох,
Ел дегуб, чанг устида овоза келмиш тортак.

Сийнами най ўқларинг дилди дам урдикча кўнгил,
Ун верур ҳар бир делукдан¹ нола мусиқортак².

Оразинг узра хаами зулфинг окуб, дун то сахар
Дўланурам³ ҳар тараф ўдлара душмиш мортак.

Жисми зорим тиғи бедодингдан ўлди чок-чок,
Танда сувдан рахналар пайдо қила девортак.

Билмаюб беҳбудими жаврингдан этдим ижтиноб,
Талх шарбатлардан икроҳ айлаян бемортак.

Хотиринг жамъ айладинг аҳли вафо кўнглин бузуб,
Бир иморат ёлмаға минг эв йиқан меъмортак.

Бебақодур, нашъаи май завкин этдим имтихон,
Ҳеч завки боқи ўлмаз нашъаи дийдортак.

Эй Фузулий, хотири аҳли сафо ойинадур
Чарх жавриндан асар ойинада зангортак.

¹ Делук – тешик.

² Мусиқор – 1) қадимий мусиқа асбоби; 2) тумшугидаги тешиқлардан ранг-баранг овозлар чиқарадиган афсонавий қуш.

³ Дўлаурам – тўлғонаман.

На хушдур оразинг давринда зулфи анбарафшонинг¹,
Бу давронда на хуш жамъияти вор ул паришонинг.

Рухинг давринда бир девонадур савдоли зулфингким,
Паришонликдан ўлмиш ман киби машхури давронинг.

Ҳаводан кокилингдур тебранан, ё риштаи жондур
Ки, хардам чирманиб бошинга истар ўла қурбонинг.

Мусалсал зулфи мушкинингдан ортурмиш рухинг равнак,
Зихи сунбулки, ўлмиш зевари гулбарги хандонинг.

Қарорибдур тутунтак рўзгорим ул замонданким,
Таним хошокина ўдлар урубдур барги ҳижронинг.

Ишимдур соятак ердан-ера юз урмоқ ул кундан
Ки, бошимдан кедубдур сояи сарви хиромонинг.

Фузулийни оёқдан солди бори² меҳнати ишкинг,
Нечун дутмазсан, эй кофир, алини бир мусулмонинг?

¹ А н б а р а ф ш о н – анбар сочувчи.

² Б о р – юк.

Эй мусаввир, ёр тимсолина сурат вермадинг,
Зулфи рух чекдинг, вале тобу тароват вермадинг.

Ишқ савдосиндан, эй носих, мани манъ айладинг,
Йўқ эмиш ақлинг, манга яхши насиҳат вермадинг.

Дунки, фурсат душди хоки даргаҳингдан ком олам,
Нўлди, эй кўз ёши, кўз очмаға фурсат вермадинг.

Кўз юмиб оламдан, истардим очам рухсоринга,
Жоним олдинг, кўз юмиб-очанча мухлат вермадинг.

Бумидур раҳмингки, холинг айлар экан қасди жон,
Чихди хаттингким, ани манъ эда, рухсат вермадинг.

Верма ҳусн аҳлина, ё Раб, кудрати расми жафо,
Чун жафо чекмакда ишқ аҳлина тоқат вермадинг.

Эй Фузулий, ўлдунг, афғон этмадинг, раҳмат санга!
Раҳм қилдинг халқа, афғонинг-ла заҳмат вермадинг.

Қиймадинг сокини кўйинг ўлана пайконинг,
Бир ичим сув ила оғриламадинг меҳмонинг.

Новаки ғамза дариг айлама ошиқлардан,
Кесма арбоби вафодан назари эҳсонинг.

Истайинг жон эди, хоки раҳинга топширдим,
Етди ул худ ерина, энди надур фармонинг?

Жона етдим алами ҳажринг ила, эй золим,
Раҳм қил жонинг учун вор эса бир дармонинг.

Додхохам сенга, доман на чекарсан мандан,
Йўқми ваҳмингки, тутам ҳашр куни домонинг.

Золим ўлсанг на ажаб, йўқ санга дўзах ваҳми,
Санга худ етмаяжакдур санинг ўз хижронинг.

Васл айёми равон ёра фидо айламадинг,
Эй Фузулий, ғами хижрон ила чиқсун жонинг!

Келур ул сарви сихи, эй гулу лола, очилинг!
Вэй маху меҳр, чикинг, кудрата наззора қилинг!

Азми боғ айламиш ул сарви равон, эй гуллар,
Зар нисор эда кўринг, жумла йиғилинг, терилинг!

Кетуриг ўқларин, эй дийдаларим, тупроқдан
Бу ёрар насналаринг кадрина яхшича билинг!

Айламанг, эй дилу жон, ханжари мужғонина майл,
Билурам нўлдиғин охир, келинг, андан кесилинг!

Кўз ёши тигингиз ичун тўкилур, эй хўблар,
Сизи то этмая расво, кўринан дамда силинг!

Душди ўд жонима, эй танда ўлон пайконлар,
Қизмадан маърака бир ёнга айилинг, чекилинг!

Эй Фузулий, қадимиз қилди фалак хам, яъни
Вактдур чикмаға дунё копусиндан, эгилинг.

Вор умидимким, кўриб жавлонинги ўлсам ҳалок,
Гарди наъли бодпойинг урса жисмим узра хок.

Ўлдуғим манзилда дафним қилмаға сонманг лаҳад,
Ер кўриб ғурбатда аҳволим, гирибон этди чок.

Маст жон вердим, мазорим узра таъзим айлаюб,
Кубба ёпиб донаи ангур, айвон тутди ток.

Чун жафо муътодиям, билман надур меҳру вафо,
Билмаса меҳру вафо расмин жафокорим, на бок.

Ҳар кудуратдан мани пок этди сели хуни дил,
Шукрилиллох, оташи ишқинг мани ёндирди пок.

Оҳ, билман, найлайим, жонимда роҳат қолмади,
Кўзларим намнок, сийнам чок, кўнглим дарднок.

Ғайр накшин маҳв қилмишдур Фузулий сийнадан,
Молаҳу фид даҳри матлубун ва мақсудун сивок¹.

¹ Маъноси: Унинг дунёда сендан бошқа истак ва орзуси йукдир.

Лабинг рашки мизожин талх қилди бодаи нобинг,
Қошинг майли юзини кибладан дундирди меҳробинг.

Гирехлар ўлди жоним риштаси тасбиҳ торитак,
Манга, кўр, нетди охир орзуйи зулфи пуртобинг.

Оёгинг тузина юз сурмая вермаз сабо рухсат,
Юзинг юз карра шабнам ювмадан гулбарги серобинг.

Сабо ул зулфи тебратдикча ташвишим зиёд айлар,
Сакин, тебратмаким, бағримдадур боши бу қуллобинг.

Дару деворина густох юз сурмиш деюб, гардун
Юзини кечалар суртар ера то субҳ махтобинг.

Муҳаббат зоҳир этмак журмина, кон тўкмак истарсан,
Ҳабибим, бунча ҳам рағбат надур зажрина аҳобинг.

Фузулий ғамзаи мардумкушиндан илтифот истар
Сонурким, илтифоти раҳм ўлур қурбона қассобинг.

Чарх ҳар ой бошина солмиш қошингдан бир мисол,
Бу жихатдандур ҳар ой бошинда ўлмоқ бир ҳилол¹.

Моҳи нав ўлмиш қошинг савдосининг саргаштаси,
Шаҳрдан шаҳра кезар оворалартак моҳу сол².

Этдиги-чун ҳуснинга қарши камол изҳор кун,
Бир кун ўлмазким, анга гардун етирмаз бир завол.

Субҳ килдинг жилва, кун чекди ўзин бир гўшая,
Шом арз этдинг рухинг, шамъи эритди инфиол³.

Қилма кўздан чехраи холинг ниҳонким, қилмая
Дуди оҳим офтоби чехраи гардуна хол.

Ўлмаюб мақбул хоки даргаҳинг моҳи тамом⁴,
Заъфи толеъ верди кун-кундан анга тағйири ҳол.

Эй Фузулий, моҳ нисбат маҳв кил воринг тамом,
Гар диларсан бўлмоқ ул хуршид бирла иттисол⁵.

¹ Ҳилол – 1) янги чиккан – уч кунлик ой; 2) гўзалларнинг ярим ой шаклидаги чиройли қоши.

² Моҳу сол – ою йил.

³ Инфиол – ҳаяжонланиш, хиҷолат тортиш.

⁴ Моҳи тамом – ун тўрт кунлик тўлиқ ой.

⁵ Иттисол – 1) алоқа, муносабат, боғлиқлик; 2) бирлашиш, висол.

Мулки хуснинг буйла зolim подшоҳи ўлмағил,
Ким санга зolim деса, одил гувоҳи ўлмағил.

Ғамза тигин чекма ҳар соат кўнгил яғмосина,
Хукма тобеъ, мулка ғоратгар¹ сипоҳи ўлмағил.

Оҳини, эй мох, ушшоқинг етурма кўклара,
Дард аҳлининг нишони тийри оҳи ўлмағил.

Ғар диларсан шамътак ғайрат ўдина ёнмаям,
Шомлар ағёр шамъи базмгоҳи ўлмағил.

Одат этмак хуш дагил, бедода раҳм эт Тангри-чун,
Гоҳ ўлсанг мойили бедод, гоҳи ўлмағил.

Ошиқи расво кўруб манъ этма, эй носих, мани,
Мункири осори тақдири илоҳи ўлмағил.

Эй Фузулий, айлама тоат риёи, таркин эт,
Тавба қил минбаъд, машғули маноҳи² ўлмағил.

¹ Ғоратгар – талон-торож килувчи, вайрон этувчи.

² Маноҳи (й) – ман қилинган.

Ўйла мустасно¹ гўзалсанким, санга йўхдур бадал,
Сандан, эй жон, мункатеъ² қилмаз мани, илло³, ажал.

Неча сурат боғласун кўнглим халоси ишқдан,
Ишқдур бир ҳолким, ул ҳола кўнглумдур маҳал⁴.

Ишқима нуксон кетурмаз кўрмамак ул орази,
Жавҳара тағйири осори араз⁵ вермаз халал.

Айлади расво кўнгил чоки гирибони адаб,
Кўр, на аҳли илмдур, одоб ила айлар жадал.

Ҳолими кўрдикча манъи аҳли ишқ айлар факих,
Хужжати мактуъи йўх, айлар қиёс илан амал.

Мадраса ичра мударрис вердиги минг дарсдан
Йингдурур майхонада бир жом вермак бир гўзал.

Эй Фузулий, ман дам урмишдим сафойи ишқдан,
Матлаъи хуршид ижод ўлмадан субҳи азал⁶.

¹ М у с т а с н о – истисно, мумтоз, одатдан ташкари.

² М у н к а т е ъ – узилган, ажралган.

³ И л л о – аммо, лекин, бироқ.

⁴ М а ҳ а л – бу ерда: макон, манзил, жой.

⁵ А р а з – нарсаларнинг ички аломатига боғлиқ бўлмаган зоҳирий белгилари.

⁶ С у б ҳ и а з а л – яратилиш тонги.

Эй рухинг қиблаи жон, хоки даринг Каъбаи дил,
Раҳи ишқингда фано сарҳади аввал манзил.

Лоларанг этди кўзим қон ила хоки даринги,
Кимёгардур, эдар кўрдиги тупроға қизил.

Улки, ёринг шаби ҳажрина қиёмат куни дер,
Халқ аросинда қиёмат куни ўлмазми хижил?

Қатти мушкулдур ишим зулфи гирехгириндан,
Сабр бу мушқили дерлар очар, аммо мушқил.

Этмак ўлмаз сани огоҳ кўнгил ҳолиндан,
Ёзиғ улким, санга кўнглин вера сандан ғофил.

Севарам зоҳидиким, гўшан меҳроби севар,
Хаами абрунга рақибим ўлуб ўлмаз мойил.

Дали дерсам нўла ушшоқина гулчехраларинг,
Ўзини кўз кўра ўдлара солурми оқил?

Сани жонон сонурам, чих, баданимдан, эй жон!
Ману жононим орасинда, чўх ўлма хойил!¹

Эй Фузулий, ёнурамким, на учун ул юзи гул
Манга ёнар ўд ўлур, ўзгая шамъи маҳфил².

¹ Х о й и л – тўсиқ; монелик килувчи.

² М а х ф и л – базм жойи, мажлис, ағжуман.

Ҳеч сунбул сунбули зулфинг киби мушкин дагил,
Нофаи¹ Чини сочингтак дерлар, аммо чин дагил.

Вор гул баргинда ҳам сенжак назокат бирла ранг,
Лек жонпарвар лаби лаълинг киби ширин дагил.

Меҳрибон дерлар сани ағёра, лекин ман анга
Бовар² этмамким, санга меҳр айламак ойин³ дагил.

Хўблар меҳроби абрусина қилмазсан сужуд,
Дининги дўндиргил, эй зоҳидки, яхши дин дагил.

То Фузулий, комату рухсоринга вермиш кўнгил,
Мойили сарву хавохоҳи⁴ гулу насрин дагил.

¹ Нофа – киндик. Бу ерда охунинг мушқли киндики. Чунки мушк охулардан бир турининг киндигида ҳосил бўлади. Нофани Чини – Хитой мушки.

² Бовар – ишонч.

³ Ойин – 1) расм, одат; 2) йўл-йўрик; 3) хўй-хулқ.

⁴ Хавохоҳ – толиб, дўст; мажозан: ошиқ.

Жона босдим ғунчаваш¹ пайконинги, эй тоза гул,
Дўзмак учун хажринга дўздим дамирдан бир кўнгул.

Вах, на сохирсанки², ўддан сув чихардинг, сувдан ўд,
Терламиш рухсоринга гул-гул қиланда тоби мул³.

Ёндуруб ажзойи таркибим, кулим версанг ела,
Йўх йўлингдан дўнмагим, ворим санингдур жузву кулл⁴.

Мардуми чашмим йиғар новакларинг, мумкин дагил
Ул оғочлар⁵ бирла ёпмоқ ашк дарёсина пул⁶.

Эй кўнгил, лавҳи амал накши бақодан содадур,
Фоний этма умринг ул савдодаким, боқий дагил.

Сураторой⁷ ўлма, таҳсили камоли маъни эт
Ким, баҳойим⁸ навъин этмаз одами зарбафт жул⁹.

Нўла дерсам кадр ила афзун Масиходан сани,
Еру кўк мезон¹⁰ ўлуб, фарк ўлмиш оғирдан енгил.

Оташи дил ўйла сўзондурки, босмаз ҳеч ким
Раҳм эдуб новакларингдан ўзга захмим узра гул.

¹ Ғунчаваш – ғунча каби.

² Сохир – сеҳргар, хийлагар.

³ Мул – май, шароб.

⁴ Жузву кулл – қисм ва бутун. Кулл – ваҳдат, Аллоҳ, жузв – қасрат, олам ва ундаги нарсалар. Қасрат олами Ваҳдатдан ажралиб чиққан, унинг беҳисоб суратлари ҳисобланади. Жузв ҳамиппа куллга янтилади.

⁵ Оғоч – дарахт.

⁶ Пул – кўприк.

⁷ Сураторой – наққош, мусаввир.

⁸ Баҳойим – ҳайвонлар.

⁹ Жул – ёпинчик.

¹⁰ Мезон – тарозин, ўлчов; тўғри, баробар.

Ҳосилинг аввал ғами жонондур, охир тарки жон,
Бу эмиш қисмат Фузулий, хоҳ оғла, хоҳ кул!

* * *

Баски, заъфи рӯзадан ҳар кун бўлур тағйир ҳол,
Улажқдур ийд учун моҳи тамоим бир ҳилол.

Килди моҳи рӯза хуршидими кун-кундан заиф,
Зарра-зарра оя, сон, кун нури айлар интиқол¹.

Бир хаёл этмишми заъфи рӯза ёри, билмазам,
Йўкса ёри кўрмаюб, ман кўрдугимдир бир хаёл.

Тута билсайдим, сув ичмаздир, килурдим дафъини
Рӯзанингким, кўз кўра хуршидина истар завол.

Ой тутулсин рӯза айёминда, кун душсун ера
Ким, бу ой кундан бўлубдур меҳрибон моҳим малол.

Қоними ичмак дилар ул лаъли майгун ҳар кеча,
Рӯза тутмиш ғолибо, ифтор учун истар ҳалол.

Емак-ичмак фикрин аҳли рӯзадан кес, эй гунаш,
Бир савоб эт, субҳлар то шом қил арзи жамол.

Рӯза таклифин Фузулийдан гўтур, эй муҳтасиб,
Нотавондур, унда бу таклифа йўқдур эҳтимол.

¹ И н т и қ о л – кўчиш; вафот этиш.

Юзинги кўзгуя ғийбатда ўхшадан ғофил,
Тўқунса юз-юза ўлмазми оро ерда хижил.

Бурок никобки, билсин камоли сунъи кўруб,
Фаришта хилкати одамда шубҳасин ботил.

Ҳадиси ваҳйвашинг зоеъ этма агёра,
Равомидур эдасан кадрин оятинг нозил.

Ҳарими кўйини гўстар намуна, айла савоб
Ким, ўла жаннат учун халқ тоата мойил.

Сани кўйиб, бута айлар ибодатин кофир,
Азоби дўзаха ул важдан ўлур қобил.

Ҳакима нафъи қиёмат хатосини билдир,
Қиём гўстар анга, эътикодин эт зойил.

Ғараз Фузулия анжақ алигда ўлмакдур,
Вале маҳолдур ул ҳам, сан ўлижок қотил.

Раҳрави ирфона басдур соғару соқий далил
Ким, маху хуршиддан бўлмиш таманносин Халил.

Ўлса истеъдоди ориф қобили идроки ваҳй,
Амри Ҳақ ирсолина ҳар заррадур бир Жабраил.

Ҳар киминг тақдирдан максуди ўз қадринчадур,
Аҳли ишқ истар зулоли васл, зоҳид салсабил¹.

Жанната, зоҳид билур, жон вермадан етмаз, вале
Жона қиймаз ўз таманносиндадур мискин бахил.

Эй қилан изҳори зиллат, мубдаъи² иззат санга
Ким, бу дарғаҳда муқаррардур азиз ўлмоқ залил.

Ваъдан васлинг мани солмиш хаёли зулфинга
Ким, дилар тули амал сармоёи умри тавил³.

Эй Фузулий, хўблар зикри жамоли-ла хушам,
Шукрим, касб этмишам оламда бир зикри жамил.

¹ С а л с а б и л – тоза, гиник муздек оқар сув.

² Т а в и л – узун.

³ М у б д а ъ – вужудга келтириш.

Дагилсан чӯхдан, эй гардун, жаҳон сайринда йӯлдошим,
Нула ҳам ўлса қаддим, сандан ортиқдур маним ёшим.

Тарозуйи иёри¹ меҳнатам бозори ишқ ичра,
Кўзим ҳардам тўлуб, минг тоша ҳар соат тегар бошим.

Сиришким ол, бағрим пора, бир кўҳи балоямким,
Ҳамиша лолаю лаъл ила рангиндур ичим, тошим.

Манга монанд бир девона сурат боғламаз, гўё
Қалам синдирди тасвирим чекандан сўнгра наққошим.

Фузулий, хозини ганжи вафоям ул сабабдандур,
Гухарлар тўқди исроф ила бу чашми гуҳарпошим².

¹ И ё р – маҳак: олтин ва қумушга суртиб, уларнинг тоза-нотозалигини ажратадиган тош; мажозан: кадр, қиммат, баҳо, даража.

² Г у х а р п о ш – гавҳар сочувчи; мажозан: кўз ёш тўкувчи.

Танимда захми тиғинг чашми хунафшона¹ бенгзатдим²,
Уқингким, саф-саф атрофида, мужгона бенгзатдим.

Бақойи руҳими билдим зулоли лаъли нобингдан³,
Хаётимдур, дедим, бағрима босдим, қона бенгзатдим.

Суқилмиш кўксимиким, тўлудур ғамзанг хаёли-ла,
Ҳаромилар ётоғи – манзили вайрона бенгзатдим.

Танимдан инжиниб чиқмиш равон жон киби пайкониинг,
Начук инжинмасун, етдикда завқин, жона бенгзатдим.

Кўзимда басланиб, киймат бўлан пайкониинги кўрдим,
Садафда гавҳар ўлон қатрайи борона бенгзатдим.

Фузулий, ўлдирар ҳардам мани аҳли назар таъни
Ки, нечун ёр лаълин чашмаи ҳайвона бенгзатдим.

¹ Х у н а ф ш о н – қон сочувчи; қон йнгловчи.

² Б е н г з а т д и м – ўхшатдим.

³ Л а ъ л и н о б – тоза ва тиник лаъл; мажозан: соф ва тиник май.

Ғамингдан боша дун ҳасрат али-ла ул қадар урдим
Ки, субҳ ўлинча мурда жисмими гупроға топшурдим.

Букилди қаддим, оҳим етди хуршида, сақин, эй маҳ
Ки, меҳнат ўқини пайконладим, ғам ёйини қурдим.

Деманг Мажнуна ошиққим, бошинда қуш юво¹ тутмиш,
Манам ошиққи, сели чашмими бошимдан ошурдим.

Гумониндан мураттиб айлади бурҳони исботин,
На соҳибқашфқим, дуржи даҳонин сиррини сўрдим.

Тажарруд² сайрина соямдан ўзга бўлмади ҳамроҳ,
Тариқи ишқ ичинда чўхлар ила дурдим, ўтурдим.

Ҳавойи ишқ саргардони ўлмиш гирдбодамқим,
Совурдим кўклара гупроғими ҳар қанлақим дурдим.

Фузулий, ишқа муҳлик дердим, ул маҳваш инонмазди,
Бихамдиллоҳқи, жон вермак тариқи-ла инондирдим.

¹ Ю в о – уя.

² Т а ж а р р у д – Ёлғизлик, дунёвий нарсалардан воз кечиш, тарқи дунё қилиш.

Бир қул ўғлини кўнгил мулкина султон этдим,
Миср эди, подшаҳин Юсуфи Канъон¹ этдим.

Дилки, бир дилбара сарманзил эди, охим ила
Ела вердим, одини тахти Сулаймон этдим.

Ишқ тарки дилу жондан кўринурди мушқил,
Тарки ишқ айла, дединг, тарки дилу жон этдим.

Жон ғаминг чекмиш эди, вор эди бўйнинда хаки,
Бу анинг ажри эдиким, санга қурбон этдим.

Раҳи ишқинг тутиб, этдим ғами дардим дафъин,
Кўр на жамъи² бу тарик ила паришон этдим.

Санга топширдигим ўхлорини ёхдинг, эй дил,
Зоеъ этдинг на қадарким, санга эҳсон этдим.

Сабзатак қилди, Фузулий, чиқариб ашқ аён,
Тан ғуборинда ўкин ҳар неча пинҳон этдим.

¹ Юсуфи Канъон – канъонлик Юсуф, яъни Юсуф пайгамбар.

² Жамъ – гуруҳ, жамоат.

Нурини моҳ меҳри рухиндан олур мудом,
Инкор эдарса, шаҳр гувоҳимдурур тамом.

Меҳроб эмиш қошингки, анга қарши кипригинг
Саф-саф келур киёма¹ қилиб ғамзанги имом.

Ул ҳур ваъдасина бихишти висол учун
Қуръонча эътибор эдубам, ҳосили калом².

Акси рухинг ўғирладиғи чун дўна-дўна,
Осилди кўзгу шаҳрда, элдан сурулди жом.

Дашт узра гирдбодми ё келдигим кўруб,
Мажнун ғуборидурки, дуруб айлар эхтиром.

Дурғурма йўлларин югуриб тутма, эй сиришк,
Ул сарв эданда ноз ила биздан яна хиром.

Ҳамсуҳбат ўлди донайи ангур³ зоҳида,
Асли будурки, ўкидилар бодани ҳаром.

Майхонадур жаҳонда, Фузулий, мақоми амн⁴,
Жаҳд эт бир эв ҳубоб киби, анда тут мақом.

¹ К и ё м – ибодат қилиш учун тик туриш.

² Ҳ о с и л и к а л о м – ҳулласи калом.

³ А н г у р – узум.

⁴ А м н – 1) тинчлик, омонлик, осойишталик; 2) хилват; роҳат.

Пунбаи¹ доғи жунун ичра ниҳондур баданим,
Дири² ўлдукча либосим будур, ўлсам кафаним.

Жони жонон диламиш, вермамак ўлмаз, эй дил,
На низоъ айлаялим, ул на санингдур, на маним.

Тошдилар оҳим ўқи шахди лабинг шавқиндан,
Нула занбур³ эвина бенгзаса байт ул-ҳазаним.

Тавки⁴ занжири жунун доираи давлатдур,
На равоким, мани андан чиқара заъф таним.

Ишк саргаштасиям, сели сиришк ичра ерим,
Бир хубобамки, хаводан дўлудур пираханим.

Булбули ғамзадаям⁵, боғу баҳорим сансан,
Даҳану қадду рухинг ғунчаю сарву суманим.

Эдаман тарк, Фузулий, сари кўйин ёринг
Ватанимдур, ватанимдир, ватанимдур, ватаним.

¹ П у н б а – пахта.

² Д и р и – тирик.

³ З а н б у р – ари.

⁴ Т а в к – 1) буйинга осадиган тийнат; 2) тузук.

⁵ Ғ а м з а д а – ғамгин, кайгули.

Фош қилдинг ғамим, эй дийдаи хунбор, маним,
Айладинг мардума нам ўлдиғин изҳор, маним.

Даҳанин истарам, эй ишқ, йўқ эт ворлиғими
Ки, йўқ ўлмоқда бу кун бир ғаразим вор маним.

Чикмиш ағёр ила сайр этмака ул мардуми чашм,
Бу ажаб, мардуми чикмиш кўзим оғлар маним.

Бу таманнодаки, ул шамъ ила ҳамсухбат ўлам,
Дуди оҳ этди дунимтак куними тор¹ маним.

Мавж ила кўнглими, эй ашқ, кўпор ёнимдан,
Нола ила бошим оғритди бу бемор маним.

Чикмиш ул шўҳ бу кун тўкмая қонин кўранинг,
Кирма, эй кўз, карам эт қонима зинҳор маним.

Эй Фузулий, дару девора ғамим ёзмокдан
Шохиди холи дилимдур дару девор маним.

¹ Т о р – бу ерда: қоронғи.

Ҳар ҳубоби ашкима бир акс солмиш пайкарим¹,
Шоҳи мулки меҳнатам, тутмиш жаҳонни лашкарим.

Аҳли қадром, ёнали ишқ удина парвонаваш,
Сурмаи чашм айламишлар шамълар хокистарим².

Жисмими ёқдингса, помол этма, кунглингдан сақин,
Гулханам, ўқусук дагил хокистаримда ахгарим.

Ишқ саргардониям – кўксимда минг-минг доғлар,
Бир сипехри³ сойирам⁴, собит жамиъи ахтарим.

Чашм тори жисмида дузмушди ашким гавҳарин,
Оҳким, чарх узмиш ул тори, доғилмиш гавҳарим.

Нула ҳар соат уд⁵ устинда дурарсан дудтак,
Уди базми ишқам, оташдур бисоту бистарам⁶.

Эй Фузулий, чўх маломатдан мани манъ этмаким,
Ман ниҳоли гулшани дардам, маломатдур барим.

¹ П а й к а р – 1) жусса, гавда, вужуд; 2) сурат, шакл; 3) юз, чеҳра, жамол.

² Х о к и с т а р – қул.

³ С и п е х р – осмон, фалак.

⁴ С о й и р – юрувчи, кезувчи, сайр қилувчи.

⁵ У д – утга ташлаганда хушбўй ҳид таратадиган ёғочнинг бир тури.

⁶ Б и с т а р – тушак, курпа-ёстик; ётар жой, ўрин.

Ақл ёр ўлсайди, тарки ишқи ёр этмазмидим?
Ихтиёр ўлсайди, роҳат ихтиёр этмазмидим?

Лаҳза-лаҳза суратин кўрсайдим ул ширинлабинг,
Сан киби, эй Бесутун, ман ҳам қарор этмазмидим?

Неша маҳрам айладинг шамъи, мани маҳрум эдуб,
Ман санинг базмингда жон нақдин нисор этмазмидим?

Дардими оламда пинҳон тутдигим ночордур,
Ўғрасайдим¹, бир табиба ошқор этмазмидим?

Ёр ила ағёри ҳамдам кўрмага ўлсайди сабр,
Тарки ғурбат айлаюб, азми диёр этмазмидим?

Воизинг базмин маним расволиғимдан қил қиёс,
Анда сидк ўлсайди, ман тақво шиор этмазмидим?

Ул гули хандони кўрмак мумкин ўлсайди манга
Сантак, эй булбул, гулистана гузор этмазмидим?

Эй Фузулий, доғи ҳижрон ила ёнмиш кўнглими,
Лолалар очсайди, сайри лолазор этмазмидим.

¹ Уғрамоқ – киришмоқ, кул урмоқ, бирор ишни мулжалламоқ .

Зулфи киби оёғин кўймаз ўпам нигорим,
Йўқдур анинг ёнида бир қилча эътиборим.

Инсоф хушдур, эй ишқ, анжақ мани забун эт,
Ҳо, бўйла меҳнат ила кечсунми рўзгорим?

Билди тамоми оламким, дардманди ишқам,
Ё Раб, хануз ҳолим билмазми ўла ёрим?

Васлингдан айру нўла қоним дўкилса гул-гул,
Ман гулбуни ҳазонам, бу фаслдур баҳорим.

Тасвир эдан вужудим ёзмиш алимда соғар,
Рафъ ўлмаға бу сурат йўқ алда ихтиёрим.

Дур истаман замоне май нашъасин бошимдан,
Тупрок ўланда, ё Раб, дурди май эт ғуборим.

Расволариндан ул маҳ сонмаз мани Фузулий,
Девона ўлмайимми, дунёда йўқми орим?

Жонлар веруб санинг киби жонона етмишам,
Раҳм айлаким, етанча санга жона етмишам.

Шукронаи висолинга жон вердигим буким,
Чӯҳ дард чекмишамки, бу дармона етмишам.

Ҳолим деюб, муродима етсам, ажаб дагил,
Бир бандаямки, дарғаҳи султона етмишам.

Мури муҳакқарамки¹, саросима чӯҳ кезуб,
Ногаҳ боргоҳи² Сулаймона етмишам.

Бир булбуламки, гулшан ўлубдир нишиманим³.
Ё тутиямки, бир шаккаристана⁴ етмишам.

Даври фалак муяссар эдубдур муродима,
Гуёки толиби гуҳарам, кона етмишам.

Мискин Фузулиямки, санга тутмишам умид,
Ё бир камина қатраки, уммона етмишам.

¹ М у х а к қ а р – 1) ҳақир, арзимас; 2) кичкина.

² Б о р г о ҳ – даргоҳ, қаср, подшоҳ кабулхонаси.

³ Н и ш и м а н – уя, ин, ошён, макон.

⁴ Ш а к қ а р и с т о н – шакарзор, шакаркамиш майдони.

Ёр холи дилими зор билубдур, билурам,
Дили зоримда наким вор, билубдур, билурам.

Ёри агёр билубдурки, манга ёр ўлмаз,
Ман дахи оники, агёр билубдур, билурам,

Зулфини аҳли вафо сайдина дом айлаяли,
Мани ул дома гирифтор билубдур, билурам.

Ман на ҳожатки, килам шарҳ анга дарди дилим,
Қаму дарди дилими ёр билубдур, билурам.

Ёр ҳамсуҳбатим ўлмазса, Фузулий, на ажаб,
Ўзина суҳбатими ор билубдур, билурам.

Най киби ҳар дамки, базми васлинги ёд айларам,
То нафас вордур куру жисмимда, фарёд айларам.

Рӯзи ҳижрондур, севин, эй мурғи руҳимким, бу кун
Бу қафасдан бан сани албатта озод айларам!

Ваҳм эдуб то солмасун сен моҳа меҳрин ҳеч ким,
Кима етсам, зулму жаврингдан анга дод айларам.

Қон ёшим қилмаз вафо гирён кўзим исрофина
Бунчаким, ҳар дам жигар қониндан имдод айларам.

Инжиман ҳар нечаким ағёр бедод айласа,
Ёр жаври-чун кўнгил бедода муътод айларам.

Билмишам бўлмаз висолинг, лек бир уммид ила
Гоҳ-гоҳ ўз хотири ношодими шод айларам.

Лавҳи оламдан юдим ашк ила Мажнун одини,
Эй Фузулий, ман дахи оламда бир од айларам.

Шамъи шоми фуркатам, субҳи висоли найларам?
 Булмишам ёнмоқда бир ҳол, ўзга ҳоли найларам?

Ғайра арз эт ҳар на асбобингки вор, эй даҳри дун
 Манки аҳли завқам, асбоби малоли найларам?

Йўқ ажаб, гар мола рағбат, мулка қилман илтифот,
 Ман гадойи кўйи ишқам, мулку моли найларам?

Аҳли ҳолам, дема бут васфин манга, эй бутпараст,
 Ҳол билмаз дилбари соҳибжамоли найларам?

Эҳтимоли ҳажр ташвишина тегмаз завқи васл,
 Васлким вор анда, ҳижрон эҳтимоли найларам?

Наҳли қаддинг истарам к-ондан балодур ҳосилим,
 Бокмазам шамшода, бар вермаз ниҳоли найларам?

Эй Фузулий, қил камоли фазл касбин, йўкса ман,
 Комили ишқам, дахи ўзга камоли найларам?

Боға кирдим, сари кўйинг онгуб афғон этдим,
Гул кўруб, ёдинг ила чоки гирибон этдим.

Боқибон наргиса, айёр кўзинг қилдим ёд,
Наргиси нолаву афғонима ҳайрон этдим.

Ғунчаву лола дема, доғ қаросин қўпориб,
Олу олоя солиб, сабзада пинҳон этдим.

Гули тар узра душан шабнама душди назарим,
Кўзими шавки жамолингда дурафшон этдим.

Барги гул сонмаки, хуноба тўкан дамда кўзим
Неча япроға жигар қони силиб, қон этдим.

Кўружак сунбули, онгдим шикани¹ кокилинги,
Сунбули гиряву оҳим-ла паришон этдим.

Эй Фузулий, равиши ақл малул² этди мани,
Саҳв қондимки, жунун дардина дармон этдим.

¹ Ш и к а н – жияғалак, урам, ҳалқа.

² М а л у л – хафа, ғамгин, ранжиган.

Ҳижрон ила ёнар кечалар риштаи жоним,
Равшан ўла, эй шамъ, санга сўзи нихоним.

Бир шамъи шабистони¹ балоямки, дагил кам
То ман вераям сўзи дилу ашки равоним.

Эй хилватима шамъи рухиндан буроқан нур,
Дийдоринга мушток эди чашми нигароним².

Сансиз кечалар оху фиғоним маҳ эшитди,
Эй маҳ, санга етмас, на ажаб, оху фиғоним.

Жоно, на раводурки, чекуб тиг дамодам,
Ғамзанг сўка жисмим, дила бағрим, тўка қоним.

Ҳамранги лабингдур дея, қатъи назар этмаз
Хуни жигаримдан мужай ашкфишоним.

Пинҳони ўдим олама фош ўлди, Фузулий,
Ё Рабки, маним шамъ киби ёна забоним.

¹ Шамъи шабистон – уйни ёритувчи чирок.

² Нигарон – интизор, термилиб турувчи.

Туташди ғам ўдина шод кўрдигинг кўнглим,
Мукайяд ўлди ул озод кўрдигинг кўнглим.

Диёри ҳажрда сели ситамдан ўлди хароб,
Фазойи ишқда обод кўрдигинг кўнглим.

На кўрди бодада, билманки, ўлди бодапараст,
Муриди машрабу зуҳҳод кўрдигинг кўнглим.

Фирокинг ўтини кўрдикча мумтак эриди,
Саботу сабрда фўлод¹ кўрдигинг кўнглим.

Кетурди ажз², кўруб ишқ мушкил ўлдиғини,
Қаму ҳунарлара устод кўрдигинг кўнглим.

Дагилди бўйла, даминда бир аҳли ишрат эди,
Бу конлар ичмага муътод кўрдигинг кўнглим.

Фузулий, айлади оханги айшхонаи Рум³
Асири меҳнати Бағдод кўрдигинг кўнглим.

¹ Ф ў л о д – пўлат.

² А ж з – ожизлик, заифлик.

³ Р у м – Урта асрларда ҳозирги Кичик Осиё (Византия) ва Греция ерлари Рум деб аталган.

Қачонким қоматингдан айру сайри бустон этдим,
Кўпоруб ашк селоби-ла минг сарви равон этдим.

Кетурдим гирдбоди оҳ ила, гардуна топшурдум,
Губори раҳгузоринг жавҳарин кўздан ниҳон этдим.

Нишони сурати ҳўбинг веруб, бутлар сужудинда
Фасоди эътиқодин кофиринг хотирнишон¹ этдим.

Ўлуб сармаст, қилдим нашъаи завқи лабинг зикрин,
Мая роғиб² ўланлар куфрини халқа аён этдим.

Кўруб деворларда Кўҳкан накшин деманг ошиқ,
Манам ошиқки, тутдим дашт, тарки хонумон этдим.

Раҳи ишқинда ул гулрух жигар қон этдигин билмиш,
Чекар ҳар дам манга тиғи сиёсат, сонки, қон этдим.

Фузулий, шоҳбози³ авжи истиғно экан, билман,
На сахв⁴ этдимки, бу вайрона дайри⁵ ошён этдим?

¹ Х о т и р н и ш о н – эслаш, ёдлаш.

² Р о г и б – хоҳловчи, талаб қилувчи, мойил.

³ Ш о ҳ б о з – лояин.

⁴ С а ҳ в – хато, янглиш.

⁵ Д а й р – 1) дунё, олам; 2) оташпарастлар ибодатхонаси. Тасаввуф тушунчасида – майхона: орифлар мажлиси ва зоти аҳадиятдан хузурланишни билдиради.

Эй камонабрӯ, шаҳиди новаки мужгонингам,
Бўлмишам файзи назар сандан, санинг қурбонингам.

Кокилинг торина пайванд этмишам жон риштасин,
Бошинг эчун бир тарахҳум қилки, саргардонингам.

Нўла қилсам тарки май, миннат дутуб зоҳидлара,
Найларам май нашъасин, манким санинг ҳайронингам.

Шонаваш¹ юз новаки ғам сончилубдур жонима,
То асири ҳалқаи гисуйи мушкафшонингам.

Ал чекиб, қатъи назар² қилмиш иложимдан табиб,
Билди гуёким, хароби наргиси фаттонингам.

Жона майлинг вор эса, ҳукм айла, таслим айлайим,
Шоҳ сансан, ман санинг бир бандаи фармонингам.

Гунча қилмаз шод, гул очмаз тутулмиш кўнглими,
Орзуманди руҳи олу лаби хандонингам.

Қон эдуб бағрим, ишим оҳ этма ҳардам, эй фалак,
Ҳурматим тут бир-иқи кунким, санинг меҳмонингам.

Эй Фузулий, оташи оҳ ила ёндирдинг мани,
Ғолибо, сондинги, шамъи кулбаи эҳзонингам.

¹ Ш о н а в а ш – тароққа ухшаш.

² Қ а т ъ и н а з а р – кўзни узиш, эътибор қилмаслик.

Саждадур ҳар қанда бир бут кўрсам ойиним маним,
 Хоҳ мўмин, хоҳ кофир тут, будур диним маним.

Боғбон, шамшоду насрининг¹ манга арз этмаким,
 Ул каду рухсордур шамшоду насриним маним.

Хоки даргоҳин назардан сурма, эй селоби ашк,
 Қилма зоеъ сурмаи чашти жаҳонбиним² маним.

Ашк мавжи кездирур ҳар ён таним хошокини,
 Мумкин ўлмаз ашк таҳрики-ла таскиним маним.

Чора умдим лаъли ширинингдан ашки талхима,
 Талх гуфтор ила олдинг жони шириним маним.

Манда сокин ўлди дарди ишқ Мажнундан кечуб,
 Андан ортиқдур магар ишқ ичра тамкиним маним.

Эй Фузулий, ҳар етан таън айлар ўлди ҳолима,
 Бу етар аҳли маломат ичра таҳсиним маним.

¹ Н а с р и н – оқ хушбуй гул.

² Ж а ҳ о н б и н – жаҳонни қурувчи, узокни қурувчи.

Зоир¹ майхонаям, муғ саждасидур тоатим,
Ишқ – пирим, нақди жон – назрим, таваккул² – ниятим.

Ҳар нега боқсам, суроҳитак³ сужуд этмак ишим,
Қанда ўлсам бодатак душмак оёға одатим.

Таврима зоҳид агар суратда айлар эътироз,
Ихтилот этсам, ани шарманда айлар сийратим⁴.

Баски, жоми май киби хушмашрабу⁵ соф дилам,
Ҳурматим вожиб тутар ҳар ким билур кайфиятим.

Муътабарликдур ғурур аҳли, ман андан форигам,
Эътибора чун дагил қобил муҳаққар ҳайъатим⁶.

Ишқ арбоби вафодан зойил⁷ этмиш меҳрими,
Фақр асбоби алойиқдан кетурмиш рағбатим.

Эй Фузулий, фақр тупроғинда давлат истаким,
Соя ул тупроға солмишдир ҳумои⁸ ҳимматим.

¹ Зоир – зиёратчи.

² Таваккул (таваккал) – тарикат мақоми. Қомил эътиқод ва ғула ишонч билан ўзини Яратганнинг ихтиёрига топшириб, дунё, тирикчилик ва нафс ташвишидан бутунлай фориг бўлиш.

³ Суроҳий – буйни узун май идиши. Суфийлар истилоҳида унс (яқинлик, дўстлик) мақомини суроҳий дейдилар.

⁴ Сийрат – юриш-туриш, одат, ахлоқ.

⁵ Хушмашраб – серзавк, хушчакчак.

⁶ Ҳайъат – шакл, кўриниш, сурат.

⁷ Зоил (зоил) – йуқолувчи, фоний.

⁸ Ҳумо – сояси (ёки пари) кимнинг бошига тушса, ўша киши подшоҳ (ёки бахтли) бўлади, деб ишониладиган давлат қуши.

Ишқдан жонимда пинҳон бир мараз вор, эй ҳақим,
Халққа пинҳон дардим изҳор этма зинҳор, эй ҳақим!

Вор бир дардимки, чўк дармондан ортухдур манга,
Кўй мани дардим-ла, дармон айлама, вор, эй ҳақим!

Гар босиб ал набзима, ташхис қилсанг дардими,
Ол омонат, қилма ҳар бедарда изҳор, эй ҳақим!

Кел маним тадбири беҳудамда сан бир саъй қил
Ким, улам бу дарда ортиқрок гирифтор, эй ҳақим!

Кўр тани урён ила аҳволими ҳижрон куни,
Вор эмиш рўзи қиёмат, қилма инкор, эй ҳақим!

Чекмайинча чораи дардимда заҳмат, билмадинг
Ким, улур дармони дарди ишқ душвор, эй ҳақим!

Ранж чекма, сихҳат уммидин Фузулийдан гўтур
Ким, қабули сихҳат этмаз бўйла бемор, эй ҳақим!

Даҳанинг шавқини жонсуз гумон этмаз эдим,
Йуқса бир дам ани ман муниси жон этмаз эдим.

Васфи холи лабини билса эдим номақдур,
Орзусинда қаро бағрими қон этмаз эдим.

Хублар ошика майл этмадигин билса эдим,
Ўзими ишқ ила расвойи жаҳон этмаз эдим.

Душмасайди кўзиминг ёшина файзи назаринг,
Ани ҳар сарвинг оёғина равон этмаз эдим.

Солмасайдим дили вайрона иморат тарҳин,
Анда ганжи гуҳари ишки ниҳон этмаз эдим.

Ситами таънаи ағёра дагилдим вокиф,
Йуқса ёрим сари куйинда макон этмаз эдим.

Этмасайди ситами ёр, Фузулий, мани зор,
Бунча фарёд чекиб, оху фиғон этмаз эдим.

Ул моҳ висоли-ла хуш эт бир кеча ҳолим,
Эй ахтари толеъ, кўйма бўйнингда вуболим!

Фарёдки, бир вермади бедоддан ўзга,
Кўз ёши ила басладигим тоза ниҳолим.

Синмиш мужатак халқ кўзиндан оқизир ёш,
Наззораи заъфи бадани мўй мисолим.

Ул шамъ хаёли-ла хушам, ўйлаки доим
Бу сурат ила чиркина фонуси хаёлим.

Сўзондур ўдиндан танима сончилан ўқлар,
Парвонаям, эй шамъ, туташмиш пару болим.

Соқий, ғами даврон ила ғоятда малулам,
Бир жоми фарахбахш ила дафъ айла малолим.

Лутф айла, Фузулий, маним аҳволими арз эт,
Ул сарваки, сўйлашмаға қолмади мажолим.

Эшикинг тошини қон ила ювди чашми тарим,
Покликдан тоши лаъл айлади файзи назарим.

Жигарим доғина мархам бўлолмадим сандан
Неча оҳ айламайм, оҳ, ёнубдур жигарим.

Деди ул ёр: сахар вақти келам, лек на суд,
Вакт маълум дагил, шом ила бирдур сахарим.

Эй хуш ул шомки, беҳуд гедайим кўйина субҳ,
Найладим анда дея ғайрдан олиб хабарим.

Душмазам кўнглинга, яъни ўлубам ўйла заиф,
Дарди ишкинг-лаки, кўзгуда кўрунмаз асарим.

Неча минг ошиқа анжак бир ўқ отдинг, демардинг
Ки, душар бир-бирига бир неча афтодаларим.

Эй Фузулий, дура мандан ола таълими вафо,
Ногаҳ ар марқади Мажнуна душарса гузарим.

Дурдваш саргаштаи жому хароби бодаям,
Эътиборим йўқ, оёқ тупроғи бир афтодаям.

Ҳеч ранг ила манга ободлик мумкин дагил,
Ман хароби бодаи софу узори содаям.

Демазам тегмаз манга ғамзанг хаёли ё тегар,
Текма кайди чекмазам, оламда бир озодаям.

Оби чашмим чурканур кўйингда, аммо қадр йўқ,
Демасин бу даврда кимсаки, мардумзодаям.

Зоҳидо, мандан на ҳосилким, ўқирсан масжида,
Манда тоқат йўқ, ҳамон олойиши сажжодаям.

Чарх давриндан на ҳосилким, верур тағйири завқ,
Дурмадан завқ орттирур, мискини даври бодаям.

Завқ истарсан, Фузулий, тарки дунё килки, ман
Бўлмадим бир завқ бундан ғайр то дунёдаям.

Хуш ул замонки, ҳарими висолда маҳрам эдим,
На мубталойи бало, на муқайяди ғам эдим.

Кезардим итларинг ичра фазои кўйингда,
Ерим бихишти барин эди, ман бир Одам эдим.

Ҳамиша саждагаҳим хоки остонинг эди,
Бу эътибор ила бир сарбаланд олам эдим.

Гадои кўйинг эдим, буйла зиллатим йўқ эди,
Сарири салтанати қурбда муаззам эдим.

Замон-замон асари партави жамолингдан
Муолижи дили пурдарду чашми пурнам эдим.

Зиёда ғамзадаям ҳажр-ла, хуш ул кунлар
Ки, ман бу ғамзадалиқдан зиёда хуррам эдим.

Фузулий, ўлмаз эмиш меҳнати фироқа муфид,
Бу завқи зикрки, бир вақт ёра ҳамдам эдим.

Қилди ул сарв саҳар ноз ила ҳаммома хиром,
Шамъи рухсори ила ўлди мунаввар ҳаммом.

Қуринурди бадани чоки гирибониндан,
Жомадан чихди – янги ойини гўстарди тамом.

Нилгун фўтая солди бадани урёнин,
Сон бинафша ичина душди муқашшар бодом.

Ўлди побўси шарифи-ла мушарраф лаби ҳавз,
Бўлди дийдори латифи-ла зиё дийдан жом.

Сондиларким, сотилур донаи дурри арақи,
Урди ал киссая чўхлар қилиб андишан хом.

Кокилин шона очуб, қилди ҳавои мушкин,
Тиғи мўйин доғидуб, этди ери анбарфом.

Тос алин ўпди, ҳасад қилди каро бағрими сув,
Етди сув жисмина, рашк олди танимдан ором.

Чихди ҳаммомдан у, пардаи чашмим соринуб,
Тутди осойиш ила гўшан чашмимда мақом.

Мардуми чашмим оёғина равон сув тўқди
Ки, керак сув тўкила сарвинг оёғина мудом.

Музди ҳаммома, Фузулий, верарам жон нақдин,
Қилмасин сарф зар ул сарвқаду сиймандом.

Карам қил, кесма, сокий, илтифотинг бенаволардан,
Алингдан келдиги хайри дариф этма гадолардан.

Асири гурбатиз, бир сандан ўзга ошномиз йўх,
Оёғинг кесма бошинг-чун, бизим меҳнатсаролардан.

Сабо, кўйинда дилдоринг надур афтодалар ҳоли,
Бизим ердан келурсан, бир хабар вер ошнолардан.

Дема зоҳидки, тарк эт сиймбар бутлар тамошосин,
Мани ким қуртарур Тангри соташдурмиш¹ балолардан.

Кириб масжидлара гар муктадолар² пайрави³ ўлман,
Будур ваҳҳики, ҳаргиз кўрмадим юз муктадолардан.

Табибо, хоки кўйи ёрдандур ашк таскини,
Биза орттирма захмат, кўз ёшорур тўтиёлардан.

Фалакдур меҳри зойил, ёр гофил, умр мустаъжил⁴,
Надур тадбири, билмам, жона етдим бевафолардан.

Вужудим най киби суроҳ-суроҳ⁵ ўлса, оҳ этман,
Муҳаббатдан дам урдим, инжимак ўлмаз жафолардан.

Фузулий, нозанинлар кўрсанг изҳори ниёз айла,
Тараххум сўрса айб ўлмаз гадолар подшолардан.

¹ С о т а ш м о к – боғланмок, мубтало булмок.

² М у к т а д о – етажчи, йўлбошчи, имом.

³ П а й р а в – эргашувчи, изидан борувчи.

⁴ М у с т а ъ ж и л – шошувчи, шопилувчи.

⁵ С у р о х - с у р о х – тешик-тешик.

Эй киюб гулгун дамодам азми жавлон айлаян,
Хар тараф жавлон эдуб, дундикча юз кон айлаян.

Эй мани махрум эдуб базми висолиндан мудом,
Гайри хони¹ илтифоти узра меҳмон айлаян.

Эй дамодам рашк тиғи-ла маним қоним дўкуб,
Май ичуб ағёр ила, сайри гулистон айлаян.

Бунчаким, афғоними, эй маҳ, эшитдинг кечалар,
Демадинг бир кеча: кимдур бунча афғон айлаян?

Нула гар жамъияти хотирдан ўлсам ноумид,
Жамъ ўлурми хўблар зулфи паришон айлаян.

Ёр дун чекмишди қатлим қасдина тиғи жафо,
Етмасун мақсудина, ё Раб, пушаймон айлаян.

Ишк дарди-ла ўлур ошиқ мизожи мустақим,
Душманимдур, дўстлар, бу дарда дармон айлаян.

Зоҳидинг таъни-ла дўндардим юзим меҳробдан,
Бунча бўлмаз ажр² минг кофир мусулмон айлаян.

Дарди ҳижрон нотавон этмиш Фузулий хастани.
Йўқмидур, ё Раб, давои дарди хижрон айлаян.

¹ Х о н – дастурхон, суфра.

² А ж р – ҳақ, мухофот, эваз, бадал.

Нула зоҳид билса куфри зулфинг иймон ўлдуғин,
Шимди кўрмишлармидур кофир мусулмон ўлдуғин.

Ман агар ошик ўлуб, дин вермасайдим ғората¹,
Ким билурди ишқ мулкин кофиристон² ўлдуғин.

Қил савоб, эй кўз, тўкуб кон, воқиф эт ғофиллари,
Майл эданлар ишқа билсунлар жигар кон ўлдуғин.

Тоша бенгзар қонли ҳар парғолаким, кўздан чиқар,
Андан этдим фаҳм, кўнглим шаҳри вайрон ўлдуғин.

Ваъдаи васлингга ул кунданки, вердим кўнглими
Ман анинг билмазмидим охир пушаймон ўлдуғин.

Ишқини осон кўруб, ўлдум асири тифл экан,
Билмадим келдикча бир ошуби³ даврон ўлдуғин.

Эй Фузулий, хўблар васлина айларсан ҳавас,
Гўйё билмазсан ул васл ичра ҳижрон ўлдуғин.

¹ Ғорат – талон-тороғ, бузғунчилик.

² Кофиристон – кофирлар мамлақати. кофирлар турадиган жой.

³ Ошуб – гавғо, фитна, тўполон.

Сипехринг фориғам васлингда моҳи офтобиндан,
Ғараз ийди¹ висолингдур бу ою кун ҳисобиндан.

Тамошои рухинг азмина чиқди офтоб, аммо,
Келуркан суръат илан душди юз ерда шитобиндан.

Гунаш махжубдур² шамъи рухингдан ёндириб чархи,
Чихармок истар они шуълаи оҳим ҳижобиндан.

Раҳи ишқингда ул ғоятда, эй маҳ, музтариб ўлмиш
Ки, ҳар на айласа билмаз, на айлар изтиробиндан.

Гунаш лавҳи дагил кўкда шуоъ устинда заррин хатт,
Фалак олмиш алина бир варақ ҳуснинг китобиндан.

Дагирман дона эчун чиркинул, беҳуда давр этмаз,
Мужаррадсан³, кўнгил, ваҳм этма чархинг инқилобиндан.

Кими хушёр кўрсанг сан, анга вер жоми май, соқий,
Биҳамдиллоҳ, Фузулий мастдур ваҳдаг шаробиндан.

¹ И й д – хайит, байрам.

² М а х ж у б – пардали, ёпиқ, пинҳон.

³ М у ж а р р а д – якка, ёлғиз, танҳо.

Дўст – бепарво, фалак – бераҳм, даврон – бесукун¹,
Дард – чўх, ҳамдард – йўх, душман – кавий², толеъ – забун.

Соџи уммид – зойил, офтоби шавк – гарм,
Рутбаи идбор – олий, пояи³ тадбир – дун.

Ақл – дунхиммат⁴, садойи таъна бир-бирдан баланд,
Бахт – камшафқат, балои ишқ кун-кундан фузун.

Ман ғариби мулку роҳи васл пурташвишу макр,
Ман ҳарифи содалавҳу⁵ даҳр пурнақшу⁶ фусун.

Ҳар саҳикад⁷ жилваси бир сели тўфони бало,
Ҳар хилолабру⁸ қоши бир сархати⁹ машки жунун.

Елда барги лолатак тамкини дониш¹⁰ бесабот¹¹,
Сувда акси сарвтак таъсири давлат вожгун¹².

¹ Б е с у к у н – бепардор, бесабр.

² К а в и (й) – қучли.

³ П о л – 1) мартаба, даража; 2) асос, пойдевор.

⁴ Д у н х и м м а т – пастхиммат.

⁵ С о д а л а в ҳ – соддадил, нодон, гўл.

⁶ П у р н а қ ш – бу ерда: ходисотга тўла.

⁷ С и ҳ и қ а д – хушқомат, келишган.

⁸ Ҳ и л о л а б р ў – қоши хилол, қайрилма қош.

⁹ С а р х а т – янги ҳусниҳат машқ қилувчи учун курсатма қилиб, муаллим томондан ёзиб бериладиган хат намунаси.

¹⁰ Д о н и ш – билим, маърифат.

¹¹ Б е с а б о т – бепардор, ўткинчи.

¹² В о ж г у н – 1) тесқари, чаппа; 2) муҳолиф, истакка қарши.

Сарҳади матлуб¹ пурмеҳнат², тариқи имтиҳон,
Манзили мақсуд пуросиб³, роҳ ноозмун⁴.

Шоҳиди мақсад⁵ навоӣи чангтак парданишин⁶,
Соғари ишрат ҳубоби софи саҳботак нигун.

Тафриқа⁷ ҳосил, тариқи мулку жамъият маҳуф⁸,
Оҳ, билман найлайим, йўк бир мувофик раҳнамун.

Чехраи зардин Фузулийнинг тутубдур ашки ол,
Кӯр, анга на ранглар чекмиш сипехри нилгун⁹.

¹ М а т л у б – мақсад, хоҳиш; сеvimли, ёқимли.

² П у р м е ҳ н а т – ниҳоятда машаққатли, ўта оғир.

³ П у р о с и б – кулфатга гўла, зарарли.

⁴ Н о о з м у н – синов, имтиҳон.

⁵ Ш о ҳ и д и м а қ с а д – мақсад гўзали.

⁶ П а р д а н и ш и н – хилватда утирган.

⁷ Т а ф р и қ а – бўлиш, айириш. ўртага низо солиш.

⁸ М а ҳ у ф – кўркинчли, даҳшатли.

⁹ Н и л г у н – зангори.

Базми ишқ ичра шаробимдур сиришки лолагун,
Қилди ғам қаддим буқуб, жоми шаробим сарнигун¹.

Ҳар тараф пурхун алифлардур² чекилмиш кўксима,
Ё ҳаводан мавж урур бағримдаги дарёи хун.

Орттирур айёми хижронинг сиришким ҳиддатин³,
Муддате айёми май кайфиятин айлар фузун.

Маскан этмиш ёр мори зулфи чашмим рахнасин,
Панд вермангким, они андан чиқармаз минг фусун.

Қатъи улфат⁴, ғолибо, душвордурким, айламиш
Нақши Ширин ила Фарҳоди муқайяд Бесутун.

Риштаи жон айладим пайванд тори зулфина,
Оҳким, чекмақда имдод айламаз бахти забун.

Эй Фузулий, ман маломат гавҳарининг ганжиям,
Аждаҳодурким, ётур чеврамда занжири жунун.

¹ С а р н и г у н – боши куйи, тесқари, остин-устун.

² А л и ф – араб алифбосининг биринчи ҳарфи. Тик ва тўтрилиги жиҳатидан уқ, найза, келишган қомат қабиларга нисбат бериллади.

³ Ҳ и д д а т – утқир, тез.

⁴ Қ а т ъ и у л ф а т – улфатдан утилиш.

Агарчи игнатак кечдим жаҳоннинг ҳар на вориндан,
Ҳануз ордимчадур қайди тааллук зулфи ториндан.

Шаҳиди ишқ ӯлуб, файзи бақо касб айламак хушдур,
На ҳосил бевафо даҳринг ҳаёти мустаориндан¹.

Хубоби ашқу охи пуршарар² қилмиш мани фориғ,
Жаҳоннинг қасри сиймандуду³ коҳи зарнигориндан.

Куринмаз сурати уммиди васлинг лавҳи жонимдан,
Мукаддардур магар ул ойна жисмим ғубориндан.

Узолур риштаи тули амал дийдор завқи-ла,
Ҳам очилдикча ул гулчехра зулфи тобдориндан⁴.

Сангадур иқтидоси тавфи кӯйи Лайли этмақда,
Хасу хори қупор, эй ноқа, Мажнун раҳгузоринда.

Фузулийдан маломат эҳтирозин истаян гӯё,
Дагил воқиф дили сӯзону чашми ашқбориндан⁵.

¹ М у с т а о р – омонат, муваққат.

² П у р ш а р а р – алангали, куйдирувчи.

³ С и й м а н д у д – кумуш копланган, кумуш юритилган.

⁴ З у л ф и т о б д о р – жингалак соч.

⁵ А ш қ б о р – ёш тўқувчи.

Кўруб муҳлик маним чеврамда баҳри ишк туғёнин,
Қочиб бир доға чикди Кўҳкан қуртармоға жонин.

Буроқмиш итларина пора-пора кўнглими ул мах,
Улашдирмиш кесиб арбоби истехқоқа¹ қурбонин.

Маним чоки гирибоним кўруб, айб айламаз улким,
Кўрар сармаст чикдикда анинг чоки гирибонин.

Кўнгил ғам ҳамдамидур қонин, эй кўз мардуми, ичма,
Билурсан қона қондур, санга қўймаз анинг қонин.

Кўзингким, гўшаи меҳроб тутмиш, дин қилур яғмо,
Бу мулкинг этмак ўлмаз фарқ кофирдан мусулмонин.

Кўзим мардумлари чўҳдан қилурлар даъвийи ишқинг,
На ҳожат ёшларин сўрмоқ, билурлар Нух² тўфонин.

Фузулий, чекма ёринг ўқларин ҳар лаҳза ёрангдан,
Сангами қолди чекмак ҳар замон бир ёр хижронин.

¹ Истеҳқоқ – лаёқат, қобилият.

² Н у х – Қуръонда зикри келган пайғамбарлардан. У ўз қавми орасида 950 йил яшаб, уларни Ҳақ йўлига ҳидоят қилади. Лекин Аллоҳ пайғамбарининг даъватига қулоқ тулмаганлари учун қавм охир-оқибат буюк тўфон балосига гирифтор бўлади. Бу тўфон балосидан фақат Нух алайҳиссаломга эргашганларгина омон қоладилар.

Кўрмасам ҳар кўз очанда ул гули раъно юзин,
Кўз юманча ашки гулгуни тугар дунё юзин.

Гарчи кофирсан, санга, эй бут, етар ул ажрким,
Рағбатинг бутхонадан дўндарди юз тарсо¹ юзин.

Пардаи чашмимда нақши жавҳари тигинг санинг
Мавжа бенгзарким, тугар таҳрик ила дарё юзин.

Ўлма, эй сахронишин² ғофил, дагил ҳар су³ сароб,
Мавжи ашки чашми Мажнундур тутан саҳро юзин.

Ёди рухсори-ла ул моҳинг кўзим қон ёш тўкар
Ҳар кўран соатда хуршиди жаҳоноро юзин.

Ноз эдуб, дўндарма, эй бедард, юз ушшоқдан,
Бунча ҳам гўстарма фақр аҳлина истиғно юзин.

Эй Фузулий, дуди оҳим тийра айлар олами,
Кўрмасам бир лаҳза ул моҳи малаксиймо юзин.

¹ Т а р с о – насроний. Сўфийлар наздида нафси амморани маҳв этиб, нафси хамидага зришган ориф инсон.

² С а х р о н и ш и н – сахрони ўзига ватан қилган.

³ С ў (й) – томон, тараф.

Кӯҳқан кунд¹ айламиш минг тешани бир тоғ илан,
Ман қўпоруб солмишам минг доғи бир тирноғ илан.

Ғам йўлинда ман қолиб, кетдиса Мажнун, йўқ ажаб,
Хастая душвордур ҳамрахлик этмак соғ илан.

Гарди роҳинг вермаса кўз ёшина таскин нўла,
Тутмоқ ўлмаз бўйла селобинг йўлин тупроғ илан.

Ғам ўғирлар ишк бозоринда нақди умрими,
Қилмоқ ўлмаз суд савдода ёмон ўртоғ илан.

Равзаи кўйингда бўлмишдур Фузулий бир мақом
Ким, анга жаннат куши етмаз минг йил учмоғ илан.

¹ К у н д – утмас, кесмас.

Гарди раҳин, эй ашк, ювдинг чашми таримдан¹,
Тарки адаб этдинг, нўла душсанг назаримдан.

Хунин мужалардурму ва ё мардум али-ла
Ўқлар чекилуб, дишра отилмиш жигаримдан.

Ҳар бодаки, сансиз ичарам базми балода,
Хуноб ўлуб, албатта чиқар дийдаларимдан.

Селоби сиришк-ла хушам ишқ йўлинда,
Ҳошоки², тааллук кўпорур раҳгузаримдан.

Тошлара уруб бошими, расво кезар ўлдим,
Эй ақл, қочиб қуртула кўр дардисаримдан³.

Кес меҳринги, эй чарх, гунашдан санга ҳар субҳ
Бир шуъла етар оташи охи сахаримдан⁴.

Селоби сиришк этди мани ғарқа, Фузулий,
То давр жудо қилди бути сиймбаримдан.

¹ Ч а ш м и т а р – ёш тўла, йиғлаб турган кўз.

² Ҳ о ш о – 1) Худо асрасин; 2) ҳеч, ҳеч қачон.

³ Д а р д и с а р – бош оғрик.

⁴ О х и с а ҳ а р – тонгда урилган ох. Тасаввуф аҳли тонгда урилган ох илоҳий маҳбубага етиб боради, деб ҳисоблайди.

То сиришки дийдаи Фарходи кӯрди лолагун,
Чашмалар суйини кӯздан солди кӯхи Бесутун.

То алам қолдирди оҳи оташиним шарм эдуб,
Қилди хуршидин фалак заррин ливосин¹ нилгун.

Тош бағирли ўлмасайди Бесутун, Фарход эчун
Сув ерина кӯзлариндан окидирди сели хун².

Эй кӯран, минг доғ ила сабру саботим, айлама
Нисбатим Фарходаким, бир тоғ ила ўлмиш забун.

Қуш ювоси сонмаким, саргашта Мажнун бошина,
Хору хас жамъ айламиш гирдоби дарёи жунун.

То кӯрунди сафҳаи хуснингда хаттинг рашқдан,
Тоша чолди офтоби содалавҳин чархи дун.

Эй Фузулий, хоки кӯйи ёра етдим, кони Хизр
Ким, верам комин, ўлам оби ҳаётда рахнамун.

¹ Л и в о – байрок, туг.

² С е л и х у н – кон тошқини.

Жамъ кўнглинг давр жавриндан паришон ўлмасун,
Чарх фармонинг-ла кезмакдан пушаймон ўлмасун.

Ер иши, кўк жунбиши раъйинг-ла бир дам ўлмаса,
Едди иклиму дўқуз гардуни гардон ўлмасун!¹

Бир бинодир давлатинг – ўлмиш паноҳи хосу ом²,
Ул бино, ё Раб, жаҳон ўлдукча вайрон ўлмасун.

Қилмаса олам муродингча мадор³, ўлсун хароб,
Ўлмаса даврон санинг раъйинг-ла, даврон ўлмасун!

Чиркинуркан дўстлар коминча фармонингда чарх,
Ҳокими тақдирдан тағйири фармон ўлмасун.

Тобеъ ўлсун жумлаи одам санинг фармонинга
Жумлаи оламда сандан ғайри фармон ўлмасун!

Лаҳза-лаҳза гулшани мадҳингда гўё ўлмаса,
Булбули нутки Фузулийнинг хушалҳон⁴ ўлмасун.

¹ Гардуни гардон – айланувчи фалак.

² Хосу ом – барча, ҳамма; юкори табақадагилар ва оддий одамлар.

³ Мадор – бу ерда: айланиш, юриш.

⁴ Хушалҳон – хушоҳанг.

Тупроқдан гўтур мани, эй ашки лолагун!
Бошимдан этма соянги кам, эй хубоби хун!

Эл таънасиндан истарам ул кўя кетмайим,
Ўз ихтиёрим ила мани қўйма, эй жунун!

Таскин бўлур жигарда ҳарорат сиришк ила,
Сўзи дил ила сийнада роҳат ўлур фузун!

Эй хуни дийда, кесма жигардан тааллукинг,
Меҳринг совутма сийнадан, эй оташи дарун!

Бир кун биза саодати васл этмадинг насиб,
Биздан гўтур нухусатинг¹, эй толеъи забун!

Ул ғамза ханжарина бир ўғротмадинг² бизи,
Кес биздан ошнолигинг, эй бахти вожгун!

Эй чарх, қил Фузулийнинг оҳиндан эҳтироз
Ким, бир кун этмая эди токингни сарнигун.

¹ Нухусат – бахтсизлик, иш олдига юрмаслик.

² Ўғротмадинг – дуч қилмадинг.

Бори меҳнатдан ниҳоли коматинг хам ўлмасун!
Бошимиздан сояи сарви кадинг кам ўлмасун!

Ҳосилим рухсору лаълу чашму ғамзанг ўлмаса,
Умр бир он, бир нафас, бир лаҳза, бир дам ўлмасун!

Гарди роҳинг азми гардун этдиким, бу қадр ила
Шухраи олам¹ хамин Исойи Марям ўлмасун!

Илтимос этдим сабодан тўтиё чекдирмаға,
Оғлама, эй кўз, ғубори дарғаҳи нам ўлмасун!

Сантак офат келдигин билмишди гар Ҳақдан, фалак
Илтимос айлардиким, оламда Одам ўлмасун!

Дер эмиш зоҳидки, ўлмоқ айбдур расвойи ишқ,
Бу сўзи фош этмасун, расвойи олам ўлмасун!

Эй Фузулий, завқи дарди ишқа нуқсон ҳайфдур,
Эҳтиёт эт – пунбаи доғинда марҳам ўлмасун!

¹ Ш у х р а и о л а м – бутун дунёга машҳур булиш.

Ёқма жоним, нолаи беихтиёримдан сақин!
Туқма қоним, оби чашми ашқборимдан сақин!

Сув верар ҳар субҳидам кӯз ёши тиғи оҳима,
Чӯқ мани инжитма, тиғи обдоримдан сақин!

Жавр ўди ёқди мани, ёнимда дурма, эй кунгил,
Бир туташмиш оташам, қурбу живоримдан¹ сақин!

Тан эвиндан рахтинги жаҳд айла, эй жон, дишра чек,
Офати сели сиришки беқароримдан сақин!

Гарчи бир хоки раҳам, кимса мани олмаз кӯза,
Чӯқ ҳақорат-ла назар қилма – ғуборимдан сақин!

Келма қабрим узра, эй ишқ ичра мантак ўлмаёя!
Таъна тошидур санга санги мазоримдан сақин!

Шоҳи мулки меҳнагам хайлу сипоҳим дарду ғам,
Хайли беҳадду сипоҳи бешуморимдан сақин!

Эй Фузулий, конси маҳбубики севсанг, раҳми вор,
Қил ҳазар, анжак маним бераҳм ёримдан сақин!

¹Қурбу живор – яқинлик.

Чироғ куйдиражак оташи ниҳонимдан,
Фатиласин қилурам мағзи устухонимдан.

Очилди кирмага ғам жон эвина равзанлар,
Чеканда ўқларини жисми нотавонимдан.

Ўқинг тасарруф эдуб жисми, қасди жон этди,
Нўлайди раҳм қилуб, кечса эди жонимдан.

Бир игна этди мани заъф риштам, ул қондур
Ки, муттасил тўкилур чашми хунфишонимдан¹.

Адои шукри хадангингдур ул садоки, чиқар,
Замон-замон тўкилан катра-катра қонимдан.

Ўқинг мусоҳибати-ла кечар хуш авқотим,
Ҳалок ўлурдим агар тебранайди ёнимдан.

Ғами ниҳоними айлар Фузулий эллара фош,
Экан азобдаям нолаву фиғонимдан.

¹ Ч а ш м и х у н ф и ш о н – қонли ёш тўқувчи кўз.

Учолдинг қабрим, эй бедардлар, санги маломатдан
Ки, маълум ўла дард аҳлина қабрим ул аломатдан.

Мазорим узра қўйманг мил агар қўйинда жон версам,
Қўйинг, бир соя душсун қабрима у сарвқоматдан.

Қуран соатда ул қомат қиёмин, қиймадим жона,
Қиёмат ҳам кела қуртулмаям ман бу надоматдан.

Қиёматда ҳисоби ўлмаянлардандур ул ғофил
Ки, фарқ айлар фироқинг шомини субҳи қиёматдан.

Тариқи сабру тадбири саломат лаззатин билман,
Манга ишқу маломат як келур сабру саломатдан.

Табиат инҳирофин кўр ҳавойи ишқдан танда,
Илож эт душмадан, соқий, мизожим истиқоматдан.

Фузулий, кеч саломат кўчасидан, сабр қўйиндан,
Фароғат ўлмаян ерда сафар яқдур иқоматдан.

Будур фарқи, кўнгил, маҳшар кунининг рўзи ҳижрондан
Ким, ул жон дўндарар жисма, бу жисми ойирур жондан.

Тутуб роҳи адам, бўлмиш даҳонингдан кўнгил комин,
Манга ҳам жазмдур ул азм, ман ҳам қолмазам ондан.

Ғамим шарҳ этмак учун истарам ҳар кўрдугим соат,
Тутам домонинги, декмаз алим чоки гирибондан.

Тавофи кўйинг истардим, қилам бори ғами ишқинг,
Ҳам этди қоматим, йўллар тутилди хори мужгондан.

На хуш улфат тутубдур нотавон жисмим-ла жон, гўё
Сонур бир тори мўдур ул сари зулфи паришондан.

Ўқинг келдикда чашмим тўкса бағрим қонин андандур
Ки, бағрим қонина ер қолмади сийнамда пайкондан.

Ситам тоши, маломат ханжари, бедод шамшири,
Фузулий, ҳар жафоқим, келса хушдур жона жонондан.

Ера душмаз ҳар на ўқким, отса ул абрўкамон,
Кун шуоъи-ла анинг чўк фарқи вор, эй осмон!

Ишқ номуси мани Мажнуна душмиш, ложарам,
Ғам юкин чекмакдайиз ман бир замон, ул бир замон.

Йўқ раҳи ишқингда бир манзил ёшим гирдобина,
Йўл йитирмишдур, иши саргашта кезмакдур ҳамон.

Ком мумкиндур юзин умр ила зулфингдан, вале
Бўлмоқ ўлмаз даври рухсорингда хаттингдан омон.

Ҳеч ким сирри даҳонин билмаз ул Исо лабинг,
Олами ғавғоя солмишдур мужаррад бу гумон.

Шамъи рухсоринг ниҳон тут чашмаи хуршиддан,
Нури чашмим, эхтироз айла ёмон кўздан, ёмон.

Эй Фузулий, чекма, кел, роҳи таваккулдан кадам,
Манзили мақсуда етмакдур муқаррар ман замон.

Шифо лутф эт мани бемора лаъли нӯшхандингдан,
Экан ҳам ўлма, эй бедард, ғофил дардмандингдан.

Самандинг қатлима сакратдинг, аммо кўркум андандур
Ки, сабкат эда ногаҳ тавсани умрим самандингдан.

Муроди хотиринг гар мушкул ўлмоқдур ишим, ўлсун,
На чора, кечмак ўлмаз хоотири мушкулписандингдан.

Билардим санда ҳам вор ул ҳавоким, маңда вор, эй най,
Дам урдуқча агар чиксайди оташ банд-бандингдан.

Ҳарис айлар мани пандинг мазоқи ишқа, эй носих,
Дариғ этмаки, маҳзунам санинг пайваста пандингдан.

Каманди дуди охингдур, Фузулий, чарх буйнинда,
Ажаб сайёдсанким, чарх қуртулмаз камандингдан.

Ала олур кезажак ул гули раъно этагин,
Ваҳм эдарким, тута бир ошиқи шайдо этагин.

Билдиким, хоки раҳ ўлдим этагин тутмоқ учун,
Кўтарар, душмака қўймаз ера амдо¹ этагин.

Додлар қилмоға ул кофир алиндан, кечалар
Чиқар оҳим қўка то тута Масихо этагин.

Шомлар қонли ёшим мавжина албатта тегар,
Ҳар нечаким, кўтарур чархи муалло² этагин.

Ўйла урён керак овораи саҳройи жунун
Ки, тааллуқ тикани тутмая қатъо этагин.

Ринд хок ўлса дахи, дурди хуми бода ўлур,
На эса, қўймаз алиндан майи саҳбо этагин.

Гуллар очилди, Фузулий, ёқалар чок эдибан,
Кел, тутолим майи маҳбуб ила саҳро этагин.

¹ Амдо – қасддан, ятайлаб.

² Муалло – баланд, юксак.

Сунъ меъмори ясар соатда гардун махзанин,
Дуди охим чикмоға очмиш кавокиб равзанин.

Кун ботиб, юлдуз чикар, сонмангки, кук дехқонининг
Кеча охим доғидар кундуз йиғилмиш хирманин.

Кўз тўкар исроф ила хуноба лаълин гўиё
Ким, жигар тоғинда ул лаълинг бўлубдур маъданин.

Дўзмак ўлмаз тиғи бедодина ширин лабларинг,
Гар фалак фарҳодваш тош этса ушшоқинг танин.

Субҳтак чок эт, Фузулий, пирахан ишқ ичраким,
Билмая кимса гирибониндан онинг доманин.

Курутмуш, ғолибо, шавқ ўди Фарҳодинг кўзи ёшин
Ки, гар оқсайди лаъл айларда бешак Бесутун тошин.

Бало йўлинда ғавғоя қачон мантак дўзар Мажнун,
Қачон ўлмаз дурантак як билур ҳар кимса йўлдошин.

Деманг кўз ёши ила дафъ ўлур ишқ оташи тандан,
Бу ўд ҳар ера душса, фарқ қилмаз қурудан, ёшин.

Баёни ишқ басдур лавҳи рухсоримда хуни дил,
Басират аҳлина зоҳир қилур ҳар нақши наққошин.

Фузулий, бодахори дўзахи дер халк, ҳайроним
Ки, Ҳақ нечун солибдур жанната майхона авбошин.

Кўр сиришким шаби хижрон, демаким, кондур бу,
Зарра-зарра шарари оташи хижрондур бу.

Сонмангиз қонли дикан сийна дилиб, бош чекмиш,
Шуълаи оташи охи дили сўзондур бу.

Кесма уммид, кўнгил, бошина чиркинмакдан,
Ўла ногаҳ, душа фурсат ала, даврондур бу.

Дам-бадам жоними, эй дарду бало, инжитманг!
Лутф эдинг бир-икки дамким, сиза меҳмондур бу.

На ёкурсанг ўтин, эй оташи дил, васл кунӣ,
Биза хижрон кечаси шамъи шабистондур бу.

Кўнгил истар ола бир бў сари зулфингдан, лек
Вермадан жон дилар олмоқ, сонур осондур бу.

Дун демишсанки: Фузулий манга қурбон ўлсун!
Санга қурбон ўлайим, ёна на эҳсондур бу.

Булбули дил гулшани рухсоринг айлар орзу,
Тутийи жон лаъли шаққарборинг¹ айлар орзу.

Номаву² косид³ паёми-ла⁴ хуш ўлмаз хотирим,
Ўз лабингдан лаҳжаи гуфторинг айлар орзу.

Сарву гул наззорасин найлар санга ҳайрон ўлан,
Оразинг-ла қадди хушрафторинг⁵ айлар орзу.

Орзу айларки, мантак муттасил бемор ўла,
Кимки васли наргиси беморинг⁶ айлар орзу.

Ҳажр бемори таним боди сабодан дам-бадам,
Сихҳат учун сихҳати ахборинг⁷ айлар орзу.

Зулмати ҳажрингда боқмаз шамъа чашмим мардуми,
Партави рухсори пуранворинг⁸ айлар орзу.

Орзуманди висолингдур Фузулий хастадил,
Васлинг истар, давлати дийдоринг айлар орзу.

¹ Шаққароб – шакар сочувчи; мажозан: маъшуканинг ширин лаби.

² Нома – хат, мактуб. Тасаввуфда Махбуби ҳақиқий билан ғойибона сирлашув.

³ Қосид – элчи, хабарчи.

⁴ Паём – хабар, дарак.

⁵ Хушрафтор – чиройли юришли.

⁶ Наргиси хумор – хумор кўз.

⁷ Ахбор – хабарлар.

⁸ Пуранвор – нури, порлок, яшнаб турган.

Нихоли дарддур Мажнун, ер этмиш соясин оху,
Бошинда куш қаноди барг, оёғинда салосил су.

Манга золи фалак чекдирди ул мўйи миён жаврин,
Куринг бир тори мўйи неча аждар этмиш ул жоду.

Ўлур майли дил афзун остонинг тошина ҳар дам,
Агарчи расмидир ёстикдан икроҳ айламак сайру.

Тараҳҳум қил букулмиш қаддима, ваҳм айла оҳимдан,
Сақин чикмоя ногоҳ ёйдан ул ўк, эй камонабрў.

Надур, – дедим: – Руҳи софингда акси мардуми чашмим?
Деди: – Келмиш камила Рума дарё катъ эдиб хинду.

Қоши ёйи фироқиндан хадангинг киби инжилдим,
Неча бир чекдурур ишқинг манга зулминг, на кучдур бу?

Фузулий, айру душдинг ёрдан, сабр этмага ер йўк,
Душуб саҳроя афғон эдалим сан айру, ман айру.

Рамазон ўлди чекуб шоҳиди май пардая рӯ,
Май эчун чанг тутуб, таъзия очди гису.

Билди мутрибки, надур ҳол, кетурди кўбузин,
Базмдан чекди аёғини суроҳию сабу.

Базм конуни бузилди – на эчун чанг ила даф
Йиғилиб этмаялар ҳоким эшигинда ғулу.

Рамазон ойи керак очила жаннат копуси,
На равоким, ула майхона копуси боғлу.

Фатҳи майхона учун ўқуёлим фотиҳалар,
Ўлаким, юзимиза очила бу боғлу копу.

Офтоби кадаҳ этмаз рамазон ойи тулуъ,
На балодур биза, ё Раб, на қаро кундур бу?

Интизори майи гулранг ила байрам ойна
Боқа-боқа инажакдур кўзимиза қора су(в).

Рамазон ўлди, будур ваҳми Фузулийнингким,
Неча кун ичмая май, зуҳд ила ногаҳ тута хў.

Агар чиксайди дардинг жисмдан, дердимки, жондур бу,
На ҳожат дардинги йикдур демак жондан, аёндур бу.

Дамодам хўблар дарди-ла ортар лаззати ишкинг,
Ёмондур буки, тахкик этмадан дерлар: ямондур бу.

Хаданги соясинда хуш кечур авқотинги, эй дил
Ки, гулзори ҳаётинг зийнати сарви равондур бу.

Туташдим оташи дилдан, жигар қони-ла ғарк ўлдум,
Агарчи бир шарора ўддур ул, бир катра қондур бу.

Жаҳона қаддинг ила кокилингдан фитналар душмиш,
Қиёмат ибтидоси, фитнаи охир замондур бу.

Дедилар, беҳабарлар боғи жаннат қўйинга бенгзар,
Хабар верди манга андан келан одам – ёлондур бу.

Фузулий, килди фарёду фиғоним тийра гардунни,
Хануз ул моҳ сўрмазким – на фарёду фиғондур бу?!

Ўлсайди мандаги ғам Фарходи мубталода,
Бир ох ила верарди минг Бесутуни бода.

Версайди охи Мажнун фарёдиминог садосин,
Кушми қарор эдарди бошиндаги ювода?

Фархода завки сурат, Мажнуна сайри сахро,
Бир роҳат ичра ҳар кас¹, анжақ манам балода.

Ашки равонима эл жамъ ўлди, вор умидим
Ким, ўла вора-вора жамъиятим зиёда.

Гоҳ ғамзанг ичмак истар қоними, гоҳ чашминг,
Қўрқум будурки, ногаҳ қонлар ўлар арода.

Сарварлик² истар эсанг, афтодалик шиор эт
Ким, душмадан аёға чикмади боша бода.

Ғар гўрмамак диларсан расми жафо, Фузулий,
Ўлма вафоя толиб дунёи бевафода.

¹ К а с – киши, одам.

² С а р в а р л и к – бу ерда: улуглик.

Боға кир, булбула арзи гули рухсор айла,
Йих гулинг арзини, булбул кўзина хор айла.

Боғ шохидларина зулф ила чашминг гўстар,
Сунбули дархам эдуб, наргиси бемор айла.

Гунчая лофи латофатда оғиз очдирма,
Лахза-лахза ани шармандаи гуфтор айла.

Сарва озодалик¹ исми-ла ярашмаз юримак,
Ани ҳам шеваи рафтора гирифтор айла.

Дори дунёйи, кўнгил, жаҳд қилиб гарк эда кўр,
Хоби ғафлатда экан, ўзинги бедор айла.

Эй жигар захми, оғиз очма, хадангин кўрибон
Етана рози ниҳоним етар, изҳор айла!

Кес, Фузулий, тамаъинг ғайри таманнолардан,
Қанда ўлсанг, талаби давлати дийдор айла.

¹ О з о д а л и к – бу сзда: эркинлик, хурлик.

Яна ул моҳ маним олди қарорим бу кеча,
Чиқажакдур фалака нолаи зорим бу кеча.

Шамъваш маҳрами базм айлади ул моҳ мани,
Ёнажақ оташи ҳажра яна ворим бу кеча.

Ҳам висоли урур ўд жонима, ҳам ҳижрони,
Бир ажаб шамъ ила душди сару корим¹ бу кеча.

На тутундурки, чиқар чарха, дили зора магар
Ҳажр доғини урур лолаъузорим² бу кеча.

Субҳа солди бу кеча шамъ киби қатлими ҳажр,
Ўлаким, субҳ геланча кела ёрим бу кеча.

Пора-пора жигарим итларина назр ўлсун,
Ул сари кўя агар душса гузорим бу кеча.

Вор эди субҳи висолина, Фузулий, уммид
Чикмаса ҳасрат ила жони фигурим³ бу кеча.

¹ Сару кор – алоқа, муносабат.

² Лолаъузор – лолв юзди.

³ Фигор (афгор) – мажруҳ, отурда, ҳаста.

Ҳазар қил ох ўдиндан, жавринги ушшоқа оз айла,
Хасу хошоки ёқма, шуъласиндан эҳтироз айла!

Санамлар саждасидур бизда тоат, Тангри-чун, зоҳид,
Кими кўрсанг сан ўз динингда таклифи намоз айла!

Ҳақиқат ҳарфини ёзмоқ диларсанг лавҳи зотингда,
Хатин гулрухларинг манзур дут, машки мажоз айла!

Санамлар сангдиллардур, эшитмазлар сўзи, зоҳид,
Етар беҳуда пандинг, онлара арзи ниёз¹ айла!

Санинг нозинг кўранда ақл қолмаз, ҳасбатанлиллоҳ²,
Амон вер толиби дийдора, бир дам тарки ноз айла!

Йўлингда интизори мақдаминг-ла³ хок ўлан чўхдур,
Хиром эт бир кадам— минг хоксори сарфароз⁴ айла!

Фузулий, жона топширдинг хаёлинг, шимди расвосан,
Санга ким дерки, ҳар номахрама ифшойи роз⁵ айла!

¹ Арзи ниёз – мухтожлик изҳор қилиш, ҳоҷатини билдириш, ёлвориш, илтижо этиш.

² Ҳасбаганлиллоҳ – Худо ҳаққи.

³ Мақдам – келиш, ташриф буюриш.

⁴ Сарфароз (сарафроз) – юксак, баланд, мағрур.

⁵ Ифшойи роз – сирни ошкор қилиш.

Ошик ўлдум яна бир тоза гули раъноя
Ки, солур ол ила ҳар дам мани юз ғавғоя.

Мушт уруб қолаби фарсудами гоҳ ҳабс килур,
Ғаҳ саросимаю урён бурокур саҳроя.

Кўзиминг қони ила сийнами ол этдимким,
Олати санъат ўла ул бути бепарвоя.

Бу на ишдурки, бизи игна киби инжилдуб,
Солур иплик киби ҳар дам бир узун савдоя.

Оёгин боғламиш овораларинг санъат ила,
Йўқ ниҳоят сари кўйинда кезан шайдоя.

Лахт-лахт ўлмиш экан ғамза дурафшини чекуб,
Чорасоз ўлмади бир кун мани ғамфарсоя.

Ёка чок эдани бошмоқ киби солур аёға
Эй Фузулий, бок анинг этдиги истиғноя.

Истадим мархам ўқиндан жигарим ёрасина,
Отди минг ўқки, тегар ҳар бири бир порасина.

Бир-бири-ла чекишур гарди раҳинг-чун мужалар,
Кўр, на қонлар душажакдур уларинг орасина.

Чекмаз ўлди кўнгил ўқлар юкин, ул сарв магар
Чекарак ота ўқин, раҳм эда бечорасина.

Қони кўз ёши киби аҳли назарким, югуриб,
Бир ичим сув вера дашти ғаминг оворасина.

Ҳар тараф ашқларимдур кўрунан, ё йиғилиб
Келди сув халқи сиришким суйи наззорасина.

Билмазамким, назар аҳли насини уксилдар,
Ғазаб айлар назар этсам моҳи рухсорасина.

Эй Фузулий, жигарим конини қўймаз тўкила,
Жон фидо ул санаминг ғамзаи хунхорасина.

Уюб оҳуя душди мушк Мажнунтак биёбона,
Нӯла чексанг ани занжир зулфи анбарафшона.

Чекар кофир кӯзинг ҳар дам жигардан ғамза пайконин,
На кучдур бу, на верди ола билмаз бир мусулмона.

Бало новаклари санчилмасинми кӯксима ҳар дам,
Дӯлошур шонатак ҳар лаҳза ул зулфи паришона.

Ўкинг келдикча сийнамдан садолардур чикан билман,
Дил айлар нола, ё пайкон тегар сийнамда пайкона.

Садойи новакинг чикдиқча жон хуррам ўлур гӯё,
Бу зиндони балодан чикмоға рухсат верар жона.

Бӯёниб қона, ўлмиш пора-пора гуллар аъзоси,
Магар ханжар чекиб, сан сарвтак чикдинг гулистона.

Маломат ўдина ёндинг, Фузулий, чих бу оламдан,
Тарахҳум қил, раво кӯрмаки, олам ўдига ёна.

Доролдор гунча халкин дуржи лаълинг келса гуфтора,
Қарардор офтоби соя чексанг парда рухсора.

Санга бир сўз дейинча кечди умрим, хасбатанлиллох,
Саволим коми дил вермакда муҳтож этма такрора.

Дили садпораи жамъ айламак кўйингда мушкулдур,
Ўлурми жамъа қобил ҳар итинг оғзинда бир пора!

Сари зулфингда ҳар мў сайд қилмиш бир дили сўзон,
Душубдур сонасан бир шуъла ўд шамъ узра ҳар тора.

Таманнойи висолинг-чун дагил гирям, будур қасдим
Ки, сели ашқдан, ер қолмая кўйингда ағёра.

Бошим қолдирмасун, хоки раҳингдан сарнигун чексун,
Чекар ўлса мусаввир суратим кўйингда девора.

Фузулий, заъфи тан узри-ла кесма нолаи зоринг,
Бизи чун чангтак муътод қилдинг нолаву зора.

Раҳм эт, эй шаҳ, мани дарвеш чекан оҳлара
Ки, гадо охи асар айлар ўлуру шохлара.

Меҳри йўқ мохлара оҳ асар этмаз, ё Раб!
Вер бир инсоф бу меҳри йўқ ўлан мохлара.

Қошларинг тоқина версам дили сўзон, на ажаб,
Расмдур, осила қандил назаргоҳлара.

Мойили сарв қадинг васлина етмаз, нешаким,
Бахт шойиста дагил ҳиммати кўтоҳлара.

Соқийи базми жунун наргиси мастингдурким,
Ичирур бодаи ғафлат дили огоҳлара.

Боқма, эй дийда, занахдонина маҳбубларинг,
Кезма ғофил, ҳазар эт душмаясан чоҳлара.

Эй Фузулий, вараъ аҳли раҳи масжид тутмиш,
Сан раҳи майкада тут, уйма бу гумроҳлара.

Ниҳоли сарвдур қаддинг, қошинг нун ул ниҳол узра,
Мисоли нуктаи нун холинг ул мушкин ҳилол узра.

Ўлуб ҳайрон гўтурман хатту холингдан назар гўё,
Кўзим мардумларидир нукталар ул хатту хол узра.

Хам этдинг қоматим, гар тарки сар қилдимса маъзурам,
На узрим вор агар дерларса ўлмаз нукта дол узра.

Зилоли хуни дилдандур кўзим паймонаси мамлу,
Ҳубоб остиндадур ул нуктаким, кўрлар зилол узра.

Ёзар кўз пардасина ашк шарҳи хол, билмазким,
Ўқулмаз қон ила ёзилса хат авроқи ол узра.

Дамодам килки мужгон ила тифли мардуми чашмим
Хати савдойи холинг машқ эдар лавҳи хаёл узра.

Фузулийнинг тариқи назма табъин мустақим этмиш,
Хаёли қоматингким, бир алифдур эътидол узра.

Мусхаф демак хатодур ул сафҳаи жамола,
Бу бир китоб сўзидур фахм эдан аҳли ҳола.

Рухсора нукта қўймоқ расми хат ўлмасайди,
Душмазди манзил этмак рухсоринг узра хола.

Ҳайрони моҳрўйинг хуршида меҳр солмаз,
Муштоқи тоқи абрунг ўксук боқар ҳилола.

Қондурди гарди хаттинг ойинаи мурода,
Қуфл урди иқди зулфинг ганжинаи висола.

Даврон манга қаламтак савдо қапусин очди,
То қаддими ғамингдан дундарди заъф нола.

Расми вафо, Фузулий, сандан камола етмиш,
Хуш комили замонсан аҳсанту бу камола.

Ботали қона ўқинг дийдаи гирён ичра,
Бир алифдур сонасанким, ёзилур қон ичра.

Еридур сийнаи сўзонима гулхан десалар,
Баски, ботмишдур ўқинг сийнаи сўзон ичра.

Жони тан ичра на сахлардим агар билсайдим
Ки, дагил гизли ғами лаъли лабинг жон ичра.

Ола кўр ўқларини дийдаларимдан, эй дил,
Ҳайфдур, ўлмая ногаҳ ета мужгон ичра.

Чок кўнглим орасинда ярашур пайкониинг,
Иқди шабнам хуш ўлур ғунчаи хандон ичра.

Қаддинга сарв демиш, ғунчаларинг таъниндан
Дурамаз боди сабо ҳеч гулистон ичра.

Эй Фузулий, кима сўзи дилими шарҳ эдайим,
Йўқ маним киби ёнон оташи ҳижрон ичра.

Оразинг кўрса фалак, меҳр бурокмаз оя,
Зарра-зарра қилиб они бурукур сахроя.

Суратинг аксин олиб, боға кирар хар дам сув,
Рашкдан қон ичирур барги гули раъноя.

Еридур аксинга ойина дамир банд урса,
На учун қаршидурур сан киби беҳамтоя.

Бўлдиғи ерда ҳасаддан кун урур соянг тиг
Ки, рафик ўлмаясан моҳи малаксимоя.

Ўқа пайкон дикилур ғамзанг учун пайваста,
Тўқинур таъна ўқи қошинг учиндан ёя.

Лаъли нобинг сифати шахди мусаффордур, лек
Аччи этмиш ани сафройи ҳасад сахбоя.

Ёр майлин санга солмазса, Фузулий, на ажаб,
Неча майл этмак ўлур сан киби бир расвоя.

Сув верар хар субҳидам кўз ёши тийғи оҳима
Ким, тўкан қонин сипеҳринг солса меҳрин моҳима.

Шамъи рухсоринг ўди қилди мани оташпарасти,
Чоки сийнамдан тамошо айла оташгоҳима.

Ғам киби ўлдирса, қонлитак қочар мандан яна,
Шоҳи дардам, илтижо айлар улувви жоҳима.

Тутиётак чашми арбоби назардур манзилим,
Гарчи хоки раҳгузорам дийдаи бадхоҳима.

Бир факирам, дурмасун кимса манга таъзим эчун,
Қанда кетсам, эй кўзим, сув сеп ғубори роҳима.

Ғофилам сирри лаби жонпарварингдан то хатинг
Қўндирубдур гард миръоти дили огоҳима.

Эй Фузулий, ёра дундардим юзим ағёрдан,
Хасми чўқ кўрдим, сиғиндим сидк ила Аллоҳима.

Юритмангиз арақи мажлис ичра бода ила,
Ҳаромзодани қўйманг ҳалолзода ила.

Верур ситам сабақин тифли хаттинга зулфинг,
Қўйманг бу юзи қарони у лавҳи сода ила.

Манга замон ила Мажнун муқаддам ўлса нўла,
Ўйинда шох баробар дагил пиёда ила.

Қошинг балосина душдим, фалак ғамин чекарак,
Бу кучли ёйи чекар ўлдим ул кабода ила.

Қопунгда ҳам қадими кездириб юрур кўнглим,
Итингдурур, югурур ҳар тараф қалода ила.

Манам мударриси илми жунун; қани Мажнун
Ки, бармурод ўла давримда истифода ила.

Бошим оёғинга гар душса манъ айламазам,
На айлади манга, нам вор бир фитода ила.

Мани соғинма, Фузулий, ғам ичра Мажнунтак
Ки, ман зиёдаям андан ғами зиёда ила.

Хушдур, эй кун, толеъингким, душдунг ул хоки дара,
Ахли давлат доманин тутдинг, етарсан бир ера.

Дома душмиш бир шикорамким, адам сахросина,
Манзилимдан ҳар тараф очмиш ажал минг панжара.

Лаълинг атрофинда хаттингдан кўнгил айман дагил,
Эътимод ўлмаз янги иймона келмиш кофира.

Хат на ҳожат, ахли дил қайдина рухсоринг етар,
Олами тутмоқда кун муҳтож ўлурми лашкара?

Соя солдинг сува, сарви нози рашк ўлдирдиким,
Ман дуруркан, давлаги васлинг на нисбат охира.

Бошда ҳар тук ишқ ўдиндан бир тутундурким, чиқар,
Чиркинан бошим бало базминда бенгзар мижмара.

Эй Фузулий, манда роҳат қўймади шайдо кўнгил,
Истарамким, куртулам андан, верам бир дилбара.

Кўнгил, сажжода¹ босма оёк, тасбеҳа ал урма,
Намоз аҳлина уйма, онлар ила дурма, ўтурма!

Эгилиб саждая, солма фароғат тожини бошдин,
Вузуъдан сув сепиб, роҳат юқусун кўздан учурма!

Сақин, помол ўлурсан бўрётак, масжида кирма,
Ва гар ночор кирсанг, анда минбар киби чўк дурма!

Муаззин ноласин олма қулоға, душма ташвиша,
Жахоннам копусин очдирма, воиздан хабар сўрма!

Жамоат издихоми масжида солмиш кудуратлар,
Кудурат узра, раҳм эт, бир кудурат сан ҳам орттурма!

Хатибин сонма содик, муфтининг қавли-ла феъл этма,
Имоми сонма оқил, ихтиёринг анга топшурма!

Фузулий, баҳра вермаз тоати ноқис, надур жаҳдинг!
Карам қил, зарқи тоат суратинда ҳаддин ошурма!

¹ Сажжода – жойнамоз.

Эй хуш ул кунларки, рухсоринг манга манзур эди,
Чашми уммидим чироғи васлдин пурнур¹ эди.

Қурб² шавки офиятбахши³ тани ранжур⁴ ўлуб,
Васл завки роҳатафзои⁵ дили маҳжур⁶ эди.

Иzzатим шамъи мунаввар, толеъим азми⁷ қавий,
Давлатим ҳукми равон, айшим уйи маъмур⁸ эди.

Домани иқболима гарди таарруз етмаюб,
Чашми ҳосид чехраи жамъиятимдан дур эди.

Одам эрдим – қурб даргоҳинда бўлмишдим қабул,
Манзилим – жаннат, майим – кавсар, анисим – хур эди.

Бахт матлубим муяссар қилмаға маҳкум ўлуб,
Даҳр асбобим муҳайё қилмаға маъмур эди.

Ҳар дуо қилсам, таваккуфсиз⁹ ўлурди мустажоб¹⁰,
Ҳар таманно айласам, эҳмолсиз мақдур¹¹ эди.

¹ Пурнур – равшан, мунаввар.

² Қурб – яқинлик, етишиш. Солиқнинг узини Аллоҳ твалога яқинлашганини ҳис этиш ҳолати. Худонинг хузурини бевосита сезиш, Ҳақ нигоҳининг тушишини ҳам англатади.

³ Офиятбахш – ором бағишлолчи.

⁴ Ранжур – дардманд, эзилган.

⁵ Роҳатафзо – роҳатни зиёда қилувчи.

⁶ Маҳжур – айрилиб қолган, маҳрум.

⁷ Азми – хоҳиш, ирода, қасд.

⁸ Маъмур – обод.

⁹ Таваккуф – тухташ.

¹⁰ Мустажоб – қабул бўлиш.

¹¹ Мақдур – мумкин, имкон донрасида.

Ҳажр ваҳминдан етурмаздим кудурат¹ кўнглима,
Гарчи давронинг муҳолиф жунбиши машхур эди.

Нўла гар солса Фузулийни ғами ҳижрона чарх,
Васл айёминда ул ғофил экан, мағрур эди.

* * *

Эй тағофул бирла ҳар соат қилан шайдо мани,
Вокиф ўлким, ўлдирур бир кун бу истиғно мани.

Заъфим элдан ёшуриб, аҳволими сахлар, вале
Нолаи беихтиёримдур қилан расво мани.

Гар мани хунобаи ашким ниҳон айлар, на суд,
Қанда ўлсам меҳнати ишқинг қилар пайдо мани.

Волеҳи² завки лаби майгуну чашми мастингам,
Соқиё, сонма хароб этмиш майи сахбо мани.

Холи этмишдур мани мандан муҳаббат, дўстлар,
Айб қилманг, кўрсангиз оламда бепарво мани.

Гушаи меҳроба тутмишдим раҳи зухду салоҳ³,
Қўймади ўз ҳолима ул наргиси шахло мани.

Эй Фузулий, бир санам зулфина кўнглим боғладим,
Чекди занжири жунуна оқибат савдо мани.

¹ Кудурат – хиралик, гашлик, хафалик.

² Волеҳ – шайдо, мубтало, гирифтор.

³ Салоҳ – ёмон ишлардан ўзни сақлаш, парҳезворлик, тўғрилиқ, ахлоқиялик.

Буроқди хока ҳуснинг офтоби оламоройи,
Гутурди ер юзиндан муъжизи лаъли Масихойи.

Ики кўздан равон этмиш сиришким қоматинг шавки,
Асои муъжизи кўрким, ики бўлмиш бу дарёйи¹.

Букулмиш қаддими куртора кўр қуллоби зулфингдан,
Хатодур, чекмасун чўх бағри чўкмиш бир синик ёйи.

Рухинг узра хама абрунги кўрмак истарам, аммо,
Экан душвор ўлур, кун вор экан кўрмак янги ойи.

Шароби ноба лутф эт, мухтасиб², қаҳр ила чўх бокма,
Мукаддар қилма акси тирадан жоми мусаффойи.

Едди кундур ул ойи кўрмадим, оҳим шарори-ла
Нўла қилсам Банотун-наъш³ ила яксон сурайёйи⁴.

Фузулий, ашк сели-ла паришон ўлма, сабр айла!
Анга ҳам вор ўлар охир, тутиб дурурми дунёйи?

¹ Бу ерда Мусо алайҳиссаломнинг муъжизаси – асоси билан денгизни иккига бўлиб юборгани воқеасига ишора қилинмоқда.

² М у х т а с и б – шариат амрларининг бажарилишни назорат қилувчи амалдор.

³ Б а н о т у н - н а ъ ш – сунбула буржи. Шимолий кутбдаги етти юлдуз.

⁴ С у р а й ё – олти юлдузнинг бир ерда жам бўлишидан иборат юлдузлар туркуми.

Мани жондан ўсондирди¹, жафодан ёр ўсонмазми?
Фалаклар ёнди оҳимдан, муродим шамъи ёнмазми?

Қаму беморина жонон давои дард эдар эҳсон,
Нечун қилмаз манга дармон, мани бемор сонмазми?

Ғамим пинҳон тутардим ман, дедилар ёра қил равшан,
Десам ул бевафо, билман, инонарми, инонмазми?

Шаби хижрон ёнар жоним, тўкар қон чашми гирёним,
Уёдар² халқи афғоним, қаро бахтим уёнмазми?

Ғули рухсоринга қаршу кўзимдан қонли оқар су(в),
Ҳабибим, фасли гулдур, бу оқар су(в)лар булонмазми?³

Дагилдим ман санга мойил, сан этдинг ақлими зойил,
Манга таън айлаян ғофил сани кўргач ўтонмазми?⁴

Фузулий, ринди шайдодур, ҳамиша халқа расводур,
Сўрингим, бу на савдодур, бу савдодан ўсонмазми?

¹ Ўсонмоқ – безмоқ, зерикмоқ.

² Уёнмоқ – уйғонмоқ.

³ Булонмазми – булганмасми.

⁴ Ўтонмоқ – уялмоқ, ҳижолат тортмоқ.

Кетди алдан санаминг сунбули мушкафшони,
Яна давр этди паришон мани саргардони.

Ўйла муътод ўлубам оташи ҳижрон илаким,
Кўрмасам ёндирар албатта мани ҳижрони.

Кўкда оҳим ели сўндирди чироғин гунашинг,
Ёрда ашким аёға солди дури ғалтони.

Кўз баёзина чекар лаълларинг суратини,
Дам-бадам хомаи¹ мужгон ила бағрим қони.

Чихди жон – кимсая изҳор эда билман дардим,
Не дейин, ох, бу дардинг на ўлуру дармони?

Эй ситам тошини бедардлара зоеъ эдан,
Ёла кўр бир неча тош ила дили вайрони.

Верса жон, етмая жонона, Фузулий, не ажаб,
Ҳар кишиким, севар ўз жони учун жонони.

¹ Хома – қалам.

Фориғ этди мехринг ўзга маҳликолардан¹ мани,
Хизр эмиш ишқинг санинг – сақлар балолардан мани.

Кўнглим олдинг, гўстариб минг лутф, миннат жонима,
Айладинг мустағний² ўзга дилраболардан мани.

Вомиқу Фарходтак расвоя қилманг нисбатим,
Бир фақирам, сонмангиз ул худнамолардан³ мани.

Ишвау ноз ила рафъ этдинг ғаму андуҳими,
Сеҳр ила бегона қилдинг ошнолардан мани.

Қил тақаллум – зулфинг андуҳини кўнглимдан чиқар,
Бир фусун ила халос эт аждаҳолардан мани.

Ғояти зуҳду вараъ⁴, зоҳид, висоли хур эса,
Важҳи йук манъ айламак ҳуриликлардан мани.

Ҳар жафо этсанг, Фузулийтак шикоят қилмазам,
Ишқ атворинда сонманг бевафолардан мани.

¹ Моҳлико – ой юзли.

² Мустағний – эҳтиётсиз.

³ Худнамо – шухратпараст, ўзини курсаттишга интилувчи.

⁴ Вараъ – тарикатнинг иккинчи макоми булиб, тақво, парҳез маъноларини билдиради: тил вараъи, куз вараъи, қалб вараъига бўлинади.

Чехраи зардимда кӯр ҳар дам сиришки олими,
Ул гули раъноя бу ранг ила билдир ҳолими.

Токи сарвим боса гоҳи бошим узра бир кадам,
Эй мусаввир, раҳгузори узра чек тимсолими.

Эй фалак, йуқдир либоси фақрдан орим маним,
Атласингдан билмишам устун муҳаққар шолими¹.

Эй хуш улким, ишқ ҳарфин бир дахи такрор эдам,
Ҳашр девонинда кӯргач номаи аъмолими².

Ҳеч ким йуқдурки, ноламдан шикоят айламаз,
Шукрим, арз айлаян чӯхдур санга аҳволими.

Ниятим улдурки, рухсоринг кӯруб, жоним верам,
Мусҳафи рухсор очуб, қилгил муборак фолими.

Субҳу шом ул киблаи абру муқобилдур манга,
Эй Фузулий, Тангри кӯздан сакласин икболими.

¹ Ш о л – жундан гуқилган мато, шундай матодан тикилган кийим.

² Н о м а и аъ м о л – амаллар дафтари.

Ёр қилмасса манга жавру жафодан ғайри¹,
Ман анга айламазам меҳру вафодан ғайри.

Эй деян ғайра кўнгил верма, қани манда кўнгил,
Сари зулфингда ўлан бахти қародан ғайри.

Қилди Мажнун киби чўхлар ҳаваси ишқ, вале
Дуймади дарда мани бесару подан² ғайри.

Мушки Чин зулфинг ила айласа даъво на ажаб,
На ўлур юзи қаро қулда хатодан ғайри.

Лабина чашмаи ҳайвон демазамким, лабининг
Вор бир жона ярар файзи бақодан ғайри.

Ҳеч ким билмади таҳқиқи ила оғзинг сиррин
Сирри ғайби на билур кимса Худодан ғайри.

Эй Фузулий биза тақдир ғам этмиш рўзи,
Қилалим сабр, надур чора ризодан ғайри.

¹ Ғ а й р и – бошқа, узга.

² Б е с а р у п о – телба, бечора, бесаранжом, саргардон.

Хайрат, эй бут, суратинг кўрдукда лол айлар мани,
Сурати холим кўран сурат хаёл айлар мани.

Меҳр солмазсан манга, раҳм айламазсан бунчаким,
Соятак савдойи зулфинг поймол айлар мани.

Заъфи толеъ монёби тавфик ўлур, ҳар нечаким,
Илтифотинг орзуманди висол айлар мани.

Ман гадо сан шоҳа ёр ўлмоқ йўқ имкон найлайим,
Орзу саргаштайи фикри маҳол айлар мани.

Тийри ғамзанг отмаким, бағрим дилар, коним тукар,
Иқди зулфинг очмаким, ошуфтаҳол¹ айлар мани.

Даҳр вақф² этмиш мани наврас³ жувонлар⁴ ишқина,
Ҳар етан маҳваш асири хатту хол айлар мани.

Эй Фузулий, килмазам тарки тариқи ишқким,
Бу фазилат доҳили⁵ аҳли камол айлар мани.

¹ Ош у ф та ҳ о л – паришонҳол, ғамгин.

² В а қ ф э т м о қ – бағишламоқ.

³ Н а в р а с – ёш, янги етилган.

⁴ Ж у в о н (ж а в о н) – ёш.

⁵ Д о ҳ и л – даҳлдор, тегишли.

Кўрдим ул хуршиди хуснин, ихтиёрим қолмади,
Сосятак бир ерда дурмоға қарорим қолмади.

Бир кун ўлмаз талъатин кўрмак муяссар, оҳким,
Заррача ул кун ёнинда эътиборим қолмади.

Пок қилди суратимдан заъф даҳр ойинасин,
Ўйла маҳв ўлдимки, бир зарра ғуборим қолмади.

Ғам куни ҳамдамларим ғарқ ўлдилар кўз ёшина,
Силмака кўз ёшими бир ғамгусорим¹ қолмади.

Рўзгорим хуш кечарди, оҳким, даврон дўнуб,
Ўлди аҳволим хароб, ул рўзгорим қолмади.

Роҳи ишқ ичра манга анжақ фано мақсуд эди,
Шукрим, мақсуда етдим – интизорим қолмади.

Эй Фузулий, эл қаму ағёрим ўлди ёр учун,
Сўзи дилдан² ғайри бир дилсўз ёрим қолмади.

¹Ғамгусор – ғамдан халос қилувчи, ғамхўр, меҳрибон.

²Сўзи дил – дил ўти.

Ҳар кӯран айб этди оби дийдаи гирёними,
Айладим таҳқиқ – кӯрмиш кимса йӯқ жононими.

Лаҳза-лаҳза хӯблар, кӯрдимки, дил қасдиндадур,
Пора-пора айладим ман ҳам дили сӯзоними.

Чӯх етурма кӯклара афғоним, эй кофир, сақин,
Инжинур ногаҳ Масихо эшидуб афғоними.

Қилма ҳар соат мани расвои халқ, эй барқи оҳ,
Айлама равшан шаби ғам кулбаи эҳзоними.

Чихма, эй девона, бозори маломатдан деюб,
Муттасил чоки гирибоним тутар домоними.

Хонси бутдур, билмазам, иймоними ғорат қилан,
Санда иймон йӯқки, сан олдинг деям иймоними.

Эй Фузулий, жона етмишдим кӯнгилдан, шукрким,
Боғладим бир дилбара, қуртардим андан жоними.

Жониминг жисмим-ла завки итгисоли қолмади,
Оҳким, сансиз дирилмак эҳтимоли қолмади.

Шукрилиллаҳ, бахт ёр ўлди – етурдим тиғинга,
Бошиминг бир қилча бўйнимда вуболи қолмади.

Истадим ул моҳа арзи ҳол эдам, хайрат манга–
Ўйла ғолиб ўлдиким, бир сўз мажоли қолмади.

Билмазам ҳолинг хаёлин қанда тасвир айлайим,
Доғдан бир ер тану жонимда холи қолмади.

Ҳар кими кўрдингса ғам афтодаси, тутдинг алин,
Ваҳки, мандан ғайри бир ғам поймоли қолмади.

Эй хуш ул сармастким, кўнглинда шавқу завқдан
Охират андишаси, дунё хаёли қолмади.

Офарин, эй жомким, силдинг кўнгил ойинасин,
Хотири покимда дунёнинг малоли қолмади.

Зухда нисбат, поймоли қайддур ҳар кимки, вор,
Базми даҳр ичра ҳарифи лоуболи қолмади.

Кўр, Фузулий, ишк туғёнин, адам мулкин¹ кузат,
Азми кунж² этким, ҳавонинг эътидоли³ қолмади.

¹ Адам мулки – йўқлик олами.

² Кунж – бурчак, зовия, хилват.

³ Ҳавонинг эътидоли – 1) ҳавонинг муътадиллиги; 2) орчунинг аҳамияти.

Гирядур ҳар дам очан ғамдан тутулмиш кўнглими,
Ашқдир холи қилан қон ила дўлмиш кўнглими.

Эй паривашлар, жафо расмин унутманг, лутф эдинг,
Айламанг бадхў жафо муътоди ўлмиш кўнглими.

Ваъдаи васл ила, эй гулрухлар, этманг музтариб,
Меҳнати ҳижрон ила ором бўлмиш кўнглими.

Ханжари бедод¹ ила ҳар дам кўрар захм узра захм,
Ҳеч бир дам кўрмадим ўнгмиш², ўнгулмиш³ кўнглими.

Пойбанди⁴ лутф ўлуб, бир ерда сокин бўлмадим,
Дашти хайратда тараддуддан йўрулмиш кўнглими.

Сиймбарлардан келан тошларни йиғмиш чеврама,
Ишқ маъмур айламак истар бузулмиш кўнглими.

Ҳар замон бир оташин рухсор савдосин чекар,
Эй Фузулий, кўр бу ўдлара урулмиш кўнглими.

¹ Б е д о д – жабр, ситам, зулм.

² Ў н г м о қ – тузалмоқ, соғаймоқ.

³ Ў н г у л м о қ – иши юришмоқ, толси ўнг келмоқ.

⁴ П о й б а н д – оёғи боғланган, бандга тушган.

Тоби сўзи сийнадан¹ ўқсулмасайди² кўз нами,
Кўз юмиб-очанча селоба верардим олами.

Ҳар кўзим пурмавж³ дарёдур, у дарё узраким,
Ҳар кошимдур мавждан бир сарнигун ўлмиш ками.

Мўйи жулидамдадур жамъияти аснофи⁴ ғам,
Мулки савдонинг будур гуё саводи аъзами.

Ҳажр вор, эй дийда, васл айёми тўкма ҳуни дил,
Сахлаким, албатта онинг ҳам келур бир кун дами.

Одамидан чўх ўлур зоҳир паривашлар, вале
Оз ўлур воқеъ паривашларда сантак одами.

Васл ёди-ла, кўнгил, сўндирма оҳим оташин,
Кулбаи торимдан икроҳ этмасин ҳижрон ғами.

Эй Фузулий, килди жоним риштасин пурпечу тоб
Бир париваш дилбаринг савдойи зулфи пурхами⁵.

¹Тоби сўзи сийнадан – юрак утининг ҳароратидан.

²Ўқсулмоқ – камаймоқ, озаймоқ.

³Пурмавж – тулкин урган, шиддатли.

⁴Асноф – турлар.

⁵Пурхам – халка-халка, бурам-бурам; гажак, жингалак.

Ғарқи хуноби дил этди дийдаи гирён мани,
Онча қон тўқдики, бу ранг¹ ила тутди қон мани.

Ҳар тараф юз ғам ҳалоким қасдин этмиш, Тангри-чун
Бир дам, эй кўздан окон хуноба, қил пинҳон мани.

Йўқ мажолим ўзга гулрухсора сансиз боқмаға,
Айламиш ҳажри рухинг ўз ҳолима хайрон мани.

Рўзи ҳажр, эй кун, чекуб бир тиғ, миннат қўй манга,
Йўқса миннатсиз ҳалок айлар шаби ҳижрон мани.

Ғарқи хуноб ўлди жисми хоксорим, оҳким,
Дурдваш² солди оёқларга ғами даврон мани.

Пунбаи доғим ниҳон этмиш саросар жисмими
Ким, маломат қилмая ҳар ким кўруб урён мани.

Бир маҳи бемехраям мойил, Фузулий, йўқ ажаб,
Қилса ҳар ён зарра нисбат чарх саргардон мани.

¹ Р а н г – бу ерда: кўриниш, ҳолат.

² Д у р д в а ш – май қуйкаси каби.

Хушдур эрмак ул бадан васлина пирохан киби,
Гаҳ ал ўпмак остинтак¹, гаҳ оёқ доман киби.

Акс солмаз пайкарим кўзгуя боксам заъфдан,
Олами суратда бир шайдо бўлунмаз ман киби.

Жамъдур кўнглинг санингким, вор мантак чўхларинг,
Ман паришонамки, топилмаз манга бир сан киби.

Бу чаман гулрухларина дарди дил килмаз асар,
Юз дилинг вор эса хомуш ўл, кўнги,л, савсан² киби.

Гар диларсанг, эдасан наззораи дийдори ёр,
Кундузинг кўрма арода дийдаи равшан киби.

Доманинг дўлдурса гардун дурр илан, тўк абртак,
Дурр учун талх этма коминг баҳри тардоман³ киби.

Сол назардан лаъли ҳам кўрсанг сиришки олтак,
Лаъл учун ҳар тоша урма бошинги маъдан⁴ киби.

Коргоҳи⁵ сунъдан бир сурат эт нақши замир⁶,
Минг хаёлинг тутмагил сарриштайи⁷ сўзан⁸ киби.

¹ Остин – енг.

² Савсан – гулсалсар.

³ Тардоман – 1) сернам, хўл; 2) фосик, бадахлок.

⁴ Маъдан – кон.

⁵ Коргоҳ (коргах) – корхона, дукон; мажозан: дунё.

⁶ Замир – 1) кўнги,л, калб, юрак; 2) яширин уй, фикр, хаёл.

⁷ Сарришта – калаванинг учи; ишнинг асоси.

⁸ Сўзан – игна, нина.

Кўз ёши-ла дона-дона жамъи асбоб этмаким,
Ела верур даҳр ани помол эдуб хирман киби.

Баҳрлар сайр айласанг мутлак тар ўлмаз доманинг,
Гар ҳавойи ишқ ила мамлу¹ эсанг елкан киби.

Қанда ўлсанг қопу лавҳитек кузат исмат² йўлин,
Очма кўз деворлардан ҳар эва равзан киби.

Эй Фузулий, манзили мақсуда етмак истасанг,
Ҳеч раҳбар йўқдурур атвори мустаҳсан³ киби.

¹Мамлу – тула, лиммо-лим.

²Исмат – поклик, софлик, маъсумлик.

³Мустаҳсан – яхши, маъкул.

Марҳам қўюб, ўнгарма¹ сийнамда конли доғи,
Сўндирма ўз алинг-ла ёндирдигинг чироғи.

Уймиш жунуна кўнглим, абрунга дер маҳи нав.
На эътибор ангаким, сечмаз қародан оғи².

Қаддинг ғаминда сарвинг сўрмоға заъфи ҳолин,
Гулзордан кесилмаз ирмоқларинг оёғи.

Дуртак тишинг сўзини ҳар дам эшитмак истар,
Баҳринг мудом анинг-чун соҳилдадур қулоғи.

Зулфи сияҳ санамлар ўлмиш санинг асиринг,
Ишқингда ҳар бирининг ўз зулфи бўйни боғи.

Ғар мушк дерса ошиқ ул бўйи зулфа, соқий,
Тунд ўлма, бир қадаҳ вер, тар³ айласин димоғи.

Даврон хаводисиндан⁴ йўк боқимиз⁵, Фузулий,
Доруламонимиздур⁶ майхоналар ўчоғи.

¹ Ўнгарма – тузатма.

² Оғи – оқни.

³ Тар – ҳўл, нам.

⁴ Хаводис – ходисалар, воқеалар.

⁵ Боқ – 1) хавф, ҳурқув; 2) андиша, парво.

⁶ Доруламон – тинчлик уйи.

Хуш келди дун ул оя сиришким назораси,
Бўйла ўлурки, ошиқинг ишлар ситораси¹.

Эй ҳар мараз иложина ҳукм айлаян ҳақим,
Бемори дарди ишқ ўланинг йўқми чораси?

Чихмоқ дилар сафинаи² тан жунбиши-ла жон,
Дарёйи ишқданки, адамдур канораси.

Дерларки, вор Вомику Мажнун, ажаб дагил,
Доғилмиш ўла оташи ишқим шарораси.

Нўлди кетурмадинг ала садпора кўнглими,
Ваҳм айладингми ал кеса бу шиша пораси?

Сандан ҳамиша тийри балодур келан манга,
Бўйла ўлурми ошиқу маъшуқинг ораси?

Эй сўйлаян Фузулия ишқ ичра сабр қил,
Сўйла, бу марҳам ила киминг битди ёраси?

¹ С и т о р а – юлдуз.

² С а ф и н а – кема.

Магар хоб ичра кўрдинг, эй кўнгил, ул чашми шаҳлони
Ки, қилдинг турфатул-айн¹ ичра ғарқи ашк дунёни.

Етурди охими гардуна ул бут, кўр на кофирдур,
Демазким, кўкда ногаҳ инжида нолам Масиҳони.

Чекарсан, эй мусаввир, суратин ул маҳвашиг, аммо
На мумкиндур муродинча чекилмак қошлари ёни.

Балодур шаҳрларда ман киби расвойи халқ ўлмок,
На хуш Фарҳоду Мажнун манзил этмиш кўҳу саҳрони.

Кўрунмаз ёр, халқ ашким тамошосина жамъ ўлмиш,
Агар ногаҳ кўринса ул пари, кел, кўр тамошони!

Тутиб кушлар бошимда ошён, фарёда келмишлар,
Чих, эй оҳим ўди, бир дам бошимдан сов²бу ғавғони.

Фузулий, зулфи савдосин қаламтак боша солмишсан,
Кедар бошинг, агар бошдан кедирмазсан бу савдони.

¹ Турфатул-айн – куз очиб-юмгунчалик фурсат.

² Сов – ажратиш, жудо қилиш.

Мубаддал¹ қилмоға субҳи висола шоми хижрони
Маним оҳим алидур субҳу шому чарх домони.

Кўзим ёши-ла ҳамранг ўлдиғи-чун кашфи розинда²,
Босуркан бағрима, душди кўзимдан бағриминг кони.

Дили пурхунмидур сийнамда, ё ул қошлари ёнинг
Чекилмиш новаки, жисмимда қолмиш қонли пайкони.

Юзинг кўрмак таманносиндаям, аммо будур мушкул
Ки, дам душдукча очдирмаз манга кўз ашк туғени.

Дединг, эй Хизр, бенгзар ёр лаъли оби хайвона,
Бу таъзим ила тупроқдан кўтурдинг оби хайвони.

Нисори хоки пойинг лойиқи бир гавҳар истардим,
Қаму кўздан кечирдим катра-катра ашки ғалтони.

Фузулийнинг етар ишқина инкор айла, эй гардун!
Гувоҳи ҳол етмазми санга фарёду афғони?

¹ М у б а д д а л – алмашиш, алмаштириш.

² К а ш ф и р о з – сирнинг фош бўлиши.

Махшар кунӣ кӯрам, дерам ул сарвқомати,
Гар анда ҳам кӯринмаса, кел, кӯр киёмати!

Тарки май этдинг, эй кӯнгил, айёми гул келур,
Албатта, бу ишинг чекилур бир надомати.

Мажнунки, подшоҳи сипоҳи вуҳуш эди,
Мантак мусаххар¹ этмади мулки маломати.

Саҳронавард² экан, манга тасвири Кӯҳкан
Ҷғратди шаҳри ишқда расми иқомати.

Санги маломат ила чекинг чеврама ҳисор,
Ашким фаноя вермасун аҳли саломати.

Зоҳид, чӯк этма таън май афтодасинаким,
Чӯхлари йиқди пири муғонинг каромати.

Ғам зулматинда бўлмаға дарду бало мани
Басдур, Фузулий, оташи оҳим аломати.

¹ М у с а х х а р – буйсундириш, қўлга киритиш.

² С а х р о н а в а р д – чўл кезадиган.

Лабинг акси кўзим ёшини майтак полагун этди,
Занахдонинг¹ муродим дастгоҳин² сарнигун этди.

Санга аксин муқобил³ дурдуғи-чун ҳусн лофи-ла
Ани жон ичра ғайрат ғарқай гирдоби хун этди.

Ўзин нисбат қилурди зулфинга занжир ҳар соат,
Бу савдолар ани сарҳалкай⁴ аҳли жунун⁵ этди.

Анингтакким, паришонлик зиёсин орттирур шамъинг,
Манга жавринг зиёд ўлмоқ санга майлим фузун этди.

Мужанг ханжарларин кўнглим босур бағрина, ваҳм этмаз,
Анга жоду кўзинг гўёки таълими фусун этди.

Бақои сурати Ширин учун тавфиқ меъмори⁶,
Биной ишки Фарҳодинг асосин Бесутун этди.

Фузулийдан саботу сабру жавру қаҳр оз иста
Ким, ул бечораи дарду ғаминг беҳад забун этди.

¹Занахдон – ияк. Тасаввуфда солиқни абадий чоҳдан зулмат чоҳига соладиган маҳбубанинг қаҳромун иғоби.

²Дастгоҳ – бу ерда: мартаба, даража.

³Муқобил – қарши, зид.

⁴Сарҳалка – ҳалқабоши; яъни раҳбар, етакчи.

⁵Аҳли жунун – ошиқлар, девоналар.

⁶Тавфиқ меъмори – имконият меъмори.

Эй вужуди комилинг асрори ҳикмат масдари,
Масдари зотинг ўла ашё сифотинг мазҳари.

Мазҳари ҳар ҳикматинг сансанки, килки кудратинг
Сафҳаи афлока нақш этмиш хутути¹ ахтари.

Ахтари масъуд ўлан улдурки, таъби покинг
Қобили файз ўла лутфингдан сафойи жавҳари.

Жавҳари маъюб ўлан нокис манамким, муттасил
Содадур хагтинг хаёли-ла замирим дафтари.

Дафтари аъмолиминг хатми хатодандир сиёх,
Қон тўқар чашмим хаёл этдикча ҳавли маҳшари.

Маҳшари ашким верар селоба гар рўзи жазо,
Ўлмаса макбул даргоҳа сиришким гавҳари.

Гавҳаридур ишқ баҳрининг, Фузулий, оби чашм,
Лек бир гавҳарки, лутфи Ҳақ ангадир муштари.

¹ Хутут – хатлар.

Кечалар то холима гардун тамошо этмади,
Тарк эдуб бедодини, бир меҳр пайдо этмади.

Новакин кўрким, ёруб ашким, тутар кўз пардасин,
Эй деян Мусо асоси қатъи дарё этмади.

Ҳар дамингдан минг Масиҳо зиндаи жовид ўлур,
Сан эдан изхори эъжози Масиҳо этмади.

Ошён то равзаи кўйингда тутди мурғи дил,
Кечди тавфи Каъбадан, учмоға парво этмади.

Ҳеч обид онгмади лаълингки, кўздан қон тўкиб,
Саждадан дурдукча тағйири мусалло этмади.

Заъфи толеъ кесди дунёдан насибин зоҳидинг,
Йўкса ўз раъйи-ла зоҳид тарки дунё этмади.

Этмади элдан ниҳон бир кеча тавфи кўйинги
Ки, Фузулийни садойи нола расво этмади.

Йиқди соқий бир аёғ ила мани афкори,
Бир тапук айлади вайрон бу кўҳан девори.

Гоҳ маъмур килур бода мани, гоҳ хароб,
Кўрингиз гоҳ ёпиб, гоҳ йиқан меъмори.

Кун чиканча сочарам гавҳари ашк анжумтак
Кечалар ёдима келдикча моҳи рухсори.

Дил ёқар доғ кўзинг фикри ила ҳажр куни,
Бу чироғи-лами соқлар кеча ул бемори?

Йўқ ўзиндан хабари кимки келур дунёя,
Базмдан дишра кўмаз пири муғон хушёри.

Биза чун қадр бўлунмаз, чиқолим дунёдан,
Муштари йўқ, неча бир баклиялим бозори.

Қайди ислом, Фузулий, санга бир офатдур,
Бир хисор эда кўр андан ўзинга зуннори.

На кўрар аҳли жафо манда вафодан ғайри,
На бўлур шамъи ёкон кимса зиёдан ғайри.

Эй ўлан сокини масжид, на бўлибсан билман.
Бўрөсинда анинг бўйи риёдан ғайри.

Кел харобата, назар сокиа қилким, йўқдир
Руҳи софу майи софинда сафодан ғайри.

Сарбасар водийи меҳнатдиру ғам мулки вужуд,
Бир фароғат ери йўқ шаҳри фанодан ғайри.

Жумлаи халқ манга ёр учун ағёр ўлди,
Қолмади кимса манга ёр Худодан ғайри.

Азми кўйинда кўнгил ёрлик истар биздан,
Алимиздан на келур хайр – дуодан ғайри.

Фақр эмиш фақр, Фузулий, шарафи аҳли вужуд,
Ўзинга айлама ҳамдам фуқародан ғайри.

Тарашшух қабриминг тошиндан этмиш чашмиминг ёши,
Хаёл айлар қуранким, лаълидандур қабриминг тоши.

На зебосанки, сурат боғламаз тасвири рухсоринг,
Тахайюр сурат айлар суратинг чекдикча наққоши.

Нўла гирдоби ғам дерса, дили саргашта дунёя,
Сонурким, чиркинур олам кимингким, чиркунур боши.

Сипеҳри пуркавокибдан дагил дарда даво мумкин,
Хаёл этман вера тарёки захри ғам бу хашхоши¹.

Бакоси мумкин ўлмаз ўлса гар девори умримда,
Маху хуршиддан хишту бино афлокдан қоши.

Верар амвота эҳё² бода, гўёким, чиқиб ҳар дун,
Солур файзи Масихо бодая хумхона хаффоши.

Фузулийни раҳи ишкингда ашки оҳ эдар расво,
Балодур ҳар киминг бир йўлда ғаммоз ўлса йўлдоши.

¹ Хашхош – кўкнори, наша.

² Амвота эҳё – ўликларни тирилтириш.

Ҳосилим йўқ сари кўйингда балодан ғайри,
Ғаразим йўқ раҳи ишқингда фанодан ғайри.

Найи базми ғамам, эй оҳ, на бўлсанг ела вер,
Ўда ёнмиш куру жисмимда ҳаводан ғайри.

Парда чек чехрама ҳижрон куни, эй қонли сиришк
Ки, кўзим кўрмая ул маҳлиқодан ғайри.

Етди бекаслигим ул ғоятаким, чеврамда
Кимса йўқ чиркина гирдоби балодан ғайри.

На ёнар кимса манга оташи дилдан ўзга,
На очар кимса қопум боди сабодан ғайри.

Бузма, эй мавж, кўзим ёши хубобинки, бу сел
Кўймади ҳеч иморат бу бинодан ғайри.

Базми ишқ ичра, Фузулий, неча оҳ айламайм,
На таматгуъ бўлинур найда садодан ғайри?

Олди гулзор ичра сув акси узори олинги,
Чекди гуллар суратин манзур эдуб тимсолинги.

Один этмиш кун олиб бир акси миръоти фалак,
Субҳ гўстардикда сан рухсори фаррухфолинги.

Шарҳа бир кун қилдиғинг бедоди чекмаз ҳашрдак,
Ул малакким, ёзмок истар номаи аъмолинги.

Сели хун холинг хаёли-ла бузуб кўз мардумин,
Мардум этмиш чашми хунбора хаёли холинги.

Мурғи дил қолмадиким, сайд ўлмади, эй шўх чашм,
Сокин эт парвоздан шаҳбози мушкин болинги.

Қўймадинг бир кимса жавринг чекмая, раҳм эт даме,
Манъ қил хунрезликдан ғамзаи қаттолинги.

Ғам куни устимда сандан ғайри йўк, эй дуди ох,
Лутф қил, мандан кўтарма сояи икболинги.

Эй Фузулий, баски ғамнок ўлди аҳволинг санинг,
Ғамдан ўлсанг, ҳеч ким сўрмаз дахи аҳволинги.

Сонмаким, булбул очар учмоға болу парини,
Гул ёкиб, они совурмиш кўкка хокистарини,

Кўзиму юзим аросинда чари чекди мужам
Ки, кўзимдан сув чикиб, ювмая хоки дарини.

Мавжи ашким кўруб, абруя солур чин, на ажаб
Ки, сув урмоқ чиқарир ул киличинг жавҳарини.

Душди васфи дури дандони оғиздан-оғиза,
Эшидиб солди биёбона денгиз гавҳарини.

Кўз юзин кўрмаса қонлар тўкилар, оҳ нўла,
Фитнаи боса мушарраф қила кўз манзарини.

Рашҳаи жом бизи тутди, нўла гар соқий,
Кела қуртора бизи, ола оёғи тарини.

Ўлди наззоримиза жамъ, Фузулий, атфол,
Кел тутолим бу сипоҳ ила жунун кишварини.

Май паёпай сунма, соқий, қилма лояъқил¹ мани,
Этма бир дам давлати дийдордан ғофил мани.

Заҳри қаҳринг ичмадан вор эса қасдинг, қатлим эт,
Оби ҳайвон ичсам, ўлдурмак ўлур мушқил мани.

Ор қатлимдан санга, ман ташна оби тигинга,
Ўлдирар ҳасрат, гар ўлдирмазсан, эй қотил мани.

Ман санга ҳайрону мандан ғайри сандан беҳабар,
Шукр ангаким, ишқинга қилмиш ҳамон қобил мани.

Эй хуш ул сармастлик вақтики, рафъ ўлуб хижоб,
Завқи май беихтиёр айлар санга мойил мани.

Дўна-дўна лаъли майгунинг ўпар, эй ғунчалаб,
Қилмасунми рашки жоми бода хунин дил мани.

Завқ нуксони бир офагдур манга, эй пири дайр,
Қўйма ноқис, бир неча жом ила қил комил мани.

Куртулум ғамдан дерам қўйингда, аммо билмазам,
Курторурми баҳри ғам мавжиндан ул соҳил мани.

Эй Фузулий, давлати боқий фанодандур санга
Ким, фанодур айлаян маҳсудима восил мани.

¹ Лояъқил – беҳуш.

Қоматинг хизмати на сарвинг эгилмаз боши,
На билур аҳли тариқинг равишин ул ноши.

Ўқинур дийдаки, хайронам азалдан юзингга,
Ўлди маълум бу лофиндаки, чўқдур ёши.

Ашки лаъли раҳи ишқинда тутубдур этагим,
Қўркуликдур неча солиб кедалим йўлдоши?

Етди ул ғоята заъфимки, чекар тасвирим,
Ҳар замон доираи хайрата минг наққоши.

Мухтасиб, Тангри учун, кел, манга чўх верма азоб,
Майли масжидми эдар майкадалар авбоши?

Кесди ман шефтадан аҳли саломаг йўлини,
Баски, атрофима жамъ ўлди маломат тоши.

Эй Фузулий, на бало ўқлариким, келса манга,
Сабаб ул қошлари ёнинг кўзидур ё қоши.

Етар, эй фалак, бу жафо етур мани зора сарви равоними,
Маҳи талъати-ла мунаввар эт, дилу дийдаи нигороними.

Рухим узра хатти сиришкими, дафаоти-ла қалами мужам,
Рақам этдиги-чун эл ўқиуб, билур ўлди рози нихоними.

Жигарим ўдини нихон экан, ўйла зоҳир этди мурур ила,
Кўрайим ера кеча оби чашми тари шарорафшоними.

Тугалимки, зулфи сиёҳини тутан узра собит ўлур гунаҳ.
На равоки, ғамзаи қотилинг гунаҳ этмадан тўка қоними.

Бу балоя солди мани қадингки, ёшурди ер юзини ёшим,
Бу ера етурди мани ғамингки, фалак эшитди фиғоними.

Неча қадду холу хатту рухинг ғаму ранжу дарду бало ила,
Бука қаддими, тўка ёшими, йиқа кўнглими, ёқа жоними.

Ситаминг тоши-ла боши синиқ, бадани шикаста Фузулиям,
Бу аломати-ла бўлур мани, сўран ўлса ному нишоними.

Эй сафи навки, мужанг зулфи маломат шонаси,
Ҳар гирех зулфингда бир доми таҳайюр донаси.

Булбули жон авжи истиғнойи ҳуснинг тоири,
Тоири дил партави шамъи руҳинг парвонаси.

Кўнглими қилмиш хаёли мардуми чашминг ватан,
Шукрим, мардумнишин ўлмиш бу ғам вайронаси.

Даври рухсорингда хаттинг ҳайъати ишқ аҳлина
Базми ғамда қони-ла дўлмиш бало паймонаси.

Шамъи рўйинг тоби хуршиди қиёмат партави,
Ҳуққаи лаълинг сўзи хоби адам афсонаси.

Зоеъ ўлмаз водийи ваҳдатда ул оворақим,
Бастаи занжири зулфингдур дили девонаси.

Қонли ёшин баски, сочмишдур Фузулий ҳар тараф,
Лоларанг ўлмиш ҳубоби май киби хумхонаси.

Ойна севар жондан рухсораи жонони,
Бир ғоята етмишким, айрилса чиқар жони.

Фарёдки, акс ўлди улким, кўрайим дердим,
Ойнаи рухсоринг лавҳи дили хайрони.

Ул чоҳи занахдонда, дердим, кўрарам кўнглим,
Кўнглимда кўрар ўлдим ул чоҳи занахдони.

Озодаларинг кўнглин жамъ этмиш экан ғафлат,
Тебратма сабо, биллоҳ, ул зулфи паришони.

Ёра ғами пинҳоним изҳор эда билмаздим,
Шодамки, равон ўлди кўздан жигарим қони.

Дарду ғами пинҳоним фаҳм этди эл оҳимдан,
Юз оҳки, фош ўлди дарду ғами пинҳони.

Ҳижрон кечасин кўргач, дўзах аламин билдим
Ким, рузи киёматдур ёринг шаби ҳижрони.

Жондан кечали бўлдим роҳат ғами оламдан,
Хуш ҳикмат ила бўлдим, ул дарда бу дамони.

Ё Раб, на сабабдандурким, ҳеч асар қилмаз,
Дилдора Фузулийнинг фарёд ила афғони.

Ривожи нақди пайкониинг-ла бўлмиш ҳусн бозори,
Кечар нақдинг агар минг Юсуфинг ўлса харидори.

Магар даври рухинг тарҳин чекар гул сафҳаси узра
Ким, ўлмиш гавҳарафшон булбулинг паргор минқори.

Чекар минг доира чеврамда хирз учун сиришкимдан,
Хамида қаддиминг беҳуда чизкинмаз бу паргори.

Кечар нолам фалақдан, хам қадами чанга бенгзатманг
Ки, чиқмаз пардадан чангинг садои нолау зори.

Янги ойдан фалақ сатҳинда минг қолаб дузуб бузмиш,
Веранча қошларинг тоқина сурат сунъ меъмори.

Санамлар хизматин тоат билан ринд ажрсиз қолмаз,
Қилар минг риштаи тасбеҳ ишин ҳар тори зуннори.

Фузулийни даҳонинг ҳасрати бир дарда солмишким,
На пинҳон эгмайи мумкиндир ул дардинг, на изҳори.

Эй ҳар тақаллумим хати сабзинг ҳикояти!
Вирдим ҳамиша мусхафи рухсоринг ояти!

Эрмиш саҳиҳ нақл ила арвоҳи кудедан
Исоя мўъжизи лаби лаълинг ривояти.

Дил кишварини ғорат эдарларди хўблар
Манъ этмасайди шаҳнаи шавқинг ҳимояти.

Билдим тариқи ишқ хатарнокдур, вале,
Ман дўнмазан бу йўлдан ўлум ўлса ғояти.

Қаддинг ҳалоқиям, душа билман оёғинга,
Бир дарда душмишамки, бўлунмаз ниҳояти.

Баским, сани кўранда кедар мандан ихтиёр,
Келмаз баёна меҳнати ишқинг шикояти.

Шукр эт, Фузулий, қилма фиғон ёр қилса жавр
Ким, аҳли ишқа жаврдур онинг инояти.

Кўз қароси ашки гулгунимда холинг садқаси,
Ашки гулгуним гули рухсори олинг садқаси.

Дуди оҳимдан қарормиш зору саргардон таним,
Оташин рухсор уза мушкин ҳилолинг садқаси.

Шавқи васлинг ёндиран ноқис вужудим моҳтак
Зарра-зарра офтоби безаволинг садқаси.

Ошёни танда мурғи руҳи этман тарбият,
Ўлмаса парвонатак шамъи жамолинг садқаси.

Ҳажринга жоним фидо ўлсунки, жоним олмадинг,
Этдим охир муждаи завқи висолинг садқаси.

Юсуфи гумгашта кимдурким, санга монанд ўла,
Юз анга монанд ҳусни бемисолинг садқаси.

Афв эдар хидматда ҳар нуқсонимиз пири муғон,
Эй Фузулий, жонимиз аҳли камолинг садқаси.

Эй сочинг фикри каму савдоларинг сармояси!
Ўлмасун бошимдан ўксук сарв қаддинг сояси.

Бош кўяр ҳар субҳидам хуршид хоки пойинга,
Бу саодатдан анинг келдикча ортар пояси.

Сан саломат кисватин зевар қил, эй аҳли салоҳ
Ким, манга бас мўйи жулидам жунун пирояси.

Кўрмамиш маҳди замин бир тифл сантак, то фалак
Даҳр золин қилмиш атфоли раёхин дояси.

Барки оҳиндан Фузулийнинг куярди беҳабар
Дунлар афғони ила бедор ўлмаса ҳамсояси.

Дун кўнгил дилбара шарҳи ғами пинҳон этди,
Жамъ экан, кўнглини бир пора паришон этди.

Ер тутам дерди кўнгил нола ила кўйингда,
Етмади бир ера ҳар нечаки, афғон этди.

Ваъда верди жигарим қонин ича мужгонинг,
Интизор ила бу ҳасрат жигарим қон этди.

Ғамза тиғи-ла кўзинг кўнглими юз пора қилиб,
Ҳар бирин бир ҳадафи новаки мужгон этди.

Қилди меҳроба кошинг фикри фақиҳи мойил,
Кўр, неча кофири ул ваъз мусулмон этди.

Кўрайин чўх яшасин дийдаки, мардумлик эдуб,
Ғам хужуминда мани ашк ила пинҳон этди.

Эй ажал, жон тамаъин қилма Фузулийданким,
Бир камонабрўя чўхдан ани қурбон этди.

Кўнгил, етди ажал, завки рухи дилдор етмазми?
Оқарди мўйи сар, савдойи зулфи ёр етмазми?

Етурди бошинги гардун оёға бори меҳнатдан,
Хаёли ҳалқаи гисуйи анбарбор етмазми?

Санга етди ажал паймонасин нўш этмага навбат,
Ҳавои чашми масту ғамзаи хунҳор етмазми?

Етар ўлди қулоға бонги рихлат даҳр боғиндан
На дурмушсан тамошойи гули рухсор етмазми?

Етар, жамъ айла бори маъсият, тағйири атвор эт,
Ҳаё кил, йўқмидур инсофинг, улким вор етмазми?

Ҳидоят манзилина етдилар саъй ила акронинг,
Залолат ичра сан қолдинг, санга ул ор етмазми?

Фузулий, дема етмак манзили максуда мушкулдур,
Тутан домони шаръи Аҳмади Мухтор етмазми?

ТАРЖЕЪБАНДЛАР

I

Ман кимам: бир бекасу бечорау бехонумон,
Толъим ошуфта, иқболим нигун, бахтим ёмон,
Намли ашқимдан замин мамлу, унимдан осмон,
Оху нолам новаки пайваста, ҳам қаддим камон,
Тийри оҳим бехато, таъсири нолам бегумон,
Мутасил ғамхонаи сийнамда юз ғам меҳмон,
Қанда бир ғам итса мандан истасунлар, ман зимон,
Йуқ манга қайди балову доми меҳнатдан омон,
Чикмади кўнглимдан андуху ғаму меҳнат ҳамон,
Эй маним жонимсану кўнглим санинг-ла шодмон,
Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон¹, хижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

Фориғ эдим жумла оламдан, билур олам мани,
Айб эдарди беҳабар сонуб, бани одам² мани,
Қўймади даврони чарх ўз холима хуррам мани,
Шод экан оламда, чарх этди асири ғам мани,
Ишк ногаҳ ўлди пайдо, тутди мустаҳкам мани,
Солди юз савдоя ул гисуи ҳам-дархам³ мани,
Шимди Мажнундан раҳи ишк ичра сонманг кам мани,
Ёр худ қилмаз ҳарими васлина⁴ маҳрам мани,
Санки, маҳрамсан, сабо, биллоҳ, онгуб хар дам мани,
Сўйла, эй гулким, санга бахт айламаз ҳамдам мани,
Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-омон, хижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

¹ Ал - а м о н – ундов суз: кутқариш ҳақида илтижо.

² Б а н и о д а м – Одам авлоди.

³ Х а м - д а р х а м – уралган, чирмашган.

⁴ Ҳ а р и м и в а с л – висол қилватқонаси.

Булбули зорам, гули рухсори олингдан жудо,
 Тўтийи лолам шакар нисбат маколлингдан¹ жуда,
 Дер эдим сабр айлаям, ўлсам жамолингдан жудо,
 Билмадим, душвор эмиш ўлмоқ висолингдан жудо,
 Тийра ўлди рўзгорим зулфу холингдан жудо,
 Ўлди сахро манзилим ваҳши ғазолингдан² жудо,
 Мўтак³ инжилди таним нозик ниҳолингдан жудо,
 Хам кетурди қоматим мушкин ҳилолингдан жудо,
 Чикди жони нотавон ширин зулолингдан жудо,
 Ўлдим, алқисса⁴, рухи фархундафолингдан⁵ жудо,
 Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
 Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

Сийна чоку дийда намноку⁶ бадан афғордур,
 Жон ҳазин⁷, хотир ғамин, шайдо кўнгил бемордур,
 Ман бу ғам ичраки, дафъин айламак ночордур,
 Маслаҳат сўрдим, дедилар: маслаҳат изҳордур,
 Сўйладим дарди дилимни, билди улким ёрдур,
 Қилмади бир раҳм, баским, золиму хунхордур,
 Дахи изҳор айламан, на ҳожати такрордур,
 Айлайим сабру таҳаммул⁸ то ҳаётим вордур,
 Жона етгач, токи манда қуввати гуфтордур,
 Сўйларам, эй гулки, сандан айрилиқ душвордур,
 Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
 Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

¹ Макол – бу ерда: суз, нутқ.

² Ғизол (ғазол) – кийик, оҳу.

³ Мўтак – сочдек.

⁴ Алқисса – хулласи калом, гапнинг қисқаси, хулоса кириб айтганда.

⁵ Фархундафол – бахтиёр, бахтли.

⁶ Намнок – ҳул, ёшга тўла.

⁷ Ҳазин – хафа, ғамгин, кайғули.

⁸ Таҳаммул – сабр, бардош, чидам.

Ёр билгач ҳолими бир раҳм пайдо айлая,
Онглауб дарди дилими, бир мудово айлая,
Ўлмаё ғофил, манга минбаъд парво айлая,
Раҳм эдуб, анжак мани оламда расво айлая.
То ўзин кўнглим онинг ишкинда шайдо айлая,
Тута домонин анинг, васлин таманно айлая.
Қилмая икроҳ жавриндан, мадоро¹ айлая,
Душмая андан жудо, кўйинда маъво айлая,
Гар ўзиндан они ёр ойирса, ғавғо айлая,
Дам-бадам юз шавқ ила бу байти иншо² айлая,
Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, хижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

Окибат оҳим маним ул моҳа таъсир этмаса,
Бунча афсуним париваш ёри тасхир³ этмаса,
Ёр ҳоли зорима бир фикру тадбир этмаса,
Бевафолик расмини келдикча тағйир етмаса,
Ул жавони нозанин майли мани пир⁴ этмаса,
Туторам бир ёр ман гар умр таксир этмаса,
Ёр ёр ўлмаз кўнгил ушшоқ ила бир этмаса,
Зулфини ошиқларинг бўйнина занжир этмаса,
Ошиқинг касдинда юз найрангу тазвир⁵ этмаса,
Курмая соатда юз узр ила тақрир этмаса,
Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, хижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

¹ М а д о р о – ёрлам; суянчик.

² И н ш о – ёзиш, ижод қилиш.

³ Т а с х и р – бўйсундириш, қулга киритиш.

⁴ П и р – қари, кекса.

⁵ Т а з в и р – фириб, макр, ҳийла, найранг.

Фақр ишк ичра, Фузулий, иззу жоҳимдур¹ маним,
 Шеваи меҳру муҳаббат расму роҳимдур маним,
 Дардими собит қилан ушшоқа оҳимдур маним,
 Ох бу даъвида бир одил гувоҳимдур маним,
 Гарчи ғам максуду катли бегуноҳимдур маним,
 Ғам дагил, чун кунжи майхона паноҳимдур маним,
 Дарғаҳи пири муғон уммидгоҳимдур маним,
 Ман анинг бир чоқари², ул подшоҳимдур маним,
 Эйки, ҳар журм ўлса, лутфинг узрхоҳимдур³ маним,
 Ойирон сандан мани бахти сиёҳимдур⁴ маним,
 Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
 Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон!

2

Кетур, соқий, қадаҳким, навбахори оламородур,
 Замин сабзу ҳаво жонбахшу гулшан роҳатафзодур,
 Паришон ўлмаким, гулбаргитак холо бу гулшанда,
 Нишоту айш учун асбоби жамъият муҳайёдур.
 Очилди лола, кулди ғунча, келди ишрат айёми.
 Забони ҳоли сабза ишрат иймосина гўёдур.
 Кўр ўз ҳолинги ҳам чекма ғами мозию⁵ мустақбал⁶
 Ки, холо мавсуми гулгашту даври жоми саҳбодур.
 Саҳар гулзора кир, биллоҳ, бу мавсумлардаким, ҳар дам
 Тамошо қил гулинг девонинаким⁷, хуш тамошодур.
 Очилди ғунча тумморию маълум ўлди мазмуни,
 Будурким, ғавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

¹ Иззу жоҳ – иззат ва мартаба.

² Чоқар – хизматкор.

³ Узрхоҳ – узр сўровчи, афв тиловчи.

⁴ Бахти сиёҳ – бахти қора, бахтсиз, толесиз.

⁵ Мозий – ўтмиш.

⁶ Мустақбал – келажак.

⁷ Гулнинг девони – гуллар мажлиси, гуллар туплами, мажмуа.

Кетур, соқий, кадаҳ, билким, тааллул¹ фавти² фурсатдур,
Бу фурсат вор экан, фавт этмаким, фурсат ғаниматдур.
Замина «кайфа юҳйил арз»³ ёзмиш хомайи сабза⁴,
Назар қилким, бу ҳам осори раҳматдан⁵ бир оятдур.
Деюрлар, жаннаг ичра оташ ўлмаз, бу ажабдурким,
Гулистон оташин гул бирла рашки боғи жаннатдур.
Жаҳони рашки гулзори Халил⁶ эдан баҳор ўлмуб,
Бу файзи адли Иброҳим хони⁷ поксийратдур⁸.
Анинг ёниндаким, гулбарги гулзори маонийдур⁹,
Анинг базминдаким, сарви равони боғи бехжатдур¹⁰.
Очилди ғунча тумморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

¹ Тааллул – баҳона қилиш, сабаб кўрсатиш.

² Фавт – бу ерда: қўлдан бериш, ўтказиб юбориш.

³ Маъноси: Ёрни қандай тирилтиради.

⁴ Хомайи сабза – майса қалами.

⁵ Осори раҳмат – раҳмат аломати.

⁶ Халил – Иброҳим алайҳиссаломнинг лақаби: дўст, Аллоҳнинг дўсти (Халилуллоҳ).

⁷ Иброҳим хон – Бағдод ҳокими.

⁸ Поксийрат – табиати гузал, ахлоқан пок.

⁹ Маоний – маънолар, тушуничалар.

¹⁰ Бехжат – қувонч, шодлик.

Кетур, сокий, кадах ўлдингса ҳоли даҳрдан огох
 Ки, даврон узрадур пайваста субху шому солу мох.
 Хазон дайжурида¹ гулзор базминдан озон булбул,
 Чироғи гул ёкиб, хилватсаройи² васла бўлмиш роҳ.
 Гул очмиш хони васлин, булбула таклиф эдар ҳар дам
 Ки, гар меҳмон эсанг, хони Халилуллоҳа бисмиллоҳ³.
 Жаҳондан дун мукаддар хотир эдим фоли фатҳ эчун,
 Буқун гулзора кирдим, гул китобин очмаға ногоҳ.

Очилди гунча тумморию маълум ўлди мазмуни,
 Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

Кетур, сокий, кадаҳким, айш хушдур гул замонинда,
 Замон фавт этма даҳринг ғуссаи суди зиёнинда.
 Қумори⁴ « тахтаҳал-анҳор»⁵ ўқур гулзор васфинда,
 Анодил⁶ « Ҳозиҳи жаннат»⁷ ўқур гулзор шаънинда.
 Сабо гунча даҳонин пурзар⁸ этса, ҳеч айб ўлмаз
 Ки, мадҳи хони хоконкадрдур гунча даҳонинда.
 Ҳаво сабза забонин тез агар қилса еридурким,
 Санойи⁹ хони хайранжомдур¹⁰ сабза забонинда.
 Қадах тутмоқдан икроҳ этмазам токим, эшитдим, ман,
 Саҳар булбул дилиндан, гул қотинда¹¹, сабза ёнинда.

Очилди гунча тумморию маълум ўлди мазмуни,
 Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

¹ Д а й ж у р – энг қоронги тун; қоронғилик, зулмат.

² Х и л в а т с а р о й – хилватхона.

³ Б и с м и л л о ҳ – Аллоҳ номи билан.

⁴ Қ у м о р и – қумрилар.

⁵ Т а х т а х а л – а н ҳ о р – заррин сувар.

⁶ А н о д и л – булбуллар.

⁷ Ҳ о з и ҳ и ж а н н а т – жаннат шулардир.

⁸ П у р з а р – олтинга тула.

⁹ С а н о – мадҳ, мақтов, гъриф.

¹⁰ Х а й р а н ж о м – оқибати хайрли.

¹¹ Қ о т и д а – қошида, олдида, хузурида.

Кетур, сокий, қадахким, боғу сахро лолазор ўлди,
Ажаб фасли хужаста¹, мавсуми хуш рўзгор ўлди.
Шукуфа² барги тупроғ узра сиймин хиштлардурким,
Асоси айши халқ ул хиштлардан устувор ўлди.
Жигар кони киби кетмишди кўздан тоза гул шакли,
Яна доғи дили аҳли вафотак ошкор ўлди.
Чикарди сабзаву гул хокдан чўх лаълу феруза³,
Вале юз шукрим, жон хоки пойина нисор ўлди.
Фузулий, гар хазон вақтинда эрдинг муттакий, холо⁴
Май ичким, мавсуми гул келди, айёми баҳор ўлди.
Очилди ғунча тумморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт килманг мавсуми гул жоми гулгуни.

¹ Х у ж а с т а - кутлук, муборак, бахтиёр.

² Ш у к у ф а - гул, чечак, ғунча.

³ Ф е р у з а (ф и р у з а) - кук тусли кимматбаҳо тош.

⁴ М у т т а к и й - тақводор, парҳезли.

ТАРКИББАНД

Манамки кофиласолори¹ корвони ғамам,
Мусофири рахи сахройи меҳнату аламам,
Ҳақир бокма манга, кимсадан соғинма камам,
Фақир² подшаҳосо³ гадойи муҳташамам⁴.
Сиришк тахтиравондур мангаву оҳ – алам,
Жафову жавр – мулозим⁵, балову дард – ҳашам⁶.

На мулку мол манга чарх верса мамнунам,
На мулку молдан овора қилса маҳзунам,
Агарчи муфлису⁷ пасту муҳаққару дунам,
Дамодам ўйла ҳаёл айларамки, Корунам,
Кўнгилда нақди вафо ганжи, лек пинҳони,
Кўзим хазонаи лаълу гуҳар, вале фони.

Ҳаёт сарф эдубан дард қилмишам ҳосил,
Сиришки олу рухи зард қилмишам ҳосил,
Замир кўзгусина гард қилмишам ҳосил,
Табиати саги⁸ шабгард⁹ қилмишам ҳосил,
Ишим қаро кеча то субҳ нолаву фарёд,
На версалар анга шоқир¹⁰, на десалар анга шод.

¹ Кофиласолор – қарвонбоши, сарбон.

² Фақир – дунёвий неъмат ва лаззатларни тарк этиб, фақат илоҳий шавқ билан яшайдиган киши. Тарикат босқиҷларини босиб ўтиб, Аллоҳ йўлида фано бўлган ошиққа фақир, унинг мақомига «фақру фано» дейилади.

³ Подшаҳосо – худди подшоҳлардек.

⁴ Муҳташам – бу ерда: иззат-ҳурматли, улуг, шуқухли.

⁵ Мулозим – ҳамроҳ, хизматчи.

⁶ Ҳашам – бу ерда: яқинлар, уруғ-аймоғ.

⁷ Муфлис – камбағал, кашшоқ, бечора.

⁸ Сақ – ит.

⁹ Шабгард – тунда айланувчи.

¹⁰ Шоқир – шуқр қилувчи.

Сиришкрез¹ гуландомлар² ҳавоси-ла,
 Шикастахол³ сияҳзулфлар⁴ балоси-ла,
 Замона ичра ғами ишк можароси-ла,
 Ҳамиша маслаҳатим ўзгалар ризоси-ла,
 На даври гардиши гардун⁵ маним муродим-ла,
 На ғояти амалим ҳусни эътиқодим-ла.

Ҳасул⁶ сурати аҳволима назар қилмаз,
 Жафо қилур мани бечорая, ҳазар қилмаз,
 Сонурки, нолаву зорим анга асар қилмаз,
 Ани мурур⁷ ила оламда дарбадар қилмаз.
 Замон ичра мужаррабдур⁸ интиқоми замон,
 Ҳамиша яхшия яхши верар, ёмона ёмон.

Хушамки, хомаи тақдири Эзиди⁹ мутаол¹⁰
 Вужуд лавҳина тасвир эданда сурати ҳол,
 Ракам қилиб, агар идбордур ва гар иқбол,
 Улур тағайюр¹¹ анга ғайридан бир амри маҳол.
 Саодати азали қобили завол ўлмаз,
 Гунаш ер устина душса ҳам поймол ўлмаз.

¹ Сиришкрез – куз ёши тукувчи.

² Гуландом – гулбадан; нозанин.

³ Шикастахол – аҳволи ёмон. паришон ҳол.

⁴ Сияҳзулф – қора сояли, гўзал.

⁵ Гардиши гардун – фалакнинг айланиши.

⁶ Ҳасул – ҳасалгўй.

⁷ Мурур – юриш, кечиш, утиш.

⁸ Мужарраб – тажрибадан уттан, синаб қурилган.

⁹ Эзид – Худо, Тангри.

¹⁰ Мутаол – олий, юксак.

¹¹ Тағайюр – ўзгариш, бошқа тусга кириш.

Азизи Ҳақ ҳасади душман ила ўлмаз хор,
Ҳасуд хийласи икболи айламаз идбор,
Агарчи гулбуна боди хазондан офат вор,
Тадорик айлар анга офият насими баҳор,
Ғаразки, ҳар ким азалдан ўлурса давлатманд,
Маҳолдур ета осори давлатина газанд¹.

Агарчи бир неча кун иктизойи² олами дун,
Жаҳонда айлади иқбол раъятини³ нигун,
Замона сурати аҳволим этди дигаргун,
Вафо хатина қалам чекди чархи букаламун⁴,
Бу кун замона ул аҳволдан пушаймондур,
Агарчи кофир эди, холиё⁵ мусулмондур.

Фузулий айладигинг аҳдинга вафо қилгил,
Етар, шикоят эдуб, шарҳи можаро қилгил,
Вужудинги ҳадафи новаки бало қилгил,
Қаму жафолара сабр айлаюб, дуо қилгил
Ким, ўла дўст ризоси ҳамин санга ҳосил,
Ризои дўстдур асли таматтуъ⁶, эй ғофил!

¹ Г а з а н д – зиён, зарар.

² И к т и з о – такою, талаб, зарурат.

³ Р а ъ я т – байрок.

⁴ Б у к а л а м у н – турланиб-гусланадиган, икки юзламачи.

⁵ Ҳ о л и ё – ҳозирда, шу пайтда.

⁶ Т а м а т т у ъ – баҳра олиш, фойдаланиш.

МУХАММАЛАР

1

Вой, юз минг войким, дилдордан айрилмишам,
Фитначашму¹ сохиру хунхордан айрилмишам,
Булбули шӯридаям²– гулзордан айрилмишам,
Кимса билмазким, на нисбат ёрдан айрилмишам,
Бир кади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Қадди тубо, лаъли фирдавсинг³ шароби кавсари,
Хулку хўйи бир малак, суратда амсоли⁴ пари,
Буржи афлокинг⁵ саодатли, шарафли ахтари,
Хуснаро мажмуъи хубонинг саросар сарвари,
Бир кади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Дўстлар, ман нолаву фарёд қилсам, айб эмас,
Чархи бадмеҳринг алиндан дод қилсам, айб эмас,
Ғам диёрин диларо обод қилсам, айб эмас,
Бу бино бирла жаҳонда од қилсам, айб эмас,
Бир каду шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Душмишам ғамхонаи хижрона зору дарднок⁶,
Нохуни⁷ хасрат эдуб ҳар дам гирибонимни чок,
Кунда юз кез ҳажр тиғидан ўлурам ман ҳалок,
Гардиши даввор⁸ жавриндан мани дил хастанок⁹,
Бир кади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

¹ Ф и т н а ч а ш м – шух кузли, йўлдан урадиган.

² Ш у р и д а – паришон, ишкка мубтало, ошиқи шайдо.

³ Ф и р д а в с – жаннат.

⁴ А м с о л – 1) ухшашлар; 2) мисоллар.

⁵ Б у р ж и а ф л о к – фалакнинг энг юксак чўққиси.

⁶ Д а р д н о к – дардли, кайгули.

⁷ Н о х у н – тирнок.

⁸ Д а в в о р – айлагувчи, чарх урувчи.

⁹ Д и л х а с т а н о к – дили жароҳатлик.

Иштиёку шавқдан жону таним олудадур¹,
 Шоми ғам фарзонаи² бахтим маним уйкудадур,
 Оғламоқдан чашму жисми дардноким су(в)дадур,
 Сонма, эй ҳамдамки, фарёдим маним беҳудадур,
 Бир кади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Васл умуб³, жавру жафосини чекаркан жон хануз,
 Меҳр умуб, шавқинда ёнаркан дили сўзон хануз,
 Жисми ғамнокимда вор экан ғами ҳижрон хануз,
 Етмадан поёна оху нолаву афгон хануз,
 Бир кади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Мулки васли дилбаринг кўнглимда маъмур ўлмадан,
 Ишқ жоминдан дилу жон масти махмур ўлмадан,
 Дарди бедармони ҳижрондан таним дур ўлмадан,
 Ҳам Фузулий ишқу ошиқлиғи машҳур ўлмадан,
 Бир кади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

2

Эй харир ичра танинг мутлак билур⁴ ичра гулоб,
 Кўксинг оби равшан, ул об узра дугмангдур ҳубоб,
 Бўйласан маҳбуб, йўқ наззоранга оламда тоб,
 Вой, агар тезжак чикиб, сарпиб лачак⁵, солсанг никоб,
 Ҳеч шак йўқким, сани кўргач, ўлур олам хароб.

¹ О л у д а – бу ерда: омухта, қушилган.

² Ф а р з о н а – бу ерда: ягона, генгсиз.

³ У м у б – умид қилиб.

⁴ Б и л у р – биллур; гиник шавффоф.

⁵ Л а ч а к – рўмол, дакана.

Дил чекуб, заррин утоғанг, верди лаълингдан суроғ,
Тутди ул гуфтор эчун лаъли баногӯшинг кулоғ,
Зулфинга ҳамдам тароғ, ошуфта ман андан йироғ,
Диш¹ солуб, ҳар печу тоб очдикча зулфингдан тароғ,
Риштаи жонимда рашкимдан душар юз печу тоб.

Эй юзи гул, кўнглаги гулгун, тўнидир кирмизи,
Оташин кисват² кийиб, ўдлара ёндирдинг бизи,
Одам ўғлиндан санингтак туғмаз, эй кофир кизи,
Ою кундур ҳусн баҳсинда жамолинг ожизи,
Гуёё отанг маҳитобондур, онанг офтоб.

Ол сочбоғингда мушкин соч паришонҳолиям,
Сиймсок³ узра кизил халхоллар⁴ помолиям,
Сонма, халхолинг киби меҳрингдан, эй маҳ, холиям,
Оразинг давринда заррин силсиланг⁵ тимсолиям,
Ғамзанг ўқиндан ҳазин жонимда юз минг изтироб.

Сурмадан кўзлар каро, аллар ҳинодан лоларанг,
Ҳеч шоҳид йўк бу ранг илаки, сансан шўху шанг⁶,
Вўсмали қошинг яшил тузлу⁷ камон, ғамзанг хаданг,
Ғамзаву қошингга майл айлар Фузулий бедаранг⁸,
Қуш, ажабдур, этмамак тийри камондан ижтиноб.

¹ Диш - тиш.

² Кисват - кийим, либос.

³ Сиймсок - оппоқ оёқ, гўзал оёқ.

⁴ Халхол - олтин, қумуш ҳалқа.

⁵ Силсила - бу ерда: соч ўримлари.

⁶ Шўху шанг - чаккон, ҳаракатлари нозик ва гўзал, малоҳатли, гўзал.

⁷ Тузлу - бу ерда: тусли, рангли.

⁸ Бедаранг - тўхтовсиз, тез, дарҳол.

3

Тан бузилди ашки чашми хунфишонимдан маним,
 Куйди жон кўнглимдаги сўзи ниҳонимдан маним,
 То асар вор жисми жони нотавонимдан маним,
 Ғам кам этмаз кўзу кўнглим жисму жонимдан маним,
 Бу бошимдан совулиб, ул кетса ёнимдан маним.

Майли васл эгмиш қадимни чанги базми ёртак,
 Рағларим сизлар ал урсам чанг узра тортак,
 Чангу най мумкин кам эда зорлик ман зортак.
 Баски, мамлуям ҳавоии ишка мусикортак,
 Минг фиғон ҳар дам чиқар ҳар устихонимдан маним.

Олами тутди сиришким кони, тутмазсан хабар,
 Солди ёшим раҳналар йўллара, қилмазсан назар,
 Қон ёшимдан сориким, тутмиш йўлинг, қил бир гузар,
 Майл қил мандан яна, ҳар дам бу истиғно етар,
 Қонли эса дахи кел, кеч шимди қонимдан маним.

Кўз эвитақ ўлди ашқимдан чўқ эвлар ғарқи об,
 Кўз эвитақ қилди чўқ эв мардуми чашмим хароб,
 Олами селоба вердим, эй жамоли офтоб,
 Кўринур мардум кўзина сел илан кўпмиш ҳубоб,
 Суя ҳар эвким кедар ашки равонимдан маним.

Эй хаёлинг хилвати нақди равоним махзани,
 Кўз ёши ўлур равон ҳар гаҳ хаёл этсам сани,
 Лутф умуб сандан, сари кўйингда этдим маскани,
 Кел, кўзим нури, Фузулийтақ чўқ оғлатма мани,
 Инжимазми хотиринг оҳу фиғонимдан маним.

(Ҳабибий ғазалига мухаммас)

То жунун рахтин кийиб, тутдим фано мулкин ватан,
 Аҳли тажридам, қабул этман кабову пираҳан,
 Ҳар кабоу пираҳан кийсам мисоли ғунча ман,
 «Гар санинг-чун килмасам чок, эй бути нозикбадан,
 Ғурум ўлсин бу кабо, этнимда пираҳан кафан».

Гарчи савдои сари зулфингдаман зору залил,
 Кечман ул савдодан ўлдукча манга умри тавил,
 Сонма, тарк эдам бу савдои гар ўлсам ҳам қатил,
 «Чикмая савдои зулфинг бошдан, эй маҳ, гар юз йил
 Устухони каллам ичра тутса ақраблар ватан».

Ғолиб ўлди субҳидам шавки гули рўйинг манга,
 Сайри боғ этдимки, бўйи гул вера таскин манга,
 Гул кўриб, ёдинг-ла дурри ашк сочдим ҳар ёнга,
 «Душди шабнам, боға кир, то гул нисор этсун санга,
 Сабзанинг ҳар баргина бир дурки, топширмиш чаман».

Дер эдим, эй дил, кетурма ҳеч дард аҳлина шак,
 То сани ҳам солмасин бир дарда даврони фалак,
 Олмадинг панд эмди, ошиқсан, ишинг оҳ айламак,
 «Эй кўнгил, ишк аҳлина ҳар шаб кулардинг шамътак,
 Ман демазмидимки, тонгла оғлаясидур кулан».

Хоҳ синжоб айласин фаршин, Фузулий, хоҳ қил,
 Ҳажр ила мутлак юку кўрмаз кўз, айланмаз кўнгил,
 Ёрсиз ишк аҳлининг дингланмаги мумкин дагил,
 «Неча динглансин Ҳабибий сансиз, эй андоми гул
 Ким, ботар жисмина танда ҳар тук ўлмиш бир тикан».

(Лутфий газалига мухаммас)

Жондадур субхи азалдан мехри рухсоринг санинг,
 Нула то шоми абад ўлсам талабгоринг санинг,
 Энди, жоно, бўлмамиш минг ошики зоринг санинг,
 Эй азалдан то абад кўнглим гирифтोरинг санинг,
 Чора килким, бўлди жоним асру дармонинг санинг.

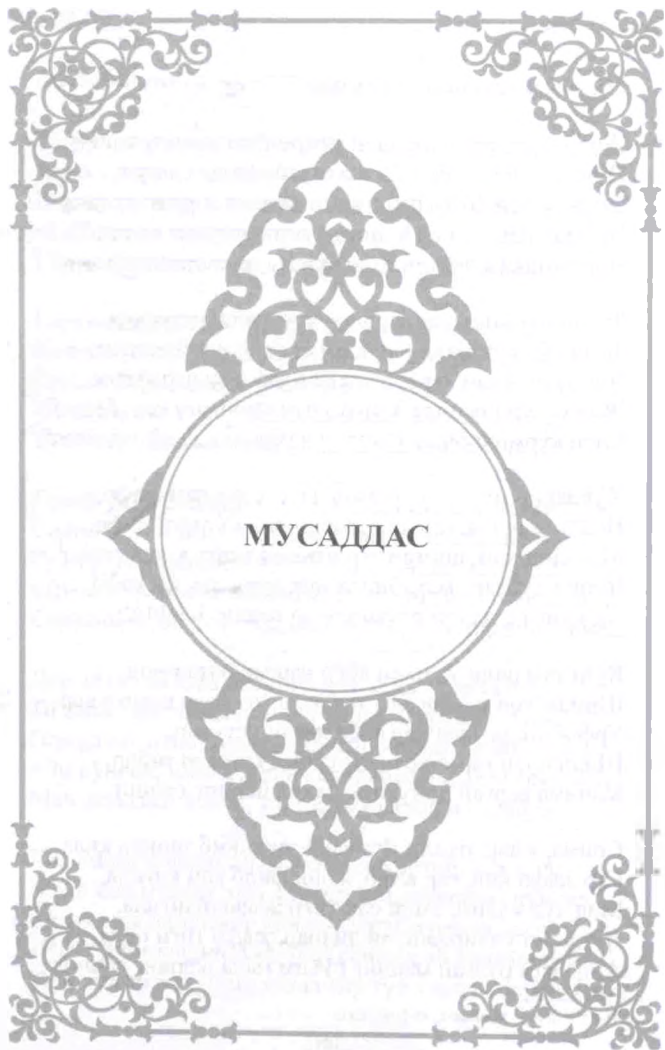
Тутдилар ташхиси дард эчун муолижлар раким,
 Топди бу сиххатки, сиххатдан якиндур ўлмагим,
 Чун якин ўлди давосиз дард илан жон вермагим
 Жон верур чоғинда Тангри-чун қошимға кел, бегим,
 Бори кўрмиш бўлғаман бир лаҳза дийдоринг санинг.

Хўбларни имтихон килмоқда чўх чекдим жафо,
 Нолаи зор ила, билдим, дарди дил бўлмаз шифо,
 Ман синодим, шимди сан пандим эшит, кил иктифо¹,
 Чунки хўблар мазхабинда йўқ эмиш расми вафо,
 Эй кўнгил, на ера еткай нолаи зоринг санинг?

Кўнглим олди ул икки айёр чашми пурхумор,
 Шимди жон қасдин ҳам этмишлар на макр иланки вор,
 Урф ичинда ўлса ҳар айёр кавли устувор,
 Шаръ илан гар тутсалар усрук сўзина эътибор,
 Қонима вергай донуклик икки айёринг санинг.

Сонма, жавр этсанг, Фузулий инжиниб таркин кила,
 Гар жафо кил, гар вафо, жони фидо сан қотила,
 Ман худ ўлдим, эмди сан тиғи жафо олиб ала,
 Лутфини ўлдирсанг, эй дилбар, жафо тиғи била,
 Анда ҳам бўлғай манинг руҳим мададкоринг санинг.

¹ И к т и ф о – конқиш, кифояланиш.

МУСАДДАС

Дун соя солди бошима бир сарви сарбаланд¹
 Ким, кадди дилрабо эди, рафтори дилписанд,
 Гуфтора келди ногаҳ очуб лаъли нушханд,
 Бир писта кӯрдим анда тӯкар реза-реза канд,
 Сурдим: «Магар бу дуржи даҳандур»², – дедим, деди:
 «Йӯх, йӯх, давои дарди ниҳонингдурур санинг!»

Эгмиш ҳилоли устина тарфи³ кулоҳини⁴,
 Чӯх дилшикастанинг кука етурмиш оҳини,
 Зулфин доғитди, гезлади абр ичра моҳини,
 Кӯрдим юзинда ҳалқаи зулфи сиёҳини,
 «Ул печу тоби чӯх на расандур?»⁵ – дедим, деди:
 «Даври руҳимда риштаи жонингдурур санинг!»

Вермиш фуруг⁶ шамъи руҳи кун чирогина,
 Солмиш шикаст⁷ сарв кади гул будогина,
 Дун сарвтак босанда кадам кӯз булоғина,
 Бир неча хордан алам эрмиш оёғина.
 «Гул баргина ботан на дикандур?» – дедим, деди:
 «Мужғони чашми ашкфишонингдур санинг!»

Сайр ила солди боға гузар ул суманузур⁸,
 Анвои зебу зийнат ила фасли навбаҳор,
 Очмиш гул узра сунбули гисуйи мушкбор⁹,
 Ёкмиш латиф оёғина гулбаргитак нигор.
 «Насрина ранги лола надандур?» – дедим, деди:
 «Ғамзам ҳаданги тӯкдиги конингдурур санинг!»

¹ Сарбаланд – боши юқори, юксак.

² Дуржи даҳан – оғиз садафи.

³ Тарф – 1) нигоҳ, назар; 2) кӯз; 3) окир, сунг.

⁴ Кулоҳ – бош кийим. Тарфи кулоҳ – кулоҳнинг учи, чети.

⁵ Расан – 1) ип, арқон; 2) соч урими.

⁶ Фуруг – ёруғлик, равшанлик.

⁷ Шикаст – синик, мажруҳ.

⁸ Суманузур – суман юзля, оҳ юзля.

⁹ Мушкбор – мушк ёғдирувчи.

Сели сиришким ўлди равон хоки кўйина,
Жон вола¹ ўлди лаъли лаби гуфтугўйина,
Дил душди доми силсилаи мушкбўйина²,
Ул лахзаким, саташди кўзим зулфу рўйина,
«Ақраб³ махи мунира⁴ ватандур,» – дедим, деди,
«Ваҳм айлаким, хатарли киронингдурур⁵ санинг!»

Душмиш узори узра муанбар салосили⁶,
Ошуфтаҳол эдуб неча бесабру бедили,
Аклими вола айлади шаклу шамоили⁷,
Кўз кўрди коматин, дилу жон ўлди мойили:
«Ваҳ, бу на турфа сарви чамандур?» – дедим, деди:
«Манзури дийдаи нигоронингдурур санинг!»

Дун субҳидамки, лолаву насрин солуб ниқоб,
Гул чехрасиндан олди сабо пардаи хижоб,
Гулзора чиқди сайр эда ул рашки офтоб,
Шабнам нисор этди гунаш лўълўи хушоб⁸,
«Лўълўи, йўхса дурри Адандур?»⁹ – дедим, деди:
«Абсам¹⁰, Фузулий, ашки равонингдурур санинг!»

¹ Вола – ошик, шайдо, мафтун.

² Силсилаи мушкбўй – мушк хидли соч халқалари.

³ Ақраб – чаён; Чаён буржи.

⁴ Мунир – мунаввар, порлок.

⁵ Киرون – икки сайсранинг бир буржда гўкнашуви. Бу ерда шоир маъшуканинг чаёндай бурама зулфларининг ойдаи порлок юзларига тушиб турганини шу ҳодисага ўхшатыпти.

⁶ Салосил – занжирлар; соч урими.

⁷ Шамоил – 1) феъл-атвор, хулқ; 2) сурат, комат.

⁸ Лўълўи хушоб – сержило марварид.

⁹ Дурри Адан – Адан дури. Энг аъло сифатли дур. Адан – Яманнинг жанубида жойлашган шаҳар. У ўзининг олий навли дурлари билан машҳур бўлган.

¹⁰ Абсам – лол, соков бул.

МУРАББАЪЛАР

Ҳосилим барки ҳаводисдан маломат доғидур,
Маснадим¹ куйи маломатда фано тупроғидур,
Зор кўнглим танда зиндони бало дутсоғидур²,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Давр жавриндан тану жонимда роҳат қолмади,
Сурати ҳолимда осори фароғат қолмади,
Меҳнату ғам чекмага минбаъд токат қолмади,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Кўнглиминг мулкин жафо селоби вайрон айлади,
Бахтиминг ҳолин ҳужуми ғам паришон айлади,
Бағрими андишан даври фалак қон айлади,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Интиҳосиз жаврлар ўдлара ёндирди мани,
Ожи³ сўзлар тотли жонимдан ўсондирди мани,
Халқдан беҳуда фарёдим ўтондирди мани,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Истаюб бир чора, чўх елдим, югурдим ҳар ёнга,
Раҳм эдуб, бир кимса имдод этмади мутлак манга,
Чорасиз қолдим, мурувват истаюб келдим санга,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

¹ М а с н а д – 1) ўрин, тахт; 2) даража, мартаба; 3) остана, даргоҳ.

² Д у т с о г – тутқун.

³ О ж и – вччик.

Дода келдим адл девонина¹, фарёдим эшит!
 Санки, одилсан, кўр афғоним надандур, гавра² эт!
 Шарҳи холим сўр, муродим вер, алим тут, фикрим эт,
 Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур!

Кўр Фузулийнинг руҳи зардинда ашки оlines,
 Пардаи идбор тутмиш сураги икболини,
 Дардмандингдур, иноятлар эдуб, сўр холини,
 Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

2

Паришонҳолинг ўлдим, сўрмадинг холи паришоним
 Ғамингдан дарда душдим, қилмадинг тадбири дармоним,
 На дерсан, рўзгорим бўйлами кечсун, гўзал жоним,
 Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Асири доми ишқинг ўлали сандан вафо кўрман,
 Сани ҳар қанда кўрсам, аҳли дарда ошно кўрман,
 Вафоу ошнолик расмини сандан раво кўрман,
 Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Тегар ҳар дам вафосиз чарх ёйиндан манга минг ўх,
 Кима шарҳ айлайимким, меҳнату андуху дардим чўх,
 Санга қолди мурувват, сандан ўзга ҳеч кимсам йўх,
 Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Кўзимдан дам-бадам бағрим эзиб, ёшим киби кетма!
 Сани тарк этмазам чун ман, мани сан дахи тарк этма!
 Амондур, золим ўлма, ман киби мазлуми инжитма!
 Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

¹ Адл девони — адолат даргоҳи.

² Гавра — бирор нарсанинг ҳақиқати, моҳияти, тағи.

Қати кўнглинг надан бу зулм ила бедода роғибдур,
Гўзаллар сан киби ўлмаз, жафо сандан на вожибдур?
Санингтак нозанина нозанин ишлар муносибдур,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Назар килмазсан аҳли дард кўздан окидан сайла
Ёмонликдур ишинг ушшок ила, яхшимидур бўйла?
Кел, Аллоҳи севарсанг, ошиқа жавр этма, лутф айла!
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Фузулий шеваи эхсонинг истар бир гадойингдур,
Дирилдикча санинг кўйинг ўланда хоки пойингдур,
Керак ўлдир, керак қўй, ҳукм – ҳукминг, роъй – роъйингдур,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

3

Ғайр ила ҳар дам надир сайри гулистон этдигинг?
Базм уруб, хилват килуб, юз лутфу эхсон этдигинг?
Аҳд бунёдин мурувватдирми вайрон этдигинг?
Кони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

Лаҳза-лаҳза муддаиилар пандини гўш айладинг,
Қона-қона ғайр жоми шавкини нуш айладинг,
Вора-вора аҳду паймони фаромуш айладинг,
Кони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

Ғайра солуб меҳринги, биздан совитдинг оқибат,
Тарки меҳр этдинг, тарики зулм тутдинг оқибат,
Аҳдлар, паймонлар этмишдинг, унутдинг оқибат,
Кони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

Журмимиз нўлдики, биздан айладинг безорлик?
 Биз ғаминг чекдик, сан этдинг ўзгая ғамхорлик,
 Сизда одат бумидир, бўйла ўлурми ёрлик?
 Қони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

Чархтак бадмеҳрлик расмини бунёд айладинг,
 Яхши одинг вор экан, дўндинг, ямон од айладинг,
 Дуна-дуна бизни ғамнок, ўзгайи шод айладинг,
 Қони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

Гўнглимиз минбаъд зулфинг-чун паришон ўлмасун,
 Бағримиз лаълинг ҳавоси-ла дохи кон ўлмасун,
 Бевафосан, чашмимиз ёдинг-ла гирён ўлмасун.
 Қони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

Ваъдаи васл ила олдинг сабримиз, оромимиз,
 Ўлмади бир кун висолингдан муяссар комимиз,
 Кечди ҳажр ила Фузулийдан батар айёмимиз,
 Қони, эй золим, бизим-ла аҳду паймон этдигинг?

4

Гирибон ўлди расволик али-ла чок, доман ҳам,
 Манго расволиғимда дўстлар таън этди, душман ҳам,
 Раҳи ишк ичра жон килдим гирифтори бало, тан ҳам,
 Бу етмазми, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

Агар тутсам ғамим элдан нихон, сабру қарорим йўқ,
 Вагар шарҳи ғами пинҳоним этсам, ғамгусорим йўқ,
 Асири банди зиндонам, алимда ихтиёрим йўқ,
 Бу етмазмики, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

Ўлубдир ашки хуноби-ла гулгун чехраи зардим,
Ёнубдир оташи ҳижрона жони дардпарвардим,
Жафои чархи кажрафтор алиндан вор минг дардим,
Бу етмазмики, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

Гаҳи шавқи висолу гаҳ балои ҳажр ила зорам,
Ўзим ҳам билмазам дардим надир, ман неча беморам,
Ғами ишқ ичра бир дармони йўқ дарда гирифторам,
Бу етмазмики, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

Жудо сандан балоу дарди ҳижрон ила дутдим хў,
Қилур ҳар дам манго бедод дард ойру, бало ойру,
Балоу дарда душдим, рўзгорим бўйла, холим бу,
Бу етмазмики, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

Табиби ишқа чун изҳор қилдим дарди пинҳони,
Мани бемора мутлақ ўлмади бир сиҳҳат имкони,
Азалдан вор бир дардимки, йўқдир ҳеч дармони,
Бу етмазмики, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

Фузулий, ҳар замон бир таънила бағрим қилурсан қон,
Ажаб, билмазмисанки, ишқдан кечмак дагил осон?
Билурсан, душмишам бир дардаким, йўқдир анго дармон,
Бу етмазмики, бир дард ортурурсан дардима сан ҳам?!

5

Неча бир васвасаи ақл ила ғамнок ўлалим?
Гелинг, олойиши ғамдан чиқалим, пок ўлалим,
Нашъаи май бўлалим, қобили идрок ўлалим,
Масту мадхушу хароботию бебок ўлалим.

Риндлар базмина сармаст, сабутак кирубон,
Завк боғина гируб, жом гулини дерубон,
Мая дерларса баҳо, ақл матоъин верубон,
Масту мадхушу хароботию бебок ўлалим.

Пойбасти майи софий ўлалим дурд мисол,
Вералим сокия жон, айлаялим касби камол,
Нашъада билмаюбан олами кайфияти ҳол,
Масту мадхушу хароботию бебок ўлалим.

Май хубоби киби майхонада бир эв дутубон,
Ақди ангур киби бир орая бош чотубон,
Олсалар дин ила дунёи шароба сотубон,
Масту мадхушу хароботию бебок ўлалим.

Бодадан ғайриким, ғам дафъина бир жом етар,
Нақдни насяя ҳар ким веражак ўлса йитар,
Эй Фузулий, равиши аҳли риёдан на битар?
Масту мадхушу хароботию бебок ўлалим.

МАСНАВИЙ

Сокий, мадад этки, дардмандам,
Ғам силсиласина пойбандам.

Ғам дардина жоми май даводир,
Тадбири ғам айламак раводир.

Сандан на иноят ўлса воқеъ,
Фикр этмаки, банда ўла зоеъ.

Ман бир садафам, сан абри найсон,
Вер катрау от дурри ғалтон.

Сансан хуршиду ман сиях хок,
Вер оташу ол жавоҳири пок.

Раҳм этки, ғарибу дардмандам,
Бемунису ёру мустамандам.

Ул бир неча ҳамдами мувофик,
Яъни шуаройи рӯзи собик,

Тадриж ила келдилар жаҳона,
Таъзим ила ўлдилар равона.

Даврон улари муаззам этди,
Ҳар давр бирин мукаррам этди,

Ҳар бирина ҳомий ўлди бир шоҳ,
Завки суханиндан ўлди огоҳ.

Турку Арабу Ажамда айём
Ҳар шоира вермиш эди бир ком.

Шод этмиш эди Абу Нувоси
Ҳорун халифанинг атоси.

Булмишди сафойи дил Низомий,
Ширвоншаха душуб кироми,

Ўлмишди Навоийи суҳандон
Манзури шаҳаншоҳи Хуросон.

Сўз гавҳарина назар солонлар,
Ганжина веруб, гуҳар олонлар.

Чун қолмади – қолмади фасоҳат,
Арбоби фасоҳат ичра роҳат.

Ул тоифа чекди хиркая бош,
Ҳолатларин этмаз ўлдилар қош.

То ўлмаё расми шеър мафқуд¹,
Абвоби² фунуни назм масдуд.

Лозим манга ўлди ҳифзи қонун,
Забти насақи каломи мавзун.

Ночор дутуб тариқи номус,
Роҳатдан ўлуб мудом маъюс,

Аҳди сўза устувор қилдим,
Ашъор демак шиор қилдим.

¹ Мафқуд – йуқолган.

² Абвоб – эшиқлар.

Чун халқа хилофи муддаоям,
Онлар зүүминча сустроъям.

Хар сүзки, келур зухура мандан,
Минг таъна булур хар анжуманданю.

Айлар хасад ахли йиғлаюб кин,
Тахсин эвазина нафъю нафрин¹.

Уммидки, рафъ ўлуб кудурат,
Тағйирпазир ўла бу сурат.

Ул қавм бу гулшана киранда,
Бу гулшан ичинда гул деранда.

Гул тоза эди-ю, сабза навхез,
Депрандикча насими гулрез.

Онлар гули дердилар, мани зор
Ҳоло диларам, дерам, хасу хор.

Бу базма улар веранда тазйин²,
Май соф эди, базм ҳам навойин,

Май софи улара ўлди рўзи,
Қолди манга доғи дурд сўзи,

Бу дурда ман ўлмишам ҳавохох,
Бир нашъа верарми, билмазам, ох...

¹ Нафрин – нафрат.

² Тазйин – зийнатлаш, безаш.

A decorative page layout featuring a central oval frame containing the text 'КІТЪАЛАР'. The oval is surrounded by intricate, symmetrical floral and scrollwork patterns. The entire design is enclosed within a rectangular border with ornate, scrolled corners.

КІТЪАЛАР

1

Чўх тафохур қилма жамъи мол ила, эй хожаким,
 Сийму зар¹ жамъияти² аҳли ғурур айлар сани.
 Боргоҳи курбдан жамъияти асбобу мол
 Ҳар на миқдор ўлса, ул миқдор дур айлар сани.
 Гарчи неъмат чўх, кифоятдан тажовуз қилмаким,
 Имтило³ бори бадандир, беҳузур айлар сани.

2

Аҳли камола жохил агар кадр қилмаса,
 Маъзурдур, маломатин этмак раво дагил.
 Жохил табиатинда мазоки камол йўк,
 Ҳар нафса иқтидоий табиат хато дагил.
 Улфат ҳамиша фаръи⁴ ўлур ошнолиғинг,
 Жохил фазилат аҳли ила ошно дагил.

3

Эй сафои суратинг қайдин чекан, билким, ҳануз
 Зангдан ойинаи идрокинги пок этмадинг.
 Зангдир ойинаи идрока ҳар суратки вор,
 Сан ҳануз, эй сода, бу мазмуни идрок этмадинг.

4

Парда чек айбина зулмат киби халқинг доим,
 Гар диларсанки, насиб ўла сана оби ҳаёт.
 Қилма хуршид киби айбнамоликки, фалак
 Ера солмая сани баъд улуввуд-даражот⁵.
 Жаҳд қил, зотинг ўла мазҳари осори қабул,
 Қилма ул жоҳа тафохурки, ўла хорижи зот.

¹ Сийму зар – олтин-кумуш

² Жамъият – бу ерда: йнгиш, тушлаш.

³ Имтило – тулиш, туйиш.

⁴ Фаръ – қисм, булак, тармок.

⁵ Баъд улуввуд-даражот – улуг мартабалардан кейин.

Фазл ўлур сонма санга манзилати¹ аслу насаб,
Жоҳ ўлур сонма санга касрати асбобу жиҳот².
Ориятдан³ ўзингга қилма қамартак зийнат,
Ғайрдан ориятинг нур эса ҳам ёзия от.

5

Эй муаллим, олати⁴ тазвирдур ашрора⁵ илм,
Қилма аҳли макра таълими маориф⁶ зинҳор!
Ҳийла учун илм таълимин қилан муфсидлара⁷,
Қатли ом⁸ учун верар жаллода тиғи обдор⁹.
Ҳар на тазвир этса аҳли жаҳл¹⁰, анга ўлмаз сабот,
Макри аҳли илмдур асли фасоди рўзгор.

6

Бахил қилмаса жамъ этдиги дирам¹¹ сарфин,
Ниҳоли мақсади сарсабз¹² ўлуб, самар вермаз.
Алиндаги гуҳари базл¹³ қилмаса мумсик,
Шаби ғамина амал муждаи сахар вермаз.
Туганмайинча кавоқиб, гунаш тулуъ¹⁴ этмаз,
Туқилмайинча шукуфа ниҳол бар вермаз.

¹ М а н з и л а т – мартаба, мақом, даража.

² Ж и ҳ о т – бу ерда: нарсалар, буюмлар. А с б о б у ж и ҳ о т – молу дунё ва зебу зийнат.

³ О р и я т – омонат, бирор нарсани вақтинча олиш.

⁴ О л а т – асбоб, қурол.

⁵ А ш р о р – бадқирдор, ёмонлик қилувчи, кўп зарар етказувчи.

⁶ М а о р и ф – маърифат.

⁷ М у ф с и д – бузуки, бадқор, фасод қилувчи.

⁸ Қ а т л и о м – ялпи қирғин.

⁹ О б д о р – ўтқир, кесқир.

¹⁰ А ҳ л и ж а ҳ л – жоҳиллар, нодонлар.

¹¹ Д и р а м (д и р ҳ а м) – кумуш танга.

¹² С а р с а б з – кўқарган, яшнаган.

¹³ Б а з л – 1) сарф, харж; 2) инъом, эҳсон.

¹⁴ Т у л у ъ – чиқиш.

7

Эйки, андишаи мол ила саросима ўлуб,
 Дуну кун дахрда ошуфта кечар аҳволинг.
 Жамъи мол айладигинг роҳат эчундур, аммо
 Роҳатинг ўксук ўлур ҳар неча ортар молинг.
 Мол чўх йиғма, ҳазар айла азобинданким,
 Ранжи ортар оғир ўлдикча юки ҳаммолинг.

8

Ўлса мақсудингча даврони фалак бир неча кун,
 Ўлма мағрур, эйки, холи даҳр равшандур санга.
 Котили обову¹ аждодинг муоф² этмаз сани,
 Умма³ андан дўстлиқ расминки, душмандур санга.

9

Ҳамиша дўстим улдур дерамки, мол вериб,
 Килур табиатимни бастаи алоқаи мол.
 Ибодати Ҳақу касби улум⁴ учун мутлак
 Қўймоз мулоҳазаи забти мол манда мажол.
 Мудом душман анга сўйларамки, молим олиб,
 Манга муяссар эдар неъматин фароғати ҳол.
 Ҳузури қалб верар равнаки ибодати Ҳақ,
 Фароғи хотир ўлур мужиби⁵ ҳусули⁶ камол.
 Фигонки, дўстими душманимдан этман фарқ,
 Камоли жаҳл ила авқот сарф ўлур маҳу сол.
 Бу жаҳл ила ўзими аҳли маърифат сонурам,
 Зиҳи тасавури ботил, зиҳи хаёли маҳол.

¹ О б о – ота-боболар.

² М у о ф – афв этиш.

³ У м м а – умид қилма.

⁴ У л у м – илмлар, билимлар.

⁵ М у ж н б – сабаб, боис.

⁶ Ҳ у с у л – ҳосил бўлиш, эришиш.

10

Зулм ила оқчалар олуб золим
Айлар инъом халка миннат ила.
Билмаз ониким, этдиги хайра
Кўражакдур жазо мазаллат¹ ила.
Муддаоси буким, ризои Илох
Анга ҳосил ўла бу одат ила.
Жаннати олмоқ ўлмаз оқча ила,
Кирмоқ ўлмаз биҳишта ришват² ила.

11

Минг экан кадру кийматинг, бир ўлур
Музтариб ўлса қалбинг, эй ориф!
Айла таскини қалб ҳосилким,
Алфи таҳриқи қалб айлар алиф³.

12

Улдур ғазалки, файзи анинг ом⁴ ўлуб мудом,
Оройиши мажолиси⁵ аҳли қабул⁶ ўла.
Вирди забони⁷ аҳли сафову сурур ўлуб.
Мазмуни завкбахши сариул хусул⁸ ўла.
Андан на судким, ўла мубҳам иборати⁹,
Ҳар ерда истимоъин¹⁰ эданлар малул ўла.

¹ М а з а л л а т – хор-зорлик.

² Р и ш в а т – пора.

³ «А л ф» арабча «минг» демак, «алиф» абжад ҳисоби билан «бир»га тенг.

⁴ О м – бу ерда: барчага баробар.

⁵ М а ж о л и с – мажлислар, лавралар.

⁶ А х л и к а б у л – бу ерда: илму алаб аҳли.

⁷ В и р д и з в б о н – бу ерда: тилда такрорланадиган.

⁸ С а р и у л – х у с у л – тез ҳосил бўлиш.

⁹ И б о р а т – 1) ибора, сўз; 2) баён, талкин, ифода.

¹⁰ И с т и м о ъ – тинглаш, эшитиш.

13

Сарф накди умр эдуб, ман касби ирфон этмишам,
 Ахли дунё ҳам камоли жаҳл ила таҳсили мол.
 Даҳр бир бозордур – ҳар кас матоъин арз эдар:
 Ахли дунё – сийму зар, ахли ҳунар – фазлу камол.
 Кимга мандан нафъ бўлмаз, истаман нафъин анинг,
 Улки, йўк нафъим анга, нафъи манга ўлмаз ҳалол.
 Истаман нодон манга гар верса ганжи сийму зар
 Ким, эвазсиз мола нодондан тасарруфдир вубол.

14

Айлаюб нодона арзи фазлу изҳори ҳунар,
 Шармсор этмак ато уммок надур зулми сарих!
 Сан билурсан мужмалан¹ андан на олурсан вале,
 Билмаз улким, олдиғи сандан ҳасандур ё кабиҳ.
 Зоҳиран сотмок ҳунар, олмок ато бир байъдур²,
 Тифлдур нодон, буюрмаз шаръ анинг байъин саҳих³.

¹ Мужмалан – киска, қискача.

² Байъ – савдо-сотик.

³ Саҳих – тугри, ишончли.

15

Ҳар киминг вор эса зотинда шарорат¹ куфри,
Истилоҳоти² улум ила мусулмон ўлмаз.
Гар қаро тоши кизил қон ила рангин эдасан,
Тобъа³ тағйир вериб, лаъли Бадахшон⁴ ўлмаз.
Айласанг тўтия таълим адойи калимот⁵,
Нутқи инсон ўлур, аммо ўзи инсон ўлмаз,
Ҳар узун бўйли шижоат эда билмаз даъво,
Ҳар оғочким, бўй ота сарви хиромон ўлмаз.

16

Эй хожа, гар қулингдан ўғуллик мурод эса,
Шафқат кўзи-ла боқ анга доим ўғул киби.
В-ар ўглинги диларсан ўла соҳиби адаб,
Албатта айла зиллата⁶ муътод қул киби.

17

Даҳр бир селобдур мулҳак⁷ адам дарёсина,
Бизки, саргардонмиз, ул селоба душмиш хору хас.
Чиркинур хору хас ул селоб ўлдикча равон,
Етмадан дарёя роҳат мумкин ўлмаз бир нафас.

¹ Шарорат – ёмонлик, ярамаслик.

² Истилоҳот – терминлар, атамалар.

³ Тобъа – бу ерда: товланишига, рангига.

⁴ Лаъли Бадахшон – лаълнинг энг аъло нави булиб, Бадахшон тоғларида ҳосил булади.

⁵ Калимот – сузлар, жумлалар.

⁶ Зиллат – ҳорлик.

⁷ Мулҳак – пайваста, ҳамроҳ.

18

Кафи хирс ила доим домани дунёйи дун тутсанг,
 Замона шурбахт айлар сани пайваста дарётак.
 Мулаввас¹ улмаюб, тажрид ила чиксанг бу оламдан
 Сани золи фалак² хуршида жуфт айлар Масихотак³.

19

Эй кунгил, мутлак ибодат қилмаюб умринг тамом
 Айладинг савдойи зулфи ҳар парирухсора сарф.
 Соч оқарди, кел, етар, миръоти бахтинг тийра қил,
 Умрдан бир дамки қолмиш, айла истиғфора⁴ сарф.

20

Хирадмандеки, доим олами илм ичра сайр айлар,
 Асолиби⁵ фунуни⁶ шеърдан албатта ғофилдур.
 Мазоки шеър ҳам бир ўзга оламдур, ҳақиқатда
 Ики олам мусаххар айламак ғоятда мушкилдур.

¹ Мулаввас – ифлос, булганч.

² Золи фалак – фалак, осмон.

³ Исо алайҳиссалом мақом тутган туртнинчи осмон Куёш буржида бўлиб, улар ўр-гасидаги яқинлик ва боғлиқлик сабаби шунда.

⁴ Истиғфор – тавба қилиш.

⁵ Асолиб – услублар.

⁶ Фунун – 1) санъатлар; 2) фанлар.

Подшохи мулк динору¹ дирам ришват вериб,
 Фатҳи кишвар қилмоға айлар муҳайё лашқари.
 Юз фасоду фитна таҳрики-ла бир кишвар олур,
 Ул дахи осори амну истикоматдан бари.
 Гўстаран соатда даврони фалак бир инқилоб
 Ҳам ўзи фоний ўлур, ҳам лашқари, ҳам кишвари.
 Кўр на султонам мани дарвешким, файзи сухан
 Айламиш иқболими осори нусрат² мазҳари.
 Ҳар сўзим бир паҳлавондурким, бўлур таъйиди³ Ҳақ.
 Азм қилдиқча дутар тадриж ила баҳру бари⁴.
 Қандаким, азм этса, марсуму⁵ мавожиб⁶ истамаз,
 Қонси мулки дутса, тегмаз кимсая шўру шари⁷.
 Поймол этмаз ани осибиди даври рўзгор,
 Айламаз таъсир анга даврони чархи чанбари⁸.
 Қилмасун дунёда султонлар манга таклифи жуд⁹,
 Басдурур бошимда тавфиқи қаноат афсари.
 Ҳар жиҳатдан фориғам, оламда хошоқим, ўла
 Ризқ учун аҳли бақо аҳли фанонинг¹⁰ чоқари.

¹ Д и н о р – олтин танга.

² Н у с р а т – зафар, галаба.

³ Т а ъ и й д – мадал қилиш, қувватлаш.

⁴ Б а х р у б а р – сув ва қуруқлик; бутун дунё.

⁵ М а р с у м – одат булган, расм қилинган.

⁶ М а в о ж и б – белгиланган.

⁷ Ш у р у ш а р – фитна ва фасод.

⁸ Ч а р х и ч а н б а р – айланувчи чарх.

⁹ Ж у д – сахийлик, илғом, эҳсон.

¹⁰ Бу ерда: а х л и б а қ о – Ҳаққа яқин кишилар, тарқи дунё қилганлар, а х л и ф а н о – дунёга берилганлар, Аллоҳни унутганлар.

22

Садои най ҳаром ўлсун дединг, эй сўфийи жохил,
 Ела вердинг хилофи шаръ ила номусин исломинг.
 Бу андом ила важдиятдан¹ дам урмоқ истарсан,
 Илоҳи, най каби суроҳ-суроҳ ўлсун андоминг².

23

Муттасил маърифат аҳлини оёқлара солиб,
 Фалаки сифла³ килур меҳнату ғам помоли.
 Улки жохилдур, эдуб жумла муродин ҳосил,
 Ўтибор ила қилур маснади кадрин оли(й).
 Бу сабабдан билурамки, бу жаҳон авратдур⁴,
 Авратинг буйладур авлоди ила афъоли⁵.
 Улу авлоди кесар суддану таъдиб⁶ верар,
 Суд вериб, лутф ила боғлар бешия атфоли.⁷

24

Ёками панжаи таҳфиви⁸ раҳи шаръ тутар.
 Домани маърифати аҳли раёсат⁹ тутсам.
 Чанги ифлос тутар ойинаи роҳатими
 Тарки ҳукком¹⁰ килиб, кунжи каноат тутсам,
 Ҳеч ҳолатда бўлинмаз асари роҳати дил,
 Ўлурам музтарибул-ҳол¹¹ на санъат тутсам.

¹ Важдият – муҳаббат, завқу шавқ, беҳудлик.

² Андом – бу ерда: тан, жисм.

³ Сифла – паст, губан.

⁴ Аврат – яширин жой, бу ерда: аёл, хотин.

⁵ Афъол – фсъллар, қилмишлар, ишлар.

⁶ Таъдиб – адаб бериш, тийиш.

⁷ Атфол – болалар, гудақлар.

⁸ Таҳвиф – кўрkitиш.

⁹ Раёсат – раислик, бошлиқлик. Аҳли раёсат – ҳукмдорлар, амалдорлар.

¹⁰ Ҳукком – ҳокимлар, подшоҳлар, ҳукм қилувчилар.

¹¹ Музтарибул-ҳол – парижон, бетокат.

25

Дўғрулиғ ила иста улувви макомким,
Келдикча ҳолинга вера даври фалак ривож.
Дўғрулиғ ила ҳарфлара садрдур¹ алиф,
Ё ҳарфини оёға бурокмишдур эъвижож².
Дўғрулар ила кезки, сани сарбаланд эда,
Эгрилар ила айлама албатта имтизож³.
Ё ихтилот ила сарир⁴ ўлди поймол,
Бошда маком тутди алиф нусрати-ла тож.

26

Муддаи айлар манга тақлид назму насрда,
Лек номарбут⁵ алфозу⁶ мукаддар зоти вор.
Паҳлавонлар бодполар⁷ сакраданда ҳар ёнга
Тифл ҳам жавлон эдар, аммо оғочдан оти вор.

27

Ул сабабдан форси лафз ила чўхдур назмким,
Назми нозик турк лафзи-ла экан, душвор ўлур.
Лаҳжаи турки қабули назм таркиб айласа,
Аксарин алфози номарбуту ноҳамвор⁸ ўлур.
Банда тавфик ўлса, бу душвори осон айларам,
Навбахор ўлғоч, дикандан барги гул изҳор ўлур.

¹ С а д р – бошлик .

² Эъ в и ж о ж – эгрилик, нотугрилик. Араб алифбосидаги алиф («а») – таёқдай тугри, ё («и»), «е») – камондай эгри. Бу ерда шунга ишора қилинмоқда.

³ И м т и з о ж – аралашини.

⁴ С а р и р – 1) тахт; 2) улуглик.

⁵ Н о м а р б у т – боғланмаган, қовушмаган.

⁶ А л ф о з – сузлар, иборалар, жумлалар.

⁷ Б о д п о – учқур от.

⁸ Н о ҳ а в б о р – нотекис.

28

Ман субху шом дуди дили сўзнок ила
 Бағрим кабоб эдуб, верарам чарха инкилоб.
 Хуту ҳамал мадори ила осмон дахи
 Кон уддуриб, верар дили сўзонима азоб.
 Дунёда йўқ фароғата уммид, нетаким,
 Кон уддурур, нетаким, жизкинур кабоб.

29

Илм касби-ла рутбаи рифъат
 Орзуйи маҳол эмиш анжак.
 Ишк эмиш ҳар на вор оламда,
 Илм бир қилу қол¹ эмиш анжак.

30

Келинг, эй аҳли ҳақиқат, чиқалим оламдан,
 Ғайр ерлар кезалим, ўзга сафолар кўралим.
 Сайри гармияти ғавғойи қиёмат қилалим,
 Вазъи жамъияти ҳангомаи маҳшар кўралим.
 Равиши силсилаи даҳр малул этди бизи,
 Неча бир даҳрда авзои мукаррар кўралим.

31

Севарам ул нигори сиймбари
 Ки, жафопешаву ситамгардур.
 Нечаким, анга ишқбозлиғим
 Маъсият ўлдиғи мукаррардур.
 Жавр ила ул мудом манъим эдуб,
 Раҳи зуҳду салоҳа раҳбардур.
 Қобили ажр ўлурса жаври, нўла,
 Амри маъруфу² наҳйи мункардур³.

¹ Килу қол – беҳуда гал-сўз, баҳс-мунозара.

² Амри маъруф – яхши ишларга буюриш.

³ Наҳйи мункар – ёмон ишлардан қайтариш.

32

Неча бир нафс таманноси ила
Емаку ичмак ўла дилхоҳинг.
Айлаюб зуҳду вараъдан нафрат,
Тоати Ҳақдан ўла икроҳинг.
Маъбадинг матбах ўла шому сахар,
Мустароҳ ўла зиёраггоҳинг.
Бунинг учунми ўлубсан махлуқ?
Бумидур амри санга Аллоҳинг?

33

Эй козийи хужастоликоким, Ҳақ айламиш
Соҳибсарири маснади ҳукми казо сани.
Жаҳд айлаким, мулоҳазаи нафъ дуняви
Ҳукми қазода этмая аҳли хато сани.
Макбули халқ қилмиш экан илму маърифат,
Мардули Холик айламок иртишо сани.

34

Эй хато лафзи-ла Куръонинг шукухин синдиран,
Муъжизи оёти Куръондан ҳазар қилмазмисан?
Ҳар алиф бир ханжари хунрези буррондур санга,
Ханжари хунрези буррондан ҳазар қилмазмисан?
Бир ҳақими комилинг доруш-шифойи ҳикматин
Этмак истарсан хароб, ондан ҳазар қилмазмисан?

35

Эйки, оламда муҳаббат одини мазмун эдуб,
Ҳар замон бир моҳрухсоринг улурсан мойили.
Кечди умринг – шоҳиди мақсад жамолин кўрмадинг,
Шоҳиди мақсад соғинмиш, сан арода ҳойили.
Ориф эсанг, тута кўр сарриштаи файзи бако,
Тарқ қил бу сурати фонию накши зойили.

РУБОИЙЛАР

1

Хуш улки, дами ажал чекуб бодаи ноб,
Сармаст ётам қабрда то рӯзи ҳисоб¹.
Ғавғои қиёматдадурам масту хароб,
На фикри ҳисоб ӯла, на идроки азоб.

2

Сокий, карам эт, шароби гулфом² юрут!
Гулфом шароба верма ором, юрут!
Базм ичра ҳубоби ашки гулгуниддан
Минг жом юритма, жон учун жом юрут.

3

Жонимда ӯлан захираи нутқи ҳаёт,
Жисмимда ӯлан жавҳари ҳусни ҳаракот
Сарф ӯлмади ҳублар раҳи ишқинда,
Афсуски, беҳуда кечирдим авқот.

4

Таъмири бақову жамъи мол этдинг, тут!³
Ҳар орзу этдингса, анга етдинг, тут!
Чун умр бақосина тутулмаз уммид,
Ҳар ҳол ила келдигинг киби кетдинг, тут!

5

Дерларки, эдар ғунча лаби ёр ила баҳс,
Гулбарги тар ул лаъли гуҳарбор ила баҳс.
Ул бир неча дилсизлара тухматдур бу,
Даъвоё керак лаҳжаи гуфтор ила баҳс.

¹ Рӯзи ҳисоб – ҳисоб куни, қиёмат.

² Гулфом – гулранг, яъни қизил.

³ Тут – бу ерда: билмоқ, ҳисобламоқ.

6

Тутдикча ала соғари сахбойи сабух,
 Ортар асари завқи дилу роҳати рух.
 Тугёни ғама муфиддур завраки май,
 Туфон хатаринда ўйлаким, кишти¹ Нух.

7

Гул даври хуш улким, тута гулфом кадах,
 Базминда дами тутмая ором кадах,
 Ҳар субҳки, хуршид сифат колдира бош,
 Базмин безаюб, кездира то шом кадах.

8

Май шавки ўлубдур манга одат, эй шайх!
 Келдикча бу шавк ўлур зиёдат, эй шайх!
 Хушдур манга май, санга ибодат, эй шайх!
 Раъй² ила дагил ишқу иродат³, эй шайх!

9

Бир обу ҳаводур ашки гарму дами сард
 Ким, андан олур нашъу намо гулбуни дард.
 Гулзори ғаминг бинафшаву ёсумани
 Дуди дили ошуфтадиру чехраи зард.

¹ Кишти – кема.

² Раъй – гадбир.

³ Иродат – 1) истак, хоҳиш; 2) икхос, эътикод.

10

То даврдадур доираи кавну фасод¹,
Мумкин дагил ўлмоқ харакотиндан шод,
Тоси фалак ичра каъбатайни² анжум
Гўстармаз эмиш ҳеч кима накши мурод.

11

То маҳмили меҳрдур бу зангори маҳд,
Меҳринг-ла вафо аҳлинадур маҳкам аҳд.
Бирдур биза базмгоҳи ишқингда фалак
Гар қаҳр ила заҳр верса в-ар лутф ила шахд.

12

Ҳар ердаки, ул сиймбару сийминҳад³,
Арз айлая ораз, оча сунбул, чека қад;
Ранги гулу бўйи сунбулу жилваи сарф⁴,
Ҳукм айламазамким, ўла мақбули хирад⁵.

13

То бўйнима солди ул хама зулф каманд,
Тадбир ила очилмади бўйнимдан банд.
Чух панд верилди, улмади фоидаманд⁶,
Етмазми манга панд веран ҳалқа бу панд.

¹ Кавну фасод – борлигу йўқлик.

² Каъбатайн – нирд ўйинидаги тошлар.

³ Сийминҳад – ок юзли гузал.

⁴ Сарф – бу ерда: ўзгариш.

⁵ Хирад – ақл, ҳуш, зеҳн.

⁶ Фоидаманд – фойдали.

14

Дафъи ғами рӯзгорадир бода муфид,
 Рафъи алами ишқа рухи сода¹ муфид.
 Тарки маю маъшуқадур ул иллатким,
 Ўлмаз анга ҳеч нашта дунёда муфид.

15

Эй шахди лабинг сӯзи шакарвор лазиз!
 Лаълинг киби қанда бир шакар вор лазиз.
 Тунги² шакар ўлмасайди дуржи даҳанинг,
 Ўлмазди чикан лаҳжаи гуфтор лазиз.

16

Гар меҳнати касрдур³ ва гар неъматӣ сабр,
 Сабр ила қаноатда керак муслиму габр⁴.
 Ҳар неъматӣ меҳнатки верарсан, ё Раб,
 Вер неъматa бир қаноату меҳната сабр.

17

Ҳар дам манга ёр арзи рухсор айлар,
 Ҳуснина мани батар гирифтор айлар,
 Гуёки, камоли ишқ дарсин ўқидар,
 Ҳар дам манга таълимини такрор айлар.

¹ Р у х и с о д а – тиник, шаффоф юз, яъни гузал махбуба.

² Т у н г – оғзи тор идиш.

³ К а с р – синклик, шикасталик.

⁴ Г а б р – оташпараст, мажусий.

18

Ҳажринг жигарини ҳар киминг қон айлар,
Тадриж ила васлинг анга дармон айлар.
Зулфинг кимиким, муддат ила кофир эдар,
Лаълинг ани бир дамда мусулмон айлар.

19

Ҳар дилки, асири ғами хижрон ўлмаз,
Шойистаи¹ завқи васли жонон ўлмаз.
Ҳар дардки вор, вор дармони, вале
Бедардларинг дардина дармон ўлмаз.

20

Биз олами ишқ оламоларийиз,
Майхонаи дард дурдпаймоларийиз².
Гулбарги надомат чаманидур олам,
Биз бу чаманинг булбули шайдоларийиз.

21

Кимдурки, ғамингда нолаи зор этмаз,
Дардин санга нола ила изҳор этмаз.
Фарёдина ҳеч кимсанинг етмазсан,
Фарёдки, фарёд санга кор этмаз.

22

Жонон эса матлуб, тамаъ жондан кес!
Матлуб эса жон, умид жонондан кес!
Жон севмак ила муяссар ўлмаз жонон,
Ё бундан умид, ё тамаъ ондан кес!

¹ Ш о й и с т а – лойиқ, мувофиқ, муносиб.

² Д у р д п а й м о – май куйкасини ичувчи, ута майхур.

23

Сўзи дилим ашки олдан айла қиёс,
 Андуҳими заъфи ҳолдан айла қиёс.
 Хуршидқи, хуснинг-ла қилур баҳси камол,
 Тарқи адабин заволдан айла қиёс.

24

Адвори¹ замон доираи ҳайрат эмиш,
 Асбоби жаҳон маҳолику² меҳнат эмиш,
 Дунёя ҳавас этмамак этмакдан йик,
 Чун аввали хирсу охири ҳасрат эмиш.

25

Кўйингда санинг на тошақим, урдим бош,
 Қилдим ани ғарқи хун тўқуб кўздан ёш.
 Кўз ёшина раҳм айлақи, чўх муддатдур
 Бедодинга сабр эдуб, босар бағрина тош.

26

Эй касби камола эътиқодинг ноқис,
 Таҳсили камола ижтиҳодинг³ ноқис.
 Ор этма талабда, қил ҳазар анданқим,
 Комиллар ичинда ўла одинг ноқис.

27

Эй бод, қил аҳволими жононима арз!
 Саргашталигим сарви хиромонима арз!
 Ўлдирди киноят ила ағёр мани,
 Бу зулми сариҳи айла султонима арз!

¹ А д в о р – доиралар, айланмишлар.

² М а ҳ о л и к – хавф-хатарлар.

³ И ж т и ҳ о д – саъй-ҳаракат, интилиш.

28

Зохид, майи нобдандур икроҳ ғалат,
Сан хох сўзим саҳиҳ тут, хох ғалат.
Масжидлара кирдигим дагил рағбатдан,
Сармастлигимдан айларам роҳ ғалат.

29

Май манъини айлаюб шиор, эй воиз!
Тутдинг раҳи таъни ишқи ёр, эй воиз!
Тарки маю маҳбуб эдариз жаннат эчун,
Шарҳ айлаки, жаннатда на вор, эй воиз!

30

Парвоная зулми бехисоб айлар шамъ,
Зулм ўдина бағрини кабоб айлар шамъ,
Гўёки билур зулм саранжоми надур,
Бехуда дагилки, изтироб айлар шамъ.

31

Ҳар шом етар висоли жонона чароғ,
То субҳ колур ҳамдаму ҳамхона чароғ.
Рашк ўдина ёндирди мани ҳар соат,
Ваҳм айламаз оҳим ўдина ёна чароғ.

32

Ҳар гаҳки, баҳор қилди оройиши боғ,
Навмидлик¹ урди лолаваш бағрима доғ,
Зеро, тикан узра тутди булбул маскан,
Гул бод гузаргаҳинда ёндирди чароғ.

¹ Н а в м и д – умидсиз.

33

Йук дахрда бир мувофики таъб хариф
 Ким, сухбати дилкушо ўла, таъби зариф¹.
 Фарёдки, ножинс² мусохиблар³ ила
 Бефоида зоеъ ўлди авкоти шариф.

34

Ман зухду вараъдан урмазам лофи хилоф,
 Доим рухи сода истарам, бодаи соф.
 Тарки маю махбуб эда билман мутлак,
 Гар этмак ўлур дерам, зиҳи беҳуда лоф.

35

Эй новаки бедодинга ҳар сийна ҳадаф!
 В-эй жавҳари пайконинга ҳар дийда садаф!
 Фарёду фиғоним ғами ҳижронингдан,
 Базми ғамдур нолаи най, навҳаи даф!

36

Сарманзили ҳар мурода раҳбардур ишк,
 Кайфияти ҳар камола мазҳардур ишк,
 Ганжинаи коинота гавҳардур ишк,
 Ҳар содир ўлан нашъая масдардур⁴ ишк.

¹ Таъби зариф – латиф таъб, хуштаъб.

² Ножинс – ярамас, ёмон.

³ Мусохиб – сухбатдош, улфат.

⁴ Масдар – манба, вос.

37

Ушшоқа дагил қайди алойиқ лойиқ,
Ҳаргиз ғами рӯзгор чекмаз ошиқ.
Қайди ғами рӯзгор бир иллатдур,
Ул иллата ишқдур табиби ҳозик¹.

38

Мажнун ўда ёнди шуълаи оҳ ила пок,
Вомик суя ботди – ишқдан ўлди ҳалок.
Фарҳод ҳавас ила ела верди умрин,
Хок ўлдилар онлар, манам эмди ул хок.

39

Хуршидқи, қилди субҳидам арзи жамол,
Даргоҳинга юз сурмак ила бўлди камол.
Чун етди камола, этди сан моҳ ила баҳс,
Ул тарқи адаб верди камолина завол.

40

Маҳ дурди муқобил санга бўлдиқда камол,
Кўрдикӣ, ўзинда санча йўқ ҳусну жамол.
Бир ғоята етди инжилуб ғамданким,
Заъфи бадан ила бадр экан, ўлди ҳилол.

41

Эй уқдакушойи² ришгаи тадбирим!
Ҳар тоата афвинг сабаби тақсирим.
Тақсирима этма ўзга тақдири жазо,
Шармандалигим етар маним таъзирим.

¹ Табиби ҳозик – билимдон табиб.

² Уқдакушой – тугунларни ечувчи, мушкулларни ҳоя қилувчи.

42

Хамдам, кўр оқан сиришки олими маним,
Тутмиш рухи каҳрабо мисолими маним.
Биллох, ери ул гулруха арз айлая кўр
Бир ранг ила бу сурати ҳолими маним.

43

Афғондур ишим сарви хиромонинг учун,
Қондур жигарим ғунчаи хандонинг учун.
Ишқингда ғаму ғусса чекуб, пир ўлдим,
Ман пира тараҳҳум эт йигит жонинг учун.

44

Эй ғойиб ўлан дийдаи хунборимдан!
В-эй роҳат олан сийнаи афғоримдан!
Ман ворими-йўқ санинг-чун этдим, на раво,
Сан тутмаясан хабар йўқу воримдан.

45

Хуноба ғукуб дийдаи гирёнимдан,
Сансиз бўядим ер юзин ўз қонимдан.
Ўз қоними айларам ўзим-ла даъво
Қетмазса алим нўла гирибонимдан.

46

Қаддина дедимки, сарви бўстондур бу!
Тунд ўлдики: Эй хаста, на ҳадёндуру бу?
Побаставу¹ уру² безабондур дедигинг,
Хандону қабопўшу³ хиромондур бу!

¹ П о б а с т а – оёғи боғлик, гирифтор.

² У р – яланғоч.

³ Қ а б о п ў ш – қабо киювчи. Қ а б о – эркақларнинг олди очик узун ва кенг устки кийими.

47

Дедим лабина: – Лаъли Бадахшондур бу!
Кулди, деди: – Эй факир, бӯхтондур бу!
Бир тоша на ранг ила килурсан нисбат,
Ширину шакарфишону хандондур бу!

48

Ёндирди мани шавки жамолинг, эй моҳ!
Ҳар лаҳза ажаб дагил етирсам кӯка оҳ!
Зулфинг гиреҳи чикди алимдан ногоҳ,
Курким, на жафо этди манга баҳти сиёҳ.

49

Рухсора сари зулфи паришон айла!
Кӯздан гули рухсоринги пинҳон айла!
Бир неча паришонлари ўз ҳолина қўй,
Ҳар лаҳза етар қасди дилу жон айла!

50

Мужгоними, эй шамъ, гуҳарбор этма!
Пинҳон ғамими олама изҳор этма!
Ишк аҳлина зулмдур вафо айламамак,
Зинҳор бу зулми этма, зинҳор этма!

51

Рухсоринга айб этма нигоҳ этдигими,
 Куз ёши тукуб, нолаву оҳ этдигими.
 Эй подшахи ҳусн, тарахҳум чоғидур,
 Афв айлаки, билмишам гуноҳ этдигими.

52

Фарёдки, ишқ бекарор этди мани,
 Дарду ғам ила зору низор этди мани,
 Хоки сари кўйингда губор этди мани,
 Саргаштаву хору хоксор этди мани.

53

Курдим сани – алдан ихтиёрим кетди,
 Бокдим юзинга – сабру қарорим кетди.
 Хок ўлдиму ҳар ёнга ғуборим кетди,
 Алкисса, капунгда эътиборим кетди.

54

Рангим гули заъфарона¹ дунди сансиз,
 Каддим ҳам ўлуб, камона дунди сансиз,
 Курбонинг ўлам, агар ситамдур басдур,
 Паймонам алимда кона дунди сансиз.

¹ Заъфарон – сарғиш тус берувчи хушбўй усимлик; сарик ранг.

55

Эй меҳри рухинг қадиму олам ҳодис!
Изхори вужуда кашфи розинг боис!
Кечди сари кўйингда икки оламдан
Ли байна мақомийн мақомун солис¹.

56

Хайли ғаминг этди нақди сабрим торож,
Сабр ила муяссар ўлмади дарда илож.
Рухсорима тўкди мардуми чашмим кон,
Ҳиндуйи кўринг, лаъл верур Рума хирож.

57

То ҳалқаи зулфи ёра душдинг, эй дил!
Доми ғами рўзгора душдинг, эй дил!
Афсуски, кутб аҳли жамъият экан,
Ул доирадан канора душдинг, эй дил!

¹ Маъноси: Икки мақом орасида учинчи мақом йуқдир.

ҲИКМАТЛАР

Сабр йўқдир мардуми оламда варна¹ рўзгор
Қанғи² мушкилдирки, тадриж ила осон этмади.

* * *

Қиз ҳар неча ўлса ёра толиб,
Албатта, керак ҳаёси ғолиб.

* * *

Яхшимидир айламак ёмон од
Ким, килман кимса хайр ила ёд?

* * *

Кимсаки, ўзиндин ўла ғофил,
Бир ўзгани билмага на қобил.

* * *

Гар чўқ истарсан. Фузулий, иззатинг, оз эт сўзи
Ким, чўқ ўлмоқдан қилубдир чўқ азизи хор сўз.

* * *

Фузулий, даҳрдан ком олмоқ ўлмаз ўлмадан гирён,
Садаф сув олмайинча абри найсондин гуҳар вермаз.

* * *

Сабр айла, улки дард верубдир, даво верир.

* * *

Эй Фузулий, оламинг кўрдим каму неъматларин,
Ҳеч неъмат кўрмадим дийдори дилбартак лазиз.

¹ В а р н а — ва агар на.

² Қ а н ғ и — қайси.

Эй Фузулий, мехрина алданма чархинг, гардиши
Гука стурмиш вале хок ила яксон айламиш.

* * *

Фарзандсиз одами талафдир,
Бокий эдан одами халафдир.
Насл ила улур бакои инсон,
Назми башару низоми даврон.
Жон жавхарина бадалдир авлод,
Авлод куён, хамин од.

* * *

Кузгу киби котти юзлу улма!
Наргис киби хира кузлу улма!

* * *

Ғам душмани жони мубталодир,
Дафъ айлая курки, бир балодир.

* * *

Ҳар ким керак уз ишинда комил.

* * *

Муттасил хирмон килур хосил тамаъдан аҳли хирс.
Турфаким, ортар анга келдикча хирмондан тамаъ.

* * *

Чекма тахту тож қайдин, бесаруполик кузат
Ким, аёға банддур тахту балодур боша тож.

Аҳли дунёнинг ўлмаз охирати,
Гар буни истар эсанг, ондан кеч!

* * *

Эй Фузулий, шоми ғам анжомина йўқдур умид,
Бир тасаллидур санга ул сўзки дерлар, вор субх.

* * *

Камоли ҳусни машраб ори ўлмоқдур таарруздан,
Риё аҳлина ҳам чўк эътироз этмак риёдандур.

* * *

Жона жисмим ул хаданги ғамзадан ўлмаз паноҳ,
Ҳеч жавшан кимсани тийри қазодан сахламаз.

* * *

Фузулий, олами кайд ичрасан, дам урма ишқингдан,
Камоли жаҳл ила даъвойи ирфон айламак ўлмаз.

* * *

Хозини ганжинаи асрордур – ҳар дам чекар
Риштаи изҳора минг-минг гавҳари асрор сўз.

* * *

Бало зимнинда роҳат ўлдиғин изҳор этар ҳалқа,
Фалак беҳуда хори хушқдан гул барги тар вермаз.

* * *

Эй хуш ул мастки, билмаз ғами олам на эмиш,
На чекар олам учун ғам, на билур ғам на эмиш.

Умрлардур айларам аҳволи дунё имтихон,
Нақди умру ҳосили дунё ҳамон бир ёр эмиш.

* * *

Эй Фузулий, даҳр холин шохи гулдан кил қиёс
Ким, веруб аввал тажаммул, сўнгра урён айламиш.

* * *

Эй Фузулий, талаби рутбаи ирфон айла,
Жаҳл ила ҳосили авкоти шариф этма талаф.

* * *

Ҳар кудуратдан мани пок этди сели хуни дил,
Шукрилиллоҳ, оташи ишқинг мани ёндирди пок.

* * *

Завк истарсан, Фузулий, тарки дунё қилки, ман
Бўлмадим бир завк бундан ғайр то дунёдаям.

* * *

Деманг кўз ёши ила дафъ ўлур ишқ оташи тандан,
Бу ўд ҳар ера душса, фарк қилмаз қурудан ёшин.

* * *

Ғам ўғирлар ишқ бозоринда нақди умрими,
Қилмоқ ўлмаз суд савлода ёмон ўртоғ илан.

* * *

Сарварлик истар эсанг, афтодалиқ шиор эт
Ким, душмадан аёға, чиқмади боша бода.

Ишқ ўлдуғи ерда махфи ўлмаз,
Ишқ ичра ўлон қарор бўлмаз.
Ишқ оташина будур аломат
Ким, бош чека шуълаи маломат.

* * *

Мардумдан ўлам, дема қанора.

* * *

Тадбир ила ишқ завқ вермаз,
Тадбир диёри ишқа кирмаз.

* * *

Ишқ ила риё дагил мувофик,
Расво керак ҳамиша ошиқ.

* * *

Май гарчи сафо верар димоға,
Охдиғи учун душар оёға.

* * *

Покиза вужуда ҳайфдур ғам.

* * *

Ақл ўлди заифу ишқ ғолиб.

* * *

Доғ ила ўлур ҳамиша ошиқ.

* * *

Билмаз санмики қона қондур?

Ман билмаз эдим, бало эмиш ишк.

* * *

Жаҳд айлаю килма бир иша аҳд,
Вар аҳд айласанг, вафоя қил жаҳд.

* * *

На фоида сиккасиз дирамдан?
На суд натижасиз карамдан?

* * *

Занжири ҳаво қачон тутар банд.

* * *

Дунё иши эътиборсиздир,
Чархинг равиши қарорсиздир.
Чўх кимсана ганж учун чекар ранж,
Ғайрина анинг насиб улур ганж.

* * *

Бир расм қадимдур жаҳонда:
Суд истаян истамак зиёнда.

* * *

Ишк аҳли муҳаббат этса изҳор,
Аввал они имтиҳон эдар ёр.

* * *

Гул ғунчалигинда хор иландур.
Очилса, бир ўзга ёр иландур.
Аслинда тикан чекар азобин,
Фаслинда ҳаким олур гулобин.

«ФОРСИЙ ДЕВОН»ДАН

ҒАЗАЛЛАР

Моҳитобоним, қадинг сарви хиромоним менинг,
Сарвақаддим, ой юзинг шамъи шабистоним менинг.

Айлагай ҳолим ёмон ҳажрингу васлинг эса хуш,
Менга ҳажринг дарду васлинг эса дармоним менинг.

Дил асир қаддингга, жон лаълинг майининг мастидир,
Қоматинг дил орзуси, лаъли лабинг жоним менинг.

Дилбаримнинг комати бўлсин ёмон кўздан узок,
Бу гўзаллик боғи сарви қадди жононим менинг.

Дедим: Эй хусн аҳли шоҳи, дил бало домидадир,
Бу бало доми, – деди, – асли занаҳдоним менинг.

Зор дилимнинг рози фош бўлди жаҳонга, боиси
Шашкатор ёшим билан чоки гирибоним менинг.

Олди оромин Фузулийнинг ўшал сарви равон,
Гарчи ороми дили зору паришоним менинг.

Наврӯз туни васлингда муяссар эди-ей,
Васлингда туним кунга баробар эди-ей.

Хар тун куласан тонггача шам бирла, куйиш
Парвона билан менга муқаррар эди-ей.

Рашк ўти ёқар удни қувончимни қўриб,
Димоғ хуш исинг ила муаттар эди-ей.

Зулфинг тугунини ечишимнинг боиси,
Хушбўю ҳаво, ср-чи, муанбар эди-ей.

Кулбамни ёритган ўша шамнинг ёруғи
Чехранг нуридан асли мунаввар эди-ей.

Васлинг қалами билан қувончим уйига
Орзу-тилагим накши мусаввар¹ эди-ей.

Базм айлар эдим кеча чаманда Фузулий,
Хамроҳим ўшал сарви суманбар эди-ей.

¹ Мусаввар – чизилган, накш этилган.

Агар ёр истасанг, эй дил, бу жондан кеч,
Бу барча борлиги бирлан жаҳондан кеч.

Фароғат истасанг оламда бир лаҳза,
Жаҳондан ҳам, яна аҳли жаҳондан кеч.

Бу кадди ҳам фалакка берма дил асло,
Бўлиб сен ўк мисоли бу камондан кеч.

Талаб эт ёрни, булса не бу йўлда ғов,
Баридан юз ўгир, ному нишондан кеч.

Керак бунда тилинг ҳам бир, дилинг ҳам бир,
Сени шарманда қилгувчи забондан кеч.

Фузулийдан эшит сен бу насиҳатни:
Ҳақиқат йўлини ушла, гумондан кеч.

Дил асири лаъли ул гулбарги хандондир яна,
Дил сабаб булбул каби иш оҳу афғондир яна.

Гул либосин чок этиб, булбул чекар фарёду зор,
Гунчадек ёрим чаман ичра хиромондир яна.

Боғлади дард аҳлининг зулфиға жонон юз тугун,
Юз тугундан юз тугун жонда намоёндир яна.

Айламиш холи хижобдан сени ҳолим ҳайрати,
Бекиёс ҳуснингга олам кўзи хайрондир яна.

Бўлди кўзимдан ниҳон ширин лабингнинг ҳуккаси,
Бунга боис шубҳасиз найранги даврондир яна.

Эй Фузулий, утмасин умри азиз айлаб хато,
Афв умиди сен учун гарчи бир имкондир яна.

Юз угиргай мендан у гар мохитобон десамам,
Тарк этар мени агар сарви хиромон десамам.

Сен менинг жоним десам ҳам, ичгай у дил қонини,
Булгай у кўздан ниҳон, гарчи уни жон десамам.

Бу қадар ҳуснин кўриб, рашк айлагай ҳатто малак,
Мен ишонмайман ўзим, ҳарчандки инсон десамам.

Қошида холимни арз этган у дамлар хуш, агар
Мен паришонлик билан дардим паришон десамам.

Куфр атар бутларга сажда айламокни бу факих,
Бу мусулмонлик эмас, гарчи мусулмон десамам.

Холи тун йўқ ер юзида юзи нуридан сира,
Кам юзини шу сабаб шамъи шабистон десамам.

Эй Фузулий, менга зулми тиғи эҳсондир, бироқ,
Қўрқаман ушбу балодан гарчи эҳсон десамам.

Ул гўзал юздан жудо айлар мудом даврон мени,
Ўчирар учкун каби албатта бу ҳижрон мени.

Қонли ёш тўхтатса кошки борлиғим гардини сал,
Оҳларим тўфони қилгай мунча саргардон мени.

Бўлмаса жонимда лаълинг шавқининг гар жавҳари,
Сир тутиш элдан уни қийнармиди чандон мени.

Бир парирухсора ишқидан дилимда тўла ғам,
Қилғуси бир куни расво бу ғами пинҳон мени?

Хоҳлаганча қийнади-ю, ўзидан қилди узок
Ўқ каби қоши камонидан ўшал жонон мени.

Не ажаб, қилса рақиб ғийбат гўзаллар олдида,
Бас, вафо йўлида ҳусн аҳли билар чандон мени.

Эй Фузулий, дарди ишқим бир замон пинҳон эди,
Қилди эл олдида расво дийдан гирён мени.

Қоматингга тушди-ю кўзим, бало кўрдим сени,
Ақлим олдинг, билмадим, қайда, аё, кўрдим сени?

Ёшлигимда ҳам жафо сендан кўрардим оз-моз,
Оҳ, йигитликда биров кони жафо кўрдим сени.

Бевафоликни сенга, ёр, ҳеч ким ўргатган эмас,
Чунки мен асли азалдан бевафо кўрдим сени.

Ўтмасайдим кошки сенинг эшигингдан мен сира,
Кеча бегона билан чин ошно кўрдим сени.

Зулфи домига бўлибсан тутқун, эй золим кўнгил,
Минг шукурким, бир балога мубтало кўрдим сени.

Эй ракиб, сени кўришдан бўлмаганман шод сира,
Шодман энди – бир нафас ёрдан жудо кўрдим сени.

Бўлмасанг ошиқ, нега кўзида ёши шашкатор,
Ёр кўйида, эй Фузулий, доимо кўрдим сени.

Расми зухду одати тақвони билмасмиз биз,
Севгидан ўзга бирор савдони билмасмиз биз.

Бу жаҳонда бизда йўқдир ҳеч бир ишга эҳтиёж,
Бас, тириклик кўйида ғавғони билмасмиз биз.

Биз демасмиз бу жаҳонда йўқ севишдан бошқа иш,
Балки бор, аммо бу муаммони билмасмиз биз.

Эътибор расмию тақлид одати йўқ бизда ҳеч,
Аҳли дунёнинг бу ишлар жони, билмасмиз биз.

Ҳақ сирининг мазҳари, ойнаи жаҳоннамо,
Ёру майдан бошқа бир дунёни билмасмиз биз.

Дедим: «Эй хур, ўлди кўйингда Фузулий». Деди у:
«Ким ўзи у? Бу каби шайдони билмасмиз биз».

Сўрмайди менинг холим бу элда бирор киши,
Мен киши эмасманки, килса эътибор киши.

Сабр этгани туфайли Юсуфга етар Яъқуб,
Ўз тақдиридан нега айлар гина, зор киши?

Умринг билан агар тенг бўлса-да фироқ асли,
Нима учун висолдан бўлмас умидвор киши.

Сабри булутидан сув муштоқлик гулзорига
Ёғдирса, мурод гулин тергай харидор киши.

Меҳру муҳаббат нурын оҳанрабоси бордир,
Гўзаллар сари борар, бас, беихтиёр киши.

Шафқат сира қилмайсан, ғафлатдасан, оҳ, мунча,
Берса-да сен учун жон неча-неча бор киши.

Фузудий, бировдан завқ оҳангин эшитмадим,
Оламда май ичишга йўқми талабгор киши.

Кирди гул боққа, бироқ ўз умридан ком топмади,
Ўз тиконидан ўзи бир лаҳза ором топмади.

Қилди гул қошида булбул дардини изҳор, бироқ,
Ўтди гул даврию ҳеч дил дарди анжом топмади.

Воҳ, бу не мулк, ўтса ҳам гул даври, ундан ҳеч киши
Кўрмади базм авжинию нашъаи жом топмади.

Тикса-да даврон латофатнинг либосини, не наф,
Бу либосни кийгали лойиқ гуландом топмади.

Келса-да гул боққа кеч, эрта уни тарк айлади,
Мен каби балки у ҳам эъзозу икром топмади.

Эй Фузулий, қолмади сўз аҳли қадру киммати,
Шу сабабдан ҳеч киши бу ўлкада ном топмади.

Деманг, ёлғиз менинг қаддим муҳаббат юкидан ҳамдир,
Фалакнинг қаддини ҳам айлаган ҳам асли шу ғамдир.

Хабар топмас дилимиз завқидан асло бу ғофиллар,
Ғаму ғусса ниҳоний завқ уйининг соқчиси ҳамдир.

Этай десанг яқинликка, бало йўлига оёқ қўй,
Сафар ранжи, зиёрат айласанг Каъбани, байрамдир.

Ўтар умринг, сира завқу сурурдан колма бебаҳра,
Ғанимат тут, бало идрокининг лаззати бир дамдир.

Жунун саҳросини сайр эт агар ғам тўйдирар жондан,
Биёбонларда ғам айёми кўп бўлмас сира, камдир.

Меҳр ғунчаси кўз очгай жафо тиконидан дилда,
Муҳаббат гулшани жабру ситам гули-ла кўркамдир.

Тўла дарду аламдан бу вужуд доираси мулки,
Фузулий, роҳату ором топиш дунёда мубҳамдир.

Жаҳаннамдан берар ринд аҳлига доим хабар воиз,
Наҳотки, кўрмаган бўлса бўлак жойни магар воиз?

Бу ғамдан ёқасини чок этар меҳроб масжидда,
Тўкар деб минбар обрўсини ҳар дам ҳийлагар воиз.

Берар Қуръонга ҳам тағйир муҳолиф тафсири бирлан,
Санар ўзини доно, кўрсатиб шу хил хунар воиз.

Урар Қуръон ўқиш коидасидан дам ўшал ҳар дам,
Кўнгиллар уйини вайрон қилиб доим яшар воиз.

Санамнинг кўйидан алдаб мени чорлайди жаннатга,
Илоҳо, бўлсин ҳар икки жаҳонда дарбадар воиз!

Мақомини бериб бой, мавкеидан ажрамас эрди,
Агар май манъида сўз демасайди муътабар воиз.

Фузулий истамас воиз сўзин, дард аҳлини чунки
Санамлар севгисидан бу жаҳонда манъ этар воиз.

Дил орзуси ушалмай ёр кўйдан ғам билан кетдим,
Алам доғида лоладек қилиб тарки чаман кетдим.

Яшаб ўтдик мисоли гул билан тикан каби бирга,
Фалак гардиши терс айланди-ю, у колди, ман кетдим.

Нигори нозаниним бор эди, айлаб фалак фитна,
Шириндек колди-ю у, мен мисоли Кўҳкан кетдим.

Мисоли анжуманда шам куярман тун бўйи доим,
Юзи офтоби нур сочганда ташлаб анжуман кетдим.

Ўтиб кетгач ўқи ёнимдан ўлдирмай мени, ночор
Санамнинг кўйдан ранжида дил, озурда тан кетдим.

Агар шавқи майидан маст эдим, билмайсан, эй ғофил,
Бу шодлик базмини ташлаб мен ўз эрким билан кетдим.

Фузулий, излама дардимга дармон кўйдан, чунки
Ўлай дебмас, топай деб хуш ҳаёт излаб ватан кетдим.

Кўзимнинг ёши ёр хажрида, эй шам, шашқатор бу тун,
Келиб ёнимда ўлтир, айлашайлик оху зор бу тун.

Тиларман бош-оёқ куйсам юзининг шамъи ёдида,
Эй ашк, учиргали ўтимни сен қилма шиор бу тун.

Менинг қатлимга эрта айладинг аҳд, аммо кўрқарман,
Ўларман оттиролма тонг, бўлиб мен интизор бу тун.

Худо ҳақки, халойиқдан ниҳон кўйига боргим бор,
Мени фош этмагил, эй нолаи беихтиёр, бу тун.

Кўзимнинг ёшларидан мен жавоҳир хирмонин уйдим,
Билолмайман, агар ёр келса не айлай нисор бу тун?

Ўғирлаб кетдилар уйқу матосин кўзларимдан, оҳ,
Балолар келдими қилмоққа мени тору мор бу тун.

Қарор топган эди сенинг кўйингда Фузулий тунлар,
Кўйингда қувдинг, энди қайда олгай у қарор бу тун?

Менда душман дилни ўртаб дарди жонона куяр,
Менда ошно жабридан бу дили бегона куяр.

Тилга келтирса агар парвона дилдан ўтини,
Ўртагай парвона ўти шамни – бирёна куяр.

Ўтаро, эй шам, агар фонус куяр бўлса чунон,
Мендаги дил ўтининг учкунидан хона куяр.

Ўтли оҳидан дилимнинг бўлма, эй жон, беҳабар,
Эҳтиёт айла ўзинг бу тун бу вайрона куяр.

Кўзларимнинг ёшини кўнглим ўти маҳв айлагай,
Ох бу умрим хирмонидан, донаю дона куяр.

Даврада афсонаи шавкинг эшитган кечалар
Шам каби ҳар кеча менда шавқи афсона куяр.

Эй Фузулий, тунлар девона дил топмай ҳабиб,
Ўртаниб ўз ўтига бу дили девона куяр.

Тиларман мен сари ушал пари элдан ниҳон келгай,
Назар нури мабодо тушса унга гар, аён келгай.

Етар, куйдирма кўксим устухонин, дил ўти, бир-бир,
Мабодо устухонга ўқ отиб, қоши камон келгай.

Етар осмонга юз дил охи ҳар дам, ҳар бири ундан
Балога айланиб, ўрташ учун жонни равон келгай.

Агар ҳайрат мени тарк этмаса, маҳрум буларман, бас,
Кўнгил ё тилга васли ўзидан бериб нишон келгай.

Рақиб таъкибидан холи эмасман дил ўти боис,
Бири юз минг ўқидан зора бу кўксим томон келгай.

Ўлимни бўйнига олди-ю кўнглим, келди кўйинга,
Ғамингдан кечди жонидан, агарчи унга жон келгай.

Висоли муждасига, эй Фузулий, жонни этдинг бахш,
Нетарсан ногаҳон энди агар сарви равон келгай?

Гар фалак ғам тигидан кўксим менинг чок айласа,
Дил ўти, тонг йўк, фалакнинг бағрини доғ айласа.

Кўзга сурса арзигаЙ йўлнинг губорини ўпиб,
Қайда ёрнинг соясин бағрига жо хок айласа.

Дилни пок эт турфа зангларданки, бу ишк одати:
Ташриф этгаЙ ким губорлардан дилин пок айласа.

Мен лабинг шавқини жону дилга пинҳон айладим,
Не бўлар бағрига пинҳон ўтни хошок айласа?

Мен ғамингда йиғласам, таскин насиҳатгўй берар,
Борми фойда ёшли кўз устига гар хок айласа?

АсрагаЙ қандай Фузулий шишаи дилни омон,
Шўх санам тинмай отиб тош, жабру кийноқ айласа.

Тушсам эди изингга соя каби, суманбар,
Қайда сенинг оёғинг, шу ерда бошим – ахтар.

Йўқ сен каби ёр менга, менинг каби ёр сенга,
Мен ошиғи балокаш, сен дилбари ситамгар.

Юзинг гулини кўрдим, жабрингга кўнгил бердим,
Билдимки, висол менга тутқизмагуси ҳеч бар.

Мен йиғлоки булутман, сен эса янги ғунча,
Менга йиғи муносиб, сенга кулгу ярашар.

Қўлингга қилич бордир, жон суви дудоғингда,
Қатл айла ё васлингга етказ мени, дилобар.

Топилмас эди танда дилдан сира нишона,
Ризқ унга кўнгил қони бўлган қуни муқаррар.

Ўтди, Фузулий, умрим, беҳуда бу жаҳонда,
На эпладим бир ишни, қом бўлди на муяссар.

Мени шунча заиф қилдики хижронинг, парирухсор,
Чидолмайман бошимга тушса ҳатто сояи девор.

Хабар топса агар пинҳон сиримдан ҳар киши, мендек
Унинг ҳам кўксига солгуси доғ бир лоларухсор ёр.

Мену васлинг – бу давлатни қилолмайман тасаввур ҳам,
Етар менга узоқдан ҳам муяссар бўлса ул дийдор.

Фиғону нола айлашда чиқардим шунчалик шухрат,
Тутар номимни дард аҳли қаерда чекса оху зор.

Кувончим шундаки, жабр этмадинг мендан бўлакка ҳеч,
Жаҳонда истамассан мендан ўзга телбани зинҳор.

Вафо йўлида борми, эй Фузулий, мендай оламда
Паришонхотиру савдоию расвои бир бозор.

Не гуноҳ қилдим – узоклатди ўзидан мени ёр,
Муътабар эдим агарчи, энди йўқдир эътибор.

Ёр кўйидан айрилиб, ҳайронман ўз холимга-ей,
Тушдим у элдан узок, ғурбатда бўлдим хору зор.

Лутф этиб йўл солмагай гулюзлилар ҳеч мен сари,
Билсалар-да бир факир бечорадирман, хоксор.

Ўлдим билмайман, аммо, бу нима аҳвол, магар
Олам ахлидан жудо, бир четда тутдимми қарор?

Тушди жоним риштаси қайғу тугунидан узок,
Солди савдосини то бошимга ул зулфи нигор.

Минг мусибатга чидолмай чикса жоним, не қилай?
Бу фалакнинг домига мен нотавон бўлдим шикор.

Булбули Аршман, Фузулий, манзилим гулзори қудс,
Мен бу кулфат уйига тушганман-ей беихтиёр.

Мен кетарман бу шаҳардан меҳринг олиб, ёри жон,
Кутарар ғам тоғини бўлса-да тан мисли сомон.

Шу қадар ақлу ҳушимдан мен жудоман ишк аро,
Чунки кўйингдан сафар девоналикдандир нишон.

Ноладан, бормай қаерга мен, маломатдир йўлим,
Ошиғи шайдолигимга бу гувоҳдир бегумон.

Келтирай қандай тилимга, эй санам, номингни мен,
Файз оларман ҳар қарашда изларингдан мен чунон.

Гар висолинг шавкини олса дилимдан, не ажаб,
Рашк ҳиссиким, ракиблардан этарман ҳар замон.

Эй Фузулий, манзилим майхона бўлса, не ажаб,
Не қилай, жон хавфидан майхонани тутсам макон?

Оху зоримдан хабарсиз сарвинозим, не қилай?
Бўлмаса оламда бир маҳрами розим, не қилай?

Мен чекарман нолалар, ёр зулфига солгай тугун,
Қисқариб борса узун умрим асоси, не қилай?

Телбалик бандидан озод бўлдиму зулфинг кўриб,
Қайта бўлдим тутқун, энди йўқ халосим, не қилай?

Йиғламай, куймай, эримай борми имкон то саҳар,
Бўлса ҳижрон тунида шамга қиёсим, не қилай?

Мен-ку бағритош санамларга кўнгил бермасман-ей,
Банд этар кўнглимни минг ишваю нози, не қилай?

Кимга айтай мен ғариб ҳусн аҳлининг дарду ғамин,
Бўлмаса соямдан ўзга ҳамрозим, не қилай?

Ман этарсан ўйнама ишк деб Фузулийни мудом,
Ишқдан ажратма мени – шу илтимосим, не қилай?

Бу диёрда олмади кўнглим менинг ҳеч бир нигор,
Бу диёрга, бас, мени боғловчи ришта йўқ бирор.

Кўрмади ул ой эшиги итлари ўрнида ҳам,
Кетганим соз – бу шаҳарда топмадим бир эътибор.

Ғурбат ичра гам эмиш душман хужуми хавфи ҳам,
Бу диёрда, шу қувончим, йўқ бирор-бир дўсту ёр.

Шавқ ипи тортар мени аслий маконга ҳар нафас,
Қайғу манзилида аммо менда йўқ сабру қарор.

Мен надими қудс боғининг, булбуллар каби
Мени жалб этмас ўзига ҳеч бу боғу бу баҳор.

Ихтиёримни олибди қўлларимдан ул санам,
Бошқа бир ёр танламоққа менда йўқдир ихтиёр.

Эй Фузулий, фақр файзидан зиёд бахт йўқ менга,
Йўқ замон аҳли билан дўсту яқинлик зинҳор.

Сабза хаттингсиз менга ҳар ерда манзил бор эди,
Сабзадек то тонггача ёшдан вужуд ҳул бор эди.

Кеча ҳамрозим шам эрди, поклиги боис кўнгил,
Бўлса кўнглимда нима, шам тилида ул бор эди.

Мен камолот бобида юксалдим ойдек сарбаланд,
Нега юксалмайки, офтобим муқобил бор эди.

Бу менинг ҳолимга юз Фарҳод килар эрди ҳасад,
То назарда нақши ул шириншамойил бор эди.

Ақл ҳукми мен каби девонага ташвиш эмас,
Телбалик занжири буйнимда – ҳисор шул бор эди.

Офарин, май кмаси, кетдинг олиб қайғу-ғамим,
Йўкса қайдан ҳам менга уммиди соҳил бор эди.

Эй Фузулий, дину дилдан бенасиб бўлсам, не тонг,
Олди-кетди ишқ қўлимдан канча ҳосил бор эди...

Оху зоримга мурувват ёр қилмас, не қилай?
Ёр парвои сира мен зор қилмас, не қилай?

Қилмасам-да гарчи ошкор, сенга маълум ғамларим,
Сен-ла ҳеч ким қудрати гуфтор қилмас, не қилай?

Дил ракибнинг таънасидан келса-да жонга, бу ёр
Бехабардир, билса ҳам иқрор қилмас, не қилай?

Кўзларим ёш ўрнига қонлар тўкар қайғусида,
Қонли кўз қайғусин у зинҳор қилмас, на қилай?

Ишк ишида сабру токатдан ўтар бир чора йўқ,
Сабрни ошк кўнгил ҳамкор қилмас, не қилай?

Ҳеч насиб бўлғайми ёр васли ракиб озорисиз,
Гулни олам боғида бехор қилмас, не қилай?

Эй Фузулий, ёрга дил дардини этмай қанча шарҳ,
Ёр сира ёди мени афгор қилмас, не қилай?

Бирор кун кўрмасам кошда хабибни,
Кўриб шавқ ичра, ёнгайман, рақибни.

Тикандан сўз очарлар гул қошида,
Килар ҳушдан жудо рашқ андалибни.

Биларман, севги дарди бедаводир,
Нима наф қийнамоқликдан табибни?

Умид йўқ васлидан ёрнинг агарчи,
Чидамдан ҳам, нетай, топмам насибни.

Дедим: «Дил куч олар олма ияқдан».
«Шу олма фойдаси», – деди ийибми?

Илоҳий файз эмиш васлида линҳон,
Висолдан маҳрум этма бенасибни!

Фузулий, кўйидан йўқ ўзга мақсад,
Ватан тупроғи шод этгай ғарибни.

Тушимга кирди-ю ёр тунда, кўздан олди хобимни,
Сабаб шу бўлди бедорлигига кўзи селобимни.

Денгиз тўлқинланар баттар агар кучли шамол эсса,
Насихат ҳам кучайтиргай кўнгилда изтиробимни.

Кўриб хурни, равон бўлди кўзимдан қонли ёш ҳар ён,
Фалак ғам базмида тошга урар жоми шаробимни.

Кўнгилни пора-пора қилди шавқи шамшири буткул,
Киши очмай қаёқдан мазмунин билгай китобимни?

Гўзаллардан шикоят айламоқни истамайман ҳеч,
Қанийди сўрмаса ҳеч бир киши ҳоли харобимни.

Заифликдан бўлибман қилдаю заъфим яна ошгай,
Фалак айлантирар ҳар лаҳза баттар печу тобимни.

Фузулий, йўқ вафо имкони олам аҳлида ҳеч ҳам,
Беҳуда билманг олам аҳлидан бу ижтинобимни.

Зулфингга солдинг тугун қилмок учун жафони,
Кутардинг ер юзидан сен одати вафони.

Кипригинг атрофида бўлган эдик барча жам,
Кўз юмиб очдингу ажратдинг бари шайдони.

Сенда вафо расмини кўрган эмас ҳеч киши,
Сен кимдан ургандинг бу расм-одати жафони?

Чекдим ҳиммат кўлини бу чарх доирасидан,
Ҳар кимнинг миннати чекиш менга равоми?

Кўп бўлди кўйингда мен тупрокка айландим-ей,
Кел, оёғингни ўпай сен каби дилрабони.

Ҳар дам фалақдан менга етгусидир бир бало,
Қушларга ҳам комати дом бўлди мубталони.

Ул ҳур дилу динига қасд этса Фузулийнинг,
Қўй, айлама ман унга не қилса бу расвони.

Гар мен улгандан кейин бўлса кўйинг маскан менга,
Тор лаҳад гўёки бўлгай бир гўзал гулшан менга.

Олишиб ғам ичра ўз-ўзим билан умрим утар,
Бир дам ўзни унутай, тут, сокиё, майдан менга.

Кўйида расво бўлишим истагай ёр, чора йўк,
Бўламан расво, не бўшти таънаи душман менга?

Устухонлар дил ўтидан нега кул бўлмас куйиб,
Ёки фонусдек темирданми улар чиндан менга?

Мақсадим маъно, эмас сурат Юсуф юзлидан-ей,
Дийда кўйлақдан эмас Яъқубдек равшан менга.

Қилмайин парво куларлар эл хазон озоридан,
Ўртагай боғ гуллари гўё бўлиб гулхан менга.

Чикди жон тандан, Фузулий, бўлди йўл тупроғи тан,
Бўлди ишки офати жону балои тан менга.

Дунёга келиб, ҳамдами ғам эдик биз,
Бу ғамга мулозим ҳама дам эдик биз.

Ғам мендану мен ғамдан эмасмиз жудо,
Ҳар қайда эканмиз, баҳам эдик биз.

Лаълинг ғамидан келмай оламга умрлар,
Ҳамрози олами адам эдик биз.

Қошинг камонига асир бўлиб дил,
Нишона ситам ўқиға ҳам эдик биз.

Кам бўлмади бир лаҳза балойинг биздан,
Бир лаҳза бало бўлмаса, кам эдик биз.

Ҳар ерга йўл излаб қадамни қўйдик,
Гўёки ҳақир хоки қадам эдик биз.

Дил хоҳишича ҳеч яшамай, Фузулий,
Ҳар лаҳза гирифтори алам эдик биз.

Шам каби куйдирди ғам оташи танимни менинг,
Пора-пора қилди ғам дили равшанимни менинг.

Куйди менда, бок, ракибнинг кўнгли ишқинг ғамида,
Шод дилим, куйдирди қайғу душманнимни менинг.

Мохликолардан ўзимни четга тортиш бўлди фарз,
Чунки бичган эдилар улмай кафанимни менинг.

Лолаюзлар доғида ўлдим, қани, йиғлаб булут
Лолазор қилса гўр узра ўт-ўланнимни менинг.

Мен сари ташриф буюрмас якка-ёлғизлик сира,
То макон айлабди қайғу масканимни менинг.

Бу жаҳонда йўқ менинг ҳар нарсага боғлиқлигим,
Тутмамиш ғам тикани асло доманимни менинг.

Қолмади ғамдан, Фузулий, ҳеч қаён қочмоққа йўл,
Айрилиқ тўфони тутди ҳар томонимни менинг.

Қўй, ёзма сочинг елга бериб мушк нишонни,
Тан ғалтагидан очма сира риштаи жонни.

Кўнглимда нихон сирингу фош айламасин деб,
Кўрқарман-ей ёшли кўзим рози нихонни.

Ҳар кимсага кўрсатма юзинг, бошлама фитна,
Издан чиқара кўрма бу тартиби жаҳонни.

Хусн аҳлига ошиқлигимиз айбу гуноҳми?
Шайдо бу кўнгил жонга солар минг ғалаённи.

Қон бўлсаю ишкида, кани, чиқса бу жоним,
Мунча чекаман дарду ғамин қоши камонни.

Эй бахт, санам эшигига элтиб мени ташла,
То кетмай олиб гўрга ғамин оромижонни.

Ёшингни равон эт хати ёдида, Фузулий,
Ёш майсадан ҳеч тутма дариг оби равонни.

Менинг холи зоримга ул ойнинг нигоҳи йўк,
Кундан нима наф менга дилимнинг гар моҳи йўк.

Сендан жафо муродим, эмас вафо сира ҳам,
Гоҳ-гоҳи агар бор у, агар гоҳи-гоҳи йўк.

Майхонадан қандай мен масжид сари борайин,
Эзгуликка севги кўйининг сира роҳи йўк.

Дунё амалу давлатидан кўлни ювибман,
Бечоралигидан ўзга дилнинг паноҳи йўк.

Шу эзгу рақам дунё китоби варағида,
Гузаллигига бу суратнинг иштибоҳи йўк.

Эй хусн гулистони ниҳоли, не ниҳолсан,
Сендан мева ғайри фиғону нола, охе йўк.

Кимнинг қошида зулмдан дод десин, Фузулий,
Бу элнинг ўзингдан ўзга бир подшоҳи йўк.

Балою кулфати кўплигини ул ёр билгайдир,
Бирок кам айлагай изҳор у гар бисёр билгайдир.

Дема: «Дил дардининг дилдорга не боғликлиги бордир?»
Бу бир сирдирки, дил билгай, яна дилдор билгайдир.

Худога минг шукурким, ишқ аро ундан вафо кўрдим,
Мен ошиқ бўлган ул ёр кадру эътибор билгайдир.

Кўнгилда канча ишқинг – шунча лутф айлар эмиш ул шўх,
Унинг бу таъбиға қойилман-ей, миқдор билгайдир.

Рақиб ёр олдида ёмонласа бизни емасмиз ғам,
Рақибдан кўра бизни яхшироқ ул ёр билгайдир.

Сочи савдосини оламда мандан ўзгадан сўрманг,
Узун тун дарду ранжини фақат бемор билгайдир.

Фузулий, дил сирини тилга келтирмоққа йўқ ҳожат,
Жароҳатли дилим аҳволини дилдор билгайдир.

Ишқ аро қисмат бўлиб ғайри ғами ёр қолмади,
Эй ақл, тарк эт мени, иш сенга зинҳор қолмади.

Кўзларимнинг ёшида киприкларим кетди оқиб,
Нозанинларнинг хаёли йўлида хор қилмади.

Қисмат этди беқарорликни ғами ишқ аҳлига,
Зор дилимдан ўзга ошиғу гирифтор қолмади.

Шунчалик жисмим заиф – йиқди оёқдан ёш сели,
Бу жаҳонда суянишга битта девор қолмади.

Сухбатим дилгирлигидан барча кетди тарк этиб,
Ёр бўлиб ғам ичра ғайри нолаю зор қолмади.

Бу жаҳон бозорида кимга матойим кўрсатай?
Гавҳари асрори маънога харидор қолмади.

Эй Фузулий, бўлди умрим қайғу давронида сарф,
Бу замон дардини айтишмоққа ғамхор қолмади.

ҚИТЪАЛАР

1

Дедим: «Эй чарх, билмас хеч хадду адоғ
 Сен кўнглимга солган бу доғлар, ёху!»
 «Мен сенинг кўнглингга солган бўлсам доғ,
 Менинг кўнглимга ким доғ солган?» – дер у».

2

Икки киши билан мураса кийин,
 Агар аклинг бўлса, унутма зинхор:
 Бири уки, сени хушламас сира,
 Ўзингдан ҳам, сўзингдан ҳам у безор.
 Иккинчиси шуки, сенинг кўргинг йўк,
 Кўришиб турасан ва лекин ночор.

3

Ёмон ёмон деса, ранжимоқ нечун,
 Яхши деб топганман чунки эътибор.
 Мени яхши дея билганлар учун
 Ёмонлар сўзининг не киммати бор?!

4

Шафқат айламаса агар менга шоҳ,
 Бу ҳам бир лутфидир, нолимас кўнгил.
 Демак, у билади, ҳолимдан огоҳ,
 Фақр юки туяси юкидан енгил.

5

Икки гурухдир аҳли олам:
 Бири – илм аҳли, бири – жоҳил.

Жоҳиллар англамайди шеърни,
 Маърифатдан бу кавм ғофил.
 Шеър айтиш олам аҳлича айб,
 Ношаръию беҳуда, ботил.

Дунёдаги ғам дастидан дод,
Амрим оғир, ишим-да мушкул.

Умрим бир ишга айладим сарф:
Ҳеч ким эмас бу ишга мойил.

6

Жонбахш, латиф, оҳорли шеърлар
Бизнинг юртда топмас эътибор.
Шеърим латиф, аммо не фойда,
Сафсата дер бу аҳли диёр.

7

Бу диёр аҳлида менга нисбатан
Зарра инояту хасча шафкат йўқ.
Ё уларда маърифат йўқ умуман,
Ёки менда сира қобилият йўқ.

8

Сўзим тутди оламини, ганим
Ёмонликдан айру кўрмайди.

Назмимда не фазилат бўлса,
Дўст кўрар, аммо у кўрмайди.

Ғанимнинг кўзи кўр, шубҳасиз,
Унинг кўзи яхши кўрмайди.

9

Аввали умримки, айни вақти завку шавк эди,
Илм-амалдан айру, ўтди жажлу нодонлик билан.

Ғам гирифтор қилди ёшлик гарк этиб кетгач мени,
Фоний олам ўйида умр ўтди хайронлик билан.

Тоату хайру савоб ўрнига умрим охири
Ўтди афсусу надоматда пушаймонлик билан.

Ох, бу умримда сира ҳам кўрмадим завку сафо,
Ўтди ирфон завқидан маҳрум паришонлик билан.

10

Тонг чоғи чаман сайрини дил қилди ҳавас,
Гул, сабза даф этсин то малолимни менинг.

Сабза юзига қўйсам оёк, дер ноз ила:
Билмасмидинг, ғафлатзада, ҳолимни менинг?

Сендек неча минг-минг киши остимда ётар,
Камситма кўриб холи маҳолимни менинг.

11

Шоиро, ўз шеърларингдан бўлмагил ғофил сира,
Яхши фарзанд бўлмагай бундан-да минбаъд сенга.

Бўлса шеърингда хато, ислоҳ қилиш мумкин уни,
Панд-ўғитдан бурмагай юз, айлагай хизмат сенга.

Нораво фарзанд мисоли ҳар замон келтирмагай
Ҳар баҳона, ҳар сабаб бирлан ғаму захмат сенга.

Парча қоғознинг ўзи унга либосдир бебаҳо,
Йўқ ғами шоҳи-ипак, ташвиши зеб-зийнат сенга.

Еб-ичар бўлса кифоят бир сиёҳдоннинг ўзи,
Йўқ ғами суту шакар, анвойи ҳар неъмат сенга.

Ҳар қасрга бўлса боргай бематою бемалол,
Бора-бора келтирар оламаро шуҳрат сенга.

12

Эй дил, узлат гўшасининг малоли минг бор
Ўтиргандан ҳар бир таниш билан кўп аъло.

Бой ахлидан бўлар, ёки фақир қавмидан,
Ҳамдам бўлса кишига гар ҳар ёру ошно.

Мол-давлати кўп бўлган ҳар киши дунёда,
Ҳашамату бойлигидан сўзлар ҳар асно.

Иши ҳасрат вафоси йўқ тубан дунёдан,
Агарда у фақирликка бўлса мубтало.

Холи киши борми бу икки можародан,
Қилар зое умрингни бу икки можаро.

13

Наслу насаб улуғлиги сендан ташқари,
Сен фазлингдан ўзгасидан ифтихор қилма.

Беҳуда шоҳ суҳбатю вазир хизмати,
Кўй, ишонма уларгаю эътибор қилма.
Дўст суҳбати зарур бўлган ҳар битта ишга
Кўнгил бериб, ўзингни кўп умидвор қилма.

Молю давлат омонату беҳуда, билсанг,
Унга умид асосини устувор қилма.

Агар боқий фазлу камол бўлса максдинг,
Илмга интил, илм олишдан сира ор қилма.

14

Олам аҳли қошида, сўздан дастурхон ёздим
Анвойи неъматлардан ранг-баранг завк мужассам.

Мен хижолат бўлмайман келса ҳар қандай меҳмон,
Хоҳи турк, хоҳи араб, хоҳ ажамлик бўлса ҳам.

Ҳар киши бўлса кел денг, ҳар нимаки бўлса ол,
Чунки бу боқий неъмат олган билан бўлмас кам.

РУБОИЙЛАР

1

Ҳижрон ғамидан дил то паришон бўлмас,
 У лойиғи завқи васли жонон бўлмас.
 Дунёда машаккатсиз бир роҳат йўқ,
 Шарти шу: у бўлмаса, бу ҳеч он бўлмас.

2

Ҳусн ахлидан аҳдига вафо кўрмадим-ей,
 Бир гул-да вафо гулшанида термадим-ей.
 Умрим буйи чексам-да жафосин, асло
 Кўнглимни ўзидан ўзгага бермадим-ей.

3

Кўз ёш тўкасан тунлари бедор, эй шам,
 Бағринг ўтидан ахволинг абгор, эй шам.
 Тинмай куясан – эрийсан-у йиғлайсан,
 Тарк этдими мендай сени ҳам ёр, эй шам?

4

Мени бало ўқига нишон қилди фалак,
 Кўнглимни ғаму ғуссада қон қилди фалак.
 Ўз ёру диёримдан айирди-ю мени,
 Фарёдқи, зулмини аён қилди фалак.

5

Кўзинг оч-у, холи дили зоримга қара,
 Дийдамдаги ашки шашкаторимга қара.
 Кўксимни тилиб карашма шамшири билан,
 Дардингдаги дили ярадоримга қара.

6

Эй ёр, хиром айла, қадди раънонгни кўрай!
Ол пардани – бир чехраи зебонгни кўрай!
Мастона оёғингга қўяй бошимни,
Кўзимга тўтиё хоки пойингни кўрай!

7

Ҳар канча ситам этса, қилиб зулм шиор,
Шод бўл, хуш эмасми ҳар нима айласа ёр?
Дил дардига ёр ўзи агар қилса дучор,
Бир куни ўзи унга даво бўлмоғи бор.

8

Гул боғда чечак хирманини қилди қатор,
Ҳар бир гиёҳ узра ғунчалар бўлди нисор.
Сув бўйида ниш урди гиёҳу майса,
Сув ойинасига юзини солди хумор.

9

Фазл, илму адаб – боиси шону шараф,
Дур бўлмаса бағрида йўқ кадри садаф.
То бор экан имконинг – ўтирма бекор,
То беҳуда бўлмасин азиз умр талаф.

10

Тупрокни ёриб чикқан ҳар майса, гиёҳ,
Ҳасрат сувидан нам бир киприкдир, оҳ.
Гўёки замин бандалари хоки бўлиб,
Гирён бу фалакни(нг) дастидан, бўл огоҳ.

11

Аҳдига вафони ҳийлагардан тилама,
 Роҳатни сира ситамгардан тилама.
 Ёмонлардан ёмонлик кут-у, лекин
 Яхшиликни яхшилардан тилама.

12

Ёр иш тугунин фиғон билан ечмади, дод,
 Фарёд билан бермади ҳеч менга мурод.
 Афғонки, унга қилмади афғоним асар,
 Фарёдки, бермади бир иш минг фарёд!

13

Олам узра сепини то ёйди баҳор,
 Гул шамига парвона бўлар булбули зор.
 Гул ғунча шамин ёқар чаман базми аро,
 Булбул куйи гул дардига бўлғуси мадор.

14

Фарёдки, бу чархи фалак – найрангбоз,
 Қилди юзимизга эшиги найранг боз.
 Ҳар найранги бир ҳийладан холи эмас,
 Қолди нима, билмадим, килар найранг боз¹.

15

Ёлғон сўзига учиб рақибнинг яккаш,
 Ўт урди дилимга кўнгли қаттиқ маҳваш.
 Бутун вужудим аланга ичра қолди,
 Чиқарганидек тош темирдан оташ.

¹ Бу рубоий тажнис асосига қурилган бўлиб, «найрангбоз» сузи биринчи мисрада фирибгар, иккинчи мисрада найранг эшигини очмоқ, тўртинчи мисрада эса яна найранг қилмоқ маъносида келаяпти.

16

Доим ёши кўзда шашқатордир ошик,
Оввораи чархи нобакордир ошик.
Маъшукага хос ҳамиша хотиржамлик,
Ошуфтаю зору беқарордир ошик.

17

Аллоҳга шукр, зоҳиди макқормасмиз,
Шайх аҳлидек аблаҳу риёқормасмиз.
Қаллоб бу шайху зоҳидлар каби ҳеч
Бино қўйиб ўзимизга, беормасмиз.

18

Хуш сен ила килсам бир дам сайри чаман,
Тўлдиргай эдим этакни кўз дури билан,
Бегона кўз атрофида бўлмай умуман,
Ман бўлсам-у, сан бўлсанг-у, сан бўлсанг-у, ман!

19

Дунёда жаҳолат майидан маст кўплар,
Нафси қўйига тушиб, тубан, паст кўплар.
Ҳар биттаси бир баҳонани бут айлаб,
Сажда килади, демак, бутпараст кўплар.

20

Муштоки висолинг бўлмаган борми киши?
Ҳайрони жамолинг бўлмаган борми киши?
Бечораи холинг бўлмаган борми киши?
Мафтунни ҳаёлинг бўлмаган борми киши?

The image shows a decorative title page. At the center is a white oval with a double-line border, containing the word "ҲИКМАТЛАР" in a bold, black, serif font. This oval is set against a dark, intricate, symmetrical floral and geometric pattern that resembles a stylized diamond or a four-pointed star. The entire central composition is enclosed within a rectangular frame. The corners of this frame are decorated with elaborate, swirling floral motifs. The background of the page is white, and the overall design is elegant and traditional.

Дунё денгизининг ғавҳари – ҳикмат.

* * *

Овга кодир бўлгач лочин боласи,
Бошлагани маъкул мустақил ҳаёт.

* * *

Порлок лаъл касб этгач рангу тароват,
Табиат ҳукмича тарк этар конни.

* * *

Дарахтдан баланддир меванинг кадри,
Мева азизроқдир дарахтдан асли.

* * *

Эҳтиёж қолмагач дарахтга, мева
Беҳуда дарахтни қилмайди макон.

* * *

Мақсадинг оламини олмок бўлса гар,
Ғилофга беркинма мисоли ханжар.

* * *

Қачон дилу жону тан мойили дунё бўлди,
Улар билан ўртада жанжалу ғавго бўлди.

* * *

Бани одам, биларман, ўз тилининг қадрини билмас,
Мисоли бўлмагандек конда зарра қиммати лаълнинг.

Агар хар канча илминг бўлса ҳам ўзни сана нодон,
Бўлар нодонга тенг килса агар кибру ғурур доно.

* * *

Ишонма маърифат лофини ким урса жаҳолатдан.

* * *

Куяр ким ҳирс ўтида, у, билингки, бир касал гўё,
Ёнар хар лаҳза жисми молу дунё деб ҳароратда.

* * *

Кўринмас ҳирсу тама йўлининг ҳеч хадду поёни.

* * *

Халойикка фароғат йўк агар шохи эса золим,
Сурувнинг шўридир, бўлса агарда бўри чўпони.

* * *

Ўзинг, эй шохи золим, урма тахтинг пойига болта,
Сенга деб парвариш этмиш дарахтни казо дехкони.

* * *

Агар кўнглингда нашъа бўлса, килма зое хар завкка,
Агар бўлса кўлингда гавҳаринг, ҳеч сотма арзонга.

* * *

Юлиб кофир кўлидан молини, дейсан: ҳалолдир бу,
Мусулмон ҳаққини емоқлигинг унда нечук бўлгай?

Фузулий, йўқ вафо имкони олам аҳлида ҳеч ҳам,
Улардан кўл ювиб кетганлигим беҳудамас, билсанг.

* * *

Утганлар сўзини дунё лавҳига
Бир-бир ёздилар, йўқ ўқишга доно.

* * *

Бу дунё ғамига асирмиз барча,
Ундан ҳиммат отин сакратган мард йўқ.

* * *

Фузулий, дил берма дунё мулкига,
Бунга келган кўпдир, лекин қолган йўқ.

* * *

Муштокликдан баттар жабр йўқ дунёда.

* * *

Ёр юзин кўришга рақиб бермас йўл,
Дунёда тикансиз гул йўқ, не қилай?

* * *

Ҳурлар ишки ҳосили телбаликдан бошқамас,
Эй дил, агар оқилсан, бўлма уларга банди.

МУНДАРИЖА

Туркий халкларнинг муштарак шоири	5
Ғазаллар	22
Таржеъбандлар	311
Таркиббанд	319
Мухаммаслар	323
Мусаддас	330
Мураббаълар	333
Маснавий	340
Қитъалар	344
Рубойлар	357
Ҳикматлар	371

«Форсий девон»дан

Ғазаллар	380
Қитъалар	416
Рубойлар	422
Ҳикматлар	427

ФУЗУЛИЙ

Қалб гавҳари

Туркман ва форс тилларидан
Эргаш ОЧИЛОВ таржимаси

«HILOL-NASHR» нашриёти
Тошкент — 2014

Мухаррир: *Аҳмад Муҳаммад*
Бадий муҳаррир: *Абдулбосит Қамбаров*
Техник муҳаррир: *Минсур Қажмов*
Саҳифаловчи: *Ҳабибуллоҳ Шукруллоҳ*
Мусахҳих: *Ёрқинжон Ҳайдаров*
Мукова дизайнери: *Рашиан Малик*

Нашр лицензияси № АІ 235, 11.02.2013 йил.

Босишга рухсат этилди 07.11.2014 Бичими 60x90 $\frac{1}{16}$,
Times New Roman гарнитураси. Офсет босма. Босма табағи 27.
Шартли босма табағи 12.55. Адади 1000 нусха.
Буюртма № 54. Баҳоси келишилган нарҳда.

«Hilol-Nashr» нашриёт-матбааси
100185, Тошкент шаҳри, Сугалли ота, 5
Тел. (99871) 2175999, факс (99871) 2175478
<http://hilolnashr.uz> e-mail: info@hilolnashr.uz

Мумтоз адабиёт
дурдоналари

ISBN 978-9943-4448-3-6

9 789943 444836